

1. ULUSLARARASI LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİ KONFERANSI 21. YY'DA GÜVENLİK VE BARIŞIN İNŞASI

TAM METİN BİLDİRİ KİTABI

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ

1. ULUSLARARASI LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİ KONFERANSI: 21. YY'DA GÜVENLİK VE BARIŞIN İNŞASI TAM METİN BİLDİRİ KİTABI

Editörler

Prof. Dr. Ragıp Kutay Karaca
Dr. Öğr. Üyesi Murat Jane

Katkıda Bulunanlar

Dr. Öğr. Üyesi Filiz Katman
Arş. Gör. Büşra Doğru
Arş. Gör. Seda Fikriye Yılmaz
Arş. Gör. Onur Yılmaz

Kapak ve Sayfa Tasarımı

İAÜ Görsel Tasarım Birimi

Yayın Tarihi

2022

Yayın Yeri

İstanbul

E-ISBN

978-625-7783-51-4

Copyright © İstanbul Aydın Üniversitesi

Bu yapının tüm hakları saklıdır. Yazılar ve görsel malzeme izin almadan tümüyle veya kısmen yayımlanamaz.

İÇİNDEKİLER

Başkandan	5
Rektörden	6
Editörlerden	7
Konferansın Amacı	8
Kurullar.....	9
Konferans Programı.....	12

Tam Metin Bildiriler

Alper DEMİRÖZ - Liberalizm ve Realizm Ekseninde Terörizm ve Güvenlik Kavramlarına Teorik Yaklaşımlar	18
Anıl GÜCÜYENER - Ermenistan Cumhuriyeti'nin Ulusal Güvenlik Stratejileri	54
Cavit Emre AYTEKİN ve Mehmet Akif OKUR - Putting Mediation in The Right Place in IR: A Critical Literature Review For International Mediation.....	87
Ekin Deniz UYGUN - Değişen Avrupa Savunma ve Güvenlik Anlayışı Dinamiği: Fouchet Planı ve Avrupa Birliği Anlaşması ..	117
Emre İNAN - Siber Caydırıcılığın Kapasite Bileşeni: ABD Örneği.....	161
Fikret BAYKALI - Siber Savaşların Dünyasında Siber Barışın İmkânı.....	190
Furkan YALÇIN - 1962-1991 Arası SSCB-ABD İlişkilerinde Güvenlik.....	213
Gizem ERTÜRK ve Nursena DİNÇ - Security Practices of The European Union on Migration: An Analysis of The Frontex Within The Framework of Biopolitics	238
Handan YILMAZ - Uluslararası Örgütlerin Stratejik Teorilerle Güvenlik ve Barışa Karşı Yaklaşımları	266
Masood LUDIN - Comparison of Chinese and Indian Influences in Afghanistan with Regards to The Neighborhood Relations	295
Ömer Faruk ÇELİK - Özel Askeri Şirket Kullanımındaki Artışın Yedi Nedeni.....	315
Sajjad SAMADI - The Failure of The Doha Agreement to Bring Peace to Afghanistan: Causes and Consequences	347

Somayeh MOGHADAM - Avrupa Birliği'nin Güvenikleştirme Kapsamında Corona Virüsle Mücadelesi.....	371
Tamana AHMADI – Role of NATO in the Ukrainian Crisis: NATO Conflict Management Strategies.....	407
Zorah AMINPOOR - Causes of Failure of The Implementation of National Action Plan (Nap) 1325 in Afghanistan.....	431

BAŞKANDAN

İstanbul Aydın Üniversitesi kuruluşundan beri “Aydınlık bir geleceğe” sloganı ile gençlerimizin geleceğine yönelik çalışmaları desteklemekte; akademik, teknolojik ve sosyal gereksinimleri başta olmak üzere öğrencilerimize dünya standartlarında eğitim almaları için gerekli bütün alanlarda her türlü imkânı sağlamaktadır. Bilgisayar laboratuvarları, dijital çağın gereklerine uygun olarak donatılmış radyo, televizyon ve fotoğraf stüdyoları, son teknolojiyle yapılandırılmış sağlık laboratuvarları, geleceğin mühendislerinin yaratıcı çalışma yapmalarını sağlayacak mekanik ve teknik atölyeler bu imkanlardan sadece bir kısmını oluşturmaktadır. İmkanların ve eğitim kalitesinin bir yansıması olarak İstanbul Aydın Üniversitesi Quacquarelli Symonds'ın araştırmasına göre dünyanın en iyi üniversiteleri arasında ilk bine girerek önemli bir başarı elde etmiştir.

Yukarıdaki imkanların ve başarının yanı sıra İstanbul Aydın Üniversitesi 3321 yüksek lisans, 353 doktora olmak üzere toplamda 3674 öğrencisiyle lisansüstü eğitimde de önemli bir görev üstlenmektedir. Bu önemli görevle tutarlı olarak üniversitemiz bünyesinde pek çok bilimsel etkinlik düzenlenmektedir. Bu çerçevede İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İAÜ Global Barış ve Demokrasi Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (GLOBDEM) tarafından, İAÜ Enerji Politikaları ve Piyasaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (EPPAM) ve Diploması Araştırmaları Derneği (DARD) paydaşlığında 23-24 Mayıs 2022 tarihinde ilki düzenlenecek olan 21. Yüzyılda Güvenlik ve Barışın İnşası temalı İstanbul Aydın Üniversitesi 1. Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Konferansı, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin bilimsel çalışmalarını akademik bir platformda buluşturmaları için önemli bir işlev üstlenmiştir. Sosyal bilimler alanında bütün genç bilim insanlarına açık konferansın gelenekselleşerek lisansüstü öğrencileri için önemli bir platform haline geleceğine inanıyorum.

Konferansın hazırlık aşamasında Lisansüstü Eğitim Enstitümüz, İAÜ GLOBDEM, İAÜ EPPAM, DARD ve konferans düzenleme kurulu başta olmak üzere emeği geçen herkesi tebrik eder, çalışmalarında başarılar dilerim.

Doç. Dr. Mustafa AYDIN
İstanbul Aydın Üniversitesi Müttevelli Heyet Başkanı

REKTÖRDEN

Son yıllarda eğitim sisteminde yaşanan yaşanan hızlı değişim ve dönüşüm beraberinde yeni fırsatları ve sorumlulukları getirmektedir. Genç bir nüfusa sahip ülkemizde geleceğin bilim insanlarının enerjilerini ülkemizin geleceğine yönelik katkıya dönüştürmek öncelikli ödev haline gelmiştir. Bu ödev şüphesiz üniversitelere de önemli sorumluluklar yüklemektedir.

Gençlerin aldıkları eğitimle birlikte eğitim süreci devam ederken akademik çalışmalarda yer almaya başlaması hepimizin önceliği haline gelmiştir. Bu doğrultuda; projeler, akademik yayımlar, sempozyumlar, paneller ve konferanslar başta olmak üzere pek çok etkinliğin odak noktası gençler olmaktadır. Lisansüstü eğitimin yüksek lisans ve doktora öğrencilerinden bilimsel çalışmalar beklenmekte ve bu çerçevede İstanbul Aydın Üniversitesi öğrencileri üretimde bulunmaları için teşvik etmektedir.

Akademik kariyerinin henüz ilk aşamasında olan geleceğin bilim insanlarına çalışmalarını sunabilecekleri platformlar sağlamak İstanbul Aydın Üniversitesi'nin öncelikleri arasındadır. 21. Yüzyılda Güvenlik ve Barışın İnşası temalı İstanbul Aydın Üniversitesi 1. Lisansüstü Öğrenci Konferansı yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin bildirimlerini bilimsel bir platformda sunmaları açısından önemli bir görev üstlenmektedir. 23-24 Mayıs 2022 tarihlerinde ilki düzenlenecek olan konferansta emeği geçen başta Lisansüstü Eğitim Enstitümüz, İAÜ Global Barış ve Demokrasi Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (GLOBDEM), İAÜ Enerji Politikaları ve Piyasaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (EPPAM) ve Diplomasi Araştırmaları Derneği (DARD) olmak üzere herkese teşekkür eder, konferansımızın akademik kariyerinin başındaki genç araştırmacılara ufuk açmasını dilerim.

Prof. Dr. Yedigâr İZMİRLİ
İstanbul Aydın Üniversitesi Rektörü

EDİTÖRLERDEN

Günümüzde güvenlik algısı, uluslararası sistemin değişken doğasının bir sonucu olarak devlet merkezli geleneksel odağından sıyrılarak daha geniş ve derin bir zemine oturmuştur. Dolayısıyla çağımızın gerçeklikleri; güvenlik okumalarını salt askeri meselelere indirgeyerek veya yekpare sınır kontrollerinden/savunmasından ibaret olmadığını göstermektedir. Göç, insan hakları, salgın hastalıklar (SARS, COVID-19), küresel terörizm gibi Soğuk Savaş sonrası dönemin tehditleri uluslararası sistemi kompleks bir hale getirmiştir. Güvenliğin değişen doğasına hazırlıklı olmanın ön koşulu şüphesiz ki yeni tehditleri tanımak ve anlamlandırmaktır. Bu hususta özellikle akademisyenlere önemli sorumluluklar düşmektedir.

Bu çerçevede günümüz güvenlik alanlarını iyi analiz ederek barışın kurulmasını ve daha yaşanabilir bir dünya hayalini yakalamak adına gerçekleştirdiğimiz 21.yy'da Güvenlik ve Barışın İnşası temalı İstanbul Aydın Üniversitesi 1. Lisansüstü Öğrenci Konferansı'nı yurt içinden ve yurtdışından birçok genç bilim insanının katılımıyla gerçekleştireceğiz. Lisansüstü eğitimde genç akademisyen adaylarının dünya vizyonlarına ve çalışmalarına yer veren konferansların sağladığı imkânların ve faydaların farkında olarak İstanbul Aydın Üniversitesi 1. Lisansüstü Öğrenci Konferansı'nı düzenliyoruz. Sosyal bilimlerle ilgilenen geleceğin akademisyenlerine ev sahipliği yapacağıma yürekten inandığımız konferansımız ilk kez düzenlenmesine rağmen pek çok genç akademisyen adayının ilgisini çekmiştir. Bu husus gelecek için bizleri motive etmekte, daha iyisi için düşünmeye sevk etmektedir.

Konferansımızda emekleri olan üniversite mütevelli heyetine ve yönetimine, Global Barış ve Demokrasi Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (GLOBDEM) ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'ne, paydaşlarımız olan Enerji Politikaları ve Piyasaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (EPPAM)'ne ve Diploması Araştırma Derneği (DARD)'ne konferans düzenleme kuruluna, danışma kuruluna, bilim kuruluna ve elbette bildirimleri ile konferansın oluşmasında pay sahibi olan katılımcılara, katkı sağlayan tüm öğretim üyelerine ve katılımlarıyla bizi yalnız bırakmayan herkese teşekkür ederiz.

Prof. Dr. R. Kutay KARACA

Dr. Öğr. Üyesi Murat JANE

KONFERANSIN AMACI

Ana teması güvenlik ve barış olan konferansımızın amacı; dünyanın çeşitli bölgelerinde güvenlik ve barışı tehdit eden unsurları ele almak suretiyle olası çözüm önerilerini tartışmak ve bu alana katkı vermek isteyen, akademik hayatın başında yer alan lisansüstü öğrencilerinin 21. yy.da güvenlik ve barışın inşasına ilişkin yaklaşım ve çözüm önerilerini ifade edecekleri akademik bir zemin oluşturmaktır.

Konferansımızın Tam Metin Bildiri Kitabı'nda yayımlanan çalışmaların akademik ve hukuki sorumluluğu yazar/yazarlara ait olup, çalışmalarda görüşler konferansın düzenleme, danışma, bilim kurulunun, kitabın editörlerinin ve İstanbul Aydın Üniversitesi'nin kurumsal görüşlerini yansıtmamaktadır.

The academic and legal responsibility of the studies published in the Full Text Proceedings of our conference belong to the author/authors and the opinions in the studies do not reflect the institutional views of the conference's organization, advisory, scientific committee, the editors of the book and Istanbul Aydın University.

KURULLAR

DÜZENLEME KURULU (SEKRETERYA)

Prof. Dr. R. Kutay KARACA (İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü) (Düzenleme Kurulu Başkanı)

Dr. Öğr. Üyesi Murat JANE (İstanbul Aydın Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi / İAÜ GLOBDEM Müdürü)

Arş. Gör. Büşra DOĞRU (İstanbul Aydın Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü Araştırma Görevlisi/ İAÜ GLOBDEM Üyesi)

Arş. Gör. Onur YILMAZ (İstanbul Aydın Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Araştırma Görevlisi/ İAÜ GLOBDEM Üyesi)

Arş. Gör. Seda Fikriye YILMAZ (İstanbul Aydın Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü Araştırma Görevlisi/ İAÜ GLOBDEM Üyesi)

DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Barış ÖZDAL (Bursa Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi, Diplomasi Araştırmaları Derneği Başkanı)

Prof. Dr. R. Kutay KARACA (İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü)

Doç. Dr. Kader ÖZLEM (Bursa Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi, Diplomasi Araştırmaları Derneği Genel Sekreteri)

1. Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Konferansı

Doç. Dr. Mehmet BARDAKÇI (İstanbul Aydın Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi)

Doç. Dr. Mehmet Cem OĞULTÜRK (İstanbul Aydın Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı)

Doç. Dr. Öner AKGÜL (Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi, Diploması Araştırmaları Derneği Üyesi)

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Barış ÖZDAL (Bursa Uludağ Üniversitesi)

Prof. Dr. Celal Nazım İREM (İstanbul Aydın Üniversitesi)

Prof. Dr. Ferhat PİRİNÇÇİ (Bursa Uludağ Üniversitesi)

Prof. Dr. Fırat PURTAŞ (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. Ömer Göksel İŞYAR (Bursa Uludağ Üniversitesi)

Prof. Dr. Rabia AKHTAR (University of Lahore)

Prof. Dr. Türel YILMAZ ŞAHİN (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. Yalçın SARIKAYA (Giresun Üniversitesi)

Doç. Dr. Efe BAŞTÜRK (Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Doç. Dr. Fabio GRASSI (Roma Sapienza Üniversitesi)

Doç. Dr. İhsan Ömer ATAGENÇ (Kırklareli Üniversitesi)

Doç. Dr. Mehmet Cem OĞULTÜRK (İstanbul Aydın Üniversitesi)

Doç. Dr. Sevinç RUINTAN (Bakü Devlet Üniversitesi)

Doç. Dr. Sezgin KAYA (Bursa Uludağ Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Canan TERCAN (İstanbul Aydın Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Filiz KATMAN (İstanbul Aydın Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Hazar VURAL JANE (İstanbul Aydın Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Meşti İSMAİLOV (Bakü Devlet Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Neslişah Leman BAŞARAN LOTZ (İstanbul Aydın Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Pelin KILINÇARSLAN (İstanbul Aydın Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Turan ÇAĞLAR (İstanbul Aydın Üniversitesi)

Dr. Giovanni ERCOLANI (Murcia Üniversitesi)

Dr. Magdalena KUMELSKA KONIECKO (Olsztyn, Warmia ve Mazury Üniversitesi)

Dr. Sinem SONSAAT HEGELHEIMER (Iowa Devlet Üniversitesi)

KONFERANS PROGRAMI

23 Mayıs 2022 Pazartesi

Açılış Oturumu (A Blok A Konferans Salonu)

09:30-10:30

Doç. Dr. Mustafa AYDIN (İAÜ Mütvevelli Heyet Başkanı)
Prof. Dr. R. Kutay KARACA (İAÜ Lisansüstü Eğitim
Enstitüsü Müdürü)

Keynote Speaker

Doç. Dr. Murat Necip ARMAN (Aydın Adnan Menderes
Üniversitesi)

1. Oturum (A Blok A Konferans Salonu)

10:30-12:00

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Mehmet BARDAKÇI

**Ekin Deniz UYĞUN - Değişen Avrupa Savunma ve Güvenlik
Anlayışı Dinamiği: Fouchet Planı ve Avrupa Birliği
Anlaşması**

**Hande MEZGİL - Koronavirüs Salgın Krizi: Avrupa Birliği
ve Dünya Sağlık Örgütü Etkinliklerinin Karşılaştırılması**

**Onur GÜREL - 2015 Yılı Sonrası Avrupa Parlamentosu'nun
Düzensiz Göç, Terör ve Sınır Güvenliği ile İlgili Gelişmelere
Bakış Açısı**

**Somayeh MOGHADAM - Avrupa Birliği'nin
Güvenlikleştirme Kapsamında Corona Virüsle Mücadelesi**

2. Oturum (A Blok A Konferans Salonu)

13:00-14:30

Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Alihan LİMONCUOĞLU

Gizem ERTÜRK ve Nursena DİNÇ - *Security Practices of The European Union on Migration: An Analysis of The Frontex Within The Framework of Biopolitics*

Cavit Emre AYTEKİN ve Mehmet Akif OKUR - *Putting Mediation in The Right Place in IR: A Critical Literature Review For International Mediation*

Merve Müge ŞENGÜL - *There The Arctic Goes into The Cold War: A Future Scenario*

Tamana AHMADI – *Role of NATO in the Ukrainian Crisis: NATO Conflict Management Strategies*

(D Blok Mavi Salon)

13:00-14:30

Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Emre Metin BİLGİNER

Zehra AYDIN İŞCAN - *Bir Uluslararası İlişkiler Teorisi Olarak Transcend Yaklaşımı*

Handan YILMAZ - *Uluslararası Örgütlerin Stratejik Teorilerle Güvenlik ve Barışa Karşı Yaklaşımları*

Alper DEMİRÖZ - *Liberalizm ve Realizm Ekseninde Terörizm ve Güvenlik Kavramlarına Teorik Yaklaşımlar*

3. Oturum (D Blok Mavi Salon)

15:00-16:30

Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Turan ÇAĞLAR

Önder KARA - *İnsan Güvenliği Dış Politika İlişkisini Anlamak: Kanada, Japonya ve Türkiye Örnekleri*

Ömer Faruk ÇELİK - *Özel Askeri Şirket Kullanımındaki Artışın Yedi Nedeni*

Gözde ÇAĞLAR - *Göçün Güvenlikleştirilmesi ve İnsan Güvenliği Açısından Yol Açtığı Sorunlar*

Anıl GÜCÜYENER - *Ermenistan Cumhuriyeti'nin Ulusal Güvenlik Stratejileri*

(D Blok Turuncu Salon)

15:00-16:30

Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Canan TERCAN

Zorah AMINPOOR - *Causes of Failure of The Implementation of National Action Plan (Nap) 1325 in Afghanistan*

Sajjad SAMADI - *The Failure of The Doha Agreement to Bring Peace to Afghanistan: Causes and Consequences*

Aslıhan YALAZ - *The Analysis of the Effects of the Irregular Migration From Afghanistan on European Security*

Masood LUDIN ve R. Kutay KARACA - *Comparison of Chinese and Indian Influences in Afghanistan with Regards to The Neighborhood Relations*

24 Mayıs 2022 Salı

4. Oturum (A Blok A Konferans Salonu)
10:30-12:00

Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Murat JANE

Fikret BAYKALI - *Siber SavaşlarIn Dünyasında Siber Barışın İmkânı*

Onur YILMAZ - *Siber Uzayda ABD-RF İlişkilerine Realist Güvenlik Perspektifinden Bakış*

Emre İNAN - *Siber Caydırıcılığın Kapasite Bileşeni: ABD Örneği*

Tahsin BÜYÜKYAVUZ - *Uluslararası Güvenliğin Sağlanmasında Blokzincir Teknolojisinin Kullanım Alanları ve Gelecek Beklentileri*

5. Oturum (D Blok Mavi Salon)
13:00-14:30

Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Filiz KATMAN

Buket KAYA - *China's Cyber Policy and Its Implications For Development of International Standards*

Mark BARROW - *Syrian Citizen Journalists and Communication Technologies: Tools in Evading State Repression*

Abdullah Metin DURMUŞ - *Invasion of Ukraine by Russian Federation: A Blatant Proof Of The Modular System Theory On International Relations*

(A Blok A Konferans Salonu)

13:00-14:30

Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Baturay YURTBAY

Abdul Khalil QARQEEN ve Filiz KATMAN - *Taliban'ın Afganistan'da İkinci Hakimiyeti*

Sertaç DEMİRKAYA - *Afganistan'ın Devletleşme Süreci ve İkinci Taliban Dalgası*

Seda Gözde TOKATLI - *Çin'in Ekonomik Dayanışma Zemini: Kuşak ve Yol Projesinin Ekonomik Politikası*

Furkan YALÇIN - *1962-1991 Arası SSCB-ABD İlişkilerinde Güvenlik*

6. Oturum (D Blok Mavi Salon)

15:00-16:30

Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Hazar VURAL JANE

Özgür ERDOĞAN - *Irak Bağlamında IŞİD Terör Örgütü*

Büşra DOĞRU - *Amerika Birleşik Devletleri'nin Güvenlikleştirme Pratiği Kapsamında Orta Doğu'da Uyguladığı Nekropolitikanın Analizi*

Göktuğ ÇALIŞKAN - Sahel Jeopolitiği Bağlamında Bölgesel Güvenlik Sorunları ve Silahlı Gruplar

(A Blok A Konferans Salonu)

15:00-16:30

Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe KAFDAĞLI KORU

Aycan Cesim BAŞARAN ve Şeyma TOK - Çatışma Çözümü ve Barış İnşasında Kadın Siyasi Liderler: Angela Merkel ve Jacinda Ardern Örnekleri

Simay S. DOĞAN - Uluslararası Barışın Korunmasında NATO'nun Tamamlayıcı Rolüne Bir Örnek: Kosova Müdahalesi

Zeynep PARALI - Sırbistan'ın Toplumsal Güvenlik Bağlamında Voyvodina Özerk Bölgesindeki Etnik Macarlara Yönelik Politikaları

İsmail Oğuzcan MENTEŞELİ - Toplumlararası Çatışmalarda Sosyal Kimlik Yaklaşımı: Avrupa Birliği Üyeliği Perspektifinde Batı Balkan Devletlerinin Kimlik İnşasının Analizi

Kapanış Oturumu (A Blok A Konferans Salonu)

16:30-17:00

LIBERALİZM VE REALİZM EKSENİNDE TERÖRİZM VE GÜVENLİK KAVRAMLARINA TEORİK YAKLAŞIMLAR

Alper DEMİRÖZ*

ÖZET

Birey ve devlet güvenliği; yasal düzenin aksamadan yürütülmesi çerçevesinde bireylerin ve devletlerin barış ve düzen içerisinde yaşaması veya var olması için gerekli tedbirlerin, düzenlemelerin tümünü içeren kavramlar olarak anlaşılmaktadır. Terörizm ise kavramsal çerçevede muğlaklık içeren ve üzerinde farklı yorumlar yapılabilen bir kavramdır. Temel anlamı ile korku salma, yıldırma, caydırma şeklinde değerlendirilir. Bir takım taktik ve stratejileri izleyerek güvenliğin sağlanmasına ve sürdürülmesine yönelik en önemli tehditlerden birini oluşturmaktadır. Liberalizm çerçevesinde güvenlik kavramı, uluslararası aktörlerin iş birliği odaklı mutlak kazanç varsayımı ışığında birlikte hareket ederek, devletlerarası bir kazan-kazan ilişkisi ortaya çıkartmaları olarak değerlendirilmektedir. Zira liberalizm, uluslararası ortamdaki anarşinin sistemden ya da devletlerin kötü niyetli olmasından değil, bazı yanlış anlaşılmalardan meydana geldiğini savunmaktadır. Realizm, temelde sürekli anarşik olduğu düşünülen uluslararası ortamdaki daimî güvensizlikten ve her devletin tek tek güvenliğini sağlayacak merkezî bir otorite bulunmamasından kaynaklı uluslararası ortamın kaotik olduğunu savunmaktadır. Bu bağlamda güvenlik; devletlerin varlığını sürdürmek, bekasını korumak ve kendi emniyetini sağlayabilmek adına çıkarları doğrultusunda hareket etmeye yönelmek olarak değerlendirilebilmektedir. Realizme göre sürekli güvensizlik ortamı veya güvende olmama durumu hakimdir. Bu çalışmada güvenlik, terör ve terörizm, kavramsal anlamda incelenecek ve bu kavramlar liberalizm ve realizm teorileri çerçevesinde ele alınmaya çalışılacaktır. Bu bilgiler ışığında da realist ve liberal teorilerin savaş ve barış kavramlarına yaklaşımlarına yüzeysel olarak değinilecektir. Bu temel incelemelere ek olarak, terörizme yönelik güvenlik ve güvenlik algıları, realist ve liberal teoriler ile ayrı ayrı değerlendirilerek sorun çözme sürecinde terörizm-güvenlik ilişkisinin hangi teori ile daha efektif açıklanabildiği tartışılacaktır. Böylece çalışma, temelde savaş ve barış kavramlarına ilişkin güvenlik ve terörizm etrafında şekillenen problemlerin çözümünün, barışı sağlamadaki rolünü anlatmayı ve vurgulamayı hedeflemiştir.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik, Terör, Liberalizm, Realizm.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi,
alperdemiroz95@hotmail.com

Giriş

İnsanlığın varoluşuna kadar eski tarihlere uzanabilen nitelikte bir kavram olan savaşın, insanın doğal durumu ile ilgili olup olmadığı, bu durumun aşılamayacak kadar karmaşık bir çerçevesinin bulunup bulunmadığı ve savaşın kaçınılmaz olup olmadığına ilişkin geleneksel filozoflar arasında eski tarihlerden beri süregelen bir ihtilaf söz konusu olmaktadır. Bu ihtilaf, iyimser ve karamsar görüşler başta olmak üzere çeşitli perspektiflerde, etkili bir şekilde kendini ortaya koymaktadır. Söz konusu perspektiflerden karamsar bakış açısı incelendiğinde E.H. Carr, H. Morgenthau gibi klasik realistler; içerisinde hayat idame ettirilen ve kaotik olduğu değerlendirilen uluslararası ortamda, şiddetin ötesine geçmenin mümkün olmadığı kanısındadırlar. Buna karşın daha iyimser olduğu düşünülen I. Kant, F. Hegel gibi neoliberaler uluslararası ortam içerisinde güç kuvvet eksenindeki kargaşa ve kaos aşmanın ve daha barışçıl bir hayata erişmenin olanaklı olduğunu savunurlar (*Baylis, 2008*). Bu kapsamda devlet egemenliği açısından uluslararası ortamda ikili ya da çoklu ilişkileri düzenleyen esas prensiplerin başında güvenlik kavramının geldiğini söylemek yerinde olacaktır. Buna ek olarak güvenlik hususunda eski tarihlerden beri özellikle dönemin koşullarına, risk, tehlike ve tehdit faktörlerine göre teoriler şekillenmeye devam etmiştir. Zira günümüz dünyasında, uluslararası ortam hakkında farklı güvenlik algılarının ve bu algılara farklı yaklaşımların meydana gelmesi bu görüş ve fikir ayrılıklarının en önemli kanıtları niteliğindedir.

Güvenlik kavramına teorik yaklaşımlardan bahsetmeden evvel, kavramın var olabilmesi için belli koşulların oluşması gerektiğini söylemek yerinde olacaktır. Devletlerden bireylere kadar bulunulan ortam, fizikî koşullar, nitelikler ve nicelikler bağlamında çeşitli tanımlamalara haiz olabilen güvenlik kavramının meydana gelebilmesi için öncelikle herhangi bir açıdan tehlike, tehdit ya da emniyetsizlikten bahsetmek gerekmektedir. Bu tehdit ya da tehlike faktörleri ise çok geniş bir yelpaze içerisinde farklılıklar göstermektedir. Özellikle neye göre ya da kime göre güvenlik tanımlamasının yapılması, kavramın girift özellikleri açısından önem arz etmektedir. Eski çağ filozoflarının düşünceleri ekseninde şekillenen güvenlik yaklaşımları, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları sırasında değişim göstermeye başlamış, Soğuk Savaş Dönemi'nde çeşitlenmiş ve 21. Yüzyıl'ın başında çok daha farklı perspektiflerden değerlendirilmiştir. Bu bağlamda önce Birinci Dünya Savaşı sonları ve sonrasını kapsayan dönem içerisinde bütüncül barış ve güvenlik faaliyetlerinin yürütülmesi amacı ile Birleşmiş Milletler kurulmuş, dönem boyunca liberal çerçeve ekseninde şekillenen güvenlik algıları İkinci Dünya Savaşı'nın meydana gelmesi ile hezimete uğramış ve teoride güçlü olan ilkeler; pratikte bir hayli etkisiz kalmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ise önceleri liberalizmin gölgesine alınmaya çalışılan realist düşünce ön plana çıkmış, güçlenmiş ve yeni perspektifler kazanmaya başlamıştır. Soğuk Savaş Dönemi olarak adlandırılan iki kutuplu dünya düzeninde realist düşünce önem kazanmış ve Machiavelli, Morgenthau, Hobbes gibi düşünürlerin görüşleri etkisini artırmıştır.

Soğuk Savaş Dönemi'nin sona erdiği 1991 senesini takip eden süreçte bipolar dünya düzeninin sona ererek unipolar dünya düzenine doğru evrilen süreçte realizmin getirdiği güvenlik algıları, bu algının yol açtığı güvenlik ikilemi kavramı, güç odaklı yaklaşımlar çeşitli soru işaretlerine yol açmış ve hem devletler hem de bireyler açısından yeni güvenlik algıları oluşmaya başlamıştır. Bu bağlamda insanlar ve insanların oluşturduğu topluluklar olarak nitelendirilen devletler, yeni güvenlik algılarına yönelik yeni güvenlik ihtiyaçları hissetmeye başlamış ve yaklaşık 10 yıl gibi kısa bir süre içerisinde kendini gösteren 11 Eylül terör saldırıları ile terör ve terörizm konuları tekrardan yoğun bir şekilde gündeme oturmuştur. 21. Yüzyılın ilk çeyreğinde her geçen gün önemini artıran terör ile terörizm kavramları, eylemlerine hız kazandıran terör örgütleri günden güne yeni faaliyet alanları, yeni eylem planları geliştirmektedirler. Örgütler için bu faaliyet alanları, eylem planları ve strateji gibi unsurlar en başta yerel olarak meydana gelen örgütlerin toplum içerisinde daha sonraki aşamalarda uluslararası ortama kadar yayılmalarını izleyen bir parametre oluşturmaktadır. Bu nedenle, her gün gelişen ve değişen yeni eylemlere yönelik, devamlı olarak gelişmek ve değişmek konusunda zorunluluk arz eden güvenlik algılarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Çalışmada ilk olarak güvenlik, daha sonra terör ve terörizm kavramları değerlendirilecektir. İkinci bölümde liberalizm ve realizm ekseninde savaş ve barış kavramları değerlendirilerek bu iki teorinin güvenlik kavramına yaklaşımının tartışıldığı üçüncü bölüme

geçilecektir. Dördüncü bölümde ise liberalizm-realizm ekseninde terör anlayışları ayrı ayrı analiz edilmeye çalışılacaktır. Sonuç bölümüne gelindiğinde liberal ve realist çerçevede güvenlik, terör ve terörizm hususlarına ilişkin verilen bilgiler ışığında bir değerlendirme gerçekleştirilecektir.

1. Bir Kavram Olarak Güvenlik

Güvenlik kavramı en temel anlamıyla, toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülebilmesi, kişilerin korku duymaksızın yaşayabilmesi, tehlikesizlik ve emniyet durumu olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2022). Tarih olarak incelendiğinde ise Latince se (-sız, -siz) ve cura (endişe) sözcüklerinin bir araya gelmesiyle oluşarak endişeden uzak olma, endişesiz, tehlikesiz anlamlarına gelmektedir. Yunanca “ataraksia (sakinlik)” kavramı ile ilişkilendirilen “securitas” kavramının, Helenistik Dönem’den yüzyıllar sonra “ataraksia”dan esinlenerek kullanılmaya başlandığı düşünülmektedir (Frederick ve Arends, 2009). Bu genel tanıma ek olarak emniyet durumu veya tehlikesizlik özünde kime göre ya da neye göre sorularına karşılık gelen cevap olarak değişim gösterebilmektedir. Bu bağlamda güvenlik kavramının tanımında bazı sorunsallar ve muğlaklıklar bulunduğu bahsetmek yerinde olacaktır. Eski çağlardan beri süregelen savaş ve çatışma durumları, insanlığın güvenlik algısının oluşması açısından en somut örneklerden biridir. Bölgeden bölgeye, zamandan zamana veya fizikî koşullara göre çeşitli nitelik ve nicelikler doğrultusunda değişim gösteren güvenlik

kavramının, benzer koşullara göre tanımında da değişiklikler olması kaçınılmazdır.

Geleneksel yazarlar ve düşünürler, güvenliğin tanımında bulunan sorunlar konusunda hemfikir olmaktadır. Bu düşünürler, genelde güvenliğin tanımında emniyet durumu ve tehlikesizlik hususlarında fikir birliği yapmakla beraber, güvenlik kelimesinin önüne alacağı sıfatlar (ulusal, bireysel, toplumsal, uluslararası vb.) konusunda fikir ayrılıkları yaşamaktadırlar (Baylis, 2008, s. 69-85). Temelde realizmin de ana fikrini oluşturduğu devlet merkezli güvenlik anlayışları askerî güç odaklı ulusal bir güvenlik algısı olarak alan yazına egemen olmuşsa da değişen ve gelişen dünya düzeni ile yeni emniyet sorunları, tehlikeler ve tehditler meydana gelmeye başlamıştır. Bu sebeple eski anlayışlar ile benzerlik göstermenin yanında yeni güvenlik algıları da ortaya çıkmıştır. Oldukça uzun bir süre zarfı içerisinde ulusal güvenlik kavramı ile aynı anlama geldiği değerlendirilen güvenlik, siyasî egemenliğin idame ettirilmesi şeklinde düşünülmüştür. İlerleyen süreçte ise güvenlik kavramında devlet unsuru merkezî konumunu ve odak noktası olma özelliğini korumasının yanı sıra, kavramın kapsamının genişletilerek sosyal güvenliğin, bireysel ya da grup güvenliğinin de meydana geldiği görülmektedir (Ergüven, 2016). Daha önceleri yalnızca konvansiyonel olarak düşünülen güvenlik konusu, zamanla Buzan'ın da büyük etkisi ile -eski dönemde ikinci planda kalan- ekonomik, siyasî, sosyal ve kültürel algıları da kapsamaya başlamıştır (Buzan, 1983). Böylece uluslararası ortamda devletlerin bireysel olarak güvenliklerin veya

çıklarlarını ön planda tutmalarından ziyade sınırları dahilinde müşterek güvenlik planları geliştirmelerinin yolu açılmıştır (Baylis, 2008). Günümüz dünyasında güvenlik kavramı önüne ve arkasına aldığı ekler vasıtasıyla çok geniş bir yelpaze içerisinde incelenebilmektedir.

Bu kavramlara örnek olarak millî güvenlik, bilgi (istihbarat) güvenliği, bireysel güvenlik, ulusal güvenlik, çevre güvenliği, güvenlik stratejisi, enerji güvenliği, haberleşme güvenliği, küresel güvenlik, güvenlik bilimleri, güvenlik sorunu, can ve mal güvenliği verilebilir. Diğer incelemelere geçerken, terör ve terörizm kavramlarının tanımlarına değinmenin yerinde ve faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

2. Terör ve Terörizm Kavramlarına İlişkin Bir Değerlendirme

Türk Dil Kurumu Sözlüğü'ne göre terör, yıldırma, cana kıyım, malı yakıp yıkma, korkutma ve tedhiş olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, 2022). Ancak genel anlamı ile terör, tanımlanması zor ve muğlak olan bir kavramdır. Terör konusunun kavramlaşabilmesi için ortaya çıktığı yerel alan, ideoloji, hedef, eylem, faaliyet, fail gibi çeşitli unsurlara ihtiyaç bulunmaktadır. Bu nedenle terör kelimesinin tanımlanması çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitliliğin yanı sıra temelde uluslararası ortamda hemen hemen benzer anlamlara gelmekte olan terör tanımı Birleşmiş Milletler tarafından bir devlete yönlendirilen belli kişilerin veya grupların toplum nezdinde

terör hali yaratarak panik ortamı oluşturması, suç faaliyetleri gibi açıklamalar vasıtası ile yapılmaktadır (Öktem, 2004).

Terör kavramının tanımında yukarıda belirtilenler gibi bazı kıstaslara göre değişiklikler oluşması, “birine göre terörist, başkasına göre özgürlük savaşçısı” deyimine yol açarak tanımdaki muğlaklıkları güçlendirmekte ve ittifak oluşmasında ya da fikir birliği yapılmasını güç hale getirmektedir. Bundan terör tanımı gerek uluslararası antlaşmalar vasıtası ile gerekse devletlerin iç yasaları vasıtası ile daha zaruri bir hal arz etmektedir. Uluslararası seviyede 1936-1981 yıllarını kapsayan süreç içerisinde 109 terör tanımı gerçekleştirildiği anlaşılmıştır (Kazan, 2012). Tanımlarda bulunan farklılıkların yanı sıra, müşterek bazı unsurlar da bulunmaktadır. Bunlardan bazılarını şiddet eylemleri, eylemin planlanması ve strateji, korkutma ve panik yaratma amacı, devletten, hükümetten ya da kamuoyundan ayrıcalık almak, siyasî zorbalık yapmak olarak sıralamak mümkündür (Öktem, 2004). Terörle Mücadele Kanunu’nun (3713 Sayılı Kanun) 1. Maddesinde yer verilen terör kavramı yine benzer niteliklerden baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle siyasî, hukukî, sosyal düzeni değiştirmek vb. şeklinde tanımlanmaktadır (mevzuat.gov.tr., 2022). Bu tanımların yanı sıra terör hususuna oldukça geniş bir perspektiften baktığı anlaşılan İşlam Konferansı Örgütü genel anlamı ile toplumu terör çerçevesinde sindirmek sureti ile zarar verme tehdidinde bulunmak ya da toplumun yaşamını, onurunu, özgürlüğünü ve güvenliğini tehlikeye atmak, kamu malını, hizmetini ya da kamuya ait bir mülke ızrar etmek, devletin

bağımsız bütünlüğünü ve birliğini bozarak istikrarsızlaştırma hareketlerine girişmek şeklinde terörü tanımlamaktadır (Şimşek, 2016).

Genel itibariyle devletler ve toplumlar ifade ettiği değerlendirilen terör kelimesi, önüne aldığı sıfatlar ile “trafik terörü” gibi farklı anlamlara da çıkabilmektedir. Laqueur’a göre tarihte ilk terör eylemlerini gerçekleştirdiği değerlendirilen Sicariilerden bu yana gerçekleşen veya karşılaşılmış terör faaliyetleri kolektif olarak göz önünde bulundurulduğunda, bütün terör türlerini içine alacak genişlikte bir tanım yapılması imkansızdır (Yayla, 1990). Terörizm ise terör faaliyetini gerçekleştiren bireyler, gruplar ya da örgütler tarafından, siyasî ya da diğer amaçların elde edilebilmesi amacıyla daha evvelden planlanmış eylemlerin harekete geçirilerek şiddet, tehdit gibi unsurlarla yıldırma çabalarıdır (Şimşek, 2016). Tüm bu hususlar ve yukarıda yapılan tanımlar ışığında, terör ve terörizm kavramına dair spesifik ve ortak bir tanımın yapılarak konsensüs gerçekleştirmenin mümkün olmadığı, birinin teröristi diğerinin özgürlük savaşçısı deyiminin tarih boyu var olmasına ek olarak gelecekte de var olma ihtimalinin yüksek olduğu, ancak içerdiği unsurlar açısından temelde birçok devlet, birey ya da düşünür tarafından fikir birliği oluştuğunu söylemenin yerinde olacağı düşünülmektedir.

3. Liberalizm ve Realizm Ekseninde Savaş ve Barış

Uluslararası ilişkiler disiplininde teorilerin en çok atıfta bulunduğu ve üzerine en yoğun çalışmaların gerçekleştirildiği konular

savaş ve barış kavramlarıdır. Bu bağlamda insanlık tarihi kadar eskiye uzanan savaş ve barış kavramları ile ilgili yaklaşımlar, uluslararası ilişkiler alan yazınında en temel iki teori halini alan liberalizm ve realizm ekseninde şekillenmeye başlamıştır. 20. Yüzyıldan önceki zamanlarda savaş, şiddet ve çatışma kavramlarına yönelik değişen ve gelişen düşünceler, 20. Yüzyılda büyük dünya savaşlarının da etkisi ile barış kavramına odaklanmaya ve daimî barışı tesis etmeye yönelik değişmeye ve gelişmeye başlamıştır. Türk Dil Kurumu savaş kavramını devletlerin diplomatik ilişkilerini bırakarak silahlı mücadeleye girişmesi, bir şeyi ortadan kaldırmak veya yok etmek amacıyla mücadele şeklinde tanımlamaktadır (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, 2022). Barış kavramını ise savaşın son bulmasının bir antlaşma çerçevesinde belirlenerek sulh ve huzar sağlanması ya da uyum, hoşgörü ve anlayış ile meydana getirilen ortam olarak tanımlamaktadır (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, 2022). Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası döneme hakimiyet kuran realist teorinin aksine liberalizm ve liberal düşünürler, barış içerisinde ve şiddetten uzak bir uluslararası ortamın kurulabileceğini ve savaşların insanın doğal durumundan değil, ilişkiler içerisindeki yanlış anlaşılmalardan meydana geldiğini savunmaktadırlar. Böylece insanın aslında kötü bir yapısının olmadığını, bu düşüncelerden arınma sağlanması ve liberalizm ekseninde çalışmaların uluslararası ortama yayılarak gerçekleştirilmesi ile kalıcı barışın sağlanabileceği kanaatindedirler. Bu kapsamda liberalizm, özellikle karşılıklı kazan-kazan ilişkilerine dayalı iş birliği ile insanın ve dolayısıyla devletlerin özünde çatışmaya

yatkın olduğunun bir önyargı olduğunu belirterek, bu peşin hükümlerin yıkılması, insanların ve devletlerin bu önyargılardan arınması ile global barışın sağlanabileceğini savunmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan çok daha önceki 16. Yüzyıl, 17. Yüzyıl gibi dönemlere dayanan liberalizm ve realizm ekollerinin etkili şekillenmelerinin 20. Yüzyılda gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Liberalizm, Birinci Dünya Savaşı sürecinde ve sonrasında oluşan yıkıcı etki ve kayıpların ilerleyen süreçlerde yaşanmaması adına 20. Yüzyılda güç ve ivme kazanmıştır (Kakışım, 2017). Bu kapsamda iş birliği odaklı uluslararası bir örgüt olan Milletler Cemiyeti kurulmuş ancak İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi ve büyük kısımlara yol açması sebebiyle cemiyet dağılmış, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları arası döneme damgasını vurmaya başaran liberal teori hezimete uğramıştır. Çalışmanın ilk kısımlarında bahsedilen Machiavelli, Hobbes gibi devlet merkezli ve devletin bekasını hayatî saik olarak gören düşünürlerin fikirleri ışığında realizm teorisi uluslararası ilişkilere egemen olmaya başlamıştır. Savaşın bıraktığı izler ve yıkıcı etkisi göz önüne alındığında daimî barış ortamının sağlanmasını devletlerin arasındaki güç odaklı bir balansa ya da devletler üstü bir aktörün varlığına yoran realizm bu dönemde devletlerin konvansiyonel olarak güçlenmesinin ve çıkarları doğrultusunda her hamlenin mubah olacağını savunucusu olarak temel teorik yaklaşım halini almıştır (Arı, 2002). Liberal teorinin önde gelen düşünürlerinden olan Kant ise bu konuya ilişkin bir devletin başka bir devletin hegemonyası altına girmesinin kalıcı barışın

sağlanmasının önündeki en büyük engellerden biri olduğunu savunmuştur (Kakışım, 2017). Barış konusunda karamsar bir yapıya hâkim olan realizmde, sulh odaklı bir çalışma gerçekleştirmekten ziyade, tehlikesizlik ve şiddete karşı temkinli olma kapsamında çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Sandıklı ve Kaya, 2013). İnsanın doğal durumundan yola çıkarak barışın sağlanamayacağı savunulan bu yaklaşımda barışın tesisinden ziyade, devletlerin savaş seçenekleri üzerine yoğunlaşmıştır.

Çeşitli değişkenler etrafında statik kalmayı koruyabilen insanın doğal durumu konusu, insanları ve insanların oluşturduğu bir yapı olarak ele alınan devletleri savaşmaya iten temel etkidir (Sandıklı ve Kaya, 2013). Devletler, çıkarları olduğu müddetçe devamlı olarak savaşacaktır mantığından hareketler realizme göre barış sıfır toplamlı bir kavramdır. Bu bağlamda tek kutuplu bir dünya düzeni içerisinde başat aktör haline gelmiş bir devletin çatısı altında bulunmak ve bu hegemonyanın çıkarları doğrultusunda hizmet etmek barışı bir nebze de olsa kalıcı kılabilir. Bu ise tek yönlü bir barış kavramı olacağından, realist ideolojiye göre tam anlamıyla uluslararası barış sağlanması mümkün olmayacaktır (Richmond, 2008). Bunlara ek olarak realist ideoloji, liberalizmin aksine uluslararası sistemin herhangi bir noktasında gerçekleşecek iş birliğinin, ekonomik ticarî ilişkilerin ya da en önemli prensiplerden biri olan karşılıklı bağımlılık sonucu geleceği düşünülen barış varsayımını tümüyle reddeder. Tehlikenin var olması durumunda devletler açısından karşılıklı bağımlılık sekteye uğrayacak, her devlet kendi çıkarları ve güvenliği

doğrultusunda hareket edecek ve bu durum kalıcı barışın sağlanma olasılığına darbe vuracaktır (Sandıklı ve Emeklier, 2012). Realizme göre devletlerin kendi güçlerini artırmaya yönelik çalışmaları ve yaklaşımları, devamlı olarak rekabete yol açarak çıkarlar doğrultusunda hareket etmeyi hızlandıracak, karşı tarafı hiçbir zaman tam manasıyla anlamanın mümkün olmadığı kaotik ortamda devamlı tetikte olma haline itecek ve bu durum da fasit daireye yol açarak bir güvenlik ikilemi oluşturacaktır. Hiçbir alternatif düşünce ise devlet güvenliğinden ve devletin yararından daha önde olamayacağı için yukarıda belirtilen bazı istisnaî durumlarda geçici barış bir süreliğine sağlanabilse dahi uluslararası ortamda kalıcı barışı sağlamak hiçbir zaman mümkün olmayacağı düşünülmektedir.

10 Ocak 1920 ile 20 Nisan 1946 yılları arasında 26 yıl gibi uzun bir süre varlığını koruyan Milletler Cemiyeti ya da Cemiyet-i Akvam, tüm çabalarına rağmen İkinci Dünya Savaşı'nın çıkışını engelleyememiş ve savaştan sonra dağılmıştır. Özellikle iki dünya savaşı arasında liberalizmin gölgesinde kalan realizm, İkinci Dünya Savaşı sonrası Soğuk Savaş Dönemi olarak adlandırılan süre içerisinde büyük önem kazanarak güçlenmiş ve etkisini hissettirmiştir. Soğuk Savaş Dönemi'nde konvansiyonel güçlenme ve hegemonya yarışlarının yanı sıra ittifak devlet, müşterek çıkar arayışları da ehemmiyetini korumuştur (Hasanov ve Katman, 2019). Bu ittifak arayışlarının ilk etapta liberalizmi destekler bir görünüşü ve algılanışı olsa dahi devletin bekası açısından edinilen bir kazanım olarak değerlendirilmesi daha yerinde olacaktır. Bu dönemde nükleer

silahlanma rekabeti, uzay çalışmaları, çevreleme stratejileri gibi konular realizmin etkisinin en önemli örnekleri haline gelmiştir.

İki kutuplu dünya düzeninde doğu ve batı blokları arasında herhangi bir sıcak çatışma meydana gelmeksizin Soğuk Savaş Dönemi'nin son bulması ise realizme karşı eleştirel düşüncelere mahal vermiş ve sorgulanmaya açık hale getirmiştir. Bu bağlamda uluslararası ortamda yeni güvenlik algılarına ihtiyaç duyulmuş, yeni teorik yaklaşımlar meydana gelmiştir. Her ne suretle güvenlik çalışmalarında mevcut teorik yaklaşımlar önemlerini yitirip yenilerine yer vermiş olsa da uluslararası ilişkiler disiplinde temel kabul edilen liberalizm ve realizm tamamen ortadan kaybolmamış ve etkisini tamamen yitirmemiştir. Yeni güvenlik algıları da bu temel iki teori etrafında şekillenerek meydana gelmeye başlamış ve bu teorilerin eksikleri ya da yanlışları etrafında gelişmişlerdir. Zira 20. Yüzyılda önem kazanan liberalizm ve realizmin temelleri 16. Yüzyıla dayanıyor olmasına karşı günümüz uluslararası ortamında adlarından sıkça söz ettirerek güvenlik çalışmalarına yön vermeye devam etmektedirler. Çalışmanın ilerleyen aşamasında, liberalizm kapsamında güvenlik algısı ve realizm kapsamında güvenlik algısı değerlendirilecektir.

3.1. Liberalizm Kapsamında Güvenlik Algısı

Güvenlik kavramının kendisinin şekillenmesinde en büyük etkenlerin yukarıda da belirtildiği gibi içinde bulunan ortam, fizikî koşullar, jeopolitik konum, nitelikler, beklentiler veya elde var olanlar gibi geniş bir yelpazede olduğunu söylemek mümkündür. Buna ek

olarak kavrama yönelik görüşlerin, fikirlerin veya ortaya atılan düşüncelerin de şekillenmesi hemen hemen aynı yelpazede ele alınabilmektedir. Kavramın tanımında bulunan değişkenler ya da muğlaklıklar, yeni teorilerin ele alınmasına yol açmıştır. Bu nedenle, tarih boyunca ortaya çıkan güvenlik algılarını şekillendiren güvenlik yaklaşımları meydana gelmiştir. Bunlardan en önemlilerinden biri liberalizm çerçevesidir.

Liberalizm, 18. ve 19. Yüzyıllarda özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere’de, ekonomik ve siyasî düşünce tarihini temsil eden esas düşünce geleneğidir. Birey, bireycilik, eşitlik, özgürlük gibi kavramlar üzerine kurulu olan kavram Locke başta olmak üzere Hume, Bentham, Smith, Mill gibi çeşitli filozofların fikir ve düşünceleriyle şekillenmiştir (Arı, 2013). Toplum sözleşmeciler genel itibariyle özgürlüklerin var olması ve korunması konusunda devletin varlığına önem verirken, uluslararası örgütler, sivil toplum kuruluşları gibi devlet dışı aktörlerin var olmasıyla bir kazan-kazan ilişkisi kurulabileceği ve bu iş birliği sayesinde toplumsal barışın, dolayısıyla uluslararası barışın sağlanabileceği kanısındadırlar. John Locke, devleti merkezî bir konumda tutmakla beraber ana hedefinin özgürlüğü sağlama ve koruma olduğunu savunmaktadır (Çetin, 2001). Liberalizmde devletin varlığının temel gayesi, bireylerin güvenliğini sağlamasıdır. Bu güvenlik sağlanırken ise özgürlüklere, temel hak ve hürriyetlere zarar vermeden veya dokunmadan korumakla yükümlüdür. Bu hususlar doğrultusunda devletin işlevlerini yerine getirebilmesi için bir ortak güvenlik sisteminin kurularak iç ve dış

güvenliğin sağlanması gerekmektedir (Beriş, 2010). Birinci ve İkinci Dünya Savaşları arasında, realizmin gölgesinde kalan liberalizm, 1945 ile 1960'ların sonuna doğru ivme kazanarak devlet dışı aktörlerin meydana gelmesine yol açılmıştır. Bu bağlamda önceliğin askerî güç ve kuvvet olmadığı anlayışından hareketle farklı güvenlik konuları uluslararası gündeme taşınmış, liberalizmin temel görüşlerinden olan karşılıklı bağımlılık kavramı ön plana çıkmıştır (Oğuzlu, 2014). Uluslararası ortamın kaotik yapısını kabul eden liberalizm, her ne kadar anarşi hakimiyeti var olsa da bu anarşinin devletlerarası kazan-kazan odaklı iş birliği yapmasına yol açtığını savunmaktadır (Uğuz, 2016). Temelde realistlere göre daha iyimser kabul edilen liberal görüşlüler, insanın özünde 'iyi' olduğunu ve savaşların belli başlı yanlış anlaşılmalardan dolayı meydana geldiğini savunmaktadırlar. Bu nedenle savaş veya istikrarsızlık ile global çerçevede mücadele etmek için en kapsamlı ve başarı odaklı yönetim stiline liberalizm olduğunu savunmaktadırlar. Bu varsayıma göre liberal demokrasiye sahip ülkelerin çoğalması ile uluslararası ortamda hiçbir devletin kendini soyutlayamayacağı bir sistemin kurulacağı ve ortak yararlar doğrultusunda iş birliği gerçekleştirilerek her devletin kazanç elde edebileceği düşünülmektedir. Liberal demokrat devletler uluslararası sulh konusunda başarılı oldukları sürece, karşılıklı ticaretlerin sürdürülebilmesi ve belirli ekonomik çıkarların sağlanabilmesi amacı ile devamlı iş birliği içerisinde olacak ve karşılıklı bağımlılık ilkesi meydana gelecektir. Buna bağlı olarak da savaş, çatışma ya da kaos ihtimali en aza indirilerek daimî sulh sağlanacaktır (Bakan ve Şahin,

2018). Buna ek olarak barışın tüm toplumlarda tesis edilebilmesi için devletlerin savaşa istekli olmadıkları argümanı desteklenerek, hukukun üstünlüğüne dayalı bir devlet üstü yargı mekanizması varlığının sağlanmasıyla çatışmasız ve barış içinde bir toplum yaşamı sürülebileceği düşünülmektedir.

Liberalizm etrafında şekillenen idealizme ilişkin görüşleri ile ön plana çıkan W. Wilson, global barışın temin edilebilmesi için karşılıklı iş birliğinin önemine değinerek ulusları içinde barındıran bir teşkilât ile devletlerin bir araya gelmesinin önemine vurgu yapmıştır. Bütüncül güvenlik algısı arayışlarının bir sonucu olarak meydana gelen Milletler Cemiyeti, bu dönemde liberalizm açısından en önemli kuruluşlardan birisi olma niteliğindedir (Elmas, 2013). En temel anlamı ile bu cemiyetin maksatlarının başında, üye devletlerden herhangi birine yapılacak saldırının veya saldırı girişiminin, bağlı bulunan bütün devletlere karşı yapılmış olacağı değerlendirilecek ve bireysel karşılıktan ziyade bütüncül olarak karşılık verilerek topyekûn tepki gösterileceği gelmektedir (Karabulut, 2011). Siyasî şiddetin yukarıda belirtilen iş birlikleri ve topyekûn mücadele ile önünün alınabileceği düşüncesinden hareketle kurulan Milletler Cemiyeti; 1929 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin ekonomik çöküntüsünü temel alan Büyük Buhran ile ABD'nin içe kapanması başta olmak üzere, B. Mussolini, A. Hitler gibi faşizm yanlısı otoritelerin orta çıkması gibi nedenlerle liberal güvenlik anlayışı ve bütüncül güvenlik prensipleri etkisini kaybetmeye başlamış, eleştirel yaklaşımlar

meydana gelmiş ve özellikle Milletler Cemiyeti'nin dağılması ile başarısız olmuştur (Elmas, 2013).

Birinci ve İkinci Dünya Savaşları arasında kalan dönemde ön plana gelen liberalizm düşüncesi etkisini yitirmeye başlamış, İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vererek Milletler Cemiyeti'nin dağılması ve takip eden süreçte uluslararası ortamda Soğuk Savaş Dönemi'ne girilmesi ile realizm tekrardan güçlenerek ön plana çıkmış, ivme kazanmış ve yeni güvenlik algıları gelişmeye başlamıştır.

3.2. Realizm Kapsamında Güvenlik Algısı

İkinci Dünya Savaşı'nın gerçekleşmesi akabinde çeşitli soru işaretlerine ve eleştirilere meydan hazırlayan liberalizmin düşüşe geçmesini takip eden süreçte, özellikle Birinci Dünya Savaşı'nın uluslararası ortamda bırakmış olduğu yıkıcı etkilerinin giderilmesi ve yeniden tesisi amacıyla güvenlik algılarına yönelik yeni yaklaşımlar ortaya çıkmaya başlamıştır (Bakan ve Şahin, 2018). Bu kapsamda özellikle realizme yönelik görüşler ivme kazanmıştır. Realizmin kurucularından olan E. Carr, liberalizm ekseninde şekillenen idealizme yönelik ortaya çıkarttığı eleştirileri ile ön plana çıkmaya başlamıştır. Machiavelli'nin "Prens", Hobbes'un "Leviathan" eserlerinden ilham alarak liberalizme getirmiş olduğu eleştirel yorumları ile realizmin güçlenmesine katkıda bulunmuştur (Balcı, 2015). Realist yaklaşımın devlet güvenlik anlayışında egemen olduğu uluslararası ilişkiler literatüründe, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları, devamında Soğuk Savaş Dönemi ve 11 Eylül Saldırıları ile Bush Doktrini, realist

görüşlerin güçlenmesine katkıda bulunarak etkinliğinin artmasına destek vermiştir (Karabulut ve Değer, 2015).

Yukarıda bahsedilen liberal filozoflara nazaran daha “karamsar” olduğu değerlendirilen realist filozoflar, uluslararası ortamın oldukça anarşik ve kaosa müsait bir yapıda olduğunu, devletlerin çıkarları doğrultusunda daimî barışın sağlanmasının mümkün olmadığını savunmaktadırlar. Bu kapsamda devletlerin hegemonik güç oluşmasını engellenmek için ötekilerin gücünün dengelemeye çalışmaktan başka yapabileceği bir şey yoktur (Bakan ve Şahin, 2018). Daimî barışın hiçbir zaman sağlanamayacağı görüşünde olan Kantçı yaklaşım, devletlerin kıt kaynaklar ve çıkarları doğrultusunda devamlı olarak çıkar ilişkisine dayalı savaflara sürükleneceğini ve bu durumun insanın doğal durumundan kaynaklı olduğunu, devletlerarası daimî güç mücadelesi olduğunu savunmaktadır. Bu da devletlerin daimî dostu olmayacağını, yalnızca çıkarlarının olacağını kanıtı niteliğindedir (Baylis, 2008). 1991 Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla girilen yeni dönemde, özellikle Amerika Birleşik Devletleri’nin güç ve egemenlik üzerine tesis ettiği başatlık ön plana çıkmaktadır.

Global çerçevede rekabet içerisinde olan devletlerarasında çeşitli güç ve irade çıkarlarının savafları verilirken 1968 Vietnam Savaşı ile mühim bir döneme girilerek güç anlayışlarında yeni perspektifler kazanılmış ve daimî başat aktör olmak adına ABD güç arama yollarına itilmiştir (Yılmaz, 2013). Güvenlik anlayışını devletler merkezli inceleyen realistler, insanlık tarihinin en eski dönemlerine

kadar uzanabilen savaş kavramını göz önünde bulundurarak, gelecek tarihlerde de savaş ve çatışma olacağına dair güçlü bir kanı oluştuğunu hatta bu durumun kaçınılmaz bir gerçek olduğunu ve insanlığın var olduğu süre boyunca savaşların da var olacağını savunmaktadırlar. Bu nedenle de devletlerin daima güç peşinde olduklarını belirtmektedirler (Karabulut ve Değer, 2015). Bu güç kavramı ise yalnızca devletlerin sahip olduğu teknoloji ya da stratejik durum olarak nitelendirilmemektedir.

Jeopolitik ya da jeostratejik konum, fizikî koşullar, sosyo-kültürel özellikler, nüfus yapısı gibi nitelik ve nicelikler de devletlerin kuvvet gizilgüçlerini oluşturmaktadır. Realist yaklaşım ise devlet merkezli güvenlik yaklaşımlarında güç ögesi olarak konvansiyonel gücü ön plana almaktadır. Bu sebeple uluslararası ortam içerisinde konvansiyonel olarak güçlü olanın hegemonya olabileceği kanısındadırlar. Uluslararası kuralların mevcut olmadığı ya da uygulanmasında eksiklikler yaşandığı dünyada, konvansiyonel olarak gücü elinde bulunduran devletlerin ortam içerisinde barınabileceğini savunmaktadırlar (Kalkan ve Küçüksoğak, 2012). Bu görüş çerçevesinde ivme kazanan realizm özellikle iki kutuplu dünya düzeni dönemi içerisinde etkinliğini göstermiştir. Bu kapsamda realizm ekseninde ABD ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği arasında sürekli bir güç mücadelesi, silah modernizasyonu, her devletin kendi güvenliğini en iyi şekilde sağlama çabasına girdiğini söylemek yerinde olacaktır.

Soğuk Savaş Dönemi'nde karşılıklı güç mücadeleleri ile kaotik bir uluslararası ortam meydana gelmiş ve tehlikesizlik, realizmin merkeze aldığı üzere devlet ve konvansiyonel güç kapsamında kavramsallaşmıştır (Buzan, 2008). İnsanın doğal durumundan kaynaklı güvenliğin ve güvenliğin bir ortamın oluşmasının mümkün olmadığını savunan realistlere göre, insanüstü merkezî bir otorite ile güvenlik sağlanması mümkün olacaktır. Bu bağlamda Soğuk Savaş Dönemi olarak adlandırılan dönemde, ABD ile SB arasında gerçekleşen hususlar doğrultusunda daha efektif olarak algılanabilen realizmin esasında askerî güç ve yarar dengesi ön planda olmuş, yukarıda belirtildiği üzere devletin güç arayışında temel sayılabilecek unsurların dışındaki ekonomik, sosyal, demografik güvenlik kavramları arka planda kalmıştır. Liberalizmde ana öge olan bireycilik ve bireyin güvenliği ise ancak merkezde ve bulunan insanüstü otorite olan devletin güvenliği sağlandığı sürece güvende olacaktır (Bakan ve Şahin, 2018). Önceleri birey güvenliği, çevredeki tehditlerden koruma olarak düşünülen güvenlik daha sonraları ulusal, uluslararası aşamaları takip etmiş ve şekillenmeye devam etmiştir.

Günümüzde özellikle 21. Yüzyılın başlarında meydana gelen 11 Eylül 2001 saldırıları ile terör ve terörizm süjeleri güvenlik kapsamında yer edinmeye başlamıştır. Bu bağlamda çalışmanın ilerleyen kısımlarında, liberal ve realist güvenlik yaklaşımları, terör ve terörizm çerçevesinde incelenecek ve terörle mücadele kapsamında teorilerin efektif problem çözmelerine ilişkin değerlendirmeler gerçekleştirilecektir.

3.3. Liberalizm Ekseninde Terör Anlayışı

20. Yüzyıl içerisinde tüm uluslararası ortamı etkileyen ekonomik buhran devletleri ekonomik ve siyasî krizlere sürüklemiştir. Bu bağlamda özellikle 21. Yüzyıla doğru dünya genelinde bir bunalım ve işsizlik hakimiyeti var olmuştur. Artan iş bulamama sorunu, ekonomik problemlerin etkisiyle terör olayları tetiklenmiştir. Özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra gerçekleşen yeni güvenlik arayışları perspektifinde kendini hissettiren terörle mücadelede liberaller mücadelenin etkisini artırmak adına ekonomik düzenlemeler yapılması gerektiğini savunmaktadır. Ayrıca eşitsizlik kavramına da yoğun ilgi gösteren liberaller, bireylerden devletlere kadar eşitsizliklerin her alanda terörü tetiklediğini düşünmektedirler (Cirhinlioğlu, 2003). Liberal görüşler çerçevesinde kurulduğu değerlendirilen Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 56. Dönem Oturumu'nda uluslararası hukuk alanında yeni düzenlemeleri ele almak ve terörizmle etkin mücadele etmek amacı ile toplanılmış ancak geniş eksenli bir uzlaşma sağlanamamıştır. Buradaki anlaşmazlıkların temel nedeninin terör tanımındaki muğlaklıklardan ve konvansiyonel güç kullanımından kaynaklı olduğu düşünülmektedir (Azarkan, 2009). Birleşmiş Milletler bu bağlamda terörle mücadelenin global bir iş birliği çerçevesinde çözülebileceğini vurgulamaktadır (Saul, 2005).

Çeşitli sözleşmelerden Lahey Sözleşmesi, Montreal Sözleşmesi, Uluslararası Havaalanlarına Saldırlara İlişkin Sözleşme vb. sözleşmeler bu iş birliklerine örnek olarak verilebilmektedir. 2001 yılında gerçekleşen saldırılardan önce kabul edilen bu sözleşmeler

kısmen sonuç vermiş olsa da dünyanın sembol hedeflerinden biri haline gelen Dünya Ticaret Merkezi'ne gerçekleştirilen saldırıyı önleme konusunda yeterli olmamıştır. Terörizmin ekonomisi ile ilgili olan 1999 yılında imzalanan Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Sözleşme ile finans kaynaklarına yönelik yoğun bir mücadele içerisine girilmişse de kabul edilen sözleşmelerin tamamına yakını öncekilerin devamı niteliğinde olup genel anlamıyla tüm uluslararası ortamı ele alan geniş bir anlaşma henüz gerçekleştirilememiştir. Bunlara ek olarak üye devletleri bağlayıcı kararlar alan Güvenlik Konseyi ve Genel Kurul, tavsiye mahiyetindeki kararların ötesine geçememiştir. Terörizmle uluslararası iş birliği içerisinde mücadelede en önemli kurumlardan biri olan NATO, terörizme verilecek tepkiler açısından daha net kararlara varmıştır. Çalışmanın ilk bölümlerinde belirtilen “kim için terörist?” deyimini kabul etmemeyi ve bu kavramlara tolerans göstermemeyi ön plana çıkararak mücadelenin uluslararası etkinliğini artırmıştır (Yalçınar, 2006). NATO çerçevesinde 11 Eylül saldırılarını takiben düzenlenen 5. Madde kapsamında, taraf ülkelerden birine yöneltilecek saldırının hepsine yöneltilmiş olacağı şerhi konuşlandırılarak BM Yasası'nın 51. Maddesinde düzenlenen öz savunma haklarının kullanılarak silahlı kuvvet kullanımı dahil gerekli tüm önlemlerin alınarak saldırı altında olan taraf ya da taraflara yardımcı olunması hususunda konsensüs sağlanmıştır (hürriyet.com.tr, 2022). Böylece özellikle terör saldırıları kapsamında uluslararası ortamda karşılıklı iş birliği içerisinde bir sulh ortamı sağlanması hedeflenmiştir.

Avrupa bölgesi kapsamında eski tarihlerden beri mevcut olan terör kavramı özellikle 1990'lı yıllardan sonra etkinliğini artırmaya başlamıştır. Paris'te metro istasyonunda gerçekleştirilen saldırıların başı çektiği değerlendirilen terör kavramına ilişkin Avrupa Birliği bünyesinde 1997 yılında Terörün Önlenmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi imzalanmıştır. Bu sözleşme terör ve terörizmle mücadelede önemli bir adım olsa dahi kimin terörist kimin özgürlük savaşçısı olduğu konusunda barındırdığı bazı muğlaklıklar doğrultusunda uluslararası terörizmle mücadele kapsamında yoğun problemlere yol açmaktadır (Yalçın, 2006). Yukarıda değinilen bazı sözleşmeler ve bu sözleşmelere ilişkin maddeler doğrultusunda terörizmle küresel mücadele bağlamında girilen uluslararası iş birliklerinin efektif çözümlere yetersiz kaldığı düşünülmektedir.

3.4. Realizm Ekseninde Terör Anlayışı

Devlet merkezli anlayışa göre realizm ekseninde güvenlik algısı değerlendirildiğinde, özellikle Sovyetler Birliği'nin dağılmasını ve ulus devlet anlayışının zayıflamasını takip eden dönem içerisinde yeni güvenlik algılarının başında terör ve terörizm gelmektedir. Güvenlik kavramının anlayışına dair boyutun tesis edilmesine yönelik gerçekleştirilebilecek eylemlerin başında ise devamlılık hali içinde istikrarlı bir ortam ve düzen sağlamak gerekmektedir (Özdoğan, 2019). İstikrardan uzak bir toplum, devlet ya da uluslararası ortam anlayışında güvenliğin varlığının geçici olacağı düşünülmektedir. Terör ve terörizm ise, bu istikrarsız ortamdan beslenerek faaliyetlerine hız kazandırmaktadır. Zira terör, yıldırımcılık kapsamında eylem

gerçekleştirerek tehdit, endişe, panik ortamı yaratmak amacı gütmektedir. Realizme göre devletler, kendi güvenliklerini sağlamak adına her türlü faaliyeti mubah görmektedirler.

Bu bağlamda devletlerin çıkar odaklı eylemleri, özellikle realizmin güç kazandığı ve liberalizmin İkinci Dünya Savaşı'nı öngöremeyerek düşüş yaşadığı soğuk savaş döneminde güvenlik ikilemi kavramının ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Bu anlayışa göre bir devlet konvansiyonel ya da herhangi bir anlamda güç kazanmaya başladığında, rakip devlet de buna ilişkin stratejiler geliştirerek güçlenmeye başlar. Aynı şekilde tehditlere ilişkin tedbirlerini artırmaya başlayan bir devletin bu hareketleri, karşı devlet açısından da risk olarak algılanarak tedbirlerin artırılması anlamı taşımaktadır. Bu kapsamda her devlet kendi açısından hem güçlenmeyi hem de tedbir artırmayı elden bırakmayarak uluslararası ortam sürekli bir yarış içerisine sürüklenecektir (Özdoğan, 2019). Realizm açısından devlet ve güç odaklı güvenlik anlayışı, Soğuk Savaş döneminin sıcak çatışmalara dönüşmeyerek son bulması ile sekteye uğramış ancak önemini kaybetmemiştir.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasını takip eden yaklaşık 10 yıl gibi kısa bir süre zarfı içerisinde 11 Eylül 2001 saldırıları gerçekleşmiş ve terör varlığını, tehditlerini ve gerçekliğini gözler önüne sermiştir. Uluslararası ortama dair büyük öneme haiz kavramlardan biri olan güvenlik, 11 Eylül saldırıları ile çok geniş bir yelpazeye bölünmüş ve boyutlanmıştır. Saldırlara değin bireyi ya da devleti ön planda tutan en temel iki teoriden biri olan realizm, kökünde sabit ve geçerli

kalmakla birlikte yeni perspektifler kazanmıştır. Tek kutuplu hegemonya güç dünyasında gücü elinde bulunduran Amerika Birleşik Devletleri başkanı G.W. Bush, 2001 ile 2006 yıllarını kapsayan Irak Savaşı sürecinde “ya bizimlesiniz, ya teröristlerle” doktrini ile dünyaya mesaj vermiştir (Bilensoy, 2017). Bu doktrin etrafında toplanan görüşler eşliğinde 11 Eylül’den yaklaşık bir sene sonra ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi açıklanmıştır. Bu strateji çerçevesinde açıkça belirtilen önleyici savaş kavramına göre ABD, global terörizme ilişkin tehdit veya tehlike olmaksızın direkt müdahale edebileceğini ifade etmiştir (Yaman, 2005). Ek olarak terör veya terörizm uluslararası ortamın neresinde olursa olsun, ABD kendi müdahale hakkını saklı tutmakta olduğunu ifade etmiştir (Dedeoğlu, 2008). Bu kapsamda ortaya çıkış itibarıyla yerel olduğu değerlendirilse de küreselleşen dünyada sınırların önemsizleşmesini takiben uluslararası yapıya bürünen terör örgütleri ve bu örgütlerin faaliyetleri olarak adlandırılan terörizm çerçevesinde, uluslararası karşılıklı bağımlılık ve iş birliğinin de önemine vurgu yapıldığı söylenebilir.

Realizm, temelde askerî gücün varlığı ve sürekliliği ile güçlü olunabileceğini savunurken; terör, asimetrik savaş kavramını da beraberinde getirmiştir. Asimetrik savaş devlet-devlet arasında olabileceği gibi devlet-grup, devlet-örgüt arasında da gerçekleşebilmektedir. Bu kavram, aralarında askerî, ekonomik, politik ve sair açılardan büyük farklılıklar bulunan taraflar arasında gerçekleşen savaşı ifade etmektedir. Bu anlamda liberal çerçevede geliştirilen karşılıklı iş birliklerinden ziyade, realizm ekseninde

yürütülen geleneksel mücadele yöntemlerinin kullanılmasının daha çözüm odaklı olacağı düşünülmektedir.

Sonuç

Ulus devlet tanımlaması gerçekleştirildikten sonra bugünkü “devletlerin aralarındaki ekonomik ve siyasal anlaşmazlıklar gibi sebeplerden dolayı birbirlerine karşı koyuldukları silahlı mücadele” tanımını kazanmadan evvel, tarihin en eski zamanlarına dayanan savaş ve barış kavramları ile bu kavramların beraberinde gelerek son birkaç on yılda etkisini bir hayli hissettiren terör ve terörizm kavramları açıklanmaya çalışılırken uluslararası ilişkiler disiplininin iki önemli teorisi olan liberalizm ve realizm etkili olmaktadır. Hem güvenlik hem de terör ve terörizm kavramları açıklanmaya ve tanıma kavuşturulmaya çalışılırken girift özellikleri açısından birtakım zorluklar ve muğlaklıklar barındırmaktadır. Özellikle tanımlarda herhangi bir uzlaşının henüz sağlanamamış olması, kavramlara yaklaşılırken teorilerden faydalanmayı zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda çalışmada birbiriyle ayrılmaz ilişkiler içerisinde bulunan güvenlik-terör ilişkisi liberalizm ve realizm ekseninde değerlendirilmiştir.

Liberalizm, daha iyimser olarak terör ve güvenlik konularına toplumsal, sosyal, ekonomik vb. iş birliklerine dayalı kazan-kazan ilişkisi kapsamında yaklaşmaktadır. Özellikle uluslararası örgütler, bu örgütler vasıtası ile imzalanan anlaşma ve sözleşmeler liberalizm çerçevesinde güvensiz ortam, savaş ve terör ile ilgili esas unsurları oluşturmaktadır. Her ne kadar uluslararası örgütler çerçevesinde alınan

kararlar tavsiyelerden öteye geçememiş gibi görünse de uluslararası ortamda çok sayıda devletin bu anlaşmalara bir şekilde katılım gösteriyor olması yadsınamaz bir gerçektir. Demokratik barış teorisi çerçevesinde yaklaşılan güvenlik ve terör ilişkisi açıklaması ya da açıklamaya çalışılması tarihin hemen her döneminde varlığını göstermiş ancak pek de etkili olamamıştır. Demokratik devletlerin birbiriyle savaşmayacağı, ekonomik iş birliklerinin geliştirilmesi ile sulh ortamı sağlanacağı görüşleri günümüzde halen varlığını sürdürmekte ancak terörizm ve güvenlik konusunda etkisini kaybetmektedir. Zira yerel olarak ortaya çıkan ve daha sonra uluslararası ortamda kendisini hissettiren terör, liberal önlemler çerçevesinde önüne geçilemeyecek kadar büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Oluşan bu tehdidin asimetrikliği de göz önüne alındığında uluslararası çabaların yetersiz etkiye sahip olması, terörle mücadele kapsamında son derece önemli bir unsur gözler önüne sermektedir. Konuya ilişkin terör gruplarının finans kaynaklarından en önemlisinin yabancı devletler tarafından yapılan yardımlar olduğu gerçeği anlaşıldığında liberal yöntemlerin problem çözme konusunda etkinliği zayıflamaktadır.

ETA ve IRA gibi örgütler, yabancı devletlerin yatırımlarından yoksun bırakıldıktan sonra etkinliklerini kaybetmiş ve çözüm süreçleri bu aşamadan sonra ivme kazanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nde var olan PKK Silahlı Terör Örgütü ile mücadele kapsamında gerçekleştirilen çözüm süreci, partiye mensup bazı yöneticilerin tutuklanması gibi olgular da öncelikle terörün konvansiyonel olarak

mağlup edilmesi, daha sonra bir diyalog sürecinin başlatılması gerektiği argümanını desteklemektedir. Siyasî olarak şiddeti meşru kabul eden terör örgütleri ile mücadele ederek güvenlik sağlanmaya çalışılırken liberaller, yukarıda bahsedildiği gibi çeşitli iş birliklerini ve diyalogları ön plana çıkarmaktadır. Ancak geçmişte çok sayıda örneği bulunan mücadele girişimlerinin hemen hepsinde, terör örgütlerinin önce askerî yöntemlerle bitirildiği, daha sonra ihtiyaç duyulması halinde diyalog masalarının oluşturulduğu görülmektedir. Terörü sonlandırarak güvenli bir ortam tesis etmek adına liberaller, iç politika unsurları ile hareket etmeyi zorunlu görmektedirler. Bu bağlamda Türkiye'nin de bir dönem uyguladığı çözüm süreci politikalarında terör örgütü üyelerine veya sempatizanlarına ayrımcılıklardan uzaklaştırıldığı, çeşitli kültürel ve siyasal haklardan faydalanırken herhangi bir sorunla karşılaşmayacağı teminatı verilerek girişimlerde bulunulmuştur. Ne var ki çözüm süreci daha sonrasında pek çok elim olayı beraberinde getirmiş ve liberal çözüm önerileri bu noktada da son derece etkisiz kalmıştır. Bu bağlamda terör örgütü her ne amaç için hizmet ederse etsin, siyasî şiddet ana unsur olsa dahi meseleye bir güvenlik meselesi olarak yaklaşılmalı, başkaca sıfatlar eklenerek sorunsal haline getirilmemesi gerekmektedir.

Realizm çerçevesinde konu ele alındığında ise geleneksel çözüm önerilerinin daha efektif sonuçlar verdiği ve güvensizlik ortamının bertaraf edilmesine daha yakın bir duruş sergilendiği düşünülmektedir. Siyasî şiddeti meşru gören bir araç olarak terör konusunda devlet ile güvensizliğin kesişmesi, çalışmada belirtilen

anlamıyla Fransız Devrimi kadar eski bir tarih olan 1789'lu yıllara dayanmaktadır. Günümüz anlamında kullanılan terör ile etkin mücadelede devleti merkeze koyarak odak noktası haline getiren siyasî gerçekçilik, yadsınamaz derece önem arz etmektedir. Özellikle son yıllarda terör ve terörizmin dış politika aracı olarak kullanıldığı göz önünde bulundurulduğunda, Morgenthau'nun ulusal çıkar kavramı perspektifinde daha nitelikli bir yaklaşım sergilenebilmektedir. Bu nedenle kendi ideolojileri etrafında her türlü zarar verme eylemini meşru gören terör örgütlerine karşı, ulusal çıkar bağlamında her türlü siyasî, toplumsal, kültürel faaliyeti meşru gören realizm görüşleri etkinliğini artırmaktadır.

Bipolar kutuplu dünya düzeninden sonra unipolar kutuplu dünya düzenine dönülmesiyle görülen yumuşama dönemine kadar liberalizm, realizmin gölgesi altında kalmıştır. Ancak özellikle Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılmasını takip eden süreçten 10 yıl gibi kısa bir süre sonra 11 Eylül saldırıları gerçekleşmiş ve liberal yaklaşımların etkinliği sona ermemekle birlikte etkinliğinin azaldığı görülmüştür. Bu dönemden sonra uluslararası ortam içerisinde yeni güvenlik algıları, barışın inşası için çeşitli yaklaşımlar ortaya çıkmış, özellikle varlığını kaçınılmaz derecede hissettiren terör konusuna ilişkin çeşitli düşünceler meydana gelmiştir. Bu yaklaşım, düşünce ve stratejilerin hemen hepsi temelde devlet merkezli realizm görüşleri ekseninde şekillenmeye başlamıştır. Zira liberal görüşlerin neticesinde meydana gelen Milletler Cemiyeti'nin dağılmasından uluslararası ortamda çeşitli dersler çıkarılmış, silahlanma yarışının ise sıcak savaşa

dönüşmeden sona ermesi ile soru işaretleri artmaya başlamıştır. Her ne kadar soru işaretlerinin fazlalığı uluslararası ortamı etkisi altına almaktan vazgeçmemişse de, liberal görüşler çerçevesinde özellikle terör konusu ile mücadelede efektif problem çözmenin yetersiz olduğu düşünülmektedir.

İnsanlık tarihi boyunca kıt kaynaklardan başlayarak modern anlamda terörizm kavramlarına evrilen süreçte, uluslararası ortamın da kaotik olduğu ele alındığında ilişkilerin açıklanabilmesinin yolu çıkar elde etmek, elde edilen çıkarı koruyabilmek ve sürekli olarak tetikte bulunarak güç kazanmaktan geçmektedir. Terör ya da terörizm ister araç ister amaç olarak kullanılsın, devletlerin güvenlik problemlerini çözmek noktasında başvuracağı ilk ve kaçınılmaz husus konvansiyonel anlamda güç kazanmaktan geçmektedir. Bu bağlamda devlet güçlü olduğu kadar mücadelesi de güçlü olacaktır. Öncelikle yıpratma, yıldırma ve sona erdirme politikalarını terörizm konusunda askerî odaklı gerçekleştirecek, takip eden süreçte şayet gerek duyulursa masa kurulacak ve diğer çözüm önerileri devletin üstünlüğü ile masada gerçekleştirilecektir. Aksi takdirde Terör ve terörizmle mücadele kapsamında liberal çerçevede gerçekleştirilen diyalog, iş birliği gibi hususlar terör örgütlerinin kendilerine yeni imajlar sağlamasına, uluslararası alanda tanınırlığının ve etkinliğinin artmasına sebebiyet vererek devletin imajını zedeleyecektir. Neticede devletin odak noktası olduğu uluslararası ilişkiler disiplinde, liberal çerçeve ehemmiyeti yadsınamayacak bir teori olmakla beraber güvenlik, emniyet, tehlikeden uzak olma, çeşitli grupların terör adı altında faaliyetleri gibi

hem toplum hem de devlet sağlığına yönelik girişimlerine g¼çlü konvansiyonel politikalarla cevap vererek realizm çerçevesinde gerçekleştireceği mücadele yöntemlerini kullanarak kesin sonuca ulaşacaktır. Aksi halde hem devlet hem de toplumlar açısından hezimete uğramak bu anlamda kaçınılmaz bir son olacaktır.

Kaynakça

- Arı, T. (2002). *Uluslararası İlişkiler Teorileri: Çatışma, Hegemon, İş Birliği*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Arı, T. (2013). *Uluslararası İlişkiler Teorileri*. Bursa: MKM Yayıncılık.
- Azarkan, E. (2009). 11 Eylül Terör Saldırıları Sonrası Dönemde Birleşmiş Milletlerin Uluslararası Terörizm Konusundaki Tutumu. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12-13 (16-17-18-19), 45-68.
- Bakan, S. ve şahin, S. (2018). Uluslararası Güvenlik Yaklaşımlarının Tarihsel Dönüşümü ve Yeni Tehditler. *The Journal Of International Lingual, Social and Educational Sciences*, 4 (2), 135-152.
- Balcı, A. (2015). *Realizm, Uluslararası İlişkilere Giriş-Tarih, Teori, Kavram ve Konular*. İstanbul: Küre Yayınları.
- Baylis, J. (2008). Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı. *Uluslararası İlişkiler*, 5 (18). 69-85.
- Beriş, H. E. (2010). Liberalizmde Devlet ve Güvenlik Sorunu. *21. Yüzyıl Dergisi*, 24, 91-95.

- Bilensoy, İ. (2017). George W. Bush ve Barack Obama Dönemlerinde Terörizme Karşı Uygulanan Politikaların Karşılaştırılması. *Lectio Socialis*. 2 (1), 50-73.
- Buzan, B. (1983). *People, States and Fear: The National Security Problem in International Relations*. Brighton: Harvester Books, Chapel Hill, University of North Carolina Press.
- Cirhinlioğlu, Z. (2003). Eşitsizlikler, Kalkınma Sorunları ve Terör. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 27 (2).159-173.
- Çetin, H. (2001). Liberalizmin Temel İlkeleri. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 219-237.
- Dedeoğlu, B. (2008). *Değişen Dünyada Yeni Dengeler*. İstanbul: İlgi Yayınları.
- Elmas, M. S. (2013). *Modern Toplumun Güvenlik Çıkmazı: Tehdit, Risk ve Risk Toplumu Perspektifinden Güvenlik*. Ankara: USAK Yayınları.
- Ergüven, N. S. (2016). Uluslararası Hukuk Açısından Güvenlik Kavramının Teorik Temelleri. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65 (3). 771-835.
- Hasanov, İ. ve Katman, F. (2019). Soğuk Savaş Döneminde ABD ve SSCB'nin Politik İstihbarat Yöntemlerinin Karşılaştırması. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 6 (2), 1138-1150.
- Hurriyet.com.tr, "Nato 5. Madde ve 4. Madde Nedir? Nato Ne Demek? İşte Nato'nun Tarihi", <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/nato-5-madde-ve-4-madde-nedir-nato-ne-demek-iste-natonun-tarihi>

- Oğuzlu, T. (2014). Liberalizm. Balcı, A. ve Kardaş, Ş. (Ed.). *Uluslararası İlişkilere Giriş* içinde (s. 97-109). İstanbul: Küre Yayınları.
- Öktem, E. (2004). Uluslararası Hukukta Terörizm Tanım Sorunu ve Milli Bağımsızlık Hareketleri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 3 (5), 133-147.
- Özdoğan, M. (2019). Realizm ve Neorealizm Bağlamında Soğuk Savaş Sonrası Güvenlik Anlayışının Değerlendirilmesi. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 8 (1), 1-24.
- Richmond, O. P. (2008). Reclaiming Peace in International Relations. *Millennium*, 36(3), 439-470.
- Sandıklı, A. ve Emeklier, B. (2012). *Güvenlik Yaklaşımlarında Değişim ve Dönüşüm: Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri*. İstanbul: Bilgesam Yayınları.
- Sandıklı, A. ve Kaya, E. (2013). Barış Kavramına Teorik Yaklaşımlar ve Küresel Yönetişim. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*, 12 (23), 59-79.
- Saul, B. (2005). Definition of Terrorism in the UN Security Council. *Chinese Journal of International Law*, 4 (1), 141-166.
- Şimşek, M. (2016). Terörizm: Kavramsal Bir Çalışma. *Akademik Bakış Dergisi*, 54, 319-335.i.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri, “Barış”, <https://sozluk.gov.tr/baris>, Erişim Tarihi: 09.04.2022.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri, “Güvenlik”, <https://sozluk.gov.tr/guvenlik>, Erişim Tarihi: 14.04.2022.

- Türk Dil Kurumu Sözlükleri, “Savaş”, <https://sozluk.gov.tr/savas>,
Erişim Tarihi: 09.04.2022.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri, “Terör”, <https://sozluk.gov.tr/teror>,
Erişim Tarihi: 16.04.2022.
- Uğuz, A. (2016). Liberalizmde Güvenlik Kavramı ve Uluslararası Güvenliğe Getirilen Çözümler. *V. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi Bildiriler Kitabı-II* içinde (s.85-98). Kocaeli.
- Yaman, D. (2005). 11 Eylül Sonrasında ABD: Algulamalar, Psikolojik Yansımalar ve Yasal Düzenlemeler. *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, 1 (1), 117-142.
- Yalçın, S. (2006). Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Terörizmin Dönüşümü ve Terörizmle Mücadele. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, 98-119.
- Yayla, A. (1990). Terörizm: Kavramsal Bir Çerçeve. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*. 45 (1). 335-386.

ERMENİSTAN CUMHURİYETİ'NİN ULUSAL GÜVENLİK STRATEJİLERİ

Anıl GÜCÜYENER*

ÖZET

Devletlerin gerek bölgesel gerek uluslararası ilişkilerinde sistemi etkileyen birçok faktör bulunur güvenlik kavramı ise bu sistemde en önemli noktayı işgal etmiştir. Günümüzde ülkelerin pek çoğunun Ulusal Güvenlik Stratejisi mevcuttur. Bu stratejiler kapsamlı ve ayrıntılı olarak içerde ve dışarda kamuoyu ile paylaşılır. Ulusal Güvenlik Stratejisini, devletin kendi ulusal güvenliğini sağlamaya yönelik oluşturulmuş uzun vadeli planlar bütünü olarak tanımlamak mümkündür. Ulusal Güvenlik Stratejisi, devlet tarafından hangi unsurların tehdit olarak algılandığını ve bu unsurlar ile baş etmede nasıl bir politika izlenmesi gerektiğine dair cevaplar içermektedir.

Çalışmamızın temelini oluşturan Ermenistan'ın Ulusal Güvenlik Stratejisi ise 2020 yılında yayınlanmış ve yaklaşık otuz sekiz sayfadan ibarettir. Ermenistan'ın ulusal değerleri, ulusal hedefleri, Ermenistan'ın güvenlik ortamı, Ermenistan'ın milli çıkarları, Ermenistan'ın bütünlüğü ve Dağlık Karabağ'ın (Ermenice; Artsakh) Güvenliği, barış ve geliştirilmiş uluslararası iş birliği, sosyo-ekonomik kalkınma vb. gibi konularda Ermenistan'ın uygulayacağı yöntem ve politikaları bildirir.

Çalışmamızda 2020 yılında yayınlanan Ermenistan Ulusal Güvenlik Stratejisi incelenecek, bugün Ermenistan'ın gerek bölgesel gerek ulusal düzeyde belirlemiş olduğu stratejilerini gerçekleştirip gerçekleştirmediği, İkinci Dağlık Karabağ Savaşı'nda bu stratejilerin ne kadarının başarılı olabildiği sorularına cevap aranacaktır. Çalışmamızda nitel araştırma yöntemi kullanılacaktır. Bu kapsamda gerekli literatür taraması ve arşiv araştırması yapıldıktan sonra elde edilecek veriler ışığında bilgiler değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Ulusal Güvenlik Stratejisi, Ermenistan, 2020, İkinci Dağlık Karabağ Savaşı.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi, anilgucuyener@stu.aydin.edu.tr

NATIONAL SECURITY STRATEGIES OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

ABSTRACT

There are many factors affecting the system in both regional and international relations of states, and the concept of security has occupied the most important point in this system. Today, most of the countries have a National Security Strategy. These strategies are shared with the public in a comprehensive and detailed way, both internally and externally. The National Security Strategy is defined as the set of long-term plans created to ensure the state's own national security. The National Security Strategy includes responses from the state about which elements are perceived as threats or what kind of policy should be followed in dealing with these elements.

The National Security Strategy of Armenia, which forms the basis of our work, was published in 2020 and consists of approximately thirty-eight pages. Armenia's national values, national goals, Armenia's security environment, Armenia's national interests, Armenia's integrity and security of Nagorno-Karabakh (Armenian; Artsakh), peace and improved international cooperation, socio-economic development, etc. announces the methods and policies that Armenia will implement on such issues.

In our study, the National Security Strategy of Armenia published in 2020 will be examined and the questions will be answered: Has Armenia achieved the strategies it has set at the regional and national level? How many of these strategies have been successful and unsuccessful? We will answer how successful these strategies were in the Second Nagorno-Karabakh War. In our research, the qualitative research method will be used. In this context, the information will be evaluated according to the data obtained after reviewing the necessary literature and archive research.

Key words: National Security Strategy, Armenia, 2020, Second Nagorno-Karabakh War.

Giriş

Ulusal güvenlik stratejisi genel bir anlamla devletlerin ulusal güvenliklerini sağlamak amacıyla belirlenen ve geliştirilen planlar bütünüdür. Ulusal güvenlik stratejisinde devletlerin kendilerine neleri tehdit olarak gördüğü ve bu tehditlere yönelik nasıl önemleler alınacağı belirlenir. Bu planlama ile devletin güvenliği sağlanmaya çalışılır.

Her devletin gerek bölgesel gerek uluslararası alanda tehdit olarak gördüğü unsurlar farklıdır. Bu unsurlar kültür, milliyet, ideoloji, inanış vb. farklı özellikler ekseninde gelişebilir. Bu sebeple her devletin tehdit ve güvenlik anlayışı arasında farklılıklar mevcut olabilir.

Ulusal güvenlik kavramının ilk defa geçtiği “Ulusal Güvenlik Yasası” her ne kadar Amerika’nın ulusal çıkarlarını korumak esasına dayansa da Soğuk Savaş döneminde komünizm tehlikesine karşı “*Batı değerlerine karşı her türlü meydan okumayı karşılayacak*” şeklinde yeniden tanımlanmıştır. Bu ideolojik yaklaşımdan Soğuk Savaş’ın son bulmasıyla uzaklaşmış ve Soğuk Savaş sonrası dönemin getirdiği yenilik anlayışı ile Birleşmiş Milletler, birçok kurum ve kuruluş tarafından ulusal güvenlik yeniden tanımlanmıştır (Baylis, 2008: 70-72; Birdiqli, 2011, 150-153). 21. yüzyılda değişen güvenlik anlayışıyla birlikte devletlerarası çatışmaların askeri niteliğinin dışına çıktığı, ekonomi, bilgi, psikoloji savaşları vb. şeklinde biçim ve içerik kazandığı bilinmektedir (Ufnjuu, 2014: 25). Devletlerin ulusal güvenlik stratejileri de buna paralel olarak değişmiştir.

Ulusal güvenlik, diğer devletler gibi bağımsız bir devlet olma özelliğini kazanan Ermenistan Cumhuriyeti için iç ve dış siyasetinde en önemli unsurlardan biridir. Ermenistan'ın ilk Ulusal Güvenlik Stratejisi, Robert Koçaryan'ın görevinin son yılında yani 2007'de kabul edilmiştir (ՀՀՊՏ, 2007.02.15/11(535), Հոդ.228) Serj Sarkisyan'ın başkanlık yaptığı dönemde ise strateji güncellenmemiştir. Değişen durumlar 2020 yılına gelindiğinde yeni bir stratejinin yayınlanmasının önünü açmıştır. 2007 stratejisinin yayınlanmasından sonraki dönemde; 2008'deki Rusya-Gürcistan çatışmasıyla Ermenistan'ın bölgesel güvenlik konusundaki istikrarının tehlikeye girmesi (Գալստյան, 2013: 128), 2015'te Ermenistan'ın yeni bir uluslararası örgüt olan Avrasya Ekonomik Birliği'ne katılması (eaeunion.org, 2015) hükümet sisteminin değişmesi gibi birçok olayın yaşanmasının yanı sıra küresel siyasi ve ekonomik eğilimler de bu dönemde önemli ölçüde değişmiştir. 2007'den 2020 yılına değin geçen süreyi düşündüğümüzde hem dünyada hem de Ermenistan'da yaşanan benzer birçok gelişime yeni bir ulusal güvenlik stratejisinin hazırlanmasını gerekli kılmıştır. Ermenistan'ın yeni ulusal güvenlik stratejileri üzerindeki çalışmalar 2019'da başlamış, 10 Temmuz 2020 tarihinde Ermenistan Cumhuriyeti Ulusal Güvenlik Konseyi toplantısında kabul edilmiştir (Հայաստանի Հանրապետության Ազգային Անվտանգության Ռազմավարություն, 2020).

Ermenistan'ın 2020 yılında yayınlanan Ulusal Güvenlik Stratejisi de Ermenistan'ın ulusal çıkarlar ve ulusal hedefleri doğrultusunda planlamıştır. Stratejinin ön sözünde Başbakan Nikol

Paşinyan tarafından belirtilen “*Millî kimliğin en temel unsuru, her bireyin inancını ve kendine olan güvenini, dolayısıyla milletin inancını güçlendirmesi gereken, milletin tarihi boyunca oluşan, köklerle bağ, milli mirasa ve değerlere sahip çıkma duygusudur. Ulusal Güvenlik Stratejisi'nin önsözünde, aşağıda formüle edilen böyle bir çizgiyi çizmeyi gerekli görmemin nedeni budur; <<Babil bizim düşmanımızdı, bakın - Kayboldu, geçti - kötü bir sis gibi. Vahan Teryan.>> sözlerinde Ermenistan Cumhuriyeti Ulusal Güvenlik Stratejisinin temel dayanağı belirlenmiştir (ՀՀԱԱԲ, 2020).*

Çalışmamızda ise bu strateji Ermenistan'ın bakış açısıyla incelenecek, bugün Ermenistan'ın gerek bölgesel gerek uluslararası düzeyde belirlemiş olduğu stratejilerini gerçekleştirip gerçekleştirmediği, İkinci Dağlık Karabağ Savaşı'nda bu stratejilerin ne kadarının başarılı olabildiği sorularına cevap aranacaktır. Çalışmamızda nitel araştırma yöntemi kullanılacaktır.

1. Ermenistan'ın Ulusal Güvenlik Stratejisi ve Ulusal Güvenlik Konseyi

Ermenistan Cumhuriyeti Ulusal Güvenlik Stratejisi, güvenlik politikasının ana yönlerini, tehditlerini, zorluklarını ve önceliklerini tanımlayan bir kılavuz belge olarak kabul edilmektedir. Ulusal Güvenlik Stratejisi hükümlerinin uygulanmasına ilişkin bilgiler, kamu idareleri tarafından yıllık olarak Güvenlik Konseyi Başkanlığına sunulur, özetlenir ve Ermenistan Cumhuriyeti Başbakanına arz edilir.

Ulusal Güvenlik Konseyi'nin şimdiki yapısı ve konsey kurulmadan önce bu işlevi yerine getiren yapının tarihçesine kısaca

bakmak gerekirse; 22 Kasım 1991 tarihli kararname ile Aşot Manucharyan, Cumhurbaşkanlığı Ulusal Güvenlik Başdanışmanı olarak atanmış sonrasında ise Ermenistan Cumhurbaşkanı'nın 13 Aralık 1991 tarihli kararnamesi ile Ermenistan Cumhurbaşkanı'na bağlı olarak Ulusal Güvenlik Konseyi kurulmuştur. 1994'te Ermenistan Cumhuriyeti Devlet Başkanı'nın Ulusal Güvenlik Başdanışmanı olarak Jirayr Liparityan'ın ataması gerçekleştirmiş fakat 1998 yılına gelindiğinde Ermenistan Cumhurbaşkanı'nın 14 Haziran 1998 tarihli kararnamesi ile Ermenistan Cumhurbaşkanı'na bağlı Ulusal Güvenlik Konseyi'nin yapısı değiştirilerek, Cumhurbaşkanı tarafından Genelkurmay Başkanı Alexan Harutyunyan Güvenlik Konseyi'nin Sekreter Vekili olarak atanmıştır. 20 Kasım 1999 tarihli Ermenistan Cumhurbaşkanı kararnamesi ile de Serj Sarkisyan Ulusal Güvenlik Konseyi Sekreteri olarak atanmıştır (Seco.am, 2022a).

2005 yılına gelindiğinde ise bu yılda değiştirilen Ermenistan Cumhuriyeti Anayasası'nın 55. maddesi uyarınca, Ermenistan Cumhuriyeti Ulusal Güvenlik Konseyi'nin Ermenistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı tarafından danışma organı statüsünde kurulması öngörülmüştür. Ermenistan Cumhurbaşkanı'nın 12 Haziran 2007 tarihli kararıyla, Serj Sarkisyan görevden alınarak Armen Gorgyan Ulusal Güvenlik Konseyi Sekreteri olarak atanmıştır. Sonrasında Ermenistan Cumhurbaşkanı'nın 21 Nisan 2008 tarihli kararnamesi ile Armen Gorgyan, Ermenistan Cumhurbaşkanı Genelkurmay Başkanlığı ve Ulusal Güvenlik Konseyi Sekreteri görevinden alınmıştır. 4 Mayıs 2008'de Ermenistan Cumhurbaşkanı'nın kararnamesi ile Ulusal

1. Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Konferansı

Güvenlik Konseyi'nin yeni oluşumu onaylanmış ve Arthur Baghdasaryan, Ulusal Güvenlik Konseyi Sekreteri olarak atanmıştır. 26 Mayıs 2008 tarihli Ermenistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanının "Ulusal Güvenlik Konseyi Tüzüğü'nün Onaylanması Hakkında" Kararnamesi, Milli Güvenlik Kurulu tüzüğü ek gizli maddeleri uyarınca onaylanmıştır. Aynı kararla Ermenistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanının 63 sayılı, 14.06.1998 tarihli kararı yürürlükten kaldırılmıştır. 2015 yılında Ermenistan Cumhuriyeti Anayasası'nda Madde 155 Bölüm 2'de, savunma politikasının ana yönlerinin, Anayasa'nın 152. Maddesi, 1. Kısmı uyarınca Başbakanın başkanlığındaki Güvenlik Konseyi tarafından belirleneceği değişikliği yapılmıştır. 6 Haziran 2016'da Ermenistan Cumhurbaşkanı'nın kararıyla Armen Gorgyan, Ulusal Güvenlik Konseyi Sekreteri olarak atanmış daha sonra sırasıyla 3 Ekim 2016'da Yuri Khachaturov, 17 Mayıs 2018'de Armen Grigoryan Güvenlik Konseyi Sekreteri olarak atanmıştır. 7 Mart 2018'de, Ermenistan Cumhuriyeti Ulusal Meclisi, Güvenlik Konseyi'nin oluşumunu onaylayan "Güvenlik Konseyinin Kuruluşu ve Faaliyetine İlişkin" yasasını kabul etmiştir. 11 Haziran 2018 tarihinde "Güvenlik Konseyi Ofisi Tüzüğü ve Personel Statüsünün Onaylanması Hakkında" Başbakanlık Kararı kabul edilmesinin ardından 19 Haziran 2018'de Başbakan'ın "Güvenlik Konseyi Çalışma Planının Onaylanması Hakkında" kararı kabul edilmiştir (Seco.am, 2022a).

Bugün Ulusal Güvenlik Konseyi'nde ise; Ermenistan Cumhuriyeti Başbakanı ve Güvenlik Konseyi Başkanı Nikol

Pashinyan, Ermenistan Cumhuriyeti Başbakan Yardımcıları Mher Grigoryan ve Hambardzum Matevosyan, Ermenistan Cumhuriyeti Güvenlik Konseyi Sekreteri Armen Grigoryan, Savunma bakanı Suren Papikyan, Dış işleri bakanı Ararat Mirzoyan, Ermenistan Ulusal Güvenlik Servisi Müdürü Armen Abazyan, Ermenistan Cumhuriyeti Polis Teşkilatı Başkanı Vahe Ghazaryan, Ermenistan Cumhuriyeti Genelkurmay Başkanı Artak Davtyan görev yapmaktadır (Seco.am, 2022b).

Ermenistan Ulusal Güvenlik Stratejilerini incelemeye geçmeden önce devletin güvenliğini sağlamaya yönelik bu stratejiler oluşturulurken göz önünde tutulan unsurlara bakmak gerekir. Ermenistan için bu unsurlar “Ermenistan’ın Ulusal Değerleri” ve “Ermenistan’ın Ulusal Çıkarları” başlıkları altında belirtilmiştir.

Ermenistan’ın ulusal değerleri aşağıdakiler olarak belirlenmiştir;

- Ermeni devleti, Ermenistan Cumhuriyeti vatandaşlığı, Ermeni ordusu.
- Ermeni halkının tarihi ve folkloru, destanlar, inançlar, efsaneler, mitler.
- Ermeni dili, harfler, tercüme edebiyat dahil Ermeni edebiyatı, bilim.
- Pan-Ermeni potansiyeli, Ermeni Diasporası.
- Vatan, aile, birey.
- Ermeni Apostolik Kutsal Kilisesi, Ermeni Katolik Kilisesi, Ermeni Evanjelik (Protestan) Kilisesi.
- Hıristiyanlık.

1. Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Konferansı

- Ermeni müziği, Ermeni dansı, Ermeni güzel sanatları, Ermeni gösteri sanatları, Ermeni mimarisi.
- Biyoçeşitliliği ile yerli doğa.
- İlerleme, özgürlük, öz saygı, misafirperverlik, eğitim, iş ahlakı, yasalara bağlılık, saygı, diğer insanlara, milletlere ve dinlere karşı hoşgörü.
- Ermenistan ve Dağlık Karabağ'da (Artsakh) yaşayan etnik azınlıklarla kardeşlik.
- Ermenistan vatandaşlığı yoluyla kırılmaz bir birliğin ifade edildiği Ermenistan Cumhuriyeti ve Dağlık Karabağ.
- Ermeni mutfağı.
- Ermeni halkının yukarıda açıklanan ulusal değerlerini ifade eden, tasvir eden, anlatan veya simgeleyen tüm maddi miras örnekleri. (Preminister.am, 2020)

Ermenistan'ın ulusal çıkarları aşağıdakiler olarak belirlenmiştir;

- Ermeni devletinin bekası için gerekli ideolojik, güvenlik, kamusal, siyasi, hukuki, ekonomik, demografik, uluslararası, eğitimsel, kültürel ve kurumsal koşulları sağlamak.
- Dağlık Karabağ'ın kendi kaderini tayin hakkının herhangi bir kısıtlama olmaksızın uluslararası olarak tanınması.
- Ermeni Soykırımı'nın uluslararası olarak tanınması, sonuçlarının üstesinden gelinmesi ve ortadan kaldırılması.
- Ermenistan Cumhuriyeti vatandaşlarının korunmasının, güvenliğinin, refahının ve özgürlüğünün yanı sıra diğer evrensel hakların sağlanması.

- Herkesin kanun önünde eşitliği, kadın erkek eşitliği, kadın ve erkeğe kamusal, devlet ve ekonomik hayata katılımında fırsat eşitliğinin sağlanması, hakların korunması ve sorumlulukların yerine getirilmesine dayalı ulusal birlik.
- Tüm Ermeniler arasında Ermeni dili yeterlilik düzeyini önemli ölçüde artırarak, Ermeni vatandaşlığına sahip olanların yanı sıra ulusal öz bilinçleri zayıflamış veya azalmakta olan Ermeniler arasında kimliğin restorasyonu ve geliştirilmesi de dahil olmak üzere, Ermeni halkının ulusal ve devlet kimliğini, özerkliğini ve egemenliğini korumak ve geliştirmek.
- Pan-Ermeni potansiyelini ulusal hedefler etrafında pekiştirmek, ulusal değerleri korumak ve geliştirmek (Preminister.am, 2020).

Bu unsurlar ekseninde ortaya çıkan 2020 Ermenistan Ulusal Güvenlik Stratejisi'nin belgesi; Giriş, Ermenistan'ın Güvenlik Ortamı, Ermenistan'ın Ulusal Çıkarları, Ermenistan'ın Bağımsızlığı, Egemenliği, Toprak Bütünlüğü ve Dağlık Karabağ'ın (Artsakh) Güvenliğinin Sağlanması, Barış ve Uluslararası İş Birliğinin Güçlendirilmesi, Demokrasi, İnsan Hakları ve Hakların Denetiminin Sağlanması, Ermenistan Cumhuriyeti Vatandaşlarının Güvenliği ve Refahı, Sürdürülebilir Ekonomik Kalkınma ana başlıklarından meydana gelmektedir.

Belgede (ՀՀԱԱՌ, 2020) Ermenistan Ulusal Stratejisi üç temel ilkeye dayandırılmaktadır. Bu temel ilkelerden birincisinde, güçlü ve müreffeh Ermenistan'ın, kendi güvenliğinin garantörü olduğu,

1. Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Konferansı

Ermenistan'ın güvenliğini sağlamak için Ermeni devletinin gücünün ve refahının hiçbir alternatifi olmadığı belirtilir. Barış ve istikrarın korunmasında Ermenistan'ın, bölgede barış, güvenlik ve istikrarın sağlanmasında kilit rol oynamak için çaba göstermeye devam edeceği, aynı zamanda Ermenistan'ın, yalnızca uluslararası güvenliğin tüketicisi olarak değil, aynı zamanda sağlayıcı olarak da Ermeni barış güçlerinin uluslararası barışı destekleme misyonlarına katılımı yoluyla uluslararası güvenliğin sağlanmasına katılmaya devam edeceği belirtilir. İkincisinde, Ermeni halkının, geçmişte yaşanan devlet olma ve kaybetme kısır döngüsünün üstesinden gelmesi gerektiğinden, Ermenistan Cumhuriyeti vatandaşı olan Ermeni halkının, varlığı jeopolitik koşullara bağlı olmayan, sadece Ermeni halkının iradesine bağlı olan Ermeni devleti meselesinde bağımsızlığını kanıtlaması gerekliliği belirtilir. Bu hedefe ulaşmak içinse Pan-Ermenilik çaba ve yeteneklerinin birlikte kullanılması gerektiği vurgulanır. Ermeni devletinin, Ermeni halkının asırlık hayallerinin gerçekleşmesi olarak, Ermenistan Cumhuriyeti vatandaşına, bu devletin hamisi olan, çıkarların savunucusu olan tüm Ermeni halkına ait olduğu belirtilir. Üçüncüsünde, sürekli değişen bir dünyada, öngörülemeyen zorluklara her zaman hazır olmak ve bunlara etkin bir şekilde yanıt verebilmek için Ermenistan'ın iç ve dış direncini geliştirmenin bir öncelik haline geldiği vurgulanır. Büyük ölçekli jeopolitik değişim koşullarında modern dünya düzeninin temel ilkeleri etrafında bir belirsizlik olduğundan, çok taraflı uluslararası platformların zayıfladığından ve devletlerarasındaki karşılıklı güvenin azaldığından bahsedilir.

Öngörülebilir tehditlerin yanı sıra öngörülemeyen tehditlere karşı koyma zorunluluğuyla da karşı karşıya kalındığından bahsedilir. Buna örnek olarak dünyanın önde gelen ülkelerinin sağlık sistemlerini bir anda ele geçirerek "dünya ekonomisini krize sokan" yeni tip korona virüsün patlak vermesi sunulur. Ermenistan'ın ulusal güvenlik stratejisinin, ulusal güvenlik planlamasına yönelik ulusal yaklaşıma dayalı olarak dayanıklılık geliştirme mantığına dayandığı, kapsamlı bir ulusal güvenliğin sağlanması için tüm kamu yönetimi sisteminin yanı sıra toplumun çabalarının da gerektiği vurgulanır.

Ermenistan'ın tehdit ve zorluklarla yüzleşmek, kendi güvenliğini sağlamak, bölgesel ve uluslararası güvenlik sağlayıcı rolünü etkin bir şekilde yerine getirmek için uluslararası ağırlığını artırmaya devam edeceği belirtilir. Bu amaca yönelik olarak, en önemli kaynağı olan insan sermayesine vurgu yaparak, "yumuşak güç"ün yetenekleri de dahil olmak üzere tüm güç araçlarını geliştirileceği belirtilir.

2. Ermenistan Cumhuriyeti Ulusal Güvenlik Stratejisi (2020)

Bu bölümde 2020 yılında yayınlanan Ermenistan Cumhuriyeti Ulusal Güvenlik Stratejisi, belgenin içindekiler çerçevesinde ele alınacak, Ermenistan'ın belirlemiş olduğu stratejilerinde hedeflerinin hangi alanda, ne kadarına ulaşabildiği değerlendirilecektir.

2.1. Ermenistan'ın Güvenlik Ortamı

Belgede (ՀՀԱԱՌ, 2020) Ermenistan'ın güvenlik ortamından bahsedilirken uluslararası alanda; uluslararası ilişkilerde güvenlik sistemlerin zayıflama eğilimleri, silah kontrol rejimlerinin zayıflaması, silahlanma yarışının artması, çok taraflı platformların zayıflaması, bölgesel güç merkezlerinin yapıları arasındaki gerilimlerden Ermenistan'ın olumsuz etkilenmesi tehdit unsurları arasında sayılırken bölgesel anlamda ise; bölgede ulaşım, enerji ve iletişim altyapısının eksikliği, dünyada ve bölgede demokrasi ve insan haklarının gözetilmemesi, Karabağ sorununun devam edişi, Güney Kafkasya bölgesini etkileyen politik ittifaklar, Azerbaycan'a yapılan silah satışları, komşu ülkelerdeki askeri-politik istikrarsızlıklar, Türkiye'nin Ermenistan ablukası, soykırım inkarı ve Ermenistan'a düşmanca politikası, Türkiye'nin Azerbaycan'a askeri-politik desteği, Türkiye'nin komşu ülke halklarına yasadışı güç kullanımı da bölgesel tehditler olarak algılanıp belgede belirtilmiştir. Ayrıca Ortadoğu'da devam eden süreçten Ermenistan'ın olumsuz etkilendiğine değinilmiştir.

Ulusal düzeyde ise; Ermenistan'ın ulusal güvenliği, sosyal ve ekonomik kalkınması üzerinde olumsuz etkisi olan demografik durumdaki olumsuzluklar, düşen doğum oranları, göç, orantısız bölgesel kalkınma oranları, beyin göçü, işgücünün azalması, sosyal güvenlik sistemi üzerine yüklenen ağır yükler, bilgi telekomünikasyon teknolojilerinin kullanımının artmasının yeni güvenlik sorunlarına yol açması, bununla beraber toplumun ve devletin güvenliğinin tehlikeye

girmesiyle bilgi-siber alanlarında korunmaya ihtiyaç duyulması, Ermenistan yönetim sistemi için ciddi bir tehdit olarak görülen yolsuzluk, şiddet, nefret, finansal istikrarsızlık, kayıt dışı ekonominin büyüklüğü, yatırım ortamının önündeki engeller, sosyal eşitsizlik Ermenistan'ın güvenlik sorunları ve tehditleri olarak belirtilmiştir.

2.2. Ermenistan'ın Ulusal Çıkarları

Belgede (ՀՀԱԱՌ, 2020); Ermenistan'ın bağımsızlığı, egemenliği, toprak bütünlüğü ve Dağlık Karabağ'ın güvenliğinin sağlanması, Dağlık Karabağ'ın güvenliğinin garantörü olarak bölgesel ve uluslararası güvenliğin sağlanmasına katkı sağlayan Ermenistan Cumhuriyeti'nin, barış ve iş birliğinin savunucusu olduğu, demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğünün sağlanması, vatandaşların güvenlik ve refahının yanı sıra ülkenin sürdürülebilir ekonomik kalkınmasının sağlanması temel ulusal çıkarlar olarak belirlenmiştir.

Belirtilen temel ulusal çıkarlardan Ermenistan'ın bağımsızlığının, egemenliğinin, toprak bütünlüğünün ve Dağlık Karabağ'ın güvenliğinin sağlanmasını incelediğimizde bu hususta en uygun dış ortamı oluşturmak adına; Ermenistan'ın dış politikasının öncelikli hedefleri olarak devletin egemenliğini, güvenliğini, gelişimini sağlamak ve vatandaşların güvenliği, refahı için daha elverişli bir dış ortam oluşturmak belirlenmiştir. Bu bağlamda Ermenistan'ın dış politika öncelikleri ise eşitlik, Pan-Ermenilik ve iş birliği olarak belirlenmiştir. Ermenistan'ın Dağlık Karabağ'ın güvenliğinin garantörü olduğu, Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ

sorununu çözmeye yönelik politikalarının askeri yönde olduğu bunun da Dağlık Karabağ halkı için ciddi bir tehdit oluşturduğu, Türkiye Ermenistan'a yönelik düşmanca politikasını yeniden düzenlese Türkiye'nin Ermenistan için güvenlik tehdidi olmaktan çıkacağı, Ermenistan'ın bölgede barışı, istikrarı, demokrasiyi, temel insan hak ve özgürlüklerinin korunmasını desteklemeye devam edeceği, uluslararası güvenlik örgütleri de dahil olmak üzere uluslararası çok taraflı platformların içinde iş birliğinin sürdürüleceği, bu iş birliğine bağlı küresel güç merkezleri ve bölgesel aktörler ile yakın çalışmalara devam edileceği, Ermenistan'ın dış politika önceliklerinden biri olarak; Rusya Federasyonu ile iki ülkenin tarihsel dostluğu temeline dayanan siyasi, ticari, ekonomik, güvenlik, kültürel, insani alanlarda stratejik müttefiklik ilişkilerinin derinleştirileceği belirlenmiştir.

Demokrasi, insan hakları, bölgesel ve uluslararası istikrar ve güvenlik konularında dostane iş birliklerinin geliştirileceği, ABD ile stratejik diyalogun geliştirilmeye devam edileceği, Ermenistan'ın AB ve diğer Avrupa ülkeleri ile Kapsamlı Genişletilmiş Ortaklık Anlaşması'nın (CEPA) uygulanması kapsamında iş birliğinin geliştirileceği, Fransa ve Almanya ile iş birliğinin geliştirilmesine özel önem verileceği, Gürcistan ve İran'daki istikrarın Ermenistan için özel önem taşımasından dolayı bu devletler ile komşuluk ilişkileri kapsamında etkin iş birliğinin geliştirileceği, Ermenistan-Yunanistan-Kıbrıs üçlü iş birliğinin geliştirilmeye devam edileceği, Çin Halk Cumhuriyeti ve Hindistan ile dostane iş birliğinin derinleştirileceği, Orta Doğu'da iş birliğinin genişletilmesinin önemli öncelik sayılarak

Ermenistan'ın bölgedeki tarihi varlığını korumak amacıyla Orta Doğu bölgesel güvenlik sistemini şekillendirme sürecine dahil olması gerektiği, çok taraflılık yoluyla küresel ve bölgesel tehditlerin etkisiz hale getirilmesine, ortak değer ve ilkelere dayalı uluslararası düzen ve barışın korunması düşüncesine sahip ülkeler ile iş birliğinin sürdürülmesi hususları belirtilmiştir.

Ermenistan'ın savunma politikasının devletin ve vatandaşlarının ulusal çıkarlarını korumaya ve ulusal güvenliği sağlamaya hizmet etmesi noktası dikkate alındığında Ermenistan Savunma politikasının temel amacı olarak askeri tehditleri belirleyerek, bunları siyasi ve diplomasi yolları ile önlemek, savunma yeteneklerini sınırlayarak veya etkisiz hale getirmek, Ermenistan'ın savunma öncelikleri belirlemek ve uygulamak, Ermenistan'ın niteliksel üstünlüğüyle rakibinin niceliksel avantajını etkisiz hale getirilmesinin amaçlanması belirlenmiştir. Savunma hedeflerine ulaşmak içinse Ermenistan silahlı kuvvetlerinin modernizasyonu, silahlı kuvvetlerin yönetim sisteminin geliştirilmesi, kurumsal verimliliklerin ve siber güvenlik düzeylerini arttırılmaya devam edileceği belirtilmiştir.

Aynı zamanda bölgesel güvenliğe tehdit unsuru olarak görülen Dağlık Karabağ sorununda askeri-politik tehditlere yönelik güçlü bir savunma ve güvenlik sisteminin geliştirilmesi planlarıdır. Bu planda başarıya silahlı kuvvetlerin eğitimlerinin artırılması, savaşa yeni yaklaşımlar getirilerek askeri sanayinin geliştirilmesi ve askeri-ekonomik iş birliklerinin geliştirilmesi ile ulaşılabileceği belirlenmiştir.

Belgede (ՀՀԱԱՌ, 2020), Dağlık Karabağ'ın güvenliğinin sağlanması hususunda; Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ sorunu kapsamında askeri güç kullanması Ermenistan'ın güvenliği için en önemli tehdit olarak değerlendirilmiştir. Azerbaycan'ın son 30 yıldır bölgede Ermeni karşıtı politika izlediği ve bunun da ulaşmayı engellediği belirtilmiştir. Azerbaycan'ın 2016'da başlattığı askeri harekâtın Dağlık Karabağ'ın sivil nüfusuna yönelik işlenen savaş suçlarıyla beraber Dağlık Karabağ halkına yönelik bir tehdidin varlığını teyit ettiği vurgulanmıştır. Ermenistan'ın Dağlık Karabağ'ın güvenliğinin garantörü olarak Azerbaycan'ın saldırılarına karşı Dağlık Karabağ'ı koruduğu, Dağlık Karabağ'da Ermeni nüfusunu yok etmeye yönelik her türlü girişimi önleyeceği, Dağlık Karabağ Ermenilerinin güvenliğinin sağlanmasının imtiyazsız ön koşul olduğu, çözüm noktasında ise AGİT Minsk Grubu eş başkanları himayesinde barış sürecine kararlı oldukları belirtilmiştir.

Azerbaycan'ın sürekli olarak askeri-politik dengeyi değiştirmeye yönelik girişimlerinin, ateşkes ihlallerinin sorunun barışçıl yollarla çözülmesini engellediği görüşü vurgulanmış Ermenistan'ın Dağlık Karabağ'ı insan haklarının, çevre güvenliğinin, ekonominin daha da güçlendirilmesi konularında desteklemeye devam edeceği belirtilmiştir.

2007 tarihli Ermenistan ulusal güvenlik stratejisine baktığımızda Dağlık Karabağ için “Dağlık Karabağ Cumhuriyeti” adıyla başlık açıldığı görülürken (ՀՀՊՏ,2007.02.15/11(535) Հոդ.228) 2020'de yayınlanan son belgede Dağlık Karabağ konusu

"Ermenistan'ın bağımsızlığının, egemenliğinin, toprak bütünlüğünün, Dağlık Karabağ'ın (Artsakh'ın) güvenliğinin sağlanması" başlığı altında ele alınmıştır. Burada Dağlık Karabağ'ın güvenliğinin Ermenistan'dan bağımsız olarak düşünülemeyeceği vurgulanmak istenmiş olabilir. 2020 stratejisinde "Dağlık Karabağ'ın Güvenliği" başlığının sonunda Tigranakent kalesinin yer alması da ayrıca önemlidir. Çünkü Tigranakent coğrafi olarak Ağdam yakınlarında bulunmaktadır. Kullanılan bu resim 2001 Mayıs ayında Karabağ sorununa ilişkin meclis oturumları sırasında, dönemin Savunma Bakanı Serj Sarkisyan'ın "*Evet, Ağdam'ın bizim vatanımız olmadığına inanıyorum.*" (Azatutyun.am, 2009) ifadesine karşı bir gönderme olarak yorumlanabilir.

Barış ve uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesi başlığına baktığımızda, ilk olarak karşımıza uluslararası iş birliği, güvenlik ve barışın teşvik edilmesi çıkmaktadır. Bu bağlamda, Ermenistan'ın savunma yeteneklerini güçlendirilmesi, Ermenistan için elverişli bir dış güvenlik ortamının oluşturulması, küresel ve bölgesel olarak istikrarın teşvik edilmesi, Ermenistan'ın uluslararası askeri-politik iş birliğinin güçlendirilmesi, Rusya Federasyonu ile hem ikili hem de çok taraflı olarak askeri, siyasi, teknik iş birliğinin geliştirilmesine devam edilmesi, Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü üye devletlerinin çıkarlarının korunması ve yapının kurumsal kapasitesini artırmak amacıyla yapılacak girişimlerde ve üye devletlerin birbirlerine karşı müttefik sorumluluklarını yerine getirmelerini sağlamak kapsamında Ermenistan'ın aktif rol alması, ABD ile savunma kurumlarının reforme

1. Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Konferansı

edilmesi ve Ermeni silahlı kuvvetlerinin birlikte çalışılabilirliğinin geliştirilmesine yönelik iş birliğinin kullanılmaya devam edilmesi, Ermenistan-NATO iş birliğinin kilit noktalarından olan savunma sektörü reformları ve uluslararası barışı destekleyen eylemler noktasında Ermenistan'ın savunma yeteneklerinin güçlendirme bileşeni olarak savunma güvenliği alanında NATO ile iş birliğinin sürdürülmesi, Ermenistan ulusal güvenliğinin sağlanması adına uluslararası ekonomik yapıları ve bölgesel enerji altyapılarının çeşitlendirilip güçlendirilmesi, bölgesel rekabet edebilirliğin ilerletilmesi, Avrasya Ekonomik Birliği kapsamındaki ekonomik faaliyetlerde ve bölgesel diğer kilit noktalardaki ekonomilerle iş birliğine aktif katılım sağlanması ve devam ettirilmesi, hali hazırda AB ile devam eden sektörel iş birliği ve CEPA ekonomik diyalogunun mevcut fırsatlarından en iyi şekilde yararlanılması, etkili çok taraflı diplomasinin sürdürülmesi, BM ile etkin iş birliğinin her alanda sürdürülmesi, AGİT faaliyetlerinde askeri-politik, insani ve ekonomik-çevresel olmak üzere üç ana boyutta aktif katılımın devam ettirilmesi, Avrupa Konseyi bünyesinde insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü, hoşgörü değerlerinin yerleşmesi ve yaygınlaştırılmasının desteklenmesine devam edilmesi belirlenmiştir.

Ermenistan için güvenlik ve dış politikanın temel bileşenlerinden biri soykırım ve insanlığa karşı suçların önlenmesidir. Ermenistan'ın hem bölgesel güvenlik hem de uluslararası iş birliğine yönelik stratejik yaklaşımlarında bu mantıkla hareket etmektedir.

Özellikle Dağlık Karabağ konusunda, oradaki halkı koruma sorumluluğu dış politika ve savunma politikasının önceliklerindedir.

Ermeniler kendilerini 20. yüzyılın ilk soykırım kurbanlarının mirasçısı olarak görmektedirler. Farklı din, dil, ırk gruplarının yaşam hakkını küresel düzeyde korumayı BM Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'ne dayanan iş birliği yoluyla uyguladıklarını belirtirler. Ayrıca Ermeni Soykırımı'nın uluslararası düzeyde tanınması ve kınanmasının yeni soykırımların önlenmesinde büyük katkı sağlayacağı düşüncesini bildirirler. Türkiye'nin Ermenistan'ın kapsamlı güvenliğine saygı duyması, Ermeni soykırım mağdurlarının ve onların mirasçılarının haklarının korunmasının bir parçası olduğunu öne sürmektedirler. Türkiye'nin Ermeni Soykırımı'nı, soykırım kurbanlarını ve mirasçılarının haklarını tanımalarının da Ermeni Soykırımı'nın sonuçlarının üstesinden gelmek için elverişli koşullar yaratacağı düşüncesini savunmaktadırlar.

Belgede (ՀՀԱԱՌ, 2020) Ermenistan-Diaspora ve Pan-Ermenilik oluşumuna baktığımızda; Ermenistan-Diaspora ilişkileri ve iş birliklerinin Ermenistan'ın ulusal güvenliğinin önemli bir parçası olarak kabuk edildiğinden bu ilişki ve iş birliklerine yeni boyutlar kazandırarak geliştirilmesinin önemi vurgulanmıştır. Ermenistan ve Diasporanın, ulusal sorunların çözümü için yeni bir Pan-Ermenilik boyutu oluşturmaya çalıştığı ve bu Pan-Ermeniliğin gelişimi bağlamında Ermeni Apostolik Kilisesi, Ermeni Katolik Kiliselerinin diğer diaspora-Pan-Ermeni yapıları gibi önemli misyona sahip oldukları belirtilmiştir. Ermenistan-Diaspora ilişkilerinin en önemli

amacı; Ermenilerin çıkarlarını korumak ve toplu eylem yoluyla ilerlemeyi sağlamak olarak belirlenmiştir. Ermenistan'ın güvenlik, ekonomi, modernleşme, demografik, eğitim-bilim, teknolojik vb. alanlarında ve ülkenin karşı karşıya olduğu stratejik konularda Diasporanın sağlayacağı fırsatlar için gerekli adımların atılacağı belirtilmiştir. Ermenistan-Diaspora ilişkilerinin gelişiminin önündeki engeller ise Diaspora Ermenilerin asimilasyonu, yurt dışındaki Ermenilerin manevi ve kültürel değerlerinin tehlikeye girmesi, Ermeni dilinin kullanımı, çatışma bölgelerindeki Ermeni topluluklarında yaşam koşullarının bozulması vb. olarak sıralanmıştır.

Ermenistan Cumhuriyeti'nin, Dağlık Karabağ ve Diasporanın ortak katılımıyla Ermenistan, Dağlık Karabağ'ın gelişimine paralel olarak Diasporanın da potansiyelinin zenginleştirilmesine katkıda bulunacak ortak programların teşvik edilmesi, Diasporadaki Ermeni kimliğinin korunması, Ermeni eğitim ve kültür yaşamının geliştirilmesi yönelik programların sürdürülmesi, diasporada farklı topluluklar arasında yeni bağların kurulmasının ve bu topluluklar arası iş birliğinin teşvik edilmesiyle küresel Ermeni ağının güçlendirilmesine, Ermenistan'a geri dönüş için teşvik programlarının yürütülmesine, Diasporadaki vatandaşların güvenlik sorunlarının çözülmesine belirlenen hedefler arasında yer verilmiştir.

Belgede (ՀՀԱԱՌ, 2020), demokrasi insan hakları ve hakların denetiminin sağlanması konusunda; demokratik kurumların güçlendirilmesi, hukukun üstünlüğü Ermenistan'ın ulusal güvenliğini sağlamanın ana garantörü olarak görülmüştür. Hukukun üstünlüğünün

tesisi, devlet temel organlarının ayrılması ve sınırlandırılması ilkesinin uygulanması, sosyal adaletin sağlanması, kamunun devlet kurumlarına olan yüksek güveni istikrar ve gelişimin teminatı olarak sayılmıştır. Bağımsız ve etkin yargının, adaletin tesisi demokrasinin güçlenmesi için stratejik öneme sahip görülmüştür. Yargıda reformların devam etmesi, yargının bağımsızlığı ve hakimlerin etkinliğinin, etikliğinin ve kamuya hesap verebilirliğinin sağlanması hedeflenmiştir. Bununla kamuoyunda yargıya güvenin artırılması amaçlanmıştır.

Ermenistan’da yaşanan herkesin hak ve özgürlüklerinin korunmasının yanı sıra azınlıkların ve savunmasız grupların kamu yaşam ve yönetimindeki tüm alanlarda entegrasyonunun sağlanmasına çalışılacağı belirtilmiştir.

Yolsuzluk ülkeye, demokratik yönetim sistemine, kamu güvenliğine tehdit olarak görülmüş Ermenistan’ın bu konuda “yolsuzluğa sıfır tolerans” politikası benimsediği belirtilmiştir. Yolsuzlukla mücadele politikasının, yolsuzluk suçlarının tespiti için kurumsal temellerin oluşturulması ve geliştirilmesine, kamu görevlileri için yüksek davranış standardı oluşturmasına yol açacağı ön görülmüştür. Yolsuzlukla mücadele eğitimi konusunda farkındalık yaratmaya çalışılması hedeflenmiştir.

Özgür, adil ve şeffaf seçimler için gerekli kamu mekanizmaların iyileştirilmesi ve seçimlere yönelik halkın güveninin artırılması kararlılıkla belirtilmiştir.

Kadınların kamu ve siyasi alanda katılımlarının düşük olması sebebiyle ulusal güvenlik ve sürdürülebilir kalkınma için beşerî

sermayeden tam fayda sağlayamadıklarından bahsedilmiş bu hususta devletin kadın-erkek için eşit hakların yanı sıra eşit fırsatlar, koşullar oluşturulması, kadınların siyasi karar alma süreçlerine daha fazla katılım sağlamasına yönelik teşviklerin yapılacağı belirtilmiştir.

İşçi sendikaları dahil olmak üzere sivil toplum kuruluşlarının kurumsal gelişiminin desteklediği bildirilmiş, devletin sivil toplumun siyasi karar alma süreçlerine katılımı artırmaya yönelik adımlar atacağı, Devlet-toplum diyalogunun geliştirilmesinin sürdürüleceği belirtilmiştir.

Bunlar dışında Ermenistan'ın terörizm, aşırılık, ırkçılık, sosyal köken propagandası, cinsiyetçilik, şiddet, siyasi görüş ve nefret propagandası için “sıfır tolerans politikası” belirlerken ifade özgürlüğü, medyanın bağımsızlığına ise özel önem verildiği belirtilmiştir.

Ermenistan Cumhuriyeti vatandaşlarının güvenliği ve refahlarının sağlanması, ülkenin sürdürülebilir ekonomik gelişimi başlığı altında ise; dayanıklı sosyal güvenlik geliştirme kapsamında devlet ve kamu düzeni sağlama vizyonu olarak esnek bir kamu yönetimi sisteminin geliştirilmesi planlanmıştır. Bu noktada ana hedef vatandaşlarda yüksek yasal farkındalık oluşturmak ve kamu bilinci sağlamak olarak belirlenmiştir. Bununla beraber dünyanın en güvenli ülkelerinden birinin Ermenistan olması hedeflenmiştir. Tüm bu hedeflere ulaşmak adına Ermenistan; devlet yönetim sistemi, kolluk kuvvetleri, özel hizmetlerde devlet kontrol organları ve verimliliğin artırılmasına devam edilmesi gerektiğini, demokratik ve parlamenter

devlete özgü yapıların sadece şeffaflık yanını değil aynı zamanda siyasi ve sivil kanat tarafından denetlenebilecek düzeyde yasal reformların uygulandığını belirtmektedir.

Devlet ve kamu güvenliğinin sağlanması bağlamında hali hazırda eyalet ve yerel yönetimlerce sürdürülen risk yönetim sisteminin daha da iyileştirilmesi ve kapasitesinin geliştirilmesi, bu noktadan da hareketle ulusal risklerin belirlenmesine, değerlendirilmesine, sınıflandırılmasına ve disiplinler arası ve departmanlar arası bir sistemin geliştirilmesine odaklanılarak risk yönetim sürecinin etkinliğinin artırılması belirtilmiştir.

Ermenistan'ın insan kaynaklı doğan afetlerin risklerini azaltmak, oluşacak ani durumlarda hızlı yanıt vermek, acil durumlarda kamuoyunu bilinçlendirmek ve afet kurtarma sistemlerini geliştirmek için çaba göstermeye devam edeceği belirtilmiştir.

Toplumdaki suç düzeyinin düşürülmesi öncelikli konular arasında yer almaktadır. Suç alt kültürünün yayılmasını önlemek adına gerekli önlemlerin alınacağı belirtilirken şiddetin ve yabancı düşmanlığının Ermeni toplumunda yeri olmadığı özellikle belirtilmiştir.

Ermenistan'ın ulusal çıkarlarına zarar veren faaliyetlerin bütününe, yabancı özel servislerin yıkıcı faaliyetlerine, uluslararası terörizme, aşırıcılığa, silah ve mühimmat kaçakçılığına, yasadışı insan kaçakçılığına, kara para aklama suçuna, yasadışı göçe karşı önlem ve uluslararası iş birliğinin devam edeceği bildirilmektedir.

Özellikle yasadışı göç politikasında Ermenistan, bir yandan ülkenin ulusal güvenliğini; sınır güvenliğinin sağlanması, sınır yönetiminin etkinliğinin artırılması, düzensiz göçe insani yaklaşımlar sergilenmesi gibi önlem ve kararlarla sağlarken göçmenlerin serbest dolaşımının da sağlanmaya çalışılacağını bildirmiştir.

Halk sağlığına tehdit oluşturabilecek tüm hastalık ve enfeksiyonların yayılmasını önlemek için etkili kararların uygulanacağı, ayrıca bölgenin kriz potansiyeli dikkate alındığında olası düşman saldırısı ve doğal afetler durumunda Ermenistan'a olası kitlesel akınları düzenlemek için açık yönetim prosedürlerinin test edilip geliştirileceği belirtilmiştir. Ermenistan'ın nükleer silahların, kimyasal silahların ve biyolojik silahların geliştirilmesi, yayılması ve kullanılmasını önlemek için çaba göstereceği de bildirilmiştir.

Diğer önemli bir husus güvenli bilgi ve siber güvenliğinin sağlanmasında ise; Ermenistan'ın bilgi güvenliği politikasının temel gayesinin toplumun ve devletin temel çıkarlarını korumak olduğu belirtilerek, siber uzay alanında hedefe ulaşırken insan hak ve özgürlükleri, devletin egemenliği gibi ilkelerin esas olarak alındığı vurgulanmıştır. Tehditlerden ise; Ermenistan'ın bilgi altyapısını ve bu altyapının yönetim araçlarını hedef alan yabancı kaynaklı siber saldırılar olarak bahsedilmiştir. Günümüzde propaganda, manipülasyon, yalan haber vb. gibi hususlarda saldırıların daha şiddetli hala geldiğini ve mücadele kapsamında toplumun ve devletin bu tarz saldırılara yanıt verme kapasitesini artırmak maksadıyla, kamuoyunun

bilinç düzeyinin ve medya okur-yazarlığının artırılması için çalışmalar yapılacağı belirtilmiştir.

Siber alanda temel zorluklar ise siber güvenlik sektörünü düzenleyen kapsamlı devlet politikasının, bilgi altyapısını korumaya yönelik mevzuatın, kurumsal kapasite ve siber güvenlik koordinasyonunun eksikliği olarak belirtilmiştir. Bilgi-telekomünikasyon ve dijital hizmet sağlayıcılarının normatif-yasal çerçevede geliştirilmesi, Ulusal Siber Güvenlik Merkezi ve bilgisayar kazalarına müdahale ekipleri oluşturulması strateji olarak belirlenmiştir.

Ermenistan'ın ekonomik yönden güvenliğinin sağlanması konusunda; yüksek teknolojlili ekonomik kalkınmayı gerçekleştirme, iç ekonomik tehdit ve şoklara karşı dayanıklılığı artırma, dünyada hızla değişen ekonomi ortamına uyum sağlama, Ermenistan ekonomisinin dünya pazarında rekabet edebilirlik seviyesine getirilmesi, ekonomi ve finansal sistemin düzgün işleyişinin organizasyon ve koordinasyonu için mekanizmalar geliştirilmesi önemli öncelikler olarak belirlenmiştir.

Önceliklerin sağlanması içinse; kayıt dışı ekonominin azaltılması, iş ortamının iyileştirilmesi, yabancı yatırımların ülkeye çekilmesi, ihracatın teşvik edilmesi, ekonomi sektörlerinin çeşitlendirilmesi, verimliliğin artırılması ve teknolojik silahlanma hedeflenmiştir.

Ticari faaliyet ve tarım hususunda; toplumda gönüllü vergi ve gümrük disiplininin oluşturulmasına, vergi ve gümrük idarelerinin

geliştirilmesine özel önem verileceği belirtilmiş, gıda güvenliği sisteminin dayanıklılık düzeyini artırma, tarımsal gıda sistemini geliştirme, arazi kullanım verimliliğini artırma, tarım sektörünün gelişimini destekleme, yerel ürünlerin üretimini destekleme hedeflenmiştir.

Sürdürülebilir enerji konusunda; Ermenistan'ın enerji bağımsızlığını ve enerji güvenliğini sağlamak öncelikli strateji olarak belirlenmiştir. Sınıvlaştırılmış petrol gazı ithalatına bağımlılık, transit altyapının olası bozulması, Türkiye ve Azerbaycan'ın ekonomik ablukası ve Ermenistan'ı bölgede izole etme girişimleri olası tehditler olarak belirtilmiştir.

Enerji tedarik kanallarının ve enerji iş birliklerinin çeşitlendirilmesi, Ermenistan'ın Avrasya Ekonomik Birliği'nin ortak elektrik piyasasını birbirine bağlayan bir güç merkezi konumuna getirilmesi, nükleer enerjinin barışçıl gelişiminin takip edilmesi, elektrik piyasasının serbestleştirilmesi, enerji verimli ve enerji tasarruflu teknolojilerin tanıtılması gibi konular da enerji alanında gerçekleştirilmesi öngörülen stratejiler olarak belirlenmiştir.

Kamu refahının sağlanmasında; yoksulluk düzeyinin azaltılması, sosyal güvenlik alanlarında yapısal reformların yapılması, işsizliğin azaltılması, nüfusun istihdamının sağlanması yoluyla yaşam kalitesinin artırılması, farklı sosyal gruplar için eşit fırsatların sağlanması, çocukların hak ve çıkarlarının etkin bir şekilde korunması, demografiyi ilerici kalkınmanın temel bileşeni kabul ederek Ermenistan nüfusunun istikrara kavuşturulması, doğum oranlarının ve

ülkeye geri dönüşün artırılması, devlet yardım sisteminin iyileştirilmesi ulaşılabilecek hedefler olarak belirlenmiştir.

Bilim alanında; ülkenin entelektüel potansiyelini güçlendirme yönünde bir devlet politikası izlemek, bilimsel potansiyelin savunma da dahil yaşamın her alanına çok yönlü katılımını sağlamak, bilimin modernleşmesi ve gelişiminin sürekli olarak artırmak, bilimsel eğitim sisteminin yeniden yapılandırılması hedeflenmiştir.

Yüksek teknoloji alanında; devletin yüksek teknoloji sektörüne özel ve yabancı yatırımları çekmenin yanı sıra devlet yatırımlarıyla da karşılıklı fayda sağlayan mekanizmalar geliştirerek yüksek teknoloji Ermeni ürünlerinin üretilmesi ve bu ürünlerin ihracatının desteklenmesinin sağlanacağı belirtilmiştir.

Ermenistan için stratejik önceliklerden biri de silahlı kuvvetlerin sürekli geliştirilmesidir. Bu bağlamda askeri sanayinin geliştirilmesi de önemlidir. Askeri sanayiye kamu yatırımlarının yapılması, özel yatırımların teşviki, askeri sanayi kompleksine ait ürünlerin çeşitlendirilmesi, askeri sanayide en son ve yüksek teknolojinin kullanılması hususlarının üzerinde durulacağı belirtilmiştir. Bu hususların sağlanmasıyla Ermenistan'ın silah ve askeri teçhizat ithalatına olan bağımlılığının azaltılması ve uluslararası pazarda Ermeni askeri malzemelerinin rekabet gücünün artırılması hedeflenmiştir.

Sağlık politikaları hakkında; Ermenistan'ın sağlık politikasının halk sağlığını korumayı, güçlendirmeyi ve iyileştirmeyi hedeflediği belirtilmektedir. Yüksek teknoloji yerli sağlık ürünlerinin piyasaya

1. Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Konferansı

sürülmesi, sağlıklı bir yaşam tarzının teşvik edilmesi, hastalıkların önlenmesi, sağlık hizmetlerinin daha erişilebilir hale getirecek kapsamlı sağlık sigortası enstitüsünün geliştirilmesi, Ulusal Aşılama Programı kapsamında yer alan aşuların uygulanması yoluyla bulaşıcı hastalıkların önüne geçilmesi, bebek ölüm oranlarının azaltılmasına yönelik adımların atılması, doğum oranlarının yükseltilmesi gibi konular üzerinde önemle durulacağı belirtilmiştir.

Biyolojik güvenliği sağlamak adına; biyolojik tehlike ve tehditleri önleme, salgın kontrolü, risk yönetimi ve müdahale operasyonları için sistem mekanizmalarının güçlendirilmesi, personelin profesyonellik kapasitesinin artırılması hedeflenmiştir.

Çevre koruma konusunda ise; doğal kaynakların etkin yönetimi ulusal güvenliğin sağlanmasındaki en önemli noktalardan biri olarak görülmüştür. Sevan gölünün restorasyonu ve korunması, Ararat artezyen havzası ve nehir ekosistemleri dahil su kaynaklarının etkin yönetimi ve korunması, ülkenin arazi örtüsünün bozulmasını azaltmak ve çölleşmeyle mücadele etmek için adımların atılması, doğal kaynakların akılcı kullanımı, bozulan alanların rehabilitasyonunun sağlanması, biyolojik çeşitliliğin korunması, çevre güvenliğini sağlamak adına radyoaktif, kimyasal ve biyolojik tehlikeli atıkların yönetim sistemlerinin iyileştirilmesi, ekolojik olarak temiz ürünlerin üretilmesi ve bu konularda kamuoyunun bilinçlendirilmesi hedefler arasında yer almaktadır. Ayrıca uluslararası alanda özellikle iklim değişiminin olumsuz etkilerinin azaltmak, uyum sağlamak, doğal çevre bozulmasının önlenmesi, biyolojik çeşitliliğin kaybının önüne

geçilmesi, hava kirliliğinin azaltılması gibi birçok konuda iş birliğine devam edileceği belirtilmiştir.

Belirtilen hususlar göz önüne alındığında 2020’de belgenin yayınlanmasından sonraki dönemlerde yapılan girişimler, atılan adımlar için kısa bir değerlendirme yapacak olursak; Ermenistan’ın dış ticaret hacminin %23,6’sını oluşturan AB ile ilişkilerinde son dönemde yaşanan Korona Virüs salgını Ermenistan-AB ticaretini önemli ölçüde etkilemiştir. Diğer yandan 1 Mart 2021 tarihinden itibaren, tüm AB üye devletleri tarafından onay süreci tamamlandıktan sonra Kapsamlı Genişletilmiş Ortaklık Anlaşması’nın tam olarak yürürlüğe girmesiyle Ermenistan-AB ticaret ve ekonomik ilişkileri yeni bir aşamaya geçmiştir. Ermenistan Cumhuriyeti'nin enerji, çevre koruma ve ulaşım alanlarında olmak üzere faaliyetlerini AB standartlarına yaklaştırmak için yaklaşık 8 yılı olduğu bilinmektedir. Fakat AB-Rusya ilişkilerinin gerginliği göz önüne alındığında, anlaşmanın sürdürülebilirliğinin Rusya-AB ilişkilerine bağlı olduğu söylenebilir (Պարսյան, 2021).

Ermenistan-ABD ilişkilerine baktığımızda 30 yıldır devam eden diplomatik ilişkilerde ABD’nin Ermenistan’daki kalkınma ve reform programlarına olan desteği Ermeni kaynaklar tarafından da ifade edilmektedir. ABD’yi önemli uluslararası ortaklar arasında gören Ermenistan, AGİT Minsk Grubu'nun eş başkanı olarak Dağlık Karabağ sorununun barışçıl çözümünde ABD'nin katılımını ve dengeli politikasına vurgu yapılmaktadır. 3 Mayıs 2022’de Washington’da ABD ve Ermenistan Dış İşleri Bakanları arasında gerçekleştirilen görüşmede Dağlık Karabağ’da Sınır Belirleme ve Sınır Güvenliği

1. Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Konferansı

Komisyonu'nun kurulmasına ilişkin anlaşmalar görüşülmüş, ABD Başkanı Joe Biden'ın sözde Soykırım'ın yıldönümünde yaptığı sözde Ermeni Soykırımı'nın tanınması konusundaki tutumundan duyulan memnuniyet dile getirilmiş ve görüşmenin sonunda Ararat Mirzoyan ve Anthony Blinken, Ermenistan ile ABD arasında Sivil Nükleer Enerji Alanında İşbirliğine ilişkin bir mutabakat zaptı imzalanmıştır (Հայաստանի Հանրապետության արտաքին գործերի նախարարություն ,2022). Stratejide yer alan ABD ile stratejik diyalogun geliştirilmeye devam edileceği, Dağlık Karabağ'da AGİT Minsk Grubu eş başkanları himayesinde barış sürecine kararlı oldukları ve sözde Ermeni Soykırımı'nın uluslararası olarak tanınması hususunda belirlenen maddelerde önemli adımlar atıldığı görülmektedir.

Stratejide belirtilen Yunanistan ile iş birliğinin geliştirilmesi kapsamına uygun olarak, 2 Haziran 2022'de Ermenistan Cumhuriyeti Savunma Bakanı Suren Papikyan, Yunanistan Savunma Bakanı Yardımcısı Nikos Khardalias başkanlığındaki heyeti kabul etmesiyle yapılan toplantıda; mevcut zorlukların üstesinden gelmek için karşılıklı iş birliğinin derinleşmesi noktasında hem fikir olan taraflar, İkinci Dağlık Karabağ Savaşı sonrası bölgesel güvenlik, Dağlık Karabağ'ın güvenlik durumu ve mevcut tehditler konularında da fikir alışverişinde bulunmuşlardır (ՀՀ Պաշտպանության Նախարարություն, 2022).

Diaspora-Ermenistan iş birliği kapsamında Ermeni diasporasının resmî sitesindeki haberler incelendiğinde iş birliği

çalışmalarının kültür, din, dil vb. alanlarda yoğunlukla devam ettirildiği görülmektedir (diaspora.gov.am, 2022).

Yolsuzlukla mücadele kapsamında 16 Şubat 2021'de, 28 Ekim 2021'de Yolsuzlukla Mücadele Politika Konseyi'nin olağan oturumları gerçekleştirilmiştir. Oturumlar esnasında yolsuzlukla mücadele ve yargı alanlarında kurumsal reformların hükümet için kilit öneme sahip olduğunu, özellikle bu reformlar sonucunda örneğin mahkeme kararlarına halkın güveninin önemli ölçüde artması gerektiğini belirten Nikol Paşinyan'ın, *“Bizim görevimiz, yetkili uluslararası kuruluşlar tarafından verilen sıralamalarda Ermenistan'ın imajını sürekli olarak yükseltmektir, bu nedenle bu konuda olabildiğince tutarlı olmalıyız.”* açıklamalarıyla ve Yolsuzlukla Mücadele İzleme Platformu'nun sunmuş olduğu verilerle (Anti-corruption.gov.am, 2021) stratejide belirtilen yolsuzlukla mücadele konusunda kararlı adımlar atıldığını görülmektedir.

İkinci Dağlık Karabağ Savaşı sonrası 10 Kasım 2020 tarihinde imzalanan ateşkes antlaşmasıyla; Ermenistan'ın Ağdam ve Kazah bölgesindeki toprakları Azerbaycan'a 20 Kasım'a kadar teslim edecek olması, aynı şekilde 15 Kasım 2020 tarihine kadar Kelbecer bölgesini, 1 Aralık 2020 tarihine kadar Laçın bölgesini Azerbaycan'a geri verecek olması Ermenistan'ın Dağlık Karabağ stratejilerinin henüz yetersiz kaldığını gösterebilir. Fakat bunun sebebini aynı zamanda askeri güvenlik ve askeri sanayinin gelişimi stratejilerinde de aramak gerekebilir. Nitekim Ermenistan savaş öncesinde ve savaş esnasında Rus ve Doğu Blok'u menşei silahların kullanımını devam ettiren

Azerbaycan, 2010 yılından itibaren envanterini çeşitlendirmiş özellikle Türkiye ile iş birliği içerisinde konvansiyonel saldırı araçlarının dışında İHA/SİHA gibi teknolojilere de yönelim göstermiş ve bu bağımlılıktan kurtulmuştur (Pirinççi ve Güler, 2021: 209-213). Dağlık Karabağ Uzmanı Tatul Hakopyan'ın “21. yüzyıl ordusuna karşı 20. yüzyıl ordusu ile savaştık” (Jam-News.net, 2021) cümlesi Ermenistan'ın askeri alandaki durumunu özetlemektedir. Fakat yeni Ermenistan Ulusal Güvenlik Stratejisinin Temmuz 2020'de yayınlandığı da unutulmamalıdır. Strateji yayınlandıktan yaklaşık 2 ay sonra başlayan İkinci Dağlık Karabağ Savaşı'nın Ermenistan'a belirlemiş olduğu stratejilerde uygun adım atama fırsatı vermemiş olabileceği değerlendirilmelidir.

Verebildiğimiz bu örnekler dışında Ermenistan'ın, 2020 ulusal güvenlik stratejisinde belirlediği çoğu alanda girişimlerini devam ettirmekte ilişkilerini derinleştirmekte olduğu görülmektedir.

Sonuç

2020 stratejisindeki tehditlerin, son 13 yılda Ermenistan'da ve dünyada meydana gelen değişiklikleri yansıttığı görülmüştür. Uluslararası güvenlik sistemlerinin zayıflaması, büyük güçler arasındaki rekabetin artması, silah kontrol rejimlerinin zayıflaması, silahlanma yarışının artması, çok taraflı platformların zayıflaması, Ermenistan'ın güvenlik ortamı için ciddi sorunlar olarak görülüyor. Ermenistan'a yönelik başlıca güvenlik tehditlerinden biri de Azerbaycan'ın savaş politikası, Ermenistan Cumhuriyeti ve Dağlık

Karabağ'a karşı askeri saldırı olasılığı ve Türkiye'nin çatışmaya doğrudan veya dolaylı olarak katılımıdır.

Diğer yandan Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü'ndeki stratejik ittifakların zayıflamasını ve üye devletlerarasındaki farklılıkların derinleşmesi de Ermenistan tarafından tehdit olarak algılanıyor.

2020 stratejisini genel anlamda değerlendirecek olursak stratejinin temelinde egemenlik, kendi kendine yeterlilik ve Pan-Ermenicilik ilkeleri vurgulanmaktadır. Bu üç ilkedен belge boyunca özellikle egemenliğe özel vurgu yapıldığı gözlerden kaçmamaktadır.

Dış politikada ise önceliklerin egemenlik, Pan-Ermenicilik, iş birliği olmak üzere üç temel ilke ekseninde vurgulandığı ve dış politikanın ana merkezini Ermenistan olduğu göze çarpar. Ayrıca Ermenistan'ın gerek siyasi hayatında uyguladığı gerekse belgede belirttiği şekliyle Rusya liderliğindeki uluslararası kuruluşlara üyeliğe özel önem verdiği görülmektedir. Fakat Rusya'ya verilen bu önem diğer devletlere de kapıyı kapattığı manasına gelmemektedir. Nitekim belgede Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği, diğer Batılı kurumlar ve ayrıca bölge ülkeleri (ekseriyetle İran ve Gürcistan) ile yakın iş birliği kurulması ve geliştirilmesinden bahsedilen maddelerde bunu net bir şekilde gözlemleyebiliriz.

Stratejinin genelini incelediğimizde günümüz dünyasındaki çoğu türden tehdidi göz önünde bulundurduğunu ve buna yönelik çözümler sunduğu söylenebilir. İlerleyen zamanlarda geliştirmekte olduğu gerek uluslararası gerek bölgesel ilişkilerinde istikrarın

1. Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Konferansı

devamını sağlayabilirse sosyal, ekonomik, ticari vb. birçok açıdan hedeflerine ulaşacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Baylis, J. (2008). Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı. *Uluslararası İlişkiler*, 5 (18), 69-85.
- Birdişi, F. (2011). Ulusal Güvenlik Kavramının Tarihsel ve Düşünsel Temelleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (31). 149-169.
- Pirinççi F. ve Güler, M. Ç. (2021). Azerbaycan'ın Stratejik Sabrının Sonu ve Karabağ'da Yeni Denklem. Muhittin Ataman ve Ferhat Pirinççi (Ed.). *Çıkmazdan Çözüme Karabağ Sorunu*, İstanbul, SETA Yayınları.
- URL-1 Հայաստանի Հանրապետության միանալը ԵԱՏՄ-ին (2015) <http://www.eaeunion.org/?lang=am#about-history> (Erişim 01.05.2022).
- URL-2 “Հայաստանի Հանրապետության Ազգային Անվտանգության Ռազմավարություն- Դիմակայուն Հայաստան Փոփոխվողաշխարհում, Հուլիս 2020” <https://www.mfa.am/filemanager/security%20and%20defense/AA-Razmavarutyun-Final.pdf> (Erişim 01.05.2022).
- URL-3a “ԱԽ Կազմը” https://seco.am/security_council/members?lang=hy (Erişim 01.05.2022).

URL-3b “ԱԽ Պատմություն”

https://seco.am/security_council/history?lang=hy (Erişim 01.05.2022).

URL-4 “ԱԽ նիստում վարչապետը հանդես է եկել Ազգային անվտանգության ռազմավարության վերաբերյալ ուղերձով”

(10.07.2020)<https://www.primeminister.am/hy/statements-and-messages/item/2020/07/10/Nikol-Pashinyan-Security-Council-meeting/> (Erişim 01.05.2022).

URL-5 “Աշոտյան. Սերժ Սարգսյանին առաջադրված մեղադրանքը օդ է և արագացնում է հակահիկոյական կոնսոլիդացիան”

<https://www.azatutyun.am/a/30311103.html> Դեկտեմբեր 06, 2019 Սարգիս Հարությունյան (Erişim 01.05.2022).

URL-6 Հայաստանի Հանրապետության արտաքին գործերի նախարարություն, “ՀՀ ԱԳ նախարարի ու ԱՄՆ պետքարտուղարի հանդիպումը”

https://www.mfa.am/hy/press-releases/2022/05/02/fm_blinken/11430 02 մայիսի, 2022 , (Erişim 05.05.2022).

URL-7 ՀՀ Պաշտպանության Նախարարություն, “Հայաստանում

է Հունաստանի ազգային պաշտպանության նախարարության պատվիրակությունը”

<https://www.mil.am/hy/news/107122> Հունիսի, 2022 (Erişim 02.06.2022).

URL-8 “Լուրեր” <http://diaspora.gov.am/hy/news> (Erişim 05.05.2022).

URL-9 Հակակոռուպցիոն մոնիթորինգի պլատֆորմ, “2021

1. Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Konferansı

թվականի փետրվարի 16-ին կայացել է Հակակոռուպցիոն քաղաքականության խորհրդի հերթական նիստը” https://anti-corruption.gov.am/am/news_page?content.cid=134 (Erişim 05.05.2022).

URL-10 Սուրեն Պարսյան, “ՀՀ-ԵՄ առևտրատնտեսական հարաբերությունները նոր փուլ են մտնում” <https://evnreport.com/arm/economy-arm/are-armenia-eu-trade-relations-entering-a-new-stage-2/> Մյու 13, 2021, (Erişim 05.05.2022).

ԱԹՈՅԱՆ, Վ. (2014) *Ազգային Անվտանգության Հիմնախնդիրներ*, Երեվան, Տնտեսագետ.

ԳԱԼՍՅԱՆ, Ն. Ս. (2013) “Եվրոպական միության այսրկովկասյան քաղաքականության պատճառականները”, *Հայաստանի Անվտանգությունը Տարածաշրջանային Ռազմաքաղաքական Գործընթացների Համատեքստում* Երեվան, Եպի Հրատարակչություն.

ՀՀ Նախագահի Հրամանագիրը ՀՀ Ազգային Անվտանգության Ռազմավարությունը Հաստատելու Մասին, Ընդունել է 07.02.2007, ՆՀ-37-Ն, ՀՀՊՏ 2007.02.15/11(535) Հոդ.228.

**PUTTING MEDIATION IN THE RIGHT PLACE IN IR: A
CRITICAL LITERATURE REVIEW FOR INTERNATIONAL
MEDIATION¹**

**Res. Asst. Cavit Emre AYTEKİN* and Prof. Dr. Mehmet
Akif OKUR****

ABSTRACT

The literature on international mediation is growing with seminal contributions made by substantial studies on the field of conflict resolution. This study presents a critical literature review of the current knowledge on international mediation. The literature review examines under-studied topics and the tenuous relationship between the mediation field and the discipline of International Relations (IR). The review concludes that the literature has a strong connection with the main research questions and methodological preferences that guide the study of international mediation, but has a rather neglected interaction with the current theoretical debates of International Relations and the broad scope of the history of diplomacy. The article offers increasing its engagement with IR Theories (IR Theories) and developing an alternative historical approach to the behaviour-oriented methodology that dominates its research agenda will open up a new and unexplored research area in the field of international mediation. The study considers the common definition of international mediation as one of the reasons for the theoretical and methodological monotony and proposes a new definition that includes historical and theoretical dimensions to bring the concept closer to the main focus of the IR discipline.

Keywords: International Mediation, Conflict Resolution, Peace, Diplomacy

Introduction

Mediation as a form of conflict resolution refers to the involvement of an external third party actor in conflict resolution processes. Turning a bilateral dispute into a tripartite matter of

¹ This research is part of a doctoral thesis project of Cavit Emre Aytekin at Yıldız Technical University.

* Arş. Gör., Kafkas Üniversitesi, cavitemreaytekin@gmail.com

** Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, mehmetakifo@yahoo.com

communication and negotiation, it has become an effective institution frequently encountered in the history of diplomacy along with broad instruments of diplomacy. A large literature on international mediation has emerged as part of the conflict resolution subfield. In this study, we aim to provide an overview of the increasing body of literature. This critical review will address the main themes, widely accepted findings, concepts and research questions of studies on international mediation. The main purpose of this review is to provide descriptive and framed answers to the question of what we know about international mediation and to explore under-studied issues in the field. Our intention is not only to summarize the research field but also to show certain and serious gaps and problematic issues which make this review of particular interest to IR scholars.

The studies were selected from the literature based on their ability to represent major opinions and themes. The main sources used in the review are seminal studies referenced by most other works in the particular field of international mediation. The first section, which summarizes the current knowledge of international mediation, highlights the contribution of researches to policymaking and its power to provide practical knowledge as strengths of the literature. The literature review aims to describe three main tendencies of international mediation studies. Having a narrowing effect on the subfield of international mediation, these tendencies are 1) the study of mediation as a static and a-historical form of negotiation, 2) the inadequacy of alternative approaches to problem-solving and

behavioural analysis methods, and 3) the conceptual framework that has no connection with major IR Theories. These trends will be presented with findings from research studies.

The second part of the literature review focuses on the shortcomings of common themes due to the methodological choices and conceptual framework that shaped the research. In this section, we will evaluate that research on international mediation has certain limitations arising from its research topics and theoretical dimensions. The limitations in the researches refer to the exclusion of some problematics from the research agenda due to the prevalence of statistical databased behavioural analysis methods in the international mediation subfield. The most obvious exclusion is the lack of interest in historical cases and the lack of integration with the main topics of discussion of IR theories. This section will also problematize how international mediation is defined as a conflict resolution method. Accordingly, international mediation has a conceptual incompatibility with broad IR issues, as it has a definition inspired by the domestic legal system. In this section, we present to the literature a proposal for a new definition of international mediation, which engages with IR theories and the history of diplomacy. The final part of the article brings the literature summarized in the first part and the criticisms about the research structure of mediation together to offer new possible directions for the field.

1. What Do We Know About International Mediation

An average IR student will probably know that mediation is a form of conflict resolution, as its other alternatives; arbitration, adjudication, and negotiation, are conducted by diplomats with diversified professional negotiation methods. That consideration relies on the assumption of negotiations as a behavioural process which contains concessions, inducements, deceits, bargaining and finally conventions. The studies on international mediation are widely based on this assumption. And those researches mostly looking for answers to the question of how to make this work more successful. This is a more policy-relevant effort than most other IR issues. In other words, the literature gives the mediators the freedom to obtain a variety of useful and practical information.

The literature on international mediation consists mostly of studies focusing on two major issues. The first prevalent focus is on studies investigating the variables affecting the success of mediation. The second is on the variables that affect the motivation of the parties to mediate conflicts. Researches focusing on those two problems provided valuable information regarding the factors influencing the realization of mediation diplomacy and the determinants of its successful outcome. Do different variables affect the outcome of the mediation, such as the subject of the conflict, its duration, the

bureaucratic position of the mediating actor (minister, prime minister, and ambassador), identity and strategy?

There is extensive well documented work to respond such questions. The literature provides a profound understanding about which variables are more relevant to the mediation success. For example, it was reported in the literature that international mediation has a much higher success rate in security-related disputes than independence-related ones. Some findings indicate the mediator's bias might have an increasing effect on the chances of success. Another example is that geographic proximity is quite decisive in reaching a ceasefire in mediation attempts because conflicting countries most often accept the mediation of their neighbours. Yet another instance the time of intervention of the mediator in a conflict also has a great importance. Therefore, before embarking on their mission, mediators must observe the conflict for a while and be precise when deciding at what point to intervene.

Other knowledge that the literature on international mediation provides is also related to questions on a variety of factors affecting mediation processes such as the polarity of the international system or the negotiation strategy of the mediation in front of mediation success and acceptance. For a more detailed review of such findings provided by the works in the literature, studies on the acceptance and success of mediation will be summarized in the following section of the article. Seminal studies that present information supported by empirical

methods and data will be reviewed and a portrait of the mediation literature will be provided that highlight its relevance to policymaking.

2. Acceptance of International Mediation

Studies investigating the factors affecting the acceptance of mediation from the perspectives of the parties to the conflict and the mediating actor have a structure in which certain facts are selected as the independent variable and the acceptance of mediation is the dependent variable. For example, Ott (1972) and Young (1967), determined a significant relationship between the power disparity of the conflicting parties and their willingness to accept mediation, accordingly, the tendency to accept mediation increases as the power difference gets closer. Another study confirming such relationship was conducted by Bercovitch and Wells (1993). The authors reveal that in addition to the higher the probability of accepting mediation as the power gap between the parties to the conflict decreases, the possibility of the mediator actor to use a manipulative strategy also increases. Frei (1976), who associates the foreign dependency of the conflict parties in economic context with their tendency to accept mediation, reveals that the states that are dependent on foreign aid are more willing to accept mediation in a conflict situation.

In a study on the effect of the nature of the conflict, whether the conflict is a civil war or an interstate conflict, on the acceptance of mediation, Mitchell (1992, p. 335) finds that governments are

generally hesitant to accept mediation in internal disputes, whereas insurgents are more ready to accept. The author points out the reason for that difference is the rebels' demand for recognition and the governments' concerns about giving legitimacy to the rebels. Accordingly, among the motivations to accept or reject mediation, there may be deceptive aspirations such as desire to gain recognition or time beyond resolving the conflict (Richmond, 1998). Beardsley, defining this situation as misleading motivations, draws attention to the fact that gaining recognition, legitimacy and time can take priority over peace (Beardsley, 2011).

Another aspect impacting mediation acceptance is the characteristics of the conflicting parties. Bercovitch provides an example of this relationship while stating the low probability of accepting mediation in conflicts involving superpowers (Bercovitch, 1986a, p. 160). However, it has been found that in disputes involving countries with challenges of territorial unity and authoritarianism, the probability of accepting mediation is at lower level. The tendency to accept mediation is also highly related to the intensity of the conflict, according to Brockner, et al (1982). Due to the polarization of the disputing parties, the tendency to accept mediation reduces as the intensity of the dispute increase (Brocknervd., 1982). The idea that the intensity of the conflict may be related to the acceptance of mediation has brought up the issue of the timing of intervention, which has a very important and extensive place in the mediation literature.

Timing of intervention is a key concept in researches examining what stage of the conflict mediation is most likely to be accepted. William Zartman, the pioneering theorist of the timing of intervention theory, developed the theory of ripeness in 1989, describing the possibility of accepting mediation as ripeness when it becomes clear that continuing the conflict is more costly than the concessions that peace would require (Zartman, 1989). Zartman describes the ripe moment as a mutually hurting stalemate (Zartman, 2008). According to Zartman's ripe time theory, rising casualties in an armed conflict encourage conflict parties to accept the involvement of mediators in the conflict. Jackson (1952) and Young (1967) also conducted studies that quantitatively found that the likelihood of mediation being accepted and successful increased as the conflict intensified. In another study based on that theory, Greig and Regan illuminate the high statistics of rejection of mediation attempts, especially in the first and last stages of civil wars (Greig & Regan, 2008).

There are also arguments against Zartman's ripeness theory in the literature. For example, some studies point out that the likelihood of accepting mediation may be reduced as a result of the polarization between the parties as the conflict intensifies (Bercovitch & Wells, 1993). Considered together with Bercovitch's (1986b, p. 161) study which finds that the probability of success in mediation decreases as the losses increase in the conflict, it can be concluded that there are factors that may affect the acceptance and success of mediation differently. Similarly, investigating whether the previous relations of

the parties to the conflict have a significant effect on the offer, acceptance and success of mediation, Deutsch (1973) states that the parties to the conflict will be more willing to accept mediation. According to Bercovitch (1986b, p. 161).

Studies evaluating the acceptance of mediation from a third party perspective have also enriched the literature. At this point, William Zartman, with an explanation that can be positioned within the tradition of realist thought in international relations, argues that mediation is mostly done with the motivation of interest. In their study from a similar point of view, Touval and Zartman reveal that especially the sensitivity toward regional power balances increases the desire for the peaceful resolution of conflicts by mediation for the 3rd Parties (Zartman & Touval, 1985, p. 32). Mohamed Fowsar underlines the fact that Norway did not have a direct economic and political interest in mediating the Sri Lanka conflict from 2000 to 2009 (Fowsar, 2020, p. 4).

3. The success of International Mediation

Studies exploring the conditions that make mediation more successful provide theoretical content to the mediation literature while also offering useful information to policymakers and diplomats. These studies use practical and empirical analyses of which strategies can be used in which types of conflicts for mediation to be successful. What the success of mediation means can be defined by different criteria. For example, Frei (1976) defines the acceptance of mediation by the parties

to the conflict as a criterion for success, while Nathan (1999) identifies cessation of the armed conflict as a result of mediation diplomacy as success. Regan and Aydın (2006) suggest that mediation should be considered successful only after the end of hostility between the parties to the conflict. Burcu Savun (2008) defines the success of mediation as the signing of a peace agreement between the parties to the conflict. Kleiboer (1996, p. 362) looks at success from the perspective of a mediator and concludes that success can be measured by the mediator's level of realizing his own goal.

How success is defined is decisive for how the success of mediation will be measured. Bercovitch classified the issues that were found to affect success under three groups: 1) the qualities of the parties to the conflict, 2) the nature of the conflict, and 3) the characteristics and behaviour of the mediator (Bercovitch, 1991, p. 5). These three categories have sub-parameters such as mediation strategy, mediator's bias, mediator's resources, opportunities, identity, and the nature of the conflict. Ott (1972, p. 597) argues that the nature of the conflict largely determines whether mediation will be successful. In a study measuring the impact of the nature of the conflict on the success of mediation, Bercovitch (1986b, p. 159) identified four general themes of conflict as, sovereignty, ideology, security and independence. That categorization points out sovereignty and irreconcilable claims over territory, ideology, political system, fundamental values and beliefs, security and border problems (Bercovitch, Anagnoson, & Wille, 1991, p. 14). Druckman, Broom, and Korper (1988), based on a more narrow

classification, divide conflicts into value-oriented conflicts and interest-based conflicts, and argue that the probability of mediation to be successful is higher in interest-based conflicts. Kressel and Pruitt (1989) explain the nature of the conflict with conflict intensity, showing that mediation has less chance of success in conflicts with higher intensity. Conflict intensity was measured by the duration of fighting in the studies of Bercovitch and Lamare (1993, p. 298) and it was found that the chance of success in mediation decreases in conflicts lasting less than 1 month and longer than 26 months.

The capacity of the mediating actor in terms of power and diplomatic leverage is another variable that affects the success of mediation. Bercovitch, Elgström, and Skau (2003, p. 14) argued that the resources of the mediator are highly decisive in the success of mediation. Crocker, Hampson, and Aall (2003, p. 152) state the mediator must have three different types of capacity operational, strategic and relational. Operational capacity defines material means, strategic capacity defines interests, and relational capacity defines the opportunities produced by the relationship between the parties to the conflict and the mediator actor. Such classification of the mediator's capacities enables a comparison of the difference in effectiveness between mediating actors. Regional and global organizations can get ahead of states in terms of operational capacity with their organizational predisposition structure. For example, the Mediation Expert Team formed under the body of the United Nations in 2008 includes more than 200 mediation experts as a team (McCulloch &

McEvoy, 2018, p. 5). Other example of organizational mediation structure includes the Economic Community of West African Countries (ECOWAS) forming a military intervention unit or the Arab League's statement in Article 5 of the organization clause to mediate conflict resolution between member states (Walker, 1993).

Emphasizing the importance of the relationship between the mediating actor and the parties to the conflict, Sinisa Vukovic (2011, p. 116) indicates that mediators who build more credibility will have the flexibility to follow certain mediation strategies, while at the same time revealing the relationship between the factors affecting success. Melin and Svensson (2009, p. 261) in a study on a related subject suggests that mediation can be successful if there is a history of colonial relations between the disputing parties and the mediating actor.

The strategy of mediation is the most important and dynamic factor related to the third party and affects success in mediation. Because, unlike other aspects, the mediation strategy includes a policy choice that may be changed at the actor's option. Strategies that can be used by the third party actor in mediation can be classified as coercive and non-coercive strategies. Coercive strategies include coercion, sanctions, and the use of military force, while non-coercive strategies encompass legitimation, reassurance, and manipulation. Force-based mediation is generally more effective according to Sisk (2009)'s remark. Touval and Zartman (1985) emphasized the effectiveness of manipulative and directive strategies. Carment (2009) states that

manipulative strategies are an ideal strategy for the definition of success in terms of reaching a formal agreement, whereas non-coercive strategies such as facilitation will be more effective for diplomacy that takes long-term peace as a criterion. The literature has raised the issue of biases as a new discussion on the efficacy of mediation by emphasizing the success of manipulative and directive strategies (Vuković, 2011, p. 118).

According to a prominent argument in that discussion, the offer to mediate may be more welcomed in situations when the mediator is biased in favour of one of the parties to the dispute, Because the party that feels close to the biased mediator may agree to make more concessions (Kydd, 2003). Accordingly, one of the parties to the conflict will be able to accept the concession offered by the mediator, whom he perceives as close to himself, more easily (Beber, 2012, p. 404). Svensson (2007) proposes to analyse the bias in mediation according to the type of conflict, and states that the mediator who is close to the government is more effective than the mediator who is close to the rebels in internal conflicts. Among the studies opposing the opinion about the effectiveness of biased mediation, Rauchhaus (2006) claimed that the impartial mediator is more advantageous in terms of ensuring the reliability of the information. The mediator's credibility is another decisive factor in mediation success. The biggest handicap that a mediator who is not reliable in the eyes of the disputing parties will face in conflict resolution is that the information, messages and warnings he will convey during the negotiation process are not

sufficiently taken into account by the parties to the conflict (Özdoğan Atabay & Yavçan, 2016, p. 4).

In the first part of the article, the main study subjects of the field and the research findings that make up the literature are summarized. In the next part of the study, a critical evaluation will be made of the general definition of international mediation.

4. Definition of the International Mediation

Widely accepted definitions of current international mediation can be found in academic studies examining mediation diplomacy in conflict resolution processes to which states are parties, and in the statements of some international organizations in their official documents. There are common definitions of international mediation in the literature on conflict resolution methods. The definition accepted by most mediation researchers is as follows (Bercovitch, et al. 1991, p. 8):

A process of conflict management where disputants seek the assistance of or accept an offer, an individual, group, state or organization to settle their conflict or resolve their differences without resorting to physical force or invoking the authority of the law.

The qualities emphasized by this definition and other definitions are as follows:

1. Mediation is a voluntary process for both the conflicting parties and the third Party.
2. Mediation is not based on physical force
3. Mediation is not based on legal authority and its result is not binding.

The definition of mediation as a non-coercive activity by a third party to resolve an ongoing dispute does not contain any specific parameters specific to the discipline of International Relations. Even if the dispute is between individuals or companies and over an issue within the jurisdiction of domestic law, it is possible to define mediation in same way, even if it is between states and on a sovereignty issue with historical roots. That widely accepted definition of international mediation is an adaptation of the general definition describing its examples in domestic law systems to the international level. The concept of international mediation is then formed through expanding the definition of mediation mostly addressing the domestic law processes, to include examples of this activity in international disputes. It is a consequence of this situation that examples of mediation at different levels are defined by being limited to the same conditions and criteria. The problem with this definition method is that mediation, unlike the domestic level, is not defined at the international level based on its practices.

Considering the other places where mediation is used, such as the business world, commercial relations, and domestic legal systems,

in which mediation is defined in the same way, that definition does not convey a specific reference to the International Relations discipline. As IR scholars like to highlight at every opportunity the world of international relations is radically different from domestic politics. For example, there is no serious judicial process from which we can separate mediation. The use of force is not limited to physical and legal force as it is within the state. We have excellent theoretical literature on the power and pressure prevailing in international politics.

One of the most important and original insights that IR Theory has brought to this discipline is the practice of redefining various social and political phenomena in an international context. This practice, which shows its strictest example in the distinction between domestic and foreign policy, has led to the redefinition of many basic political science concepts such as sovereignty, anarchy, security, political legitimacy or ethics as an element of international reality, going beyond its classical meaning.

Similarly, while judicial processes and legal binding issues are defined around different conditions in terms of intrastate and international levels, no such clear distinction is found in any of the alternative definitions of mediation. A crucial result of this is that the structural differences between the realization of mediation as a part of the domestic legal system and the realization of it as a part of international politics are trivialized, at least at the level of definition and theory.

A mediation activity carried out in an international system devoid of a central authority takes place under very different conditions than at the local level. The most important indicator of this difference is that the opposing relationship between legal and non-legal reconciliation processes at the local level does not exist to the same extent in international politics. Because, although the means of coercion and coercion in international politics rarely derive their power from legal binding, they are widely accepted as a reality.

An important weakness of the common definition of international mediation in the literature is the lack of references to the historical cases of mediation. Consider, for example, the cases of international mediation such as Mosul, Cyprus, Syria or Bosnia and Herzegovina. In all of these cases, international mediation diplomacy was followed. However, if we remember the three criteria we just mentioned:

1. Mediation is a voluntary process for both the conflicting parties and the third Party.
2. Mediation is not based on physical force
3. Mediation is not based on legal authority and its result is not binding.

In these cases, we know that the dominant actors of the international order, although not the legal authority, use the pressure elements in their hands very effectively. There are even examples of the mediator's use of physical force. And in some cases, the parties to

the conflict did not so voluntarily accept mediation. It is not possible to come across an event that has these characteristics and is still defined as mediation at the intra-state level.

Considering these shortcomings, we need to define a new mediation specific to international relations. We propose the following definition for international mediation:

International mediation is a form of conflict resolution that starts depending on the consent and acceptance of the parties to the conflict, but in which the mediator's attitude is more effective than the conflicting parties on the outcome of the conflict, its settlement and the conditions of the peace that is finally reached. The outcome of such conflict resolution need not be a successful or just peace. However, it should be possible to mention that the conflicting parties settled as a result of a process dependent on the will of the mediator.

The elements that this definition puts forward to talk about an international mediation are as follows:

- 1) The parties to the conflict,
- 2) The third party's intervention, which includes legal and non-military pressure elements,
- 3) The international peace ideology that guides the conditions of peace in principle,
- 4) The new peace conditions agreed by all three actors.

Thus, a research orientation that questions the composition of mediation and its relationship with the principles of international peace, apart from the limited scope of the execution and success of

mediation, which constitutes the established research scope of the conflict resolution literature, will be obtained.

Conclusion

As shown in a review of the literature on international mediation, that conflict resolution method is considered a static model in the researches. As a result of this attitude, an analytical problem has emerged that the conditions sought for the acceptance of a third-party intervention to resolve a conflict as mediation could not be found in previous historical periods. Therefore, for example, we do not know about how international mediation has historically evolved into its current form. While the structure of diplomacy, the system of states, international actors and conflict types are transforming in every international order and historical period, the conditions of the phenomenon defined as international mediation are valid only in the cyclical history of the post-World War II period, and this type of diplomacy is unique to the international order of only one period, has no history and is static. It has resulted in being portrayed as a diplomacy institution. The mediation literature draws this feature largely from the definition of mediation.

The literature review also revealed that alternative approaches to the problem-solving and behavioural research are lacking in mediation studies. Such studies, which dominate the literature, examine mediation as a method of negotiation, and this phenomenon

is interpreted by reducing it to a set of perceptions, attitudes and behaviour models exhibited by autonomous individuals. Presenting a critical evaluation of the international mediation literature, the study reached the following main conclusions:

1. The international mediation literature is a practical source of information. Historical research is lacking, and how mediation was done in earlier times is under-studied.
2. No connection with IR Theories. We do not know the theses of different IR theories about this diplomacy institution.
3. The definition of international mediation is made by the method of inter-level transfer, in the form of adopting the definition of mediation in the domestic legal system to international issues. But this does not fit the international realities.

The statistical information in the literature on the conditions that will make mediation successful has been examined. This information formed the main sources of the theorizing process of international mediation during the cold war years.

The criteria for the success of mediation are generally objectivist. Parameters such as the cessation or reduction of violence, the beginning of dialogue, the signing of a binding agreement, the duration of the negotiation and agreement, the number of agreed articles neglect the theoretical and ethical aspects of peace. Accordingly, the literature is strong in terms of research on the

relationship between negative peace and mediation, but is not supported by further analysis of that

Existing theory and statistical information on mediation do not enable it to contribute to the systemic analysis of international policy. In all of this statistical information brought to the literature, the conflicting parties are considered rational actors who make benefit/cost analyses. This approach has important limitations; first of all, it does not include a structural variable. Apart from this, when identity is used as a variable for third parties, it is also used as a statistical parameter in measuring success as an independent variable. The result of this is that the critical potential of identity is not evaluated as well as the lack of structural perspective. As a result, mediation theory has not benefited from structuralist and critical developments in IR Theory.

While the information produced in mediation studies provides a significant wealth in terms of detecting correlations between parameters, they cannot provide a satisfactory explanation for these correlations. Correlation does not imply causation. Large-N analyses, which aim to explain the outcome of mediation, or the factors that determine the success of mediation, only reveal correlations between variables. For example, by looking at the literature, it is learned that the mediations led by the government leader are more successful, but it is not possible to explain why this is the case. Consequently, statistical studies in the literature are successful in detecting correlations, but they do not seem to reveal causal effects. Therefore,

to put mediation in the right place in the IR, we need new studies aimed at solving these problems.

References

- Beardsley, K. (2011). *The mediation dilemma*. New York: Cornell University Press.
- Beber, B. (2012). International mediation, selection effects, and the question of bias. *Conflict Management and Peace Science*, 29(4), 397-424.
- Bercovitch, J. (1986a). A case study of mediation as a method of international conflict resolution: The Camp David experience. *Review of International Studies*, 12(1), 43-65.
- Bercovitch, J. (1986b). International mediation: A study of the incidence, strategies and conditions of successful outcomes. *Cooperation and Conflict*, 21(3), 155-168.
- Bercovitch, J. (1991). International mediation. *Journal of Peace Research*, 28(1), 3-6.
- Bercovitch, J., Anagnoson, J. T., & Wille, D. L. (1991). Some conceptual issues and empirical trends in the study of successful mediation in international relations. *Journal of Peace Research*, 28(1), 7-17.
- Bercovitch, J., & Lamare, J. W. (1993). The process of international mediation: An analysis of the determinants of successful and unsuccessful outcomes. *Australian Journal of Political Science*, 28(2), 290-305.

- Bercovitch, J., & Wells, R. (1993). Evaluating mediation strategies: A theoretical and empirical analysis. *Peace & Change, 18*(1), 3-25.
- Brockner, J., Rubin, J. Z., Fine, J., Hamilton, T. P., Thomas, B., & Turetsky, B. (1982). Factors affecting entrapment in escalating conflicts: The importance of timing. *Journal of Research in Personality, 16*(2), 247-266.
- Carment, D. (2009). Protracted conflict and crisis mediation: a contingency approach. In J. G. Bercovitch, p. (Ed.), *International Conflict Mediation: New Approaches and Findings* (pp. 216-239). New York: Routledge.
- Crocker, C. A., Hampson, F. O., & Aall, P. R. (2003). Ready for prime time: the when, who, and why of international mediation. *Negotiation Journal, 19*(2), 151-167.
- Deutsch, M. (1973). *The resolution of conflict: Constructive and destructive processes*: Yale University Press.
- Druckman, D., Broome, B. J., & Korper, p. H. (1988). Value differences and conflict resolution: Facilitation or delinking? *Journal of Conflict resolution, 32*(3), 489-510.
- Elgström, O., Bercovitch, J., & Skau, C. (2003). Regional organisations and international mediation: the effectiveness of insider mediators. *African Journal on Conflict Resolution, 3*(1), 11-27.

- Fowsar, M. (2020). Third-Party Mediation in Sri Lanka's Peace Attempts: A Study on the Role of Norwegian Mediation. *J. Pol. & L.*, 13, 30.
- Frei, D. (1976). Conditions affecting the effectiveness of international mediation. *Peace Science Society (International) Papers*, 26(1), 67-84.
- Greig, J. M., & Regan, P. M. (2008). When do they say yes? An analysis of the willingness to offer and accept mediation in civil wars. *International Studies Quarterly*, 52(4), 759-781.
- Jackson, E. (1952). *Meeting of minds: A Way to Peace Through Mediation*. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Kleiboer, M. (1996). Understanding success and failure of international mediation. *Journal of Conflict resolution*, 40(2), 360-389.
- Kressel, K., & Pruitt, D. G. (1989). *Mediation research: The process and effectiveness of third-party intervention*. San Francisco: Jossey-Bass Inc Pub.
- Kydd, A. (2003). Which side are you on? Bias, credibility, and mediation. *American Journal of Political Science*, 47(4), 597-611.
- McCulloch, A., & McEvoy, J. (2018). The international mediation of power-sharing settlements. *Cooperation and Conflict*, 53(4), 467-485.

- Melin, M. M., & Svensson, I. (2009). Incentives for talking: Accepting mediation in international and civil wars. *International Interactions*, 35(3), 249-271.
- Mitchell, C. (1992). *External peace-making initiatives and intra-national conflict*. London: Routledge.
- Nathan, L. (1999). 'When push comes to shove': the failure of international mediation in African civil wars: occasional paper. *Track Two: Constructive Approaches to Community and Political Conflict*, 8(2), 0.
- Ott, M. C. (1972). Mediation as a method of conflict resolution: Two cases. *International Organization*, 26, 595-618.
- Özdoğan Atabay, A., & Yavçan, B. (2016). Arabuluculuk kuramı üzerine ekonomik bir yaklaşım, Eksik bilgi kaynaklı çatışma çözümünde etkin arabuluculuk: taraflı ya da tarafsız? *Ekonomik Yaklaşım*, 27(100), 1-39. doi:10.5455/ey.35933
- Rauchhaus, R. W. (2006). Asymmetric information, mediation, and conflict management. *World Pol.*, 58, 207.
- Regan, P. M., & Aydin, A. (2006). Diplomacy and other forms of intervention in civil wars. *Journal of Conflict resolution*, 50(5), 736-756.
- Richmond, O. P. (1998). Devious objectives and the disputants' view of international mediation: A theoretical framework. *Journal of Peace Research*, 35(6), 707-722.
- Savun, B. (2008). Information, bias, and mediation success. *International Studies Quarterly*, 52(1), 25-47.

- Sisk, T. D. (2009). *International mediation in civil wars: Bargaining with bullets*. London: Routledge.
- Svensson, I. (2007). Bargaining, bias and peace brokers: How rebels commit to peace. *Journal of Peace Research*, 44(2), 177-194.
- Vuković, p. (2011). Strategies and bias in international mediation. *Cooperation and Conflict*, 46(1), 113-119.
- Walker, J. (1993). International mediation of ethnic conflicts. *Survival*, 35(1), 102-117.
- Young, O. R. (1967). *The intermediaries: Third parties in international crises*. New Jersey: Princeton University Press.
- Zartman, I. W. (1989). *Ripe for resolution: Conflict and intervention in Africa*. New York: Oxford University Press.
- Zartman, I. W. (2008). The Timing of Peace Initiatives. *Contemporary Peacemaking: Conflict, Peace Processes and Post-War Reconstruction*, 1(1), 8-18.
- Zartman, I. W., & Touval, p. (1985). International mediation: Conflict resolution and power politics. *Journal of Social Issues*, 41(2), 27-45.

DEĞİŞEN AVRUPA SAVUNMA VE GÜVENLİK ANLAYIŞI DİNAMIĞI: FOUCHET PLANI VE AVRUPA BİRLİĞİ ANLAŞMASI

Ekin Deniz UYGUN*

ÖZET

İkinci Dünya Savaşı'nın bitişiyle birlikte Avrupalı müttefik devletler, ekonomik ve siyasi krizler geçirmiştir. ABD'nin destek vererek yeniden inşa etmeye çalıştığı Avrupa 1950'li yıllardan itibaren öncelikle sektörel daha sonrasında ekonomik entegrasyon içerisine girmiştir. Ancak entegrasyonun ekonomik boyutunun güçlü bir şekilde ilerlemesine karşın çok vitesli Avrupa'da siyasi entegrasyon denemeleri 1990'lara kadar birçok başarısız denemeye ev sahipliği yapmıştır. 1947 yılında Avrupa güvenliği hususunda ilk adım Fransa ve İngiltere arasında Dunkirk Antlaşması ile atılmış, 1948 yılında Batı Birliği Savunma Teşkilatı olarak genişletilmiştir. Teşkilat 1949 yılında NATO ile bütünleştirilerek Batı Avrupa Birliği'ni ortaya çıkarmıştır. Bu tarihten itibaren 1990 Maastricht Anlaşması'na kadar ABD ve NATO ekseninde hareket eden Avrupa güvenliği, Avrupalı devletlerin kendi inisiyatifinde hareket edememiştir. Bu kapsamda Avrupa güvenliğinin NATO hegemonyasından kurtulması gerekliliği görüşü Fransa Cumhurbaşkanı de Gaulle tarafından Fouchet Planları ile birlikte ortaya çıkmıştır. Ancak diğer üye devletler nezdinde kabul görmeyen dış politika ve savunma inisiyatifine sahip birlik fikirleri Maastricht Antlaşması ile birlikte somutlaşmaya başlamıştır. Bu çalışmada 1960'ların konjonktürel yapısı içerisinde gerçekleştirilemeyen siyasi entegrasyonun 1990'larda hangi sebepler ve nedenlerle gerçekleştirilebildiği anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda karar vericilerin ve ulusal dış politika tercihlerinin siyasi entegrasyonu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra Maastricht Antlaşması ile resmi olarak başlayan siyasal entegrasyon fikrinin sağlanmasındaki potansiyel engeller belirtilmeye çalışılmıştır. Bu engeller doğrultusunda Avrupa Birliği'nin dış politika ve güvenlik kapsamında NATO'dan bağımsız bir tutum sergileyip sergileyemeyeceği analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda birlik üye sayısının artması ve farklı dış politika tercihleri olabilecek devletlerin birlik içerisine dahil olması doğrultusunda, birlik içerisinde kullanılan farklılaştırılmış entegrasyon stratejisiyle ortak ve NATO'dan bağımsız bir Avrupa siyasi birliğinin sağlanamayacağı anlaşılmaktadır. Aynı zamanda, günümüzde ortaya çıkan Rusya dış politikasının agresif tutumlarıyla birlikte Avrupa güvenliğinin NATO'dan bağımsız olmayacağı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Fouchet Planı, Maastricht Anlaşması, Savunma, Güvenlik, Avrupa Birliği

* Doktora Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, ekindenizuygun@gmail.com

ABSTRACT

With the end of the Second World War, the European allied states experienced economic and political crises. Europe, which the USA tried to rebuild with support, has entered initially into a sectoral integration and then economic integration since the 1950s. However, despite the strong progress of the economic dimension of integration, attempts at political integration in multi-speed Europe hosted many unsuccessful political integration attempts until the 1990s. In 1947, the first step regarding European security was taken with the Dunkirk Agreement made between France and England, and in 1948, it was expanded as the Western Union Defense Organization. The Organization was integrated with NATO in 1949 and created the Western European Union. From this date until the 1990 Maastricht Agreement, European security, which acted on the axis of the USA and NATO, could not act on the initiative of the European states. In this context, the opinion that European security should get rid of NATO hegemon emerged by the French President de Gaulle with the Fouchet Plans. However, the ideas of building a union with foreign policy and defence initiatives, which were not accepted by other member states, began to materialize after the Maastricht Agreement. In this study, it has been tried to understand the reasons and causes why the political integration, which could not be realized in the cyclical structure of the 1960s, could be realized in the 1990s. In this context, it has been concluded that decision-makers and national foreign policy preferences affect political integration. In addition, the potential obstacles to the idea of political integration which started officially with the Maastricht Treaty were tried to be stated. In the direction of these obstacles, it has been tried to analyse whether the European Union can exhibit an independent attitude from NATO within the scope of foreign policy and security. In this context, by an increase in the number of union members and the involvement of states with different foreign policy preferences in the union, it is understood that a common and independent European political union cannot be achieved with the differentiated integration strategy used in the union. At the same time, it has been seen that European security will not be independent of NATO, with the aggressive attitudes of the Russian foreign policy that has emerged nowadays.

Key Words: Fouchet Plan, Maastricht Agreement, Defence, Security, European Union

Giriş

Avrupa Birliği iki dünya savaşının da sahnesi konumuna gelmiş ve büyük yaralar alarak kazanan olmadan yapılanmaya çalışmıştır. Ekonomik olarak ABD'den yardım almış, Paris ve Roma Anlaşmaları ile birlikte ekonomik olarak kalkınmayı sağlamıştır. Milattan sonra 800 yıllarından itibaren süre gelen entegrasyon fikirleri mikro düzeyde örnekler vermiş olsa da İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle birlikte daha kurumsal ve makro düzeyde örnekler vermeye başlamıştır. Böylelikle Avrupa Kömür Çelik Topluluğu, Avrupa Ekonomik Topluluğu gibi ulus-üstü yapılarla ekonomik entegrasyonu adım adım sağlamış ve gümrük birliğinden başlayarak ekonomik parasal birliğe giden uzun yola çıkmışlardır.

Siyasi entegrasyon hususunda ise kat edilen ilerleme ekonomik entegrasyona göre oldukça sınırlı olmuş ve birçok tartışma ve denemeye sahne olmuştur. Bu durumun sebebi yalnızca devletlerin ulus-üstü bir yapıya güvenlik, savunma ya da dış politika gibi konularda yetki devretmeyi ve bu hususlarda siyasa yapım kabiliyetlerini kaybedeceklerini düşünmeleri değildir. Nitekim uyumlaşmaya ve bütünleşmeye çalışan ulus devletlerarasında güvenlik konularında bir üst otoriteye yetki devri zor bir ihtimal olarak görölse de Avrupa özelinde bu durumun farklı sebepleri de mevcuttur.

Bu çalışmada yukarıda bahsedilen sebepler doğrultusunda başarılı olamayan Pleven ve Fouchet planları ve bu planların neden hayata geçirilemediği incelenecektir. Buna ek olarak Avrupa Birliği'ni

oluşturan devletlerarasında siyasal entegrasyonun kurumsal olarak başladığı Maastricht Antlaşması ve bu anlaşmanın birlik içindeki ortak dış ve güvenlik politikası hususundaki önemi analiz edilmeye çalışılarak, daha önce girilen siyasal entegrasyonun başarısız olmasının altındaki sebepler ile siyasal entegrasyona ilk adım olan Maastricht Anlaşması'nın ilerleme sebepleri analiz edilmeye çalışılmıştır.

1. Fouchet Planı'na Kadar Avrupa Ortak Dış Güvenlik ve Savunma Adımları

İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle birlikte Fransa ve İngiltere gibi galip Avrupa devletleri bile neredeyse kaybedenler kadar hasar almışlardır. Bahsedilen bu hasar kendisini en çok ekonomik ve askeri alanda hissettirmiştir. 'Üstünde güneş batmayan ülke' olarak İngiltere artık küresel hegemonik güç olmaktan çıkmıştır. Ancak İngiliz karar alıcıların bunu tam olarak anlaması 1950-60 döneminde, bilhassa Süveyş Kanal krizine ve Anglo-Iranian Petrol Şirketi'nin özelleştirilmesi ve İngiltere'nin uluslararası sahnede yalnız kalmasıyla anlaşılacaktır. Savaş sonrası dönem hegemonya gücü ilk kez Avrupa merkezinden kaydırmış ve iki kutuplu bir konjonktür yaratmıştır. İki kutuplu dünyanın olduğu uluslararası sistemde, Soğuk Savaş'ın şafağı savaşın bitmesine müteakiben başlamış ve Avrupa yaralarını sarmakla meşgul olmuştur.

Milliyetçilik ve Versailles Anlaşması'nın intikamı üzerine Almanya tarafından başlatılan İkinci Dünya Savaşı'nın diğer bir sebebi de da yüzyıllar süren Fransız-Alman çekişmesi olmuştur. Bu iki temel sebep üzerine Avrupa'nın geleceği ve savaşın engellenmesi entelektüel düşünceler ve girişimleri tetiklemiştir. J.J. Rousseau, "Monarchia" adlı eseriyle Dante gibi düşünürlerin çalışmalarıyla Avrupalı devletlerin birleşmesinin düşünsel ve felsefi zeminini kurmuşlardır. Diğer yandan 1306 yılında Fransız diplomat Pierre Dubois Avrupalı devletlerin ve prensliklerin konfederal bir yapı içerisinde "Hristiyan Birliği" kurması gerektiğini savunmuştur. Tek merkezden yönetilen bir Avrupa fikrinin ilk emareleri Roma İmparatorluğu döneminde, ortak yönetim altında Avrupa'nın büyük bir kısmını entegre hale gelmesiyle görülmektedir. Avrupa teriminin kullanılmaya başlandığı 800 yıllarından ise Kutsal Germen İmparatorluğu tahtına oturan Şarlman (Charlemagne) taç giydikten sonra yazdığı şiirlerde kendisini 'Avrupa'nın Babası' olarak ifade etmiştir. Bohemya Kralı George 15. Yüz yılın ortalarında Avrupa Birliği (AB) yapısına benzer bir Konsey ve Parlamento'dan oluşacak Avrupa Konfederasyonuna benzer bir sistem önermiştir. Benzer bir fikir 1693 yılında William Pen ve 1795 yılında Jeremy Bentham tarafından ifade edilmiştir. 1814 yılında ise Immanuel Kant, *Reorganization Of The European Community* adlı eserinde ulusal egemenliği sürdüren ancak bunun yanında ortak kurumlara sahip olan bir federal Avrupa'nın gerekliliğini vurgulamıştır (McCormick, *The European Union: Politics And Policies*, 2008, s. 39-40).

20. yüz yılın başlarında ortaya çıkan I. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa merkezinde federal bir yapının oluşturulması fikri güç kazanmıştır. Bu kapsamda, 1922 yılında, ekonomik işbirliği üzerine Belçika ve Lüksemburg arasında sınırlı ekonomik bir birlik tecrübesi yaşanmıştır. Öte yandan 1930'ların başında İskandinav ülkeleri arasında ticari tarifeleri sınırlayan bir dizi anlaşma imzalanmıştır. Aynı iki savaş arası dönemde Avusturyalı Richard Coudenhove-Kalegri'nin fikir babası olarak kabul edildiği, Almanya ve Fransa merkezinde şekillenecek ve Avrupa'da politik ve ekonomik ilerlemeyi sağlayacak federal bir Pan-Avrupa fikri ortaya atılmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın ortaya çıkmasına sebep olan Adolf Hitler'in görüşü de, Roma döneminde olduğu gibi güç kullanarak birleşik bir Avrupa fikri yaratma örneğine benzemektedir. Bu hususta 'lebensraum' (yaşam alanı) fikri temelinde Nazi Almanya'sı, Avusturya, Bohemya, Alsas Loren ve Saar Bölgesi olmak üzerine Polonya'nın büyük bir çoğunluğunda hak talebinde bulunmuş ve Kıta Avrupası'nın büyük bir bölümünü işgal etmiştir (McCormick, The European Union: Politics And Policies, 2008, s. 40-41). İkinci Dünya Savaşı federal Avrupa fikirlerinin yükseldiği bir ortamı meydana getirmiştir. Bu durum tek tek ulusların değil bütün olarak kıtanın güvenliğini sağlama fikirlerini teşvik etmiştir. Ernesto Rossi ve Altiero Spinelli Avrupa'nın egemen devletlere bölünmesinin Avrupa güvenliği için yanlış olduğunu ve bağımsız Avrupa devletleri arasında dengenin korunmasının mümkün olmadığını, bu yüzden de federal bir Avrupa'nın Avrupa kıta güvenliği için gerekli olduğunu

savunmuşlardır. Neredeyse Soğuk Savaş boyunca süren, Avrupa'nın batı ve kuzeyindeki Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) korkusu da bu fikrin kimi taraflar arasında sürdürülmesini sağlamıştır (Duke, 2000, s. 12-13).

Avrupalı federalistler 1944 yılında Avrupa halkları arasında federal birlik çağrısını içeren bir "Avrupa Direniş Bildirgesi" yayınlamışlardır. Bahsedilen Birlik içerisinde üye devletlere değil halklara karşı sorumlu olacak bir hükümet ve bu hükümetin komutası altında ulusal orduların dışında ortak bir ordu kurulması düşünülmüştür (Duke, 2000, s. 13). İki dünya savaşı akabinde Avrupa güvenliği adına atılan ilk adım İngiltere ve Fransa'nın 1947 yılında imzaladığı Dunkirk Anlaşması olmuştur. Dunkirk Anlaşması Avrupa'da yükselen savunma ve güvenlik endişesinin ilk sonucu olmaktan öte daha geniş bir anlaşmanın önünü açması yönünden de önemlidir. Anlaşmanın imzalanmasından bir sene sonra Brüksel Ekonomik, Sosyal ve Kültürel İşbirliği ve Kolektif Öz Savunma Anlaşması, İngiltere ve Fransa'ya ek olarak BENELUX ülkelerini içerisine alarak genişlemiştir. Anlaşmanın 5. maddesinde ortak savunma başlığına yer verilmiş ve bu doğrultuda aynı sene içerisinde Batı Birliği Savunma Teşkilatı (WUDO-West Union Defence Organization), Brüksel Anlaşması'nın savunma boyutunun pratikte de uygulanması için kurulmuştur. WUDO'nun kurulmasıyla tanımlanan Avrupa güvenliği gelişiminin, ekonomik ve sosyal alanlarda da ilerlemeyle paralel şekilde mümkün olduğu savunulmuştur. 1949 yılında Sovyetler Birliği'nin Çekoslovakya'yı işgali ve Berlin'i

1. Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Konferansı

ablukaya alması üzerine NATO kurulmuş ve akabinde NATO ile WUDO bütünleştirilmiştir. Bu olaydan itibaren WUDO, NATO'nun Avrupa ayağı olarak varlığını Batı Avrupa Birliği (BAB/ WEU- Western European Union) adıyla sürdürmüştür (Türker, 2007, s. 50-51; Arslan, 2005, s. 231).

1951 yılında Jean Monnet'in fikri babalığını yaptığı ve Schuman Deklarasyonu ile ortaya çıkan münhasır alanda ve ulus-üstü yapıya sahip Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun (AKÇT) kısa sürede ekonomik entegrasyon modeli olarak başarı sağlaması üzerine 1950 yılında Fransa Başbakanı Rene Pleven tarafından ortaya atılan savunma planı için harekete geçilmiştir. Pleven Planı olarak adlandırılan bu plan çerçevesinde AKÇT gibi kurumsal ve ulus-üstü yapıda bir Avrupa Savunma Topluluğu'nun (AST) kurulması istenmiştir. Fransız meclisinde kabul edilen plan 1951 tarihinde Paris'te yapılan NATO üyesi devletler ile Batı Almanya'nın katıldığı bir toplantıda görüşülmüştür. Görüşmeler neticesinde 1952 yılında bir taslak metin hazırlanmıştır. Bahsedilen taslak metin çerçevesinde; anlaşmaya taraf olacak devletlerarasında ayırım gözetilmeksizin ve ortak komuta altında idare edilecek bir 'Avrupa Ordusu'nun kurulması ve deniz aşırı kuvvetler hariç tüm hava, kara ve deniz birliklerinin AST idaresine verilmesi öngörülmüştür (Özdal, 2013, s. 75).

Plan çerçevesinde kurulacak Avrupa Ordusu 100.000 askere komuta edecek ve ulus-üstü bir yapıdan oluşması bununla birlikte Alman endüstrisinin ve Alman silahlanmasının kontrol edilerek yavaşlatılması planlanmıştır (Blair, 2005, s. 21). Temel de Pleven Planı

ABD'nin Almanya'yı silahlandırmak istemesinde ve Fransa'nın Hindi-Çin'de almış olduğu mağlubiyetten ötürü Fransa tarafından 1954 yılında reddedilmiştir. Buna ek olarak İtalya'daki siyasi istikrarsızlık sebebi ile de hayata geçemeyen plan, İtalya ve Fransa dışında tüm ülkelerce kabul edilmiştir (Caşın, Özgöker, & Çolak, 2007, s. 208). Öte yandan Fransa'nın AST'yi reddetmesinin altında yatan başka sebepler de mevcuttur. İlk olarak kurumun ulus-üstü yapısı Fransa'yı endişelenmiştir. Bu duruma sebep olacak şekilde Fransız kolektif hafızası henüz Almanya'nın işgalini unutmamıştır. Öte yandan Fransa Kıta Avrupası'na ABD'nin ve ABD'nin maşası olarak gördüğü İngiltere'nin katılmasını istememektedir (Eliassen, 1998, s. 3). Bu durum, en azından Avrupa'nın ortak bir şekilde savunulması ve Almanya'nın silahlanması sorunlarının çözümü için yukarıda bahsedildiği üzere 1948 Brüksel Anlaşması ile kurulan BAB'ın 1954 yılında ek bir protokolle revize edilmesi ile neticelenmiştir (Özdal, 2013, s. 79).

İngiliz Dışişleri Bakanı Adam'ın Pleven Planı'nın başarısız olması üzerine önerdiği yeni ve daha konvansiyonel ortaklık şekliyle oluşturulacak BAB, en açık ifade ile Brüksel Anlaşması'nın daha genişletilmiş bir şekli olmuştur. Öte yandan BAB'ın genişlemesi ve İngiltere ile ABD'nin BAB'a destek vermesi, Batı Almanya'nın doğrudan NATO içerisine katılmasını ve silahlanmasını sağlamış böylelikle ABD'nin Batı Blok'u içerisinde kontrol edebileceği ve sınırlarını belirlediği Alman askeri gücünü elde etmesi mümkün olmuştur. Buna karşın ilk kurulduğu dönemde BAB niteliksiz ve

1. Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Konferansı

NATO'nun doğrudan denetimi altında olan bir yapı olarak algılanmıştır. Diğer yandan Almanya'nın BAB'a ve NATO'ya katılımı Almanya'nın silahlanmasını yasallaştırmış ve silahlanma sorununu çözmüştür (Caşın, Özgöker, & Çolak, 2007, s. 211-213). BAB; bir Bakanlar Konseyi, küçük bir sekretarya, danışma meclisi ve asli görevi Alman silah üretimini denetlemek olan bir savunma dairesinden oluşmaktadır. Askeri fonksiyonları tamamen NATO ile entegre olarak idare edilen BAB, Avrupalı federalistler üzerinde de etkili olmuş ve yüksek politika üzerindeki entegrasyonun kademeli şekilde olmasını ve ekonomik ve sosyal entegrasyonun öncelikli olmasını fikrini desteklemiştir. AST başarısızlığı ve NATO bünyesindeki BAB'ın işlevsizliği Avrupa'nın henüz askeri ya da siyasi entegrasyona hazır olmadığını göstermiştir (Wallace, 2005, s. 431).

BAB'ı kuran anlaşma ve protokoller ile Batı Almanya'nın askeri gücünün yalnızca 12 tümen asker ile sınırlı kalması ayrıca, kimyasal, biyolojik ve nükleer silahların sınırlandırılması kabul edilmiştir. BAB'ı kuran anlaşmanın 4. maddesi gereğince; BAB'ın NATO'ya sıkı şekilde bağlı olması ve 5. madde uyarınca kolektif savunma ve yardımı kabul etmesi durumu Avrupa'da çekişmeyi hızlandırmış; SSCB, BAB'ın kurulmasını takip eden sene ikili anlaşmalar ile kendisine bağlı olan ve Doğu Blok'unda bulunan ülkelerle² Varşova Paktı'nı kurmuştur. Kuruluş amaçlarında insan haklarına bağlılık, demokratik ilkelere sahip çıkmak, iktisadi, sosyal ve kültürel bağları kuvvetlendirmek, üyeler arasında yardımı mümkün

² Polonya, Bulgaristan, Arnavutluk, Macaristan, Romanya ve Çekoslovakya.

kılmak, Avrupa'nın sıkı entegrasyonunu sağlamak ve saldırgan politikalara karşı kolektif şekilde direnmek olan BAB, SSCB'nin dağılmasına kadar NATO gölgesinde; AB ve NATO arasında bir köprü olarak kalmış ve ancak 1992 Maastricht Anlaşması ile BAB ve AB yakınlaşmaya başlamıştır. Ancak BAB'ın AB'ye entegre olması ve NATO şemsiyesi altından çıkması için 1997 Amsterdam Anlaşmasını beklemek gerekmiştir (Caşın, Özgöker, & Çolak, 2007, s. 213-215).

AST'nin başarısızlığı ile birlikte Avrupa kolektif güvenliği konusunda belirleyici olma inisiyatifi Fransa'dan İngiltere'ye geçmiştir. Bu durumla birlikte BAB, başarısız olan AST girişiminin Avrupa savunma, ortak dış politika ve güvenlik perspektifinde yerini almıştır. Genel olarak idari ve karar verici bir çekişmeye konu olan bu hususta, 1960'lı yılların başı itibari ile Fransa Cumhurbaşkanı General Charles de Gaulle yeniden harekete geçmiştir. Bu doğrultuda Avrupa Konfederasyonu fikrini temel alarak Fransa'nın Danimarka Büyükelçisi Christian Fouchet'e, daha sonra Fouchet Planları olarak anılacak, Avrupa toplulukları için ortak bir savunma ve dış politika planı hazırlamasını istemiştir.

2. Fouchet Planları

1960'lı yıllara gelindiğinde Charles de Gaulle yönetimi Avrupa'nın ABD'ye daha az bağımlı olmasını ve bu hususta 1958 yılında Avrupa Toplulukları üyesi devletlerin Dışişleri temsilcilerin oluşan küçük bir sekreteryaya ile siyasi sorunların ve savunma üzerindeki anlaşmazlıkların görüşülmesini önermiştir (Özdal, 2013, s. 80). Fakat

de Gaulle yönetiminin bu talebi diğer üye devletler tarafından Avro-Atlantik ilişkilere halel getirebileceği endişesiyle reddedilmiştir. De Gaulle'ün yaklaşımı doğrultusunda uluslararası arenada muhalif olarak durduğu iki temel durum vardır. Bunlardan ilki NATO vasıtasıyla ABD'nin Avrupa üzerinde hegemonya ve karar verici gücüdür. Bu doğrultuda İngiltere, Fransa tarafından 'Truva Atı' (Blair, 2005, s. 34) olarak görülmektedir. Diğer yandan de Gaulle Fransa çıkarlarını uluslararası alanlarda ki buna Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) da dâhildir, ulus-üstü kurumlardan üstün görmekte dolayısıyla ulus-üstü bir federatif yapıdansa uluslararası konfederal bir yapının savunucusu olmuştur (Wallace, 2005, s. 431). Ayrıca de Gaulle 1959 yılında İtalya'da düzenlenen ve üye devlet temsilcilerinden oluşan AKÇT, AET ve EURATOM üyesi devletlerin sadece ekonomik alanlarda değil aynı zamanda siyasi ve savunma konularında da işbirliği yapmasının gerekliliğini belirlemiştir. Bununla birlikte NATO ve ABD'den bağımsız bir Avrupa savunma ve güvenlik işbirliği platformu kurmak amacıyla bu teklifi yeniden gündeme getirmiştir. Aynı zamanda 1958 yılında teklif edilen öneri de Gaulle tarafından yenilenmiş ve üye devletlerin dışişleri bakanları seviyesinde periyodik olarak görüşülmesini aynı zamanda kurumsal anlamda Paris merkezli bir sekretarya kurulmasını talep etmiştir (Bodenheimer, 2009, s. 27). Ancak üye devletler bu teklife yeniden çekimser kalmış; Belçika ve Hollanda kıtanın güvenliğini sağlayan ABD ve NATO'dan uzaklaşmak istemeyerek temkinli bir tutum almışlardır. Bahsedilen bu toplantıların ayda bir, ancak BAB ve NATO toplantılarına halel

getirmeyecek şekilde yapılması kabul edilirken savunma konularının işbirliği kapsamında olmaması Hollanda'nın önerisi üzerine üye devletlerce kabul edilmiştir (Özdal, 2013, s. 81; Blair, 2005, s. 33).

Fransa önderliğinde teklif edilen siyasi ve güvenlik konularında işbirliğini tartışmak üzere 1961'in Şubat ayında üç Avrupa Topluluğu üyesi olan devletlerin başkanlık düzeyindeki temsilcileri Paris'te bir araya gelmiştir. Ancak yalnızca Hollanda bu toplantıya öncelikli olarak ekonomik entegrasyonun tam olarak tamamlanmadığı iddiası ile katılmamıştır. Gerçekleştirilen Paris Zirvesi akabinde, bir hükümetlerarası komisyon kurulması kararlaştırılmış, komisyon başkanı ise Christian Fouchet olarak belirlenmiştir. Bu komisyonun amacı siyasal entegrasyon için bir işbirliği yapmak ve bu doğrultuda bir yol haritası belirlemektir. Aynı zamanda yapılan incelemelerin dışişleri bakanları toplantılarında görüşülmek üzere raporlanması görevi de bahsedilen komisyona verilmiştir. İkinci zirve olarak 18 Temmuz 1961 tarihinde Bonn Zirvesi gerçekleştirilmiştir. Bonn Zirvesi'nde hükümet ya da devlet başkanları arasında periyodik görüşme gerekliliği yenilenmiş ve siyasi birliğin inşası için gerekli ortamın yaratılması kararına varılmıştır. Bu doğrultuda Bonn Beyannamesi imzalanmış ve Fouchet başkanlığındaki komiteye siyasal bir anlaşma için öneri hazırlama talimatını vermişlerdir (Özdal, 2013, s. 82; Duke, 2000, s. 47).

İlk Fouchet Komitesi raporu gayri resmi şekilde 19 Ekim 1961 tarihinde, resmi olarak ise 2 Kasım 1961 tarihinde sunulmuştur. Toplam 18 maddeden ve yaklaşık 1500 kelimedenden oluşan taslak

anlaşma metni topluluğa üye devletlerin bu anlaşmadan sonra ‘birlik’ olarak anılmasını önermiştir. Bir siyasi birlik kuran anlaşma taslağı içeriğince kurulacak birliğin Avrupa Toplulukları ile uyum içerisinde ortak dış politikasının ve ortak savunma politikaları çerçevesinde çalışması ön görülmüştür. Bu taslak içeriğince “diğer özgür uluslarla ortak bir dış ve savunma politikalarının kurulması” önerilmiştir. İngiltere’nin de özel olarak bilgilendirilme isteğinin yanı sıra I. Fouchet Raporu doğrultusunda hükümet ya da devlet başkanlarının yılda dört kez bir araya gelmesi de önerilmiştir (Teasdale, 2016, s. 28; Duke, 2000, s. 48).

I. Fouchet Raporu çerçevesinde bazı kurumsal değişiklikler de önerilmiştir. Metnin 7. ve 8. maddeleri doğrultusunda Avrupa Parlamentosu’nun (AP) Konsey’e soru sorma hakkının bulunduğu aynı zamanda paralel şekilde Konsey’in AP’yi, eylemleriyle ilgili olarak bilgilendireceğı belirtilmiştir. Buna ek olarak üye devletlerin dışişleri bakanlıklarının memurlarından oluşması planlanan bir Avrupa Siyasi Komisyonu’nun Konsey karar ve dosyalarının hazırlanmasında yardımcı olmak amacıyla kurulması da ön görülmüştür (Efe, 2010, s. 43).

Öte yandan bilim ve kültür alanında işbirliğı sağlanması ile insan hakları, temel haklar ve demokrasinin savunulması başlıklarında karşılıklı işbirliğı ve geliştirme önerisinde bulunulmuştur. Böylelikle ilk Fouchet raporu doğrultusunda de Gaulle’ün ABD ve NATO olmadan ortak bir savunma anlayışının belirlenmesi görüşü raporda yerini almış ve NATO’nun önemi de dolaylı yoldan kabul edilmiştir

(Teasdale, 2016, s. 29). Kurumsal olarak karar alma mekanizmasında oy birliği usulünün kullanılmak istenmesi, yapı içindeki meclisin yetkilerinde sınırlama ve meclisin Konsey'i denetleme hakkının bulunmaması üye devletler tarafından eleştirilmiştir. Böylelikle I. Fouchet Planı AP ve AET Komisyonu tarafından kabul edilmemiştir (Bodenheimer, 2009, s. 27; Özdal, 2013, s. 83-84).

Planın kabul şansının ve plan üzerinde uzlaşının zor olduğunu anlayan de Gaulle yönetimi henüz ilk plan üzerinde müzakereler devam ederken yeni bir taslak metin hazırlığına girişmiştir (Efe, 2010, s. 43). İlk planın itirazlar üzerine kabul edilmemesiyle plan üzerinde revize çalışmaları yapılmış ve bunun sonucunda 18 Ocak 1962 yılında Fransa masaya revize edilen bir taslak metinle oturmuştur. Ancak ikinci taslak ilkinden daha sert bir tavır ortaya koymuştur. Öncelikle taslak temel anlaşmayı genişleten bir metin olmak yerine, birliğin hükümetlerarası karakterini vurgulayan ve ABD'den bağımsız şekilde hareket etme yeteneğini geliştiren hükümler içermektedir (Teasdale, 2016, s. 36). Örneğin metin içerisinde NATO'ya yapılan tüm atıflar kaldırılmış ve eğer alınacak karar üye devletlerin egemenlik haklarına hanel getirmeyecek düzeyde ise dış politika ve savunma hususlarının meclise bırakılması önerilmiştir. Ek olarak Konsey'in yanı sıra üye devletlerin bakanlarından oluşacak bir Komitenin kurulması planlanmıştır (Özdal, 2013, s. 85). ABD'nin Avrupa'daki egemen durumunu ve Avrupa'nın ABD'ye savunma ve güvenlik hususlarındaki bağımlılığını kırmak için de Gaulle'ün planı; bir bütünleşmeden ziyade, devlet egemenliklerinin üst bir kuruma

aktarılmadığı ve işbirliği esasına dayanan “Avrupa Devletleri Avrupası” yaratmak olmuştur. Bu hususta plan ‘birlik’ kavramını “Anavatanlar Avrupası” kavramıyla desteklemiştir. Bu anlayış üzerine dönemin Belçika Dışişleri Bakanı Paul Henri Spaak “Anavatanlar Avrupası” kavramını dar ve yetersiz olarak tanımlayarak eleştirmiştir (Efe, 2010, s. 44).

İkinci plan içeriğinde çeşitli siyasal alanlarda bir Bakanlar Komitesi kurulmasının istenmesi bunun yanı sıra AET’nin zaten aktif ve sorumlu olduğu ekonomi alanında da bu siyasal işbirliğinin genişletilmek istenmesi üye devletlerarasında şüpheye neden olmuştur. Ayrıca AP’nin gücü bir nebze azaltılmak istenmiş ve “özgür uluslarla işbirliği” içerisinde NATO’ya hiçbir atıfta bulunulmaması da üye devletleri çekimser hale getirmiştir (Teasdale, 2016, s. 38).

Bu çekimserlik üzerine Avrupa Toplulukları üyesi 5 devlet ‘Avrupa Birliği’ adını taşıyan ayrı bir karşı taslak anlaşma metni hazırlamışlardır. Bu karşı taslakta, Fouchet Planı ile kurulması öngörülen siyasi işbirliğinin Avrupa Toplulukları ile birleştirilmesi talep edilmiş, bu talep Fransa’ya şart koşulmuştur. Spaak bu hususta Fransa dışındaki üye ülkelerin tutumunu “...*Avrupa uluslarüstü var olacaktır ya da hiç olmayacaktır.*” şeklinde ortaya koymuştur (Özdal, 2013, s. 86). Bunun yanı sıra karşı taslak anlaşma iki başlık üzerinde durmuştur, bunlar: savunma ve ekonomi başlıklarıdır. Savunma hususunda Atlantik İttifakı’nın güçlendirilmesi ve ortak savunma anlayışı içerisinde ittifaka atıfta bulunulması talep edilmiş, öte yandan ekonomik meseleler AET içerisinde karar verilen ve devletlerin

münhasıran yetkilerini devrettikleri bir alan olarak belirtilmiştir. Bu hususta ‘kurumların gücüne’ önyargı olmaksızın saygı gösterilmesi talep edilmiştir (Teasdale, 2016, s. 44).

Üye devletlerin Fransa’ya karşıt olarak önerdiği taslak metin ortak dış politika ve siyasal entegrasyon sürecini çıkmaza sokmuş ve nihayetinde Fouchet Planlarının başarısızlığı ile sonuçlanmıştır. Bu durumun iki temel sebebi mevcuttur. Bunlardan ilki de Gaulle yönetimindeki Fransa’nın siyasal işbirliği hususunda ulus-üstü değil, daha gevşek bağlara sahip ve hükümetlerarası bir yapı kurma arzusudur. İkinci olarak ise Avrupa güvenliğinin ABD ve NATO çerçevesinde tekelleşmesi ve Avrupa güvenliğinin NATO kapsamında kalmasının Fransa tarafından istenmemesidir (Özdal, 2013, s. 86-87). Fransa Avrupa kıtasındaki ABD hegemonyasını kırmaya yönelik bir hareket olarak Fouchet Planlarını geliştirmiştir. Öte yandan de Gaulle, NATO’ya bağımlı olmayan bir “Avrupa Savunma Kimliği” oluşturmayı arzulamıştır. Diğer bir deyişle de Gaulle, Fransa’nın ulusal çıkarlarını savunan bir Avrupa güvenlik yönetimi sistemi sağlamayı amaçlamıştır. Bu tutum temelde de Gaulle’ün konfederasyon benzeri bir sistem altında Avrupa’nın yönetilmesi gerektiği inancının yansıması olarak nitelendirilebilmektedir (Tangör, Avrupa Birliği Güvenlik Ve Savunma Politikası’nın Gelişimi, 2009, s. 56-57). Topluluk içerisinde ortaya çıkan bu uyuşmazlık savunma, güvenlik, askeri işbirliği gibi yüksek politikalarda kapsamında işbirliğinin henüz mümkün olmayacağını göstermektedir.

1. Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Konferansı

Sonuç olarak ulusüstü bir yapı olarak tanımlanmış AST'nin oluşturulmasının Fransa tarafından engellenmesinin akabinde, Fransa'nın önderliğinde hükümetlerarası bir yapı yaratmak amacıyla hazırlanan Fouchet Planları da, daha ulusüstü bir yapı arzusunda olan üye devletler tarafından kabul edilmemiştir. Bu durumun sebebi ise hem üye devletlerin NATO ile mevcudiyetini önemli ölçüde koruyan Trans-Atlantik ilişkileri bozmak istememesi hem de AET'nin rolünü değiştirmek ya da karıştırmak istememelerinden kaynaklanmaktadır. Öte yandan de Gaulle, Atlantik İttifakı'nın, Atlantik alt bölgesini yani Batı Avrupa tarafını güçlendirerek örgütün yeniden yapılandırılmasını düşünmektedir. Böylelikle Varşova Paktı içerisinde de benzer bir etkinin ortaya çıkmasını uman de Gaulle, 1962 yılından itibaren nükleer güce sahip olan Fransa'nın uluslararası alanda daha etkin olabileceğini planlamıştır. Ancak diğer üye ülkelerin statükodan ve ABD ile olan ilişkilerden memnun olmasından dolayı de Gaulle'ün Fouchet planları çerçevesinde oluşturmak istediği yapı hayata geçememiştir (Tangör, Avrupa Birliği Güvenlik Ve Savunma Politikası'nın Gelişimi, 2009, s. 57-58). Bu durum göstermektedir ki; ekonomik entegrasyonun başladığı 1950'lerden 60'lara kadar topluluk üye devletleri ortak bir dış politika siyasası üretme konusunda görüş birliğine varamamışlardır. Bahsedilen bu görüş birliğinin resmi adımları ancak 90'larda Maastricht Anlaşması ile gerçekleştirilebilecektir.

Fouchet Planlarının başarısızlığı ve AET üyesi altı devletin siyasal birlik inşasını gerekli görmeleri sebebiyle 1969 yılında

Lahey’de toplanan zirvede, dönemin Belçika Dışişleri Bakanı Viscomte Etienne Davignon’un başkanlığında bir rapor hazırlamıştır. Sonraları Davignon Raporu ya da Lüksemburg Raporu olarak anılacak olan rapor AET üye devletleri arasında siyasi işbirliğinin ilk pratik göstergesi olarak görülmüştür. Davignon Raporu dış politika ve güvenlik hususlarında (örneğin Vietnam Savaşı gibi) ABD dış politikası ile AET üyesi devletlerin dış politikalarının uyumlaşmadığı uluslararası meselelerde Avrupa’nın sesinin daha yüksek ve güçlü şekilde çıkmasını sağlamayı amaçlamıştır. Öte yandan rapor kendi içerisinde Avrupa Siyasi İşbirliği’nin (ASİ) kurucusu olmuş ancak ASİ’ye hiçbir ulus-üstü rol biçmemiştir. Genel bir sekreteryaya makamının öngörülmediği rapor doğrultusunda hem Davignon Raporu hem de sonrasında kurulacak ASİ üye devletlerarasında dış politikanın uyumlaşması üzerinde durulmuştur (Blair, 2005, s. 39; Tangör, Avrupa Birliği Güvenlik Ve Savunma Politikası’nın Gelişimi, 2009, s. 59).

Fouchet Planları’nın başarısızlıkla sonuçlanması ve AET’nin bu süre zarfında dış politika alanlarında münhasıran yetkili olmaması Lahey Zirvesi hedefleri ile birleşmiş ve ASİ sürecinin başlamasına neden olmuştur. 1993’e kadar devam eden ve yerini Maastricht Anlaşması’na bırakan ASİ, 1970 yılından itibaren kullanılmaya başlanmıştır. ASİ çerçevesinde birlik içerisinde üye devletlerin ortak veya uyumlu bir dış politika izlenmesi ihtiyacı karşılanmaya çalışılmıştır. Aynı doğrultuda AET üye devletlerinin dış politika hususları üzerinde istişare etmesi ve üye devletlerarasında uyumlu kararların sergilenmesi de ASİ çerçevesinde belirlenmiştir. ASİ

kapsamında görüşmeler Dışişleri Bakanları düzeyinde yapılmış ve bu doğrultuda görüşmeler ve kararlar hükümetlerarası bir perspektifte alınmıştır. Öte yandan ASİ, AET'den, tamamen olmasa dahi, oldukça bağımsız bir halde işlevini sürdürmüştür. Örneğin, AET Komisyonu'nun ASİ kapsamında ele alınan konular hakkında inisiyatif alma hakkı bulunmamıştır. Öte yandan Konsey içerisinde ASİ hususlarında karar alma süreci Roma Anlaşması ile belirlenen yöntemlere tabi olmamıştır. Dahası topluluğun Adalet Divanı ASİ kapsamında alınan kararları denetleyememektedir. Buna karşın 1976 yılından itibaren ASİ kapsamında ele alınan konular yavaşça AET içerisine alınmaya başlamıştır (Tangör, Avrupa Birliği Güvenlik Ve Savunma Politikası'nın Gelişimi, 2009, s. 54-55). Bununla birlikte 1981 Londra Raporu'yla birlikte ASİ'nin idari yapısı ve siyasi karar alma mekanizması genişletilmiştir. İşbirliği perspektifinde ilerleyen bu siyasi yapı "Troika" denen bir diplomat temsilci grubunu ortaya çıkartmıştır. Böylelikle ASİ ülkeleri arasında ve üçüncü ülkelerle irtibat sağlanmış ve gerekli çalışmalar bu diplomat grubu ile sağlanmıştır (Caşın, Özgöker, & Çolak, 2007, s. 225).

Kuruluşu itibari ile ASİ üç temel amaca hizmet etmiştir. Bunlardan ilki, üye devletlerarasında düzenli bilgi paylaşımı ve danışma aracılığıyla uluslararası politikanın majör problemlerinin daha iyi anlaşılmasını ve analiz edilmesidir. İkinci olarak ise dış politika hususlarında üye ülkelerin pozisyonlarının koordinasyonunu sağlama ve politika görüşlerinin uyumunu teşvik etmektir. Son olarak ise ASİ,

belirli alan ve konularda ortak görüş sağlanmasını girişimlerini başarıya ulaştırmayı amaçlamaktadır (Wessels, 1982, s. 1-2).

NATO ve Avrupa güvenliği kapsamında Davignon Raporu ve sonrasında gelişen ASİ, Avrupa savunma kimliğinin Avrupa ve Atlantik ortak çizgisinde ilerleyeceğini de kabul etmektedir. Bu durum, ASİ çatısı altında alınan kararların Beyaz Saray'a bildirilmesi ile aşikâr olmuştur. Böylelikle, Washington'un Avrupa güvenliği üzerinde etkisinin azalmadığı da gözler önüne serilmektedir. Diğer bir değişle ASİ, NATO ve Avrupa ilişkilerinin güvenlik bağlamında bir ikamesi olarak değil bir tamamlayıcısı olarak ortaya çıkmıştır (Freire, 2008, s. 10).

3. Maastricht Anlaşması ve ODGP'nin Oluşumu

Maastricht Anlaşması'nın imzalanması ve Birlik içerisinde bir Ortak Dış ve Güvenlik (ODGP) oluşturulmasından önce 1987 yılında Avrupa Tek Senedi (ATS) ile birlikte savunma ve güvenlik hususlarını kapsayan ortak dış politika adımları atılmaya başlanmıştır. ATS'den Maastricht'e uzanan adımların arkasında, 1969 yılında de Gaulle'ün siyaset sahnesinden çekilmesi ve aynı yıl Lahey Zirvesi'nde AET üye devletlerinin dış politikalarını uyumlaştıracak bir yapının oluşturulması fikri vardır. Bu hususta üye devletler tarafından Davignon Raporu'nun akabinde ASİ'nin kurulması önerisi getirilmiştir. 1970 yılına kadar üye devletlerin dışişleri bakanları, dış politika kapsamında daha yakın ve işbirliğine dayanan bir politika yapımı için incelemeler yapmış, 1970 yılında Lüksemburg Raporu ile

birlikte bu incelemeler daha yakın işbirliği seviyesinde karara bağlanmıştır. 1972 yılında AT Paris Zirvesi'nde topluluğa üye devletler ASİ'nin temel amacını “Avrupa Birliği içerisinde karmaşık ilişkilerin tamamını 80’li yıllardan önce değiştirme” biçiminde tanımlamışlardır (Gürkaynak, Avrupa’da Savunma ve Güvenlik, 2004, s. 168; Leuffen, Rittberger , & Schimmelfennig, 2022, s. 288). Öte yandan ATS ikinci ve üçüncü başlığında yer alan ASİ hükümlerini içermekte ve düzenlemektedir. Böylelikle Birlik içerisinde siyasal işbirliği ilk kez Birlik mevzuatına bir anlaşma vasıtası ile girmiştir. Ayrıca ASİ çerçevesinde siyasal işbirliğine Komisyon ve Parlamento’nun da katılımı sağlanmıştır (Dedeoğlu, 1996, s. 146; Tangör, Avrupa Birliği Güvenlik Ve Savunma Politikası’nın Gelişimi, 2009, s. 64).

1970’lerde başlayan Avrupa ortak dış politikada işbirliği ASİ kapsamında devam etmiş ve 1981 yılında Londra Raporu ile birlikte ASİ kapsamına giren konu başlıkları genişletilmiştir (Tangör, Avrupa Birliği’nin Dış Güvenlik ve Savunma Politikaları: OGSP, 2010, s. 34). 1984 yılında Fontainbleu Zirvesi’nden itibaren kurulacak siyasi birlik içerisinde hangi konularda ulus-üstü yapıya yetki devri yapılacağı hususunda sorulan sorulara bu yetki devrinin hangi organlara yapılacağı da eklemiştir. Böylelikle Dooge Komitesi adı altında bir komite toplanmış ve bu komitenin hazırladığı rapor doğrultusunda ATS süreci başlamıştır (Dedeoğlu, 1996, s. 145). ATS’nin 1986 yılında imzalanması ve 1987 yılında yürürlüğe girmesiyle birlikte kurucu metinlere dahil edilmiş ve resmi olarak “Avrupa Siyasal İşbirliği”

olarak adlandırılmıştır. Bu kapsamda ATS üye devletlere oluşturulacak ortak dış politika tutumları konusunda yükümlülük getirmektedir. Bu yükümlülükler doğrultusunda üye devletler; dış politika konularında istişare etme, haberleşme ve danışmalarda bulunma aynı zamanda dış politika aksiyonlarında işbirliğini sağlayarak ortak eylemler oluşturma doğrultusunda ortak bir Avrupa dış politikası kapsamını belirlemek için çaba göstermeyi taahhüt etmişlerdir. Öte yandan ATS metninde NATO üyeliğinin bu siyasal işbirliğine herhangi bir harel getirmeyeceği de belirtilmiştir. 1980'lerin ortalarında üye sayısı 12'ye çıkan topluluk, genişlemelerle birlikte 'NATO'nun Avrupa parçası' gibi görünmeye başlamıştır. Öte yandan bu durumla bağlantılı olacak şekilde BAB yeniden gündeme gelmiş olmasına karşın, BAB'ın teknik ve alt yapısal yetersizliği sebebiyle NATO'ya bağımlılığı bu dönemde de sürmüştür (Gürkaynak, Avrupa'da Savunma ve Güvenlik, 2004, s. 169-170).

ATS ile birlikte yaşanan gelişmeler 1952 yılında Fransa'nın vetosu ile 1960'larda Fouchet planı ile başarısız olan AST'nin yeniden değerlendirilmesine sebep olmuştur. Ancak Maastricht sürecine giden hükümetlerarası konferanslarda üye devletler geçmişte olduğu gibi görüş ayrılıkları yaşamaya devam etmiştir. Almanya ve Fransa AT'nin dış politika ve savunma hususlarında özerk bir yapıda olmasını isterken; İngiltere, Hollanda, Danimarka ve İrlanda NATO merkezli bir Avrupa güvenliği anlayışını savunmuştur. Ancak Körfez Savaşı, Yugoslavya'nın çözülmeye başlaması ve 90'ların başında SSCB'nin dağılması üye devletleri ivedilikle bir çözüm bulmaya

itmiştir. Bu dış etkiler Avrupa güvenliğinin konvansiyonel yapısının değişmesiyle sonuçlanmış bilhassa Yugoslavya’da yaşanan iç savaşlar üye ülkeleri dış politika üretimi konusunda yakınlaştırmıştır. Üye devletler arasında anlaşmazlık yaratan durum ise NATO ve AB’nin rollerinden kaynaklanan derinleşme ya da genişleme tartışması olmuştur. Bu doğrultuda ortaya çıkan yeni konjonktür neticesinde 1991 yılında kabul edilen ve daha sonra adı Avrupa Birliği Anlaşması (ABA) olarak anılacak Maastricht Anlaşması, 1992’de imzalanmış ve 1993 yılında yürürlüğe girmiştir (Gürkaynak, Avrupa’da Savunma ve Güvenlik, 2004, s. 170-171).

Bu hususta Maastricht Anlaşması 1991 yılında Yugoslavya’nın çözülmesi ile birlikte Avrupa’nın güvenlik politikalarının geleceği ile ilgili sorulan ilk cevabını oluşturmaktadır. Aynı yıl Konsey Başkanlığı yapan Lüksemburg Dışişleri Bakanı Jacques-Poos’un “*Bu Amerika’nın değil Avrupa’nın zamanı*” söylemi de Avrupa’nın savunma ve güvenlik konularında adımlar atması gerektiğinin bir göstergesi olmuştur (Wallace, 2005, s. 437). Nitekim Almanya’nın birleşmesi ile birlikte Doğu Almanya’da bulunan 480.000 Sovyet askerinin de geri çekilmesi ile birlikte gündeme gelen Batı Avrupa savunma sistemi, Birlik’in Doğu Avrupa ülkelerine yönelmesine ve derinleşmeyi genişlemeden öncelikli saymasına neden olmuştur (Dedeoğlu, 1996, s. 135). Öte yandan ABA içerisinde dahi İngiltere ve Fransa-Almanya önderliğindeki çekişmeden söz etmek mümkündür. Örneğin metnin orijinal taslağında Avrupa’nın ‘federal’ hedefine değinilirken, İngiltere’nin sert tutumu sonrası bu ibare ‘Avrupa

halklarının giderek yakınlaşan birliği' olarak değiştirilmiştir. Bu durum da göstermektedir ki, daha önceleri Fransa'nın birliğin ulus-üstü bir yapıya evrilmesine karşı yaptığı muhalefet İngiltere tarafından sahiplenilmiş ve İngiltere siyasi entegrasyon önünde bir engel olabilecek noktaya gelmiştir (McCormick, Avrupa Birliği Siyaseti, 2015, s. 121).

Bunun yanı sıra ABA birçok değişiklik sağlamıştır. ATS ile birlikte belirlenmiş olan siyasal işbirliği kavramı yerine, ABA siyasi birlik kavramını kullanmıştır. Bu kavram ile birlikte hedeflenen şey ise ODGP olmuştur. ABA ile üç birlik (AKÇT, AET ve AAET) tek tüzel kişilik olarak Avrupa Birliği çatısı altında birleştirilmiştir. Aynı zamanda kurumsal anlamda üç sütunlu yapı oluşturulmuş ve ilk sütunu AB, ikinci sütunu ODGP ve üçüncü sütunu Adalet ve İçişlerinde İşbirliği (Aİİ) oluşturmuştur (Gürkaynak, Avrupa'da Savunma ve Güvenlik, 2004, s. 172-173). Üç sütunlu yapı göstermektedir ki, hem ODGP hususunda idare ve karar alma hem de Aİİ kapsamında yönetim ve işbirliği kurucu anlaşmaların dışında tutulmuştur. Öte yandan ABA ile birlikte BAB'ın genişletilmesi ve AB'nin askeri bölümü olarak ele alınması ve alınan kararların BAB tarafından uygulanması kararlaştırılmıştır (Official Journal of the European Communities, 1992). Küresel olarak da iki kutuplu sistemin sona ermesi ve ABD'nin ilgi alanını Avrupa dışına kaydırması, AB'nin güvenlik ve savunma hususunda daha özerk adımlar atmasının önünü açmıştır (Gürkaynak, Avrupa'da Savunma ve Güvenlik, 2004, s. 173). Öte yandan AB'nin BAB'dan AB'nin askeri kanadını oluşturma

yönündeki isteği BAB'ın kendi politikalarını üretmesine halel getirmemekte ve BAB'ın özerkliğini bozmamaktadır. Ancak, yaşanan uluslararası krizler ve değişen konjonktürden sonra AB ve BAB arasında bulunan 'de facto' ilişki, ABA ile birlikte 'de jure' bir yapıya kavuşmuştur (Tangör, Avrupa Birliği Güvenlik Ve Savunma Politikası'nın Gelişimi, 2009, s. 84).

ODGP ABA'nın Başlık V altında J maddesi içeriğince düzenlenmiştir.³ Bu madde içeriğince ODGP'nin hedefleri ve amaçları belirtilmiştir. Ancak yine de ABA gelecekteki savunma konularında yapılacak düzenlemeler ve bu düzenlemelerin ne şekilde yapılacağı hususunda net bir ibareye sahip değildir (Official Journal of the European Communities, 1992). ABA ile birlikte ODGP'nin amaçları mad. J.1- J.11 arasında belirtilmiştir. ABA içeriğinde ikinci sütunu oluşturan ODGP'nin temel amaçları: AB ortak değerlerinin, çıkarlarının ve AB bağımsızlığının korunması, toplulukların ve tüm üye devletlerin güvenliklerinin güçlendirilmesi, Paris Şartı'nın ve Helsinki Nihai Senedi'nin ilkelerine ek olarak Birleşmiş Milletler (BM) Şartı'nın amaçlarına uygun şekilde uluslararası güvenliğin ve barışın korunması, bireysel özgürlükler ve insan hakları için demokrasi ve hukukun üstünlüğünün geliştirilmesi olarak belirlenmiştir (Official Journal of the European Communities, 1992).

1998 yılına kadar Avrupa savunması NATO ile olan bağlarını koparamamıştır. Bu kapsamda ODGP'nin bir açılımı olarak ortaya

³ Amsterdam ve Nice Anlaşmalarından sonra bu madde 11.madde olarak düzenlenmiştir.

çıkaran Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının (AGSP) gelişimi ile ilgili NATO ve AB üyesi devletlerarasındaki tartışmalar Avrupa Güvenlik Ve Savunma Kimliği (AGSK) kapsamında yapılmış ve NATO'nun rolünün azaltılmaması aynı zamanda ABD'ye karşı ayrımcılık yapılmaması beyan edilmiştir (Gürkaynak, Amerika Birleşik Devletleri İle NATO Arasındaki Simbiotik İlişki ve Bu İlişkinin Geleceği, 2008, s. 567). Fakat yine de ABA ile birlikte Birlik içerisinde 90'lara kadar sağlanmaya çalışan siyasal birliğin ilk adımları atılmıştır. Böylelikle ABA ekonomik entegrasyondan sonra siyasal entegrasyonun da genişletilmesi ve geliştirilmesi için başat bir anlaşma olmuştur. ABA'nın imzalanmasından sonra 1992 yılında Bonn'da yapılan BAB Bakanlar Konseyi toplantısında yayımlanan Petersberg Deklarasyonu bu durumu ispatlar niteliktedir. Öyle ki Peteresberg Deklarasyonu ile birlikte BAB'a tam üye ya da ortak üye olan devletlerin statüleri hakkında açıklamalar yapılırken BAB'a tam üyelik için AB üyeliği şartının getirilmesi ABA'dan sonra BAB-AB ilişkilerinin daha da derinleştiğini göstermektedir (Özdal, 2013, s. 127).

BAB'ın yürürlüğe girmesinin akabinde 1996 yılının Şubat ayında Torino'da AB Hükümetlerarası Konferansı düzenlenmiş ve konferans AP tarafından 'gerçek bir siyasi birlik' sağlanmasının yolu olarak görülmüştür. İngiltere'nin NATO merkezli görüşü bu süreçte de devam etmiş ve buna örnek olarak ABA'da yer alan "*ortak bir savunma politikasının nihai çerçevesi*" ibaresi Petersberg görevleri sonrasında "*ortak bir savunma politikasının ilerlemeci çerçevesi*"

ibaresiyle değiştirilmiştir (Tangör, Dış Güvenlik Ve Savunma Politikaları, 2016, s. 682). Birliğin faaliyet kapasitesinin genişletilmesine karar verilmiş ve bu siyasal birlik fikri 1997 yılında imzalanan ve 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Anlaşması ile birlikte pekiştirilmiştir (Caşın, Özgöker, & Çolak, 2007, s. 352). Burada önemli olan husus ise bahsedilen siyasal birliğin yaklaşık 30 yıldır sağlanamaması üzerine 1990'ların başında ilk güçlü ve kurumsal adımların atılmasıdır. Bu adımlar ABA ile birlikte kurumsallaşmış ve AB'nin ekonomik yönde ilerleyen entegrasyon sürecine siyasal entegrasyonu da katarak, birlik için ortak bir dış güvenlik ve savunma anlayışının kurulmasını sağlamıştır.

4. Fouchet'den Maastricht'e Değişen Güvenlik Dinamiği

İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle birlikte Batı Avrupa, savaşın kazananı olmadan savaştan çıkmıştır. Ekonomik ve askeri olarak henüz savaşın yaralarını sarmaya çalışan Avrupa, Atlantik müttefiki olmadan bunu gerçekleştirecek kapasitede olmamıştır. Savaş sonrasında bile askeri olarak en güçlü devlet Sovyetler Birliği'dir. Bu kapsamda Soğuk Savaş içerisinde ABD, Avrupa'nın güvenlik sorumluluğunu üstlenmiştir. Ekonomik alanda entegrasyon sürecini başarılı şekilde 1950'lerin ilk yarısından itibaren başlatan Avrupa devletleri aynı başarıyı siyasal entegrasyon hususunda gerçekleştirememiştir. 1954 yılında AST'nin ve Pleven Planı'nın başarısızlığı düşünüldüğünde altılar arasında her konuda uzlaşma sağlanamadığı görülmektedir. 1960'lı yıllarda da süreç farklı şekilde

işlememiştir. Altılar ekonomik hususlarda bir şekilde müzakere ederek anlaşabilmekteyken, hatta 1951’de AKÇT’yi kuran Paris Anlaşması sırasında tüm üye devletler boş kâğıtlara imza atarak niyetlerini göstermişken, siyasi bütünleşme hususunda altılar arasında fikir ve eylem farklılıkları aşılammıştır. Böylelikle siyasi entegrasyon konusunda ileriye dönük adım atamayan Avrupa’nın bir “finansör, siyasi destekçi ve askeri gardiyan” olan ABD’den bağımsız bir rol oynayamayacağı açıktır. Ancak ABD şemsiyesi altına girmek bile Avrupa’da tartışma konusu olmuş ve dönemin Fransa Cumhurbaşkanı Charles de Gaulle ABD’nin Kıta Avrupa’sına katılmasına itiraz etmiştir (Gürsoy, 2018, s. 116).

De Gaulle’ün dış politika görüşü bahsedilen dönemde altılar içerisinde ihtilafa yol açmış ve tarım başlığındaki anlaşmazlıklarla birleşince boş koltuk krizine sebep olmuştur. Gaulle’ün dış politika duruşu temelde ABD dolayısıyla NATO karşıtı bir politikaya sahiptir. De Gaulle üzerine çalışmalar yapmış olan Fransız Prof. Maurice Agulhon’a göre (Warlouzet, 2010, s. 23), De Gaulle, Fransız halkına dünyada yeni bir rol üstlenecek yeni bir söylem vermiştir. 1940 öncesinde egemen görüş Fransa’nın kolonyal bir imparatorluk olarak sahip olduğu emperyal rolü çerçevesinde şekillenmiştir. De Gaulle’ün ortaya attığı yeni antiemperyalist söylem, kavramsal olarak Amerika hegemonyası karşıtlığı ile Fransız gururunu yeniden canlandırmıştır. Bununla birlikte de Gaulle Fransız tarihinde mitlere özgü bir statü elde etmiş ve 1960’lardaki Avrupa politik tarihi literatüründe merkezî bir rol kazanmıştır (Warlouzet, 2010, s. 23). Bu antiemperyalist politika

de Gaulle'ün Fransız ihtişamını güçlendirmeye olan derin inancı, savaş zamanı İngiltere ile yaşadığı sorunlar ve en önemlisi süper güç etkisinden bağımsız bir Avrupa dış politikası arayışı temelinde şekillenmiştir (Moravcsik, 2000, s. 5).

1958 yılından itibaren Fransa Başbakanlığında olan de Gaulle 1962 yılına kadar dekolonizasyon stratejisi doğrultusunda Cezayir'in bağımsız bir devlet olarak var olmasına rıza göstermiştir (Merriman, 2018, s. 127). Ancak Cezayir de dâhil olmak üzere eski Fransız sömürgeleri olan tüm Afrika rejimlerini Paris'in koruması altına almıştır. Bu doğrultuda Fransa bahsi geçen tüm devletlere, politikalarını Fransa ile uyumlaştırma karşılığında teknik destek, askeri ve mali yardım yapacağını belirtmiştir (Touti, 2007, s. 2). De Gaulle'ün Cezayir özelinde Afrika'da bulunan tüm eski sömürgelerine yaptığı bu teklif, de Gaulle'ün anti-empyralist söylemi ile çelişmektedir. Böylece, bahsedilen söylemin ABD karşıtlığı dışında içi boş bir söylem olduğu daha açık şekilde anlaşılmaktadır.

De Gaulle'ün temel hedefi Avrupa dış politikasını ve güvenlik anlayışını NATO'dan bağımsız hale getirmek ve ABD etkisinden kurtarmaktır. Bu kapsamda Fouchet Planları, temelde hükümetlerarası prensiplere odaklanan yeni bir Avrupa organizasyonu oluşturmayı amaçlamaktadır. 1962 yılında hazırlanan ikinci Fouchet Planı da bu doğrultuda hazırlanmıştır. 1963 yılında Britanya'nın AET'ye başvurusunun Fransa tarafından reddedilmesi, 1965-66 yıllarında yaşanan boş koltuk krizi, 1966 yılında Fransa'nın NATO anlaşmasından kısmi şekilde çekilmesi ve de Gaulle'ün Vietnam

müdahalesi karşılığı bu savı desteklemektedir (Warlouzet, 2010, s. 27). Öte yandan Fouchet Planları de Gaulle'ün Roma Anlaşması'ndan ne kadar tatmin olmadığını göstermektedir. Bu doğrultuda de Gaulle'ün fikri Roma Anlaşması'nın ulus-üstü bir yapı olmaksızın revize edilmesi ve ulus devletlerin Avrupa dış ve ekonomik politikaları üzerinde koordinasyon yaratmasıdır (Moravcsik, 2000, s. 34). De Gaulle böylelikle hem Avrupa'nın ABD ve NATO bağımlılığından hem de İngiltere'nin ABD'yi Avrupa işlerine daha fazla sokmasından kaçınmak istemiştir. Bu hususta Fransa'nın hedefi 'İngilizlerin olmadığı bir İngiliz Avrupası' fikrinden kaçınmak olmuştur. Böylelikle Fransa, Avrupa ekonomik işbirliğinden faydalanabilecek, ulusüstü kurumları zayıflatacak, hükümetlerarası düzeyde siyasi birliği sağlayacak ve İngilizleri dışlayarak Avrupa'nın merkezinde bir güç olarak var olabilecektir (Moravcsik, 2000, s. 38).

De Gaulle'ün temel stratejisi NATO ve ABD'yi Avrupa'dan tamamen dışlamak şeklinde olmamıştır. Aksine de Gaulle, Amerika ile ittifak ilişkilerini kesmek ya da tüm yönleriyle kopartmak istememiştir. Bunun yerine süre gelen Avro-Atlantik işbirliğini sürdürerek NATO ve dolayısıyla ABD'nin Avrupa'da tek başat güç olarak var olmasını istememektedir. Fransa'nın isteği Avrupa'nın başat gücü olarak, Batı kampı içerisinde, Fransa'nın yeninden yükselmesidir (Warlouzet, 2010, s. 27). Bununla birlikte Avrupa'da Fransa'nın istediği sorumluluğu üstlenecek başka bir devlet de bulunmamaktadır. Öte yandan de Gaulle iki süper güç arasında çıkabilecek sıcak çatışma ortamında ABD'nin nükleer güçleriyle Avrupa'yı savunmayacağı

görüşüne sahiptir. Bu sebeple Fransa'nın liderliğini yapacağı ve Atlantik müttefikliğini sürdüreceği 'üçüncü bir süper gücün' Avrupa'da var olmasını istemiştir (Warner, 1962, s. 322,325).

Sonuç olarak Fouchet Planı'nın örtük amacı ABD'yi Avrupa'dan uzaklaştırarak, küresel sistemde Fransa'nın önderliği altında, SSCB ve ABD'ye ek olarak üçüncü bir güç yaratmaktır. Diğer bir deyişle Fouchet Planı'nın NATO'nun dolaylı yoldan zayıflaması sonucunu doğurabileceği söylenebilmektedir. Ancak Fransa hariç diğer üye devletler nükleer bir savaşın ortaya çıkması potansiyeline sahip Soğuk Savaş konjonktüründe buna cesaret edememişlerdir. Soğuk Savaş'ın bitmesi ve ASİ ile birlikte siyasal entegrasyon yolunda 1970'ler ve 80'ler boyunca ilerlemiş olan AET üyesi devletler için Maastricht Anlaşması önemli bir dönüm ve fırsat noktası olmuştur. ABD'nin tek kutuplu uluslararası sistemi yaratmış olması, Almanya'nın birleşmesinin sağlanması ve SSCB'nin çözülmesi ABD'nin odağını Avrupa'dan Asya-Pasifik'e kaydırmış ve böylelikle NATO'nun dışında siyasal bir bütünleşmenin sağlanabilmesi için üye devletler gerekli olan fırsatı bulmuşlardır. Bu açıdan güvenlik ve dış politika kapsamında siyasal entegrasyonun sağlanması için 1990'ların 1960'lardan daha uygun olduğunu söylemek mümkündür.

Birlik üyesi devletlerin Soğuk Savaş sonrası dönemde kendilerine çizdikleri üç rol bu savı desteklemektedir: 1) Birliğin topraklarının savunulması, 2) AB sınırları ötesinde gerçekleşecek bir çatışmaya karşı müdahale etme, 3) Avrupa'da istikrar ve güvenliğin tesis edilmesi. Öte yandan çok vitesli Avrupa entegrasyonunda dış

politika ve güvenlik alanlarında farklı ilerlemeler olması da Avrupa'nın siyasi entegrasyonunun bütüncül şekilde ilerlemesi gerektiğini göstermiştir. Özellikle NATO'nun verdiği güvenlik garantisinin konfor alanından çıkan Avrupa, sadece NATO ile birlikte Avrupa'da güvenliğin sağlanamayacağını Orta Doğu'da ve Balkanlarda yaşanan olaylarla birlikte öğrenmiştir. Bu nedenle ortaya çıkan bu ortam Avrupa'nın savunma ve dış politikayı aynı doğrultuda ilerletmesine sebep olmuş, aynı zamanda Avrupa'ya siyasi entegrasyonun sağlanması için bir fırsat yaratmıştır (Gürsoy, 2018, s. 124-125).

Öte yandan siyasi entegrasyon Soğuk Savaş'ın bitmesiyle birlikte farklı bir boyut kazanmıştır. Öncelikle Birlik üye sayısının Maastricht Anlaşması'na kadar altıdan on ikiye çıkması ortak bir dış politika ve güvenlik anlayışının oluşmasını zorlaştırmıştır. Diğer bir deyişle Birlik'in farklı dış politika tercihleri olabilecek devletleri tam üye olarak bünyesine katması, siyasal entegrasyonun önünü tıkama potansiyelini de beraberinde getirmiştir. Aynı zamanda bu durum farklılaştırılmış entegrasyon (differentiation integration) taleplerinin de artmasına yol açabilmektedir. Maastricht Anlaşması ile birlikte daha önemli bir hal alan farklılaştırılmış entegrasyon fikirleri ortak bir dış ve güvenlik politikası belirlenmesi ve uygulanmasında etkili olabilmektedir. Maastricht ile birlikte farklılaştırılmış entegrasyon kavramının ilgi görmesinin temel nedenlerinden birisi 1993 yılında anlaşmanın yürürlüğe girmesini kabul etmiş olan ancak birçok başlıkta imtiyaz hakkı bulunan Birleşik Krallık ve Danimarka'nın bu imtiyaz

(opt-out) hakkını elde etmiş olmasıdır (Gänzle, Leruth , & Trondal, 2020, s. 3-5).

Temel anlamda farklılaştırılmış entegrasyon nosyonunun belirttiği kurumsal yapı hakkında tam bir mutabakat sağlanmamış olsa da kavram belirli bir süreç içerisinde üye ülkelerden birinin ya da birkaç tanesinin belirli politik alanlarda farklı hak ve sorumluluklara sahip olması anlamına gelmektedir. Burada bahsedilen farklı sorumluluklar kapsamında, bir üye devlet ilgili alanlardan birine ya da birkaç tanesine karşı imtiyaz sahibi olabilmektedir. Diğer bir deyişle üye devlet taraf olduğu bir anlaşmanın belirli başlık ya da başlıklarına çekince koyabilmektedir. Bu kapsamda para politikası, adalet ve içişleri hususu ve ortak güvenlik savunma politikaları konularında farklılaştırılmış entegrasyon uygulaması kullanılmaktadır (Turhan, 2018, s. 99).

Sonuç olarak, 1990'lara kadar gelen AB genişleme dalgalarıyla Birlik üye sayısının artmasını farklılaştırılmış entegrasyon perspektifinde değerlendirmek, AB'nin siyasal entegrasyonu için açıklayıcı olmaktadır. Bahsedilen dönemde her ne kadar AB'nin NATO'dan daha bağımsız olduğu söylenebilecek olsa da altılardan on ikilere çıkan üye sayısının farklı dış politikalar çerçevesinde uyumlaşması kolay olmamıştır. Bu durumda Maastricht Anlaşması'nda ve Schengen Anlaşması'nda örnekleri görüldüğü üzere farklılaştırılmış entegrasyon talepleri ortaya çıkarmıştır. Bu kapsamda, üzerinde uzlaşılması en zor hususlardan biri olan ODGP'nin

güçlendirilmesi üye devletlerin farklılaştırılmış entegrasyon taleplerini arttırabilecek ve siyasi entegrasyon fikirlerini zora sokabilecektir.

Sonuç ve Tartışma

Avrupalı devletlerarasında entegrasyon fikirleri I. Dünya Savaşı'ndan önce şekillenmiş ancak II. Dünya Savaşı ile birlikte tam anlamıyla somutlaşmaya başlanmıştır. Bu kapsamda İngiltere ve Fransa arasında Dunkirk Anlaşması ile birlikte savunma ve ortak güvenlik hususlarında ilk adım atılmıştır. Daha sonra bu anlaşma yeni üyeler ile birlikte genişletilmiş ve Brüksel Anlaşması halini almıştır. Aynı zamanda Brüksel Anlaşması ile birlikte daha sonra AB içerisine dahil olacak Batı Avrupa Birliği kurulmuştur. Bu dönemde Batı Avrupa'da ortak savunma anlayışına neden olacak olgu kolektif hafızada Alman müdahaleciliğinin yeniden ortaya çıkması ve Fransa özelinde Saar ve Ruhr bölgelerinin kontrolü ile yeniden silahlanmasıdır. Ancak SSCB'nin Doğu Avrupa'ya yayılması ve Soğuk Savaş'ın sertleşmesi bu korkuyu kıtanın doğusuna kaydırmıştır. Yeniden yapılanmak isteyen Avrupa, Trans-Atlantik ilişkilere önem vermiş ve güvenliğini NATO üzerinden temin etmiştir.

1950'lerin başlarında sektörel bazda ekonomik entegrasyonu başarı ile gerçekleştiren altılar benzer şekilde ulus-üstü bir entegrasyonu siyasal işbirliği hususunda da denemiş ancak Fransa'nın muhalefeti ile birlikte başarılı olamamışlardır. Öte yandan de Gaulle'ün Fouchet Planları ile birlikte benzer ancak hükümetlerarası

bir siyasal işbirliği modeli ortaya koymuş fakat bunun yanı sıra NATO ve ABD'nin Avrupa üzerindeki etkisini kırmaya çalışmıştır. De Gaulle'ün temel fikri küresel sahnede Fransa liderliğinde konfederal bir Avrupa yapısı kurmaktadır. Böylelikle Avrupa'nın NATO'ya bağımlılığının azaltılması ve dolaylı bir biçimde Avrupa'da ABD etkisinin zayıflatılması planlanmıştır. Fransa'nın bu önerisi diğer beş devlet nezdinde kabul görmemiş ve 1960'larda da ortak dış politikayı içerecek siyasal bir birlik ortaya çıkamamıştır.

Dönemin konjonktürü gereği Fransa dışındaki üyeler nükleer bir tehdide karşı kendilerinin inisiyatif üstlenecekleri hükümetlerarası bir birliğin oluşumuna yanaşmamışlardır. Öte yandan diğer üye devletler Soğuk Savaş konjonktüründe yeterli askeri güce sahip olmadıklarından dolayı ABD ve NATO'yla ilişkilerini bozmak istememişlerdir. Diğer bir deyişle Avrupa'da kurulacak herhangi bir birlik de Gaulle'ün istediği gibi dönemin şartlarında iki kutuplu dünyada üçüncü bir güç olarak kalamayacaktır. Dahası böyle bir entegrasyonun Avrupa'da AET ile birlikte sağlanmaya çalışan ekonomik entegrasyonu bozabileceğidir. Nitekim de konjonktür içerisinde bir güç dengesi mevcuttur. Ayrıca, Fransa da dahil olmak üzere hiçbir devlet 'yüksek politik' konularda egemenlik yetkilerini ulus-üstü bir otoriteye devretmek istememektedir. 1970'lere değin siyasal birliğin sağlanamaması ve tüm üye devletlerarasında ortak bir savunma ve güvenlik politikasının belirlenememesinin bahsi geçen sebepleri ATS ile birlikte değişmeye başlamıştır.

ATS ile birlikte hızlanan ekonomik parasal birliğin inşası aynı zamanda siyasal entegrasyon taleplerini de doğurmuş ve devletlerarasında yeniden siyasal birlik konusu gündeme gelmiştir. Bu hususta 1969 yılında Lahey Zirvesi'nde topluluk üye devletlerinin dış politikalarını uyumlaştırması kararı alınmıştır. Böylelikle Avrupa Siyasi İşbirliği'nin kurulmasının temelleri atılmış ve 1987'de Avrupa Siyasi İşbirliği resmi adıyla ATS'nin yürürlüğe girmesiyle kurucu metinler içine eklenmiştir.

1990'ların başlarında Soğuk Savaş'ın bitmesi, Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Yugoslavya'nın dağılması ile birlikte küresel konjonktür değişmeye başlamış ve ABD'nin ilgisi Avrupa üzerinden kısmen çekilmiştir. Ayrıca Yugoslavya'nın dağılması ve bölgede ortaya çıkan iç savaş, bununla bağlantılı olarak; insan hakları ihlalleri, yasa dışı göçler ve ülkelerin demokratikleşme çabaları Avrupa'nın hem kendi güvenlik anlayışını yaratmasına neden olmuş hem de Doğu Avrupa'ya doğru odaklanmasına vesile olmuştur. Bu kapsamda 1990'ların başında NATO'ya ve ABD'ye bağlı bir güvenlik anlayışını savunan devletler (İngiltere, İrlanda, İtalya) olsa da özerk bir güvenlik ve savunma sistemini savunan devletler de (Almanya, Fransa) mevcuttur. Bu kapsamda 1960'lardan 1990'lara kadar Birlik içerisinde farklı görüşlerin çekişme yarattığı ve 90'ların konjonktüründe dahi siyasal entegrasyonun kolay olmadığı söylenebilmektedir. Ancak bu iki zıt görüş de ortaya çıkan BAB-NATO-AB üçgeninde orta bir noktada buluşarak Maastricht Anlaşması'nı 1992 yılında imzalamış ve 1993 yılında yürürlüğe sokmuştur. Maastricht Anlaşması diğer bir adıyla

Avrupa Birliği Anlaşması çerçevesinde BAB ve AB ayrı kurumlar olarak görülmüş, BAB ve NATO ilişkilerine hanel getirilmemiş ama aynı zamanda BAB, AB'nin savunma ve güvenlik konularında operasyon kolu olarak görev almıştır. Bunun yanı sıra ODGP, kurulan üç sütunlu yapıda ikinci sütun olarak yerini almış ve topluluklardan ayrı olarak değerlendirilmiştir.

Maastricht Anlaşması ile elde edilen uzlaşma ve uzlaşmanın beraberinde gelen siyasal entegrasyonun ilk adımları sorunsuz işlememiştir. Bu doğrultuda farklılaştırılmış entegrasyon nosyonu güç kazanmıştır. İngiltere ve Danimarka'nın ulusal referandumlar sonucunda ABA'yı reddi üye devletlerin 'a la carte' usulü entegrasyonun üye devletler için uygulanması taleplerinin artabileceğini gündeme getirmiştir. Böylelikle Birlik içerisinde ortak bir dış politika ve güvenlik anlayışının kurulması daha güç bir hal almaktadır.

Sonuç olarak 1950'lerde başlayan siyasal entegrasyon macerası somut olarak 1990'ların başında kurumsal bir kimliğe bürünmüştür. Bu durumun sebeplerinden ilki değişen konjonktürdür. Soğuk Savaş'ın bitmesiyle birlikte sistemin tek kutuplu bir düzene dönmesi ABD'nin ilgisini Avrupa'yı koruma perspektifinden uzaklaştırmıştır. Öte yandan Soğuk Savaş'ın bitmesi güvenlik algılarını da değiştirmiş ve kıtayı tehdit eden göç, finansal sorunlar, bölgesellik ve insan hakları gibi yeni güvenlik algıları AB'nin bir birlik olarak daha operasyonel olmasını zorunlu hale getirmiştir. Buna ek olarak 1990'larda Birlik genişleme yahut derinleşme ile birlikte etki alanını arttırmak durumda

kalmıştır. Bu hususta derinleşme tercih edilmiş ve ekonomik entegrasyonun diğer alanlarda da entegrasyon arzusuna yol açması ile birlikte siyasal entegrasyon süreci başlatılmıştır.

Öte yandan çalışmanın hazırlandığı tarihten itibaren ortaya çıkan Ukrayna krizi, 2000'lerden itibaren Rusya'nın agresif dış politikası Avrupa'nın NATO olmadan inisiyatif alamayacağını göstergesi olmuştur. Bu kapsamda günümüzde var olan Avrupa güvenlik politikası Avro-Atlantik perspektifte ilerleyecektir. Böylelikle Rusya'nın dış politika tercihleri de dikkate alınarak Avrupa güvenliğinin 1990'larda Maastricht ile başlayan siyasal entegrasyon durumundan çok 1960'lardaki NATO-AB arasındaki koşullara benzediği söylenebilir. Çünkü SSCB'nin dağılması ile birlikte 'succesor state' olarak ortaya çıkan Rusya Federasyonu ekonomik, askeri ve siyasal açıdan, günümüzle kıyaslandığında daha zayıf bir görünüm vermektedir. Fakat 1990'larda AB üye devletleri bu fırsatı kullanamamıştır. Bu bağlamda Rusya'nın görece zayıflığından faydalanamayan üye devletler günümüzde, 1960 koşullarına benzer bir konjonktürde, NATO'ya bağımlılığını sürdürmektedir. Diğer bir deyişle 1960'ların Soğuk Savaş döneminde NATO ve ABD'den bağımsız bir dış politika izleme cesaretini gösteremeyen altılar, farklı dış politika tercihleri de bulunan 27 üye devletli bir yapıya büründükten sonra hem ortak bir dış politika geliştirme kapasitesinden yoksun kalmış hem de NATO'dan kopamayacak kadar rasyonel davranmak zorunda kalacaklardır. Bu kapsamda siyasi entegrasyon için atılacak adımlar üye devlet sayısının artması ile de etkileşim

halindedir. Birlik üyesi devletlerin farklı dış politika tutumları ve ülke çıkarları üzerinden dış politika kararlarını Konsey'e taşımaları siyasi entegrasyonun önünü tıkayıcı bir etkiye sahip olabilecektir. Ek olarak, AB siyasi entegrasyonunun siyasi birliğe doğru evrilmesini isteyen üye devletler tarafından devam ettirilmesi ve bu bütünleşmeyi arzu etmeyen devletler tarafından farklılaştırılmış entegrasyon politikasının belirlenmesi Birlik'in bir bütün olarak entegrasyonu sağlayamamasına yol açabilecektir.

Kaynakça

- Arslan, R. (2005). Avrupa Birliği Savunma Politikası: Dünya Sahnesine Geri Dönüş Mü? *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), 229-248.
- Blair, A. (2005). *The European Union Since 1945*. Great Britain: Pearson Education Limited.
- Bodenheimer, S. J. (2009). The 'Political Union' Debate In Europe: A Case Study In Intergovernmental Diplomacy. *International Organization*, 21(1), 24-54.
- Çaşm, M. H., Özgöker, U., & Çolak, H. (2007). *Küreselleşmenin Avrupa Birliği Ortak Güvenlik Ve Savunma Politikasına Etkisi: Avrupa Birliği*. İstanbul: Nokta Kitap.
- Dedeoğlu, B. (1996). *Adım Adım Avrupa Birliği*. İstanbul: Çınar Yayınları.

- Duke, S. (2000). *The Elusive Quest for European Security: From EDC to CFSP*. Great Britain: Palgrave Macmillian Press.
- Efe, H. (2010). Soğuk Savaş Döneminde Avrupa'da Ortak Dış Politika Oluşturma Çabaları. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 9(1), 37-62.
- Eliassen, K. A. (1998). Introduction: The New European Foreign and Security Policy Agend. K. A. Eliassen içinde, *Foreign And Security In the European Union*. London: SAGE Publications.
- Freire, M. R. (2008). The European Security and Defence Policy: History, structures and capabilities. M. Merlingen, & R. Ostrauskaite içinde, *European Security and Defence Policy: An Implementation Perspective*. USA: Routledge Taylor & Francis.
- Gänzle, S., Leruth , B., & Trondal, J. (2020). *Differentiated Integration and Disintegration in a Post-Brexit Era*,. New York: Routladge.
- Gürkaynak, M. (2004). *Avrupa'da Savunma ve Güvenlik*. Ankara: Asil Yayın.
- Gürkaynak, M. (2008). Amerika Birleşik Devletleri İle NATO Arasındaki Simbiyotik İlişki ve Bu İlişkinin Geleceği. *Prof. Dr. Fahir Armaoğlu'na Armağan*, 553-577.

1. Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Konferansı

- Gürsoy, B. (2018). Bütünleşmenin Zorlu Aşaması: “Ortak” Bir Dış ve Güvenlik Politikası İnşa Etmek. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 114-130.
- Leuffen, D., Rittberger, B., & Schimmelfennig, F. (2022). *Integration and Differentiation in the European Union Theory and Policies*. Switzerland: Palgrave Macmillan.
- McCormick, J. (2008). *The European Union: Politics And Policies* (Fourth Edition b.). USA: Westview Press.
- McCormick, J. (2015). *Avrupa Birliği Siyaseti*. (D. Özsel, Çev.) Ankara: Adres Yayınları.
- Merriman, J. (2018). *Rönesans'tan Bugüne Modern Avrupa Tarihi*. (Ş. Alpagut, Çev.) Ankara: Say Yayınları.
- Moravcsik, A. (2000, Spring). De Gaulle Between Grain and Grandeur: The Political Economy of French EC Policy, 1958–1970 (Part 1). *Journal of Cold War Studies*, 2(2), 3-43.
- Official Journal of the European Communities. (1992, 02 07). *Treaty on European Union*. 01 02, 2022 tarihinde eur-lex: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11992M/TXT&from=en> adresinden alındı.
- Özdal, B. (2013). *Avrupa Birliği Siyasi Bir Cüce, Askeri Bir Solucan Mı?* Bursa: Dora Yayın.

- Tangör, B. (2009). *Avrupa Birliği Güvenlik Ve Savunma Politikası'nın Gelişimi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tangör, B. (2010). *Avrupa Birliği'nin Dış Güvenlik ve Savunma Politikaları: OGSP*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Tangör, B. (2016). Dış Güvenlik Ve Savunma Politikaları. B. Akçay, & İ. Göçmen içinde, *Avrupa Birliği: Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar* (Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 3. Baskı b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Teasdale, A. (2016). The Fouchet Plan: De Gaulle's Intergovernmental Design For Europe. *'Europe in Question' Discussion Paper Series*(117).
- Touti, S. (2007). *French Foreign Policy In Africa: Between Pré Carré And Multilateralism*. The Royal Institute of International Affairs. Chatham House.
- Turhan, E. (2018). Avrupa Birliği'nin Üçüncü Ülkelerle Harici Farklılaştırılmış Entegrasyon Modelleri ve Türkiye-AB İlişkilerinin Geleceği: Neoliberal Bir Yaklaşım. *Siyasal: Journal of Political Sciences*, 1(2), 95-120.
- Türker, H. (2007). *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası*. İstanbul: Nobel Yayın.
- Wallace, W. (2005). Foreign and Security Policy: The Painful Path from Shadow to Substance. H. Wallace, W. Wallace, & M. A.

Pollack içinde, *Policy-Making In The European Union* (Fifth Edition b.). USA: Oxford University Press.

Warlouzet, L. (2010). Charles de Gaulle's Idea of Europe: The Lasting Legacy. *Kontur: Tidsskrift for Kulturstudier*, 114-130.

Warner, G. (1962). President de Gaulle's Foreign Policy. *Royal Institute of International Affairs*, 18(8), 320-327.

Wessels, W. (1982). European Political Cooperation: a new approach to European foreign policy. D. Allen, R. Reinhardt, & W. Wessels içinde, , *European Political Cooperation: Towards a foreign policy for Western Europe*. London: Butterwoth Scientific.

SİBER CAYDIRICILIĞIN KAPASİTE BİLEŞENİ: ABD ÖRNEĞİ

Emre İNAN*

ÖZET

Bu çalışmada siber tehditlere karşı ortaya konulan caydırıcılık stratejilerine esas teşkil eden siber kapasite inşası süreci ele alınmaktadır. Çalışmada son dönem caydırıcılık stratejilerinde ağırlıklı olarak görülen “kapasite bileşenini verili olarak alma” ve “tehdit-odaklı” yaklaşımların aksine kapasite boyutunun önemi vurgulanmaktadır. Bu doğrultuda ABD örnekli vaka analizi üzerinden söz konusu kapasite inşa sürecinin organizasyonel, yetkisel ve iş gücü boyutları analiz edilmiştir. Yapısal tehdit algılaması karşısında ABD’ye özgü iç bileşenlerin bahse konu olan boyutlarda belirleyici rol oynadığı ve oluşturulmak istenen siber kapasiteye olumlu veya olumsuz etkilerde bulunduğu görülmektedir. Bu doğrultuda ortaya konan etkiler yakın dönemde çerçevesi çizilen “Katmanlı Caydırıcılık” konseptinde birtakım yansımalar bulmaktadır. Ortaya konan tüm eksikliklerine rağmen ABD’nin organizasyonel, yetkisel ve iş gücü alanında önemli adımlar attığı ve bu doğrultuda normlar ve ortak fayda yoluyla caydırıcılık, inkar caydırıcılığı ve cezalandırıcı caydırıcılık stratejilerini içinde barındıran katmanlı caydırıcılık modeli aracılığıyla siber alanda daha agresif uygulamalar yürüttüğü görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Caydırıcılık, Siber Caydırıcılık, Siber Tehditler, Kapasite, Katmanlı Caydırıcılık, ABD, Neoklasik Realizm.

Giriş

Zorlayıcı diplomasinin bir alt kolu olan caydırıcılık kavramı, bir strateji ve bir teori olarak Soğuk Savaş dönemini konu olan birçok çalışmanın konusu olmuş ve dönemin belirleyici iki etmeni olan nükleer silahlar ve çift kutuplu dünya düzeni ile adeta özdeşleşmiştir. 21. Yüzyıldan itibaren değişmeye başlayan küresel güvenlik

* Doktora Öğrencisi, Milli Savunma Üniversitesi, emreinan123@gmail.com

konjonktürünün kuramsal çerçeveye tezahürü ise niteliksel ve niceliksel olarak artış gösteren tehditler ve güvenlik aktörlerini kapsamına alma arayışında olan caydırıcılık stratejileri şeklinde olmuştur. Devletler ile birlikte devlet dışı aktörlerin de güvenlik ilişkileri denklemine dahil olduğu içinde bulunduğumuz dönemde nükleer ve konvansiyonel tehditlerin yanı sıra hibrit tehditler olarak adlandırılan siber saldırılar, gri alan faaliyetleri, yıkıcı faaliyetler ve dezenformasyon gibi pek çok farklı tehdit türüne karşı caydırıcılık arayışı literatürün kapsamına girmektedir.

Bu çalışmada hibrit tehditlerden biri olarak kabul edilen siber tehditlere karşı geliştirilmeye çalışılan caydırıcılık politikalarının kapasite bileşeni analiz edilmektedir. Caydırıcılık çalışmalarının dördüncü dalgası olarak adlandırılan son dönem akademik çalışmalarda “kimin” caydırılacağından ziyade “neyin”, başka bir deyişle hangi tehdidin caydırılacağı konusu ön plana çıkmaktadır. Çalışmaların “tehdit odaklı” bir yaklaşım benimseyerek tehdidin niteliğini ortaya koyduğu ve karşı tedbirler mahiyetinde kullanılacak caydırıcılık stratejilerini tartışma konusu yaptığı gözlemlenmektedir. Bununla birlikte, özellikle siber alanda karşı karşıya olunan tehditlere karşı genel geçer bir caydırıcılık stratejisi ortaya koyacak bir kapasitenin henüz oluşmadığı ifade edilebilir. Söz konusu olumsuz durum, bu alanda kaynak ve altyapı bakımından başat aktör olarak değerlendirilebilecek ABD’nin bile ciddi tahribatlar yaratan siber saldırılara maruz kalmasıyla anlaşılabilir. Bu doğrultuda etkin bir caydırıcılık stratejisi geliştirmek adına teorinin öngördüğü üç ana

bileşenden biri olan kapasite bileşeninin nasıl oluşturulduğunu analiz etmek okuyucu adına önemli bir farkındalık yaratacaktır. Buna ilaveten, tehdidin niteliksel olarak nispeten yeni olması, geliştirilecek karşı tedbirler anlamında halen bir anlamlandırma ve keşif aşamasını beraberinde getirmesinden dolayı başarısı formülize edilmiş tekdüze bir kapasite inşası modeli bulunmamaktadır. Bu durum, farklı devletler tarafından farklı şekilde izlenen kapasite inşa süreçleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu süreçte devletlere ait iç faktörlerin önemli birer değişken olarak rol oynadığını ifade etmek mümkündür. Nitekim ABD örneğinde de stratejik kültür, karar alıcılar gibi birtakım iç değişkenlerin geliştirilmeye çalışılan caydırıcı kapasitenin farklı boyutlarını farklı şekillerde şekillendirdiği görülmektedir.

Çalışmada küresel alanda en fazla siber saldırıya hedef olan ülke olması ve analize veri olacak güvenlik raporlarının büyük oranda şeffaflık içermesi bakımından ABD örneğine yer verilmiştir. Bu doğrultuda öncelikle caydırıcılık teorisinin tanımı ve alandaki akademik çalışmaların gelişimine yer verilmiştir. Özellikle son dönem çalışmalarına kapasite bileşeni incelemesinin getireceği derinlik ortaya konduktan sonra vaka incelemesine geçilmiştir. Kapasite inşa süreci analizinde oluşturulan resmi kurumlar ile bu birimlere verilen yetki/sorumluluklar, siber faaliyetlere yasal zemin sağlayan düzenlemeler ve ortaya konan politikaları uygulamaya dönecek olan işgücü boyutları ele alınmıştır. Bir yapısal faktör olarak kabul edilen güç ilişkileri ve tehdit algılamalarına ilaveten sürece etki eden iç dinamikleri de incelemek maksadıyla kuramsal çerçeve olarak

neoklasik realizme başvurulmuştur. Kuram, bağımsız değişken olan yapısal faktörlere ilaveten devletlere ait iç değişkenleri de birer ara değişken olarak ele alıp dış politika çıktısını açıklayabilecek geniş kapsamlı bir bakış açısı sunmaktadır. Siber kapasite oluşumu incelendikten sonra içinde bulunduğumuz dönemde ABD'nin benimsediği “katmanlı caydırıcılık stratejisi” ele alınmış ve bahsedilen kapasitenin stratejiyi nasıl şekillendirdiği açıklanmaya çalışılmıştır. Yakın dönemde hayata geçirilen yasal düzenlemeler ve nitelikli personel temini uygulamaları ABD'nin agresif politikaları daha fazla içinde barındıran çok yönlü bir siber caydırıcılık stratejisi izlemesini mümkün kılmıştır. Bununla birlikte yetkili kurumlar arasında yaşanan koordinasyon eksiklikleri ve halen siber alan istihdamında istenilen personel mevcutlarına ulaşamaması önemli eksiklikler olarak varlığını sürdürmektedir.

1. Caydırıcılık

Caydırıcılık bir güvenlik aktörünün kendisini doğrudan tehdit eden veya çıkarlarına zarar vereceğini düşündüğü olumsuz bir davranışın karşı bir aktör tarafından hayata geçirilmesini engelleme sürecidir. Bu süreçte rakip aktörün karar alıcılarında işbirliğini tercih etmemeleri durumunda zarar görecekları algısı yaratmaya çalışılır. Bahsedilen algı oluşumunda rakip aktör statükoyu bozması, yani işbirliğini tercih etmemesi durumunda elde edeceği fayda ve uğrayacağı zararı karşılaştıran bir hesaplama yapar. Söz konusu hesaplamada şayet öngörülen zarar, elde edilmesi muhtemel fayda

değerini aşıyorsa caydırıcılığın başarılı olacağı öngörülmektedir. Başka bir deyişle, rakip aktör genel anlamda zararına olacak olan politikayı tercih etmeyecek ve caydırıcı aktörün uygulanmasını istemediği davranıştan kaçınacaktır. Caydırıcı aktör rakibinde zarar algısını iki yöntemle oluşturabilir: Cezalandırma ve inkar. Cezalandırıcı caydırıcılıkta aktör istemediği davranışın rakip tarafından tercih edilmesi durumunda güç kullanımına başvuracağı ve rakipte büyük zararlar meydana getireceğini aktarır. Amaç, rakibin sonradan maruz kalması muhtemel olan saldırı kaygısıyla işbirliğine gitmesidir. Nükleer silahlar cezalandırıcı caydırıcılığın en etkin enstrümanları olarak göze çarpmaktadır. Hatta Soğuk Savaş dönemi boyunca bu silahların kullanım tehdidi üzerinden oluşturulan politikalar caydırıcılığın neredeyse tamamen cezalandırıcı boyutuyla ele alınmasına yol açmıştır. İnkâr caydırıcılığı ise etkin savunma sistemleri tesis etmek suretiyle rakibin saldırı yolunu tercih etmesi halinde başarıya ulaşamayacağı veya ulaşmak için önemli bedeller ödeyeceği algısı yaratılmasıdır. Nükleer silahlara nazaran yıkım kapasitesi düşük olan ancak etkin savunma sistemlerinin tesis edilmesine imkan sağlayan konvansiyonel silahlar ise inkar caydırıcılığında kullanılmaktadır.

Rakibi istenmeyen davranışta bulunmaktan alıkoymada başarı üç bileşenin etkili bir şekilde ortaya konulmasına bağlıdır: Kapasite, Mesaj ve İnanırcılık (Snyder, 1961:8-12). Karşı tarafta oluşturulması amaçlanan tehdit ve muhtemel zarar görme algısı elde bulundurulmuş gücün araçsallaştırılmasına bağlıdır. Askeri, ekonomik veya teknolojik

olarak tanımlanabilecek güç ancak rakibe belirli bir bedel ödetme kapasitesinde olması durumunda söz konusu algıyı oluşturma potansiyeline kavuşmaktadır. Farklı bir şekilde ifade etmek gerekirse, etkin kapasite caydırıcı politika için esastır. Bununla birlikte etkin bir kapasitenin doğrudan caydırıcı bir hüviyet kazandığını ifade etmek doğru olmaz. Caydırıcı aktör, gerçekleşmesini istemediği davranışın niteliğini karşı aktöre net bir şekilde aktarmalı, aksi durumda ödeyeceği bedel hakkında somut bir tablo çizmelidir (Schelling, 1966). Karşı tarafa verilen bu mesajın şekli diplomatik iletişim olacağı gibi sınırlı güç kullanımına kadar uzanabilir. Etkin kapasitenin varlığı ve rakip ile kurulan doğru iletişim sonrası caydırıcılığın başarısı için gerekli son kriter rakibin karar alıcı mekanizmalarında oluşan algıdır. Eylemin başarılı olabilmesi için rakip, kendisine yöneltilen tehditlerin gerçekleşme ihtimalini ve zarar verme potansiyelini inandırıcı bulmalıdır. Tehditlerin güç kullanımına dönüşme ihtimalinin karar alıcılar nazarında düşük olduğu durumlar üstün askeri kabiliyetlere sahip devletlerin bile caydırıcılık stratejilerinde başarısız olduğu durumlara sebebiyet verebilmektedir. Buna ilişkin en çarpıcı örneklerden biri olarak Pearl Harbor baskını sunulabilir. ABD'nin İkinci Dünya Savaşı'na katılmasını sağlayan bu olay üstün donanma ve hava kuvvetleri karşısında Japon askeri karar alıcılarının önleyici bir hava saldırısı gerçekleştirmesi ile vuku bulmuştur. Birçok araştırmacıya göre bu durum Japon karar alıcılarının savaşın muhtemel gidişatını sınırlı olarak öngörmesi ve ABD tehditlerinin yeterli şekilde inandırıcılık sağlamaması ile ilişkilidir (Rotberg&Rabb, 1988).

2. Caydırıcılık Çalışmalarının Bilimsel Gelişimi: Nükleer Kabiliyetlerden Hibrit Tehditlere

*“Si Vis Pacem, Para Bellum”*⁴

Antik yazar Vegetius’a ait bu söz caydırıcılığın bir strateji olarak güç ilişkilerinin hüküm sürmeye başladığı eski uygarlıklara kadar geriye giden bir pratik olduğuna işaret etmektedir. “Güçlünün istediği, güçsüzün ise yapmak zorunda olduğu”⁵ davranışı benimsediği bu karşılıklı ilişkide askeri güç bir tehdit ve zorlayıcı unsur olarak süregelmiştir. Bununla birlikte kavramın kuramsal bir bütünlüğe kavuşması ve bileşenlerinin ortaya konması İkinci Dünya Savaşı sonrası meydana gelen Soğuk Savaş konjonktürü ve nükleer silahların ortaya çıkışı ile olmuştur. Akademik yazın da söz konusu yapısal düzenin ışığında nükleer kabiliyetler üzerinde yoğunlaşmış ve dönem içerisinde farklılaşan paradigmaları ele almıştır. Bu kapsamda caydırıcılık alanındaki bilimsel çalışmalar kapsam ve metod bakımından dört dalga altında toplanmaktadır (Knopf, 2010). Birinci dalgada Bernard Brodie, Albert Wohlstetter gibi araştırmacılar askeri gücün kullanımı konusunda bambaşka bir çağın habercisi olan nükleer silahların dış politikada nasıl araçsallaştırılacağı konusuna eğilmişlerdir. Güç kullanım koşullarının kökten bir değişime maruz kaldığının altını çizen Bernard Brodie’nin aşağıdaki sözü, ortaya çıkan devasa yıkım kapasiteleri doğrultusunda zorlayıcı diplomasinin,

⁴ “Barış istiyorsan savaşa hazır ol!”

⁵ Melian Diyaloğu

dolayısıyla caydırıcılığın artan önemine işaret etmektedir (Brodie, 1946, s.62)

“Şimdiye kadar askeri yapılanmamızın esas amacı savaşları kazanmak oldu, bundan sonra ise savaşları önlemek olacak.”

Sovyetler Birliği'nin takip eden süreçte nükleer kapasiteye erişmesi ve stratejik dengeyi sağlaması ile birlikte 1960'lı yıllardan itibaren kullanımı insanlık adına felaket senaryoları doğuracak olan ve bu doğrultuda aslında açıkça irrasyonel olan nükleer silahların kullanma tehdidinin rakipte nasıl inandırıcılık sağlanacağı konusuna eğilinmiştir. İkinci dalga olarak nitelenen bu çalışmalar çerçevesinde Thomas Schelling, Herman Kahn ve Robert Jervis gibi araştırmacılar karar alıcıların algılama, fayda/zarar hesaplama yaklaşımlarını analiz etmişler ve bu minvalde oyun teorisine sıklıkla başvurmuşlardır. 1970'li yıllara doğru dönemin akademik çalışmalarında ağırlık gösteren davranışsalci yaklaşım ise caydırıcılık çalışmalarını metodolojik olarak etkilemiş ve üçüncü dalganın kapısını aralamıştır. Söz konusu yaklaşımın öncüsü olarak kabul edilebilecek Alexander George ve Richard Smoke'un Amerikan dış politikasındaki caydırıcılık stratejilerini analiz eden çalışmaları dönemin ayırt edici perspektifi olan ampirik yaklaşımı somut bir şekilde sergilemektedir (George&Smoke, 1974). Önceki dalga çalışmalarında hakim olan açıklayıcı ve öğretici yaklaşımın aksine sahada olanı ortaya koyma arayışında olan çalışmada vaka analizi metodu kullanılarak ABD caydırıcılık stratejilerinin başarılı/başarısız olduğu örnekler analiz edilmiş ve arkasında yatan sebepler irdelenmiştir.

2010’lu yıllardan itibaren alana hakim olan ve halen örneklerini görmekte olduğumuz dördüncü dalga çalışmalar ise içinde bulunduğumuz çok katmanlı tehdit ortamına dair caydırıcılığın uygulanabilirliğini konu almaktadır (King, 2018; Chilton&Weaver, 2009). Bahsedilen tehdit ortamı nükleer ve konvansiyonel tehditlere ilaveten hibrit tehditler olarak adlandırılan dezenformasyon faaliyetleri, yıkıcı faaliyetler, gri alan faaliyetleri ve siber saldırıları ihtiva etmektedir. Ayrıca önceki çalışma alanlarından farklı olarak tehdit aktörü rolünde devletlerin yanında devlet dışı aktörler de denkleme dahil olmaktadır. Genişleyen tehdit ve aktör yelpazesini içine alan son dönem caydırıcılık çalışmaları önceki çalışmalardan farklı olarak “kimin” caydırılacağından ziyade “neyin” caydırılacağı sorunsalı üzerine eğilmektedir. Başka bir deyişle, maruz kalınan tehditlerin niteliği ortaya konulmakta ve bu tehditlere karşı geliştirilecek caydırıcılık strateji seçenekleri sıralanmaktadır. “Uyarlanmış caydırıcılık” ve “Alanlar-arası caydırıcılık” olarak öne çıkan strateji seçenekleri genelgeçer bir caydırıcılık stratejisinden ziyade tehdidin ve tehdit aktörünün niteliğine göre farklılık gösteren yaptırımları esas almaktadır. Bununla birlikte caydırıcılığın ana bileşenlerinden biri olan kapasitenin verili olarak ele alınması ve bu kapasite üzerinden stratejiler üretilmesi olması amaçlanan ve sahada olan açısından önemli bir sorunsalı beraberinde getirmektedir. Söz konusu sorunsalı şu şekilde açıklamak mümkündür: Nükleer caydırıcılık tehdit ve karşı koyucu kapasitenin benzer olduğu nükleer kabiliyetler üzerinden kurulmaktadır. Oysa_ki, hibrit tehditlere karşı

uygulanacak kapasitenin henüz caydırıcı bir olgunluğa eriştiğini ifade etmek güçtür. Konuyla ilgili olarak ABD Siber Komutanlık ve Ulusal Güvenlik Ajansı Direktörü Amiral Michael Rogers'ın şu sözleri kapasite-strateji arasındaki doğrusal ilişkinin önemini hatırlatmaktadır (Wilner, 2019, s.18):

“Soğuk Savaş bizlere etkin bir caydırıcılık için nükleer gücün üç ayağına ihtiyacımız olduğunu gösterdi. Bugünkü konjonktürde de siber kabiliyetlerimizi inşa etmek için zaman, kaynak ve çaba sarf etmeliyiz.”

Rogers'ın sözleri caydırıcılık stratejisi için doğru kapasite inşasının başarılı caydırıcılık stratejisi için bir gerek şart olduğunun altını çizmektedir. Nitekim özellikle vurguladığı nükleer uçlu olan kıtalararası balistik füzeler, nükleer denizaltılar ve stratejik bombardıman uçakları ABD'ye sırasıyla birinci vuruş ve ikinci vuruş kabiliyetlerini kazandırmış, nihayet Soğuk Savaş caydırıcılığının anahtarı olan “Dehşet Dengesi” durumu ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde nükleer caydırıcılıkta olduğu gibi siber caydırıcılıkta da kapasiteden stratejiye uzanan doğrusal bir ilişkinin tesisi büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda takip eden bölümlerde hibrit tehditlerden biri olan siber saldırılara karşı caydırıcı kapasitenin inşa süreci ABD örneği üzerinden analiz edilmiştir. Kapasitenin organizasyonel, yasal ve iş gücü boyutları, inşa sürecinin kısıtlamaları ve getirdiği olanaklar açısından faydalı bir perspektif sunmaktadır.

3. Organizasyonel Boyut

Artan siber tehditler karşısında birçok devletin siber ordu kurma yoluna gittiği haberleri son yıllarda sıkça karşımıza çıkmaktadır. İnşa edilen bu siber gücün hangi organizasyonel çatı altında konumlandırıldığı ise nispeten az bilinen bir konudur. ABD'nin bu anlamda fonksiyonel bir güç oluşturmak adına farklı yetki ve sorumluluklara haiz birimlerden oluşan kapsamlı bir organizasyon yapısı oluşturma arayışı içerisinde olduğu görülmektedir. Mevcut yapının ilk bakışta karmaşık bir model görünümü arz ettiğini ifade etmek de yanlış olmaz. Zira çok sayıda bakanlık ve resmi otorite altında farklı görev tanımlarına sahip siber birimler faaliyet göstermektedir. Yine de basitçe ifade etmek gerekirse ABD siber kapasitesinin organizasyonel anlamda üç sacayağı üzerinde konumlandığı ifade edilebilir. Bu birimler şu şekildedir:

1. Ulusal Siber Direktörü (Beyaz Saray)
2. Siber Komutanlık (Savunma Bakanlığı)
3. Siber Güvenlik ve Altyapı Koordinatörlüğü Ajansı (İç Güvenlik Bakanlığı)

Beyaz Saray'da bulunan Siber Direktörü ABD Başkanının siber güvenlik politikaları uygulamalarında danışmanlığını yapmaktadır. Bunun yanı sıra farklı bakanlıklar altında faaliyet gösteren siber birimlerin eşgüdümünü sağlamaktan sorumludur. Savunma Bakanlığı altında faaliyet gösteren Siber Komutanlığın görevi dış tehditlere karşı caydırıcılık sağlamak maksadıyla ofansif

1. Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Konferansı

siber kabiliyetler üretmektir. Birimin diğer görevleri, Savunma Bakanlığı bilişim ağlarını korumak ve yurt dışında konuşlanmış muharip birliklerin görevini ifasını destekleyecek şekilde siber muharebe desteği sağlamaktır. 2010 yılında kurulan birimin çağın gereklerine haiz teknolojik altyapıya hızlıca ulaşmasını sağlamak amacıyla Ulusal Güvenlik Ajansı yerleşkesinde faaliyetlerine başlaması sağlanmış ve ajansın direktörü eşgüdümü sağlamak için her iki birimi yönetecek şekilde ikiz yetkili olarak görevlendirilmiştir. Söz konusu eşli yapı bazı olumlu ve olumsuz eleştirileri de beraberinde getirmektedir. Şöyle ki, asıl görev angajmanı istihbarat üzerine olan Ulusal Güvenlik Ajansı ile birlikte konuşlanma ve ortaya çıkan hibrit yapı bir taraftan siber askeri faaliyetlerde istihbaratın etkin kullanımına işaret ederken diğer taraftan Siber komutanlığın NSA'nın gölgesinde kalarak kurulma misyonu olan siber saldırı ve savunma görev tanımından uzaklaştığı eleştirileri süregelmektedir (Chesney, 2021). 133 tim, 6200 askeri/sivil personel ile faaliyetlerine başlayan komutanlığın altında kara, deniz ve hava kuvvetleri bünyesinde görev alan siber birimler bulunmaktadır.

2018 yılında kurulan ve İç Güvenlik Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Siber Güvenlik ve Altyapı Güvenliği Ajansı'nın (CISA) görev yelpazesi ise oldukça geniştir. Bunlardan bazıları; Kongre ile siber savunma bütçesini koordine etmek, kritik altyapıların siber saldırılara karşı korunmasını sağlamak, siber güvenlik kadrolarında görev yapacak personelin eğitimi ve alımını koordine

etmek, özel sektör ile kamu kuruluşlarının siber güvenlik politikaları arasındaki eşgüdümü sağlamak.

Yetki ve sorumluluk anlamında organizasyonel boyutun üç ana bileşenini teşkil eden yukarıdaki birimlere ilaveten çok sayıda resmi kurum siber güvenlik alanında faaliyet göstermektedir. Bunlardan bazıları Siber Güvenlik Mükemmeliyet Merkezi, Ulusal Siber Soruşturma Müşterek Görev Kuvveti, Siber Tehdit İstihbarat Bütünleştirme Merkezi olarak sıralanabilir. Mevcut durumda faaliyet gösteren birimlerin kendine has kurum kültürü olan farklı bakanlık ve resmi kurumlar altında bulunması, görev tanımları somut bir şekilde ortaya konulsa da topyekün bir siber kapasite oluşunda koordinasyon eksikliğine sebebiyet verebilmektedir. Nitekim ABD Senatosu tarafından 2020 yılında kaleme alınmış Siber Solaryum raporu söz konusu eksikliğe işaret etmektedir. Rapora göre bahse konu olan birimler arasında etkin bir eşgüdümün sağlanamaması strateji üretme ve uygulama anlamında ortak bir siber güvenlik aklı ortaya koymayı güçleştirmektedir (Cybersapce Solarium Commission, 2020). Diğer taraftan elde bulundurulmuş siber kabiliyetlerin askeri amaçlarla kullanımı konusunda ortak yaklaşımın henüz olgunlaşmaması eleştiriye hedef olan bir başka boyut olarak göze çarpmaktadır (Blessing&Austin, 2022).

4. Yetkilendirme

Siber alanda ofansif angajmanda bulunma yetkisi 2019 yılına kadar olan süreçte geleneksel güç kullanım prosedürlerinin elastik bir şekilde yorumlanmasını beraberinde getirmiştir. Bu kapsamda 2001-2002 yıllarında Afganistan-Irak müdahalelerine yönelik olarak çıkarılan askeri güç kullanımı yetkilendirme yasasının tehdit algılaması çerçevesi siber tehditleri de içine alacak şekilde geniş bir yorumlamaya tabi tutulduğu görülmektedir (Chesney, 2020). Tehdit ve kabiliyetler açısından doğrusal bir ilişki barındırmayan söz konusu yorumlamanın yasal açıdan eğreti bir zeminde durduğunu ihtiva etmek yanlış olmaz. Nitekim 2019 yılında çıkarılan John McCain Ulusal Savunma yetkilendirme yasası tam da bu eksikliği gidermek adına atılmış bir adım niteliğindedir. Yasanın 1642'nci bölümü doğrudan Siber Komutanlık ofansif faaliyetlerine yönelik olarak düzenlenmiştir. Bahsedilen bölüm Siber Komutanlık birimine siber uzaydaki düşmanca faaliyetleri engellemek, yok etmek ve caydırmak maksadıyla yabancı devletler tarafından kullanılan siber ağlarda uygun ve orantılı tedbirler alma yetkisi tanımaktadır (Chesney, 2020). Yasanın öngördüğü tedbirlere dair ortaya koymuş olduğu “uygun” ve “orantılı” kavramlarının keyfi ve sınırsız yorumlanma ihtimaline karşın güç kullanımını iki kritere bağlamıştır:

1. ABD demokratik siyasi süreçlerini ve seçimleri etkileme girişimleri dahil olmak üzere ABD hükümeti veya halkına yönelik aktif, sistematik ve devamlı siber saldırıların varlığı,

2. Söz konusu saldırıların Rusya, Çin, Kuzey Kore ya da İran sorumluluğunda gerçekleşmesi.

Çerçeveleyici kriterlerde belirtilen dört devletin açıkça ifade edilmesi bir taraftan ABD siber tehdit algılamasına dair ipuçları sunarken diğer taraftan ofansif kabiliyetlerin gerektiğinde kullanılacağına dair doğrudan bir caydırıcı iletişim kurulduğuna işaret etmektedir.

Yetkilendirme yasası Kongre tarafından şüpheye yer bırakmayacak şekilde belirli durumlar dahilinde Siber Komutanlığın hareket çerçevesini yasallaştırmıştır. ABD Başkanı ve Savunma Bakanı tarafından niteliği tespit edilecek tehdit ortamı ve yasanın kullanımına dair önemli bir adım 2018 yılında Başkan Donald Trump tarafından yayımlanan yetki devri muhtırasıdır. Buna göre yürütülecek siber operasyonlarda ABD Başkanı onayı şartı kaldırılmış ve onay yetkisi daha alt birimlere devredilmiştir. Bir önceki Başkan Barack Obama tarafından uygulanan siber operasyonlar için çok taraflı onay prosedürünün Trump döneminde bu şekilde tekelleştirilmesi caydırıcılık kapsamında Schelling'in "İrrasyonelitenin rasyonelitesi" kavramını akıllara getirmektedir. Nükleer tehdit ortamında tehdit inandırıcılığın karar alıcının rasyonel aktör algısını terk etmesi durumunda güçleneceğini ifade eden Schelling, bu silahların kullanımının hükümet başkanından ziyade beklenmedik davranış sergileme olasılığı nispeten yüksek olan sahadaki askeri lidere devredilmesinin daha etkili olacağını öne sürmektedir. Benzer şekilde ofansif siber faaliyetler için başkan onayının aranmaması cezalandırıcı

tedbirlerin daha rahat ve etkin kullanılacağına dair rakip aktörde bir algı yaratabilir.

Yetkilendirme bileşeninin diğer bir boyutu olarak siber güvenlik alanında girişilen kapasite artırıcı adımları çerçeveleyen yasa tasarılarından bahsetmek mümkündür. Bu doğrultuda 2021 yılından itibaren faaliyette olan ABD 117. Kongresinin güvenliğinin siber boyutuna hassasiyetle eğildiği ve söz konusu boyutu farklı açılardan ele alan yasa tasarılarına imza attığı görülmektedir. Nitekim 2021 yılı içerisinde siber güvenliği içine alan toplam 157 yasa tasarısının ortaya konulduğu ve bu tasarıların işgücü, kapasite inşası, bütçesel karşılama, risk yönetimi ve organizasyon alt başlıkları altında toplandığı görülmektedir (CSIS). Ortaya çıkan durum güvenliğinin siber düzlemine dair yasama ve yürütme kanallarında artan bir farkındalık ve eyleme geçme pratiği olarak yorumlanabilir.

5. İş gücü

Herhangi bir organizasyonun başarısı, onu amaçlanan hedefe götüreceği nitelik ve nicelik açısından yeterli iş gücüne bağlıdır. Siber güvenlik alanının henüz sınırları tam anlamıyla çizilmemiş kendine özgü yapısı ve yüksek derecede bilişimsel yetkinliğe ihtiyaç göstermesi bu alanda istihdam edilecek iş gücü havuzunu da farklı bir noktada konumlandırmaktadır. Devletler söz konusu özgün iş gücünü oluşturmak amacıyla çeşitli kariyer olanakları ve eğitim programları yürütmektedir. Nitekim gerek ABD Siber Komutanlığı, gerekse

bünyesi altında faaliyet gösteren kuvvet komutanlıklarına bağlı siber birimler resmi sayfalarında askeri veya sivil personel kadroları için kısa ve uzun vadeli kariyer olanaklarını içeren iş ilanlarını doğrudan online erişim imkanı dahilinde sunmaktadır. Yine de hedeflenen siber kapasite inşasını teşkil edecek personel miktarında önemli eksiklikler görülmektedir. Söz konusu eksiklikler Siber Güvenlik personeli eğitimi ve istihdamı konusunda hükümet, akademi ve özel sektör arasında koordinasyon faaliyeti sürdüren Ulusal Siber Güvenlik Eğitimi Girişimi ve CyberSeek işbirliği çerçevesinde yayımlanan İş Gücü Arz/Talep raporunda somut bir şekilde ortaya konulmaktadır. Rapora göre ABD siber güvenlik alanında istihdam edilen personel sayısı 1,053,468 iken iş gücü arzının talebe oranı %68 olarak belirtilmektedir. Bu durum halen yazılımcı, sistem güvenliği uzmanı, analist, denetleyici gibi birçok alt uzmanlık alanında 495,000 kadronun boş durumda olduğuna işaret etmektedir. Genel çerçeveden devlet kadrolarına inildiğinde benzer bir durum göze çarpmaktadır. Söz konusu rapor kamuya ait siber güvenlik kadrolarında hâlihazırda 75,600 personelin çalışmakta olduğunu ifade ederken bu kadrolara ek olarak çeşitli pozisyonlarda görev almak üzere son iki yılda 38,650 iş ilanının açılmış olduğunu belirtmektedir.

Ortaya konulan hatırı sayılır personel açığının nedeni istenilen nitelikte eğitim seviyesine haiz yeterli sayıda mezun iş gücünün bulunmamasıdır. Siber güvenlik alanı yapısı gereği çeşitli teknik alanlarda görevin niteliğine yönelik farklı kabiliyet ve yeterlilikte personele ihtiyaç göstermektedir. Yapılan araştırmalar söz konusu

ihtiyacın planlayıcı ve iş geliştirici personelden ziyade doğrudan kod yazacak, güvenli sistemler tasarlayacak ve sistemin açıklarını teşhis edecek iş gücüne yönelik olduğuna; bununla birlikte ilgili programlarda öğrenim gören öğrencilerin görev gerekliliklerini sağlayacak teknik bilgi ve tecrübe yeterliğine ulaşmadan mezun olduklarına işaret etmektedir (Crumpler & Lewis, 2019). Bahse konu olan eksikliği gidermek adına CISA tarafından koordine edilen proje dikkat çekicidir. Paydaşları CISA, NICE, FBI ve Siber Komutanlık olan Siber Güvenlikte Akademik Mükemmeliyet Merkezleri Programı (NCAE-C) akademi ile yoğun bir etkileşimin ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Söz konusu program dahilinde ülke çapında üniversiteler ile iki veya dört yıllık siber eğitim programları oluşturulmakta ve müfredatları ile eğitim çıktıları ortaklaşa belirlenmektedir. Programın hedefleri arasında eğitim standartları koymak, disiplinler arası siber uygulamaları geliştirme ve eğitimde karşılaşılan sorunları çözme gibi konu başlıkları yer almaktadır (NSA/ Central Security Service). İşbirliği yelpazesini sürekli geliştiren programın şu anda 48 eyalette 270 farklı üniversite ile koordinasyon faaliyetlerini sürdürdüğü ifade edilmektedir (NSA/Central Security Service, 2019).

6. Katmanlı Caydırıcılık Stratejisi

Siber tehditlerin günlük hayatı doğrudan etkileyen, düzensiz ve aktörle bağlantısallık kurması zor yapısı çözüm noktasında başvuru olan caydırıcılık stratejilerinin de büyük oranda değişmesi ve daha

kapsayıcı bir çerçeveye bürünmesine yol açmaktadır. Bu anlamda ne nükleer tehdit ortamının bir ürünü olan cezalandırıcı caydırıcılık, ne de konvansiyonel tehditler karşısında başvuru olan inkar caydırıcılığı tipolojileri tek başına siber alanın karmaşık ortamında güvenlik endişelerine cevap vermekte tam anlamıyla başarılı olamamaktadır. Aynı şekilde, yakın dönemde ortaya atılan normlar ve ortak fayda yoluyla caydırıcılık ile dayanıklılık yoluyla caydırıcılık modellerinin de söz konusu tehdit ortamına genelgeçer bir caydırıcılık tesis ettiğini ifade etmek güçtür.

Bahsedilen karmaşık tehdit ortamına karşı 2019 Ulusal Güvenlik Yetkilendirme Yasası ile kurulan Siber Uzay Solaryum Komisyonunun ortaya koyduğu “Katmanlı Caydırıcılık” konsepti dikkat çekicidir (Siber Uzay Solaryum Komisyonu, 2020). Söz konusu konsept tek bir caydırıcılık prensibinden ziyade üç ayrı katmanda farklı caydırıcılık tipolojilerinin eklenmesinden meydana gelmektedir. Dahası; hükümet, özel sektör ve toplumun tüm bu katmanlarda farklı sorumluluklar aldığı bütünsel bir yaklaşımı öngörmektedir.

Katmanlı Caydırıcılık Modeli

(Siber Uzay Solaryum Raporu, 2020)

	Amaç	Caydırıcılık Tipolojisi
1. Katman	Davranışı etkileme	Normlar ve ortak fayda yoluyla caydırıcılık
2. Katman	Faydayı engelleme	İnkâr caydırıcılığı
3. Katman	Bedel ödetme	Cezalandırıcı caydırıcılık

Modele göre ilk katman siber uzayın birlikte paylaşıldığı diğer aktörlerin davranışlarını etkilemeye yöneliktir. Karşılıklı davranış normları oluşturma veya siber uzayda meydana gelecek bir tırmanışın her iki tarafın da zararına olacağı algısı oluşturmaya dayanabilir. Mevcut düzende devletlerin ve devlet dışı aktörlerin siber alandaki davranışlarını düzenleyen herhangi bir uluslararası anlaşma bulunmamaktadır. NATO Siber Güvenlik Mükemmeliyet Merkezi tarafından 2012 yılında yayımlanmış olan Talin Kılavuzu uluslararası hukukun siber alana uyarlanmasına ilişkin bazı çerçeveler sunmakla birlikte bu girişimin yaptırım içeren bir yasal zemini ortaya koymakta yetersiz kaldığını ifade etmek yanlış olmaz. Uluslararası hukukun söz konusu eksikliğinde aktör davranışlarını etkileyecek yardımcı bir faktör olan normlar ön plana çıkmaktadır.

Davranış kalıpları ortaya koyma, kabul edilebilir ve edilemez faaliyet çerçevelerini çizme ve bu iki düzlem arasındaki eşikleri saptama konusunda norm belirleme uluslararası düzende devletlerin halen siber alanı regüle etmek için somut adımlar attığı bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Birleşmiş Milletler Devlet Temsilcisi Uzmanlar Grubu (UN GGE) söz konusu adımlardan en önemlisi olarak nitelendirilebilir. Bağlayıcı mekanizması olmamakla birlikte karşılıklı güven artırıcı ilerlemeleri içeren ve karşılıklı müzakere şeklinde geçen toplantıların 2010, 2013 ve 2015 yıllarında görüşülen konuların oybirliği ile karara bağlanması ortak normlar açısından umut verici bir tablo olarak değerlendirilmektedir (CCDCOE). Bununla birlikte 2017 yılında gerçekleştirilen toplantıda herhangi bir mutabakata

varılamaması siber güvenlik uygulamalarının hukuksal zemine kavuşması için karşılıklı güven temelinde daha fazla yol alması gerektiğini göstermiştir. İlgili mutabakat eksikliğinin sebebi bilgi ve iletişim teknolojileri konusunda uluslararası hukukun yaptırıcılığının daha açık ve kesin ifadelerle tanımlanmasını savunan ABD heyetine ait görüşün Rus heyeti başta olmak üzere bazı devletler tarafından paylaşılmamasıdır (Korzak, 2017). Siber alanda denetim ve yaptırım konusu ABD'nin çeşitli aktörler ile sürekli iletişim içinde olduğu konulardan biridir. Siber faaliyetleri tüm paydaşlar tarafından benimsenen davranış kalıpları altında regüle etmek ve bunu uluslararası hukukun yasal zeminine bağlamak olası tehditlere karşı ABD'nin inşa etmeye çalıştığı caydırıcılık modelinin en dış katmanını teşkil etmektedir.

Modelin ikinci katmanında ise inkar caydırıcılığı stratejisi bulunmaktadır. Bu caydırıcılık tipolojisinde savunma ve dayanıklılık düzeyi artırılarak rakibin olası bir saldırı durumunda herhangi bir kazanç sağlayamaması veya elde ettiği faydanın maliyete kıyasla düşük olduğu bir durum yaratılmaya çalışılmaktadır. Siber tehditlerin nispeten kolay uygulanabilir olması, devletlerin dışında devlet dışı aktörler ve bireyler tarafından da gerçekleştirilebilmesi ve gerçekleştiren aktörün tespit edilebilirliğinin zor olması son dönem caydırıcılık tartışmalarını bu tipolojiye yöneltmektedir. Özellikle “dayanıklılık“ kavramının ön plana çıktığı bu tipolojide kritik altyapı tesislerinin korunması ihtiyacı ön plana çıkmaktadır. 2020 yılında ABD'nin devlet ve özel sektör veri tabanlarına sızma sağlayan

SolarWinds siber saldırısı ile 2021 yılında benzin ve jet yakıtı aktarımı sağlayan ABD Colonial boru hattına yapılan saldırı tehdit algılamasında karşı karşıya olunan durumu somut bir şekilde örneklendirmektedir. Bilişim, iletişim, ulaştırma, sağlık gibi hizmetlere olanak sağlayan altyapıların özel sektör tarafından idare edilmesi karşılaşılan tehditlere karşı etkin bir devlet-özel sektör işbirliğini gerekli kılmaktadır. Bu noktada tam da bu ihtiyaca yönelik olarak hayata geçmiş olan CISA birimi önem arz etmektedir. Hâlihazırda 16 ayrı sektörde⁶ faaliyet gösteren altyapılara ilişkin koordinasyon faaliyetini üstlenen CISA'nın bünyesinde kurulan Ulusal Altyapı Koordinasyon Merkezi (NICC) altyapı güvenliği, kriz yönetimi, istihbarat paylaşımı gibi konularda paydaşlar arası etkileşimi artırarak güvenlik ve dayanıklılık konusunda somut adımlar atmaktadır.

Katmanlı caydırıcılık modelinin en iç katmanında cezalandırıcı caydırıcılık stratejisi bulunmaktadır. Rakibin istenmeyen bir davranışı benimsemesi durumunda ağır bedeller ödeyeceği bir fayda/zarar hesaplamasını oluşturmayı öngören bu yaklaşıma esasında siber saldırıların atfedileceği merkezin tespit edilmesindeki güçlük nedeniyle nispeten mesafe ile yaklaşılmaktadır (Iasiello, 2014). Bununla birlikte bazı çalışmalar atfetme sorunsalının siber tedbirlerin önüne geçecek mahiyette olmadığı, söz konusu tehdit ortamının

⁶ Kimyasal, Ulaştırma, Baraj, Acil hizmetler, Finans servisleri, Bilgi teknolojileri, Ulaştırma, Ticaret, Üretim, Savunma Sanayii, Enerji, Gıda ve Tarım, Nükleer Reaktörler, Su ve atık su sistemleri altyapıları

yarattığı nispeten belirsiz koşulların devlet nezdinde ne şekilde yorumladığının asıl önemli husus olduğunun altını çizmektedir (Rid&Buchanan, 2014; Lupovici, 2014). Savunma Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren ABD Siber Komutanlığının da bu doğrultuda daha saldırgan ve müdahaleci bir yaklaşım sürdürdüğünü ifade etmek mümkündür. Siber Komutanlığın vizyon belgesinde sunulan “ileri savunma” ve “sürekli angaje” kavramları ABD siber konuşlanmasının savunma pozisyonundan öteye geçerek agresif tedbirlere başvurmasını öngören bir ön bildiri niteliğindedir. Siber Komutanlık Direktörü General Nakasone’un şu ifadeleri ABD’nin artan proaktif tutumunu açık bir şekilde sergilemektedir:

“Şayet yalnızca mavi (dost) bölgeyi savunuyorsak başarısız olmuşuz demektir. Bunun yerine müşterek muharebe ortamında görünmeden hareket etmeli, rakiplerimize ve faaliyetlerine mümkün oldukça yakın olmalı ve devamlı müddetçe bize operasyonel üstünlük sağlarken rakiplerimizi kısıtlayacak şekilde harekât ortamını şekillendirmeliyiz (Smeets, 2020)”.

Nakasone’un sözleri paralelinde siber alandaki ABD angajmanın internetin gri alanlarında daha fazla faaliyet gösteren, hatta saldırgan tehditleri arayıp, bulup yok etmek için müttefik ağlarına kolaylıkla erişim sağlayan bir yapıya evrildiğini belirtmek yanlış olmaz. Bunun en yakın örnekleri olarak Rus trol fabrikası Internet Araştırma Ajansı (IRA)’nın internet erişimini kısıtlamak veya Alman internet sağlayıcıları üzerinden IŞİD propaganda yayını silmek verilebilir (Smeets, 2020). Gelineen noktada Siber Komutanlığının

afetme sorunsalını küresel müşterek internet ağlarında sürekli varlık göstererek aşma yoluna gittiği ve bu kabiliyet üzerinden rakiplerini cezalandırma tehdidini çok daha ciddi bir seviyeye çıkardığı çıkarımı yapılabilir.

Sonuç

Siber güvenlik ortamı halen devlet ve devlet dışı aktörlerin paydaşlığını yaptığı, tehdit algılamasının yoğun olduğu, somut davranış kalıplarının oluşmadığı ve yasal yaptırım mekanizmalarının bulunmadığı grift niteliğini sürdürmektedir. Bu “bilinmeyen” alanda söz konusu tehditler ile başa çıkmanın yolu olarak caydırıcılık stratejisi tartışılmakta ve uygulama pratikleri aranmaktadır. Bununla birlikte gerek akademik alan yazılarında gerekse strateji belgelerinde caydırıcılığın en önemli bileşeni olan kapasite konusu üzerinde yeterince durulmamaktadır. Strateji üretimi ve kaynak aktarımı konusunda siber kabiliyetlerde en ileri örnek olarak verilebilecek ABD'nin bile kapasite inşası sürecinde önemli eksiklikleri bulunmaktadır. Söz konusu eksikliklerin giderilmesinde karar alıcı, kurumlar arası işbirliği gibi devlete özgü iç faktörlerin de önemli bir etken olduğu ortaya çıkmaktadır. Organizasyonel anlamda ABD'nin siber güvenliği sağlayacak ve caydırıcılık stratejisini yürütecek yapıyı oluşturduğu ve farklı bakanlıklar kontrolünde farklı birimlere görev paylaşımı yaptığı görülmektedir. Bununla birlikte bahsedilen birimlerin görev tanımları her ne kadar belirgin olsa da önemli noktalarda koordinasyon eksikliğinin bulunduğu ve bunun

uygulanmaya çalışılan politikaları sekteye uğrattığı halen resmi raporlara konu olan bir durumdur. Oluşturulan birimlerin yetki çerçevesi 2019 yılından itibaren net bir şekilde belirlenmiş ve bu doğrultuda kısmi bir hareket serbestisi kazanılmıştır. Özellikle önceki başkan Trump döneminde söz konusu serbestinin genişletildiği ve bu doğrultuda Siber Komutanlığa gri alanlarda daha agresif uygulamalarda bulunma olanağı sunması bir başka saptama olarak öne çıkmaktadır. Ortaya konulan politikaları taktik alanda yerine getirecek iş gücünün oluşturulması ise halen sıkıntılı bir konudur. Bu alanda istihdam edilecek personelde aranan sofistike bilişimsel uzmanlık seviyesi ve kamu ile özel sektörün artan talebi iş gücü arzında istenilen seviyeye ulaşamamasının önemli nedenlerindedir. Yine de CISA tarafından yürütülen Siber Güvenlik Akademik Mükemmeliyet Merkezleri uygulaması bahse konu olan açığın nitelik ve nicelik olarak doldurulması noktasında önemli adımlar atmaktadır.

ABD'nin kapasite inşası süreci her ne kadar yukarıda ifade edilen noktalarda birtakım eksiklikleri içinde barındırsa da somut bir organizasyonel yapının oluşturulması, yetki düzleminde tanınan kısmi serbesti ve nitelikli personel yetiştirme adımları siber caydırıcılık stratejisini şekillendirmekte ve salt savunma pozisyonundan agresif tedbirleri de kapsayan kapsamlı bir uygulamalar bütünü benimsemesine izin vermektedir. Katmanlı caydırıcılık modeli olarak adlandırılan bu yeni çerçevede ABD'nin normlar ve ortak fayda yoluyla caydırıcılıktan inkar yoluyla caydırıcılığa ve son noktada

cezalandırıcı caydırıcılığa kadar çeşitli stratejileri araçsallaştıran bir siber caydırıcılık politikasını yürütmekte olduğu gözlemlenmektedir.

Kaynakça

- Blessing, Jason. Greg Austin. (2022) Assessing Military Cyber Maturity: Strategy, Institutions and Capability. *The International Institute for Strategic Studies*. <https://www.iiss.org/blogs/research-paper/2022/02/assessing-military-cyber-maturity>.
- Brodie, Bernard. (1946). *The Absolute Weapon: Atomic Power and World Order*. Yale University Institute of International Studies. New York.
- CCDCOE. A Surprising Turn of Events: UN Creates Two Working Groups on Cyberspace. *NATO Cooperative Cyber Defence Center of Excellence*. <https://ccdcoe.org/incyber-articles/a-surprising-turn-of-events-un-creates-two-working-groups-on-cyberspace>.
- Chesney, Robert. (2020). *The Domestic Legal Framework for US Military Cyber Operations*, Hoover Working Group on National Security, Technology, and Law, Aegis Series Paper No. 2003 <https://www.hoover.org/research/domestic-legal-framework-us-military-cyber-operations>.
- Chesney, Robert M. (2021). *Adapting to the Cyber Domain: Comparing US and UK Institutional, Legal, and Policy Innovations*, Hoover Working Group on National Security,

Technology, and Law, Aegis

<https://www.hoover.org/research/adapting-cyber-domain-comparing-us-and-uk-institutional-legal-and-policy-innovations>.

Chilton, Kevin. Greg Weaver. (2009) Waging Deterrence in the Twenty-First Century. *Strategic Studies Quarterly*. 3(1), Series Paper No. 2103, 31-42

<https://www.law.upenn.edu/live/files/1363-waging-deterrence-in-the-21st-century-chilton>.

Crumpler, W., & Lewis, J.A. (2019). The Cybersecurity Workforce Gap. *Center for Strategic and International Studies*.
<https://www.csis.org/analysis/cybersecurity-workforce-gap>.

CSIS (Center for Strategic Studies), Cybersecurity Legislation in the 117th Congress. (06.12.2021)
<https://www.csis.org/blogs/strategic-technologies-blog/cybersecurity-legislation-117th-congress>.

Cyberspace Solarium Commission Final Report. Mart 2020.
<https://www.solarium.gov/report>.

George, Alexander. Richard Smoke. (1974) *Deterrence in American Foreign Policy: Theory and Practice*. Columbia University Press. New York.

Iasiello, Emilio. (2014) Is Cyber Deterrence an Illusory Course of Action?, *Journal of Strategic Security*. 7(1). 54-67
<http://dx.doi.org/10.5038/1944-0472.7.1.5>

- King, Mallory. (2018) *New Challenges in Cross Domain Deterrence*.
RAND Corporation.
<https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE259.html>.
- Knopf, Jeffrey W. (2010) The Fourth Wave in Deterrence Research.
Contemporary Security Policy. 31(1), 1-33
<https://doi.org/10.1080/13523261003640819>.
- Korzak Elaine. UN GGE on Cybersecurity: The End of an Era?. *The Diplomat*. (31/07/2017) <https://thediplomat.com/2017/07/un-gge-on-cybersecurity-have-china-and-russia-just-made-cyberspace-less-safe/>.
- Lupovici, Amir. (2014) The “Attribution Problem” and the Social Construction of “Violence”: Taking Cyber Deterrence Literature a Step Forward. *International Studies Perspectives*. 1-21 <https://doi.org/10.1111/insp.12082>.
- NSA/National Security Service. *National Centers for Academic Excellence in Cybersecurity*.
<https://www.nsa.gov/Academics/Centers-of-Academic-Excellence/> NSA/Central Security Service. Cybersecurity Excellence: CAE Program Designates 29 Colleges and Universities. <https://www.nsa.gov/Press-Room/News-Highlights/Article/Article/1875982/cybersecurity-excellence-cae-program-designates-29-colleges-and-universities/> (14.04.2019).
- Rid, Thomas ve Ben Buchanan. Attributing Cyber Attacks, *Journal of*

Strategic Studies. 2015. 38 (1-2). 4-37
<https://doi.org/10.1080/01402390.2014.977382>.

Rotberg, Robert I., Theodore K. Rabb. (1988). *The Origin and Prevention of Major Wars*. Cambridge University Press. Cambridge.

Schelling, Thomas (1966). *Arms and Influence*. London: Yale University Press.

Snyder, Glenn. (1961). *Deterrence and Defense: Toward a Theory of National Security*. New Jersey: Princeton University Press.

Siber Uzay Solarium Komisyonu (2020) CSC Final Report.
<https://www.solarium.gov/report>.

Smeets, Max. (2020). *U.S. cyber strategy of persistent engagement & defend forward: implications for the alliance and intelligence collection*. Intelligence and National Security. DOI: 10.1080/02684527.2020.1729316.

Wilner, Alex S. (2019). U.S. Cyber Deterrence: Practice Guiding Theory. *Journal of Strategic Studies*.

SİBER SAVAŞLARIN DÜNYASINDA SİBER BARIŞIN İMKÂNI

Fikret BAYKALI*

ÖZET

21'inci yüzyıldaki teknolojik gelişmelere bağlı olarak iletişim imkânlarının gelişmesi, dünyayı küresel çok sayıda aktörün etkisine açık hale getirmiştir. Söz konusu bu teknolojik gelişmeler aynı zamanda savaşların ve savaşların getirdiği yıkımın gerek nicelik gerekse de nitelik olarak değişip dönüşmesine neden olmuştur. Savaşın aynı zamanda ontolojik olarak değişip dönüşmesi literatürde yeni kavramların kullanımını ortaya çıkarmıştır. Siber alanda (cyber space) artan “hibrit tehditler”in varlığıyla birlikte inşa olan siber savaş kavramı özellikle uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde popüler bir konu olarak halen üzerinde tartışılan bir mefhumdur. Öte yandan, barış çalışmalarının içerisinde önemli oranda karşılıklı bağımlılık ve iş birliğine dayalı olarak üretilen uluslararası barışın korunmasına yönelik tartışmalar yerini; neorealist teorilerin ağırlıkta olduğu bir akademik camiaya bırakmış gözükmektedir.

Söz konusu çalışma içerisinde, esasen siber barış imkânını tartışmak hedeflenmektedir. Siber barış kavramı ve hatta siber barış çalışmaları, ayrı bir entite olarak, siber savaş kavramının karşısında konumlandırılmayacak olsa da üzerinde çok az durulan bir kavramdır. Bununla birlikte “siber kimliklerimiz”, devletlerin, uluslararası şirketlerin vb. devlet-dışı aktörlerin getirdiği teknolojik tekillik tehdidi altında “siber demokrasi” imkânını tartışmaya izin vermeyecek yeni bir siyasa sunmaktadır. Günümüzde demokrasi kavramı, her ne kadar tartışmalı yerini korusa da teknolojik devrimin getirmiş olduğu yeniliklerle birlikte düşünüldüğünde; konunun siber kimliklerin ve siber demokrasinin içerisinde tartışılabilmesi hususu, siber farkındalığı ve siber barışı tesis edebilecek en temel meselelerden biri olarak öne çıkmaktadır.

Çalışma içerisinde; örnek olaylara yer verilerek, geçmiş silahlı çatışmalar ve teknoloji kullanımına dayanan çatışmalardan da örnekler sunulacaktır. Nitel bir çalışma olup, zaman zaman söylem analizi zaman zaman verilerin sınıflandırılması ve analizine dayandırılacaktır. Betimlemeci bir üslup tercih edilecektir. Çalışmanın temel araştırması; siber savaşların dünyasında siber barış mümkün müdür, sorusuna dayanmakla birlikte siber kimlik tanımı, kategorizasyonu, siber demokrasi gibi kavramların Türkçe literatürde anlaşılabilmeleri için siber alana ilişkin temel soruları sormak amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Siber Barış, Siber Demokrasi, Siber Savaş, Siber Güvenlik.

* Öğretim Görevlisi, Milli Savunma Üniversitesi, fikretbaykali.ist@gmail.com

THE OPPORTUNITY OF CYBER PEACE ON THE WORLD OF CYBER WARFARE

ABSTRACT

The development of communication facilities, depending on the technological developments in the 21st century, has made the world open to the influence of many global actors. These technological developments also caused wars and the destruction caused by wars to change and transform both in quantity and quality. The ontological change and transformation of war has revealed the use of new concepts in the literature. The concept of cyber warfare, which has been built with the existence of increasing hybrid threats in the cyber space (cyber space), is still a popular topic, especially in the discipline of international relations. On the other hand, discussions on the protection of international peace, which are based on mutual dependence and cooperation, have been replaced by; seems to have left it to an academic community dominated by neorealist theories.

In this study, it is mainly aimed to discuss the possibility of cyber peace. Although the concept of cyber peace and even cyber peace studies cannot be positioned against the concept of cyber war as a separate entity, it is a concept that is little emphasized. However, our "cyber identities" can be used by governments, international companies, etc. presents a new policy that will not allow to discuss the possibility of "cyber democracy" under the threat of technological singularity brought by non-state actors. Although the concept of democracy today maintains its controversial place, when considered together with the innovations brought by the technological revolution; The issue of discussing the issue within cyber identities and cyber democracy stands out as one of the most fundamental issues that can establish cyber awareness and cyber peace.

In the study, examples from past-armed conflicts and conflicts based on technology use will also be presented. It is a qualitative study and from time to time discourse analysis will be based on classification and analysis of data from time to time. A descriptive style will be preferred. The basic research of the study; Based on the question of is cyber peace possible in the world of cyber wars, it is aimed to ask basic questions about cyberspace so that concepts such as the definition of cyber identity, its categorization, and types of cyber democracy can be interpreted in Turkish literature.

Keywords: Cyber Peace, Cyber Democracy, Cyber Warfare, Cyber Security.

Giriş

Barış çalışmalarına uzaktan baktığımızda; savaş çalışmalarının aksine yapısal şiddeti araştıran, savaş ve çatışma halinin sona

endirilmesine dayanan, *grand* bir teori yerine çatışma çözümlene ve karar mekanizmalarının işleyişine dair konuların odak haline geldiği bir araştırma sahası karşımıza çıkmaktadır. Bu durum esasen savaşı genelleyebildiğimiz bir akademik sahada (yapısal şiddeti bir kenara koyacak olursak) araştırmacılar tarafından olup biteni açıklama girişimlerinin aksine, bir idea, bir form olarak barışı ele alan liberal ve idealist paradigmanın perspektifine barış kavramının indirgeyici bir şekilde bağlanmasından kaynaklanmaktadır. Bir başka deyişle, “barış idealini” bir norm olarak kabul ettiğinizde, bunun dışında kalan her şeyin savaş veya çatışmanın bir parçası olarak ele alınması pekâlâ mümkündür. Barışın mekanizması ve verileri nicel olarak savaşın verileri ve niceliği kadar keskin olmayabilir. İşte tam da bu varsayım, aslında uzlaşımın nasıl ortaya çıkacağını düşündürmekten çok, savaşın gerçekliğini ve kaçınılmazlığını vurgular. Hakikatte böylesi bir girişim barışı tesis edilmesi gereken, norm olarak ortaya çıkan ideal bir karşı duruş kılmaz, aksine savaşların olduğu bir dünya içinde barış araştırmacısını pasif-agresif kılan bir *status quo* yaratır. Şu hâlde sorulması gereken temel sorulardan ilki, barışın işlerliği ve mekanizmasını ortaya koyup koyamayacağımızdır.

Soğuk Savaş boyunca çift kutuplu sistemle “kontrollü” savaşların iki büyük güç arasında sağladığı güç dengesi, Berlin duvarının yıkılıp Soğuk Savaş’ın da sona ermesiyle bozulmuştur. Ek olarak Soğuk Savaş’ın büyük güçler arasındaki rekabet dolayısıyla pek çok “bölgesel” çatışmayı dondurduğunu da ifade etmek gerekir. Birinci Dünya Savaşı’nın aktörleri açısından İkinci Dünya Savaşı’nı

engelleme girişiminin başarısız olması da barış çalışmalarına olan bakışı kökten etkilemiştir. Nitekim Soğuk Savaş boyunca çevreleme politikası başta olmak üzere klasik jeopolitik teoriler iki ayrı dünyanın (Batı ve Doğu bloğunun) uzlaşmadan uzak çatışmacı karakterini beslemiştir. Avrupa Birliği'ni bu tarihsel süreçten ayıracak olursak, Birleşmiş Milletler de dâhil olmak üzere her türlü küresel iş birliği girişiminin “galiplerin” lehine bir statü yarattığını ifade etmek mümkündür. Galiplerin barışı ise çatışma çözümleme konularında yapısal reform tartışmalarını beraberinde getirmiştir.

Söz gelimi, BM Güvenlik Konseyi'nin daimî üyelerinin çifte veto sistemi ile elde etmiş olduğu ayrıcalıklar, uluslararası hukuk bakımından da savaşın yasaklandığı bir uluslararası sistemde küresel barışı beraberinde “otomatik” olarak getirmemiştir. Uzunca bir süredir BM Güvenlik Konseyi reformuna dair tartışmalar, bu sebeple söz konusu konseyin misyonunun sorgulanmasına neden olmaktadır. Bunlara ek olarak, Soğuk Savaş süresince Bağlantısızlar Hareketi'nin pek çok sebepten başarısız olmasının yanında barış girişimleri açısından da başarısız kalmasının sebebi, iki süper gücün güç dengeleyicisi konumuna yükselememesi olarak da ifade edilebilecektir.

Chamberlain tarzı bir barış siyaseti diktatörleri cesaretlendirmenin ötesine geçemediği için, günümüzdeki totaliter rejimlerle başa çıkmanın da yatıştırma politikaları ile mümkün olamayacağı tarihsel bir dipnot olarak yer etmektedir. Dolayısıyla savaş teorisi ve realist teoriler disiplin içerisinde ağırlık kazanırken

barış çalışmaları kadük ve sahipsiz kalmıştır. Boulding ekolünü takip ederek ampirik verilerden hareketle negatif barışçılar ve Galtung ekolünü takip eden pozitif barışçılar arasındaki kavramsal mesafe de bu duruma katkı sağlamıştır. Söz konusu olan siber alan gibi yeni bir saha olduğunda ise bu durum daha da baskın bir hâl almaktadır. Siber alanda meta-analiz yapmak güçtür zira veriler big-data içinde çok daha nitelikli analize muhtaçtır. Öte yandan pluralizm siber barış için çok sayıda alternatif görüşün bir arada yer aldığı bir karmaşaya da sebebiyet verme kapasitesine sahiptir. Değer felsefesi barış ve savaş söz konusu olduğunda pek çok farklı tarafın entelektüel çatışmasını da kaçınılmaz kılar.

Çalışma, bu tarihsel arka planı ve barış çalışmalarına getirilen eleştirileri göz önünde bulundurarak “yeni” bir barış teorisinin imkânını siber alanda tartışmayı hedeflemektedir. Çalışmanın ilk bölümünde siber savaş olgusu kavramsal olarak tartışılmakla birlikte, günümüz silahlı çatışmaların ne denli değişip dönüştüğüne odaklanmaktadır. İkinci bölümde ise siber barış tartışması, daha genel bir düzeyde uluslararası ilişkiler disiplininin ayrı olarak da siyaset bilimi içerisinde, demokrasi tartışması üzerine eğilmekte ve demokratik barış teorisinin küresel barışa olan katkısını olumlu-olumsuz değerlendirilmektedir. Üçüncü ve son bölümde ise siber alandaki barışı tesis etmenin imkânı ele alınmakta ve bunun acı reçetesi farklı projeksiyonlarla sorgulanmaktadır.

Günümüzde “savaşın sisi” barışı gölgelerken, siber saldırganlıklar ise giderek artmaktadır. Bu durumu, çatışmaların arttığı

bir çağda tam da küresel iş birliğini zorunlu kılan bir kapıyı araladığının işareti olarak kabul etmek de mümkündür.

1. Siber Savaşı Tanımak

Tarihsel olarak baktığımızda, savaşın her yerdeliği antik dünyada ve özellikle Roma'da kalıcı bir teamüle dayanmaktadır. Emperyal politiğin en somut ve yüksek örneklerinden biri olan Roma dünyasının savaşı sürekli gelişen bir mevcudiyet olarak görmesinde de şaşırtıcı bir yan yoktur. Askeri faaliyetler gündelik hayatın bir devamı ve yenilenmenin zaruri gereği olarak ortaya çıkar. Savaşın yeri, amaçları ve aktörleri zaman içerisinde değişip dönüşse de barış aynı ölçüde olgunlaşmış dönüşmemiş ve statik bir olguymuş gibi gözükür. Söz gelimi, Roma Barışı (Pax Romana) olarak ifade edilen dönem, Augustus döneminden MS ikinci yüzyılın sonuna kadar olan dönemi ifade etmek için kullanılmaktadır (Cornwell, 2017: 1-4). Bilinen dünyanın büyük bir bölümünü kapsayan bu barış, esasen emperyal bir barış olarak addedilmektedir.

Barışı savaşın sonrası için düşünme eğilimi, dünyaca ünlü Tolstoy'un eseri için bile geçerlidir: "Savaş ve Barış", "Barış ve Savaş" değil. Üstelik bu çatışma (iktidar fenomeniyle birlikte) söz konusu diyalektiğin dışında bir dünya tasavvuruna da izin vermez (Cornwell, 2017: 2). Dolayısıyla Galtung'un (1990) Negatif Barış ile kavramsallaştırdığı savaşın yokluğuna dayanan barış olgusu, sözünü

ettiğimiz bu diyalektiğin doğal bir uzanımı gibi gözüktüğü için kısa sürede geniş kitlelerce kabul görür. Bir nesnenin, durumun, diğeri üzerinden tanımlanması (siyah ve beyaz gibi) renklerin dünyasında makul bir tanımlama girişimi olarak kabul edilebilir. Oysa söz konusu olan barış olduğunda, böylesi bir girişim eksik ve hatalı olacaktır.

Uluslararası ilişkiler disiplininin barışa olan yaklaşımı ontolojik bir tartışmadan çok tarihsel bir perspektife dayanmaktadır. Söz gelimi, Westphalia Barışı buna bir örnektir. Modern uluslararası ilişkilerin kökeni kabul edilen, ulus-devletin tanımlandığı ve ders kitaplarında dönüm noktası olarak kabul edilmiş 1648 Westphalia Barışı hakikatte bir antlaşmanın ötesinde nasıl böyle anlamlar taşıyabilmektedir? Benno Tescke'ye (2017) göre esasen Westphalia bir mit, bir söylencedir. Tescke'ye göre: "17'nci yüzyıl Avrupa siyasetinin doğrudan 20'nci yüzyıl uluslararası siyasetiyle" karşılaştırılması oldukça tartışmalı bir husustur (2017: 21).

Uluslararası ilişkiler kürsüsünde siyasetin merkezileşmesi, diplomatik protokoller ve beka (çıkar) kavramsallaştırmaları Westphalia üzerinden kurumsallaştırılmıştır. Bu kuramsal bakışa yöneltilecek pek çok eleştiriden ilki jeopolitik bakış ve Avrupa merkezilikçiliği olarak ön plana çıkar. Esasen uluslararası politikayı bu şekilde tanımladığımızda savaşı ve dolayısıyla uluslararası barışı da hatalı bu tanımlamadan yola çıkarak değerlendirmekteyiz.

Bu anakronizm siber alanda ise çok daha belirgindir zira siber dünyada üzerinde uzlaşmış bir Westphalia dahi yoktur. "Siber anarşik" ortamda devletlerarası ya da başkaca aktörler arası rekabeti

kontrol altında tutabileceğiniz veyahut buna tarihsel bir dönüm noktası arayabileceğiniz bir referans bulunmamaktadır. Barışın bu pejoratif bakışla ele alınması, aktörleri tarafından muhatap alınmasının da önünde bir engeldir.

Söz gelimi Vasquez'e göre (1993) savaş, öğrenilen bir süreç olmasının yanında etkileşimsel bir olgudur. O halde barış nedir? Westphalia gibi tarihin araçsal ve metodolojik kullanımı özellikle devletlerarası ilişkiyi anlama ve tanımlamada araştırmacıların belirli kalıplarla düşünmelerine neden olmaktadır. Barış için Westphalia bulamamızın sebeplerinden biri de budur. Her savaş durumu, barışı kesintiye uğratar. Ya da bir başka bakış açısıyla, barış süreçleri savaşlar arası geçici dönemlerdir. Bu türden yaklaşımlar birini diğeri üzerinden tanımlayamadığımız bir kısır döngüye bizi hapseder. Öte yandan normatif bir savaş teorisinin zorluğu gibi normatif bir barış teorisi de tanımlanması oldukça güç bir meşgaledir. "Süregelen rekabetler, devletlerarası silahlanma yarışı, demokratik barış teorisi, güç geçişleri teorileri" vd. güç üzerinden tanımladığımız tüm bu karşılaştırmalar aktörlerin davranışlarını açıklama ve aralarındaki ilişkileri anlamlandırma süreçleri olsa da tarihsel kodları kendi perspektiflerinin ürünüdürler (Büyükakıncı, 2003: 17-19).

1982 yılında Sibiry'a da doğalgaz santraline düzenlenen saldırı, 1998'de gerçekleştirilen Ay Işığı Labirenti Operasyonu, 1999 yılında Kosova Savaşı sırasında NATO hesaplarına yönelik siber saldırılar, 2007 yılında Estonya kamu kurumlarına ve bankalarına yönelik saldırılar, 2008 yılında Gürcistan Savaşı sırasında yapılan elektronik

saldırıları, 2010 yılında İran'ın nükleer santraline gerçekleştirilen STUXNET saldırısı (Balcean vd., 2021) ve Rus-Ukrayna Savaşı sırasındaki elektronik karıştırma, sinyal istihbaratı ve karşı istihbarat, medya dezenformasyonunu da içeren yeni savaşlar günümüzdeki çatışmaların karakterindeki değişimi gözler önüne serer niteliktedir. Yalnızca devletler düzeyinde değil birey düzeyinde de siber saldırı maliyetleri ve etkinliği göz önünde bulundurulduğunda önemli bir silah olarak karşımıza çıkmaktadır. Hollywood'un önemli sinema yapım şirketlerinden Sony Pictures'a düzenlenen saldırı ve henüz yayımlanmayan filmlerin korsan yollarla kamuoyuna açılması bu gibi olaylara örnek verilebilir. Bir benzeri saldırının ülkemizde de gerçekleştiği değerlendirilmektedir. Bu olayda Batman Ilısu Barajı'nın bilgisayarlarının şifrelenmesi sonucu bölgeye elektrik verilememiş ve siber saldırganlığın, siber suç ve siber casusluğun ötesinde farklı aktörlerce nasıl tehdit haline dönüşebildiğini göstermiştir (Canberk ve Sağıroğlu, 2006: 131).

Nesnel ulusal çıkarların özellikle dış politikadaki karar verme noktasında harekete geçirici faktörleri etkilediği düşünülse de rasyonel olmayan aktörlerin eylemleri savaş ve çatışmaların tarihsel bir zaruriyet olarak ortaya çıktığını düşündürmektedir. Öte yandan savaşı ortaya çıkaran harekete geçirici faktörler barış durumu için de geçerlidir. Üstelik barış masasında rasyonel hareketin daha makul bir zemine oturabileceğini zira diplomasi ve müzakerelerin bunun önünü açtığını ifade edebiliriz. Netice itibarıyla her öznellik, bir diğer öznellikten beslenir. Bu totoloji, yapısal şiddet söz konusu olduğunda

Galtung'un araba-yol örneğine benzer (Galtung, 1990). Barışı zorlayacak yapıları siber alanda inşa etmek de “yol mühendisleri”nin işi olmakla birlikte siyaseten küresel aktörlerin bir araya gelebileceği bir siber dünya yaratmakla mümkündür. Zira güç dengesi sistemlerinin uluslararası bir entegrasyonla aşılabilmesi hususunda siber alan oldukça elverişli bir saha sunmaktadır.

Günümüzde savaş, olgusal olmanın ötesinde, konvansiyonel bakımdan Cenevre Konvansiyonunun hükümlerine göre devletlerarası icra edilen bir konu olmaktan çıkmıştır. Günümüzde gri alanlar artmış ve savaş, kimi yazarlarca *Hibrit Savaş* (Hoffman, 2014) olarak adlandırılarak düzenli ve düzensiz güçlerin bir arada kullanıldığı muğlak bir çatışma sahası olarak kabul edilmiştir. Bu kategorik ayırım, pek çok makul muhalefet şerhini beraberinde getirmiştir ancak savaşın karakterinin olgusal bakımdan değişmekte olduğu gerçeğinin de popüler hale gelmesinde rol oynamıştır. Her ne kadar savaşlar yaratıcılığı tetikleyen, en kısa ve kolay yoldan zaferi ve başarıyı hedefleyen bir amaç olarak ortaya çıksa da barış için de insanlık olarak yaratıcı olmak ve bu yaratıcılığı pratiğe dökmek de ayrı bir mücadele sayılmalıdır. Siber alanda da devletlerin kendi çıkarlarını takip etmeleri iş birliğinin önünde bir engelmiş gibi gözükse de siber saldırganlık her aktörün içerisinde yer alabildiği bir mecra olduğundan devletlerin ulusal güvenliklerini sağlamak adına kolektif bir savunma için karşılıklı çıkar ve iş birliğini hayata geçirebilmeleri siber savaş olgusunu gerçekten anlayabilmelerine bağlıdır. Öte taraftan terör örgütleri de *know-how* ile birikimlerini giderek siber alanda

artırmaktadırlar. Bu nedenle siber savaşın tarihçesine odaklanmaktan ziyade geleceğe bakmak ve siber barışın imkânını tartışmak zaruri olmalıdır.

2. Siber Demokrasi Tartışması: Yeni Dijital Çağda Yeni Bir Siyasa Mümkün mü?

“Siber Barış” tarihsel olarak ilk kez, Dünya Bilim Adamları Federasyonu tarafından 2008 yılında Vatikan'daki Papalık Bilimler Akademisi'nde “Siber İstikrar ve Siber Barış İlkeleri Üzerine Erice Bildirgesi” ile ele alınmış bir kavramdır (Shackelford, 2020: 106). Papalığın bu girişimi, Westphalia ile başlayan ulus devlet sisteminin siber alanda giderek yoğunluğunu kaybettiği bir dünyada tarihi bir ironi olarak da değerlendirilebilir zira bilindiği üzere Westphalia'nın sonuçlardan biri olarak kabul eden husus da Vatikan'ın Avrupa devletleri üzerindeki etkisini kaybettiğine dair söylemdir.

Günümüzde “yeni savaşlar” (Münkler, 2010) gibi yeni barışlar da hibrit birer konu haline dönüşmektedirler. Barışı inşa etme ve barışı koruma gibi statik yapılar barışı durağan bir olgu olarak ele aldıkça savaşların yıkıcılığı da teknoloji kullanımının çoğalmasıyla birlikte artmaktadır. Barışı uygulama (enforcement) gibi tasarılar da esasen barış için savaş gibi bir mantığı kutsamakta ve haklı savaş kavramsallaştırmasına değin derin bir tartışmayı tetiklemektedir.

Haklı savaş üzerine tarihsel bir örnek Birinci Dünya Savaşı'na ABD'nin girişi üzerinden örneklendirilebilir. Woodrow Wilson, zafersiz barış (peace without victory) sloganı ile ABD Başkanı olduğunda Amerikan kamuoyu Cihan Harbi'ne karşı ilgisiz ve tarafsız bir vaziyetteyken savaşın gidişatı karşısında Amerikan kamuoyunu savaşa ikna etmek adına kurulan *Creel Komisyonu* ile propaganda süreci başlamış ve ABD'nin savaşa girişi de böylelikle mümkün olmuştur. Söz konusu komisyon, Amerikan halkını savaşın mağdurlarının görüntüleri ve açıklamalarına ek olarak dünyada sönen demokrasi ateşini ABD'nin duruşu ile kazanabileceğini tüm medya araçlarıyla kamuoyuna telkin etmiştir (Graham, 2017). Kamu diplomasisi ve halkla ilişkiler örneği olarak sunulan bu vaka esasen rızanın imalatına ilişkin güzide bir örnektir.

Sonrasında Wilson Prensipleri veya On Dört Madde ile bilinen meşhur Wilson bildirisiyle Amerikan Başkanına Nobel Barış Ödülünü de kazandıracak bu girişim, özgürlüklerin ve demokrasilerin bir zaferi olarak ele alınmıştır. Bu konuya ilişkin yakın tarihli bir örnek ise Körfez Savaşı'yla birlikte ortaya çıkan CNN Effect (CNN Etkisi) adını verebileceğimiz mefhumdur. Batı dünyası başta olmak üzere dünya kamuoyuna Saddam Hüseyin'in ne denli şeytani bir diktatör olduğunu okuduğumuz ve Bağdat'ın bombalanmasını canlı izlediğimiz bu medya diplomasisinde rızanın imalatı bir kez daha kendisini göstermiştir.

Literatürde Immanuel Kant gibi düşünürlerin "Ebedi Barış" ile ortaya koyduğu barış idealini göz önünde bulundurduğumuzda,

içerisinde savaş gerekçesi barındıran barış antlaşmaları da hükümsüzdür. Zira yeni bir savaş gerekçesi sunacaktır ve nitekim Versay Antlaşması sonrası İkinci Dünya Savaşı bunun eşsiz bir örneğidir. Günümüzde de Rusya - NATO gerginliğinde Rusya'nın Ukrayna'ya olan saldırganlığı ve başlatmış olduğu savaş, siber çatışmalarla birlikte gerginliğin her iki tarafında da karşılıklı olarak yeni rızaların imalatını beraberinde getirmiştir. Rusya açısından NATO genişlemesi Rusya için büyük bir tehditken, NATO açısından Rus yayılcılığı Rus nüfuz alanındaki komşu devletlerin NATO'ya katılma isteklerini mecburi tetiklemektedir. Üstelik askeri ve diplomatik bu mücadelelerin medya ayağı siber alanda ve sosyal medyada daha büyük boyutlarda tartışılmaktadır. Öte yandan bu durum, birey düzeyinde siber kimliğe sahip her kullanıcının siber demokrasi mücadelesi olarak da değerlendirilmektedir.

2022 yılında Rus veya Ukraynalı askerlerin telefon sinyallerinden kimlik bilgilerine kadar ulaşarak uydu ve insansız hava araçları görüntülemeleriyle anlık olarak nerede ne yaptıkları tespit edilebilmekte, esir düşenlerin aileleri kendi telefonlarından aranarak ailelerinin gözleri önünde infaz edilebilmektedir. Tarihin hiçbir döneminde sosyal medya üzerinden bireysel kullanıcıların aktif olarak katıldığı böylesine bir bilgi savaşı ve propaganda görülmediğini ifade etmek yersiz olmayacaktır.

Devletler ve bireyler düzeyinde çatışma bu durumda iken uluslararası örgütler ve çok uluslu şirketler açısından da çok farklı bir konjonktür söz konusu değildir. Twitter ortakları istedikleri

kullanıcılarının hesaplarını dondurabilmekte, askıya alabilmektedir. Katılımın ve yönetişimin olduğu internet alanındaki bu gibi özel girişimler, dolar milyarderi teknoloji “deha”larının teknolojik tekilleşme tehdidi altında yapabilecekleri de göz önünde bulundurulduğunda gerek devletler gerekse de tüm insanlık açısından ne denli büyük bir tehdit ile karşı karşıya olduğumuzu gösterir niteliktedir. Günümüzde teknoloji şirketlerinin rıza imalatı devletlerinin gücünün de ötesindedir.

Yeni bir demokrasi ideali ve siber alanda barış atmosferi için, temel bir siyaset çatısı altında söz konusu bu gerilimlerin açıklanması ve ortaya konması beklenmelidir. Dolayısıyla esas yeni tartışmanın dijitalleşme çağında siber demokrasilerin imkânı olduğunu söylemek de mümkündür. Buna ek olarak, devletlerin ve/veya hükümetlerin vereceği en önemli sınavın da özgürlük-güvenlik ikileminde bu siber demokrasiyi, siber kimliklerin anonimliklerini koruyarak ne denli sağlayıp sağlayamayacağı tartışmasıdır. Siber kimliği; reklam gelirlerinden, şirketlerin pazar paylarından ve çıkarlarından öte korumak, devletlerin asli sorumluluğudur. Bu sağlanamadığı takdirde terör örgütlerinin veyahut da kötü niyetli şirketlerin kullanıcı güvenliğinden başlayarak devlet kurumlarının güvenliğine, elektronik haberleşmeye, her türlü yazılıma birer tehdit olabileceği öngörülme zorundadır.

Öte yandan Arap Baharı ve Twitter/Facebook ilişkisi düşünüldüğünde, demokratik barış teorisinin neden ve nasıl başarısız olduğunu açıklamak da barış çalışmalarına dair bir özeleştiri olarak yer

almak durumundadır. Batı kamuoyu ve medyasının ve hatta Batılı devletlerin söz gelimi Tunus ya da Mısır'daki girişimler karşısında olayların sona ermesiyle birlikte sessiz kalışı, demokratik barış teorisinin zorlayıcı bir karakteri olmadığını göstermiştir. Dolayısıyla birey düzeyinden başlayarak yeni bir barış teorisinin pratiğin gerçeklerine uygun bir şekilde ele alınması gerektiğini söz konusu bu gelişmeler bir kez daha göstermiştir.

Sonuç: Siber Barışın Reçetesi

Sosyal yapılar ve iktidar ilişkileri, yapısal şiddetle beraber siber alanda daha hissedilebilir birer kavram olarak belirlemektedirler. Siber alanda güncel tehditler her yerde ve her an gerçekleştirilebilecek türden saldırıları muhteviyatında hali hazırda barındırdığı için savunma tedbirlerinin hayata geçirilmesi de bir o kadar güç olmaktadır. Üstelik siber savunma harcamaları, siber saldırıların eşsiz ve *unique* olmasından ötürü her defasında kapasitesini daha da artırmak durumundadır. Fonksiyonalist perspektifte devletlerarası ortak çıkar siber alanda kısa vadede en gerçekçi çözümü sunma kapasitesine sahip gözükmemektedir. Bu durum, devletlerin yetki devrinden ziyade, kendi egemenlik sahalarını küresel düzeyde veri ve bilgi transferi konusunda tek aktör konumuna getirebileceği bir pozisyon da yaratabilecektir. Kamuoyunun bilinçlenmesi ve artan bilinç düzeyinin farkındalığı siber alanda çabucak dezenformasyona maruz kalabilmektedir. Dolayısıyla devletlerin vatandaşlarını koruması ve karşılıklı rekabet yerine

karşılıklı iş birliğini hayata geçirmeleri bakımından da sayılan hususlar önem arz etmektedir.

Wallerstein'ın bağımlılık tezinden hareketle ve günümüzdeki teknoloji devi devletlerin/şirketlerin ulaştığı seviyeler itibarıyla teknoloji konusunda az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin durumu da bu noktada kritik öneme sahiptir (Sorinel, 2010). Teknoloji transferi mevcut patent anlaşmaları ve tekelleşmeler dolayısıyla mümkün gözükme de gerek pazar payının genişletilmesi gerekse de küresel dağılımdaki adaletsizliklerin giderilmesi adına çıkar çatışması yaratmadan reformist bir yaklaşımın gerçekçi olduğu ifade edilebilir. Aksi takdirde yönetişimin ve katılımın olmadığı bir siber dünyada barıştan söz etmek de gerçekçi bir hedef olarak tayin edilemeyecektir.

Siber dünya her şeye karşın hegemonyaya karşıtı, eşitlikçi bir dünya idealini taşımaktadır. Postyapısalcı açıdan güç ve otorite ilişkisinin en kolay sorgulanabildiği alanın siber dünya olduğunu ifade etmek pekâlâ mümkündür. Bilgi ve söylemin değeri; bilgi harbi ve kara propagandanın aksine siber dünyada yeniden keşfedilebilir bir niteliğe haizdir. İnternete ve internet sağlayıcılarına yönelik eleştiriler son derece makul ve anlaşılır eleştirilerdir. Ancak bu eleştirilerin kökeninde Derrida'nın "Platon'un Eczanesi" benzetmesinde olduğu gibi internetin ve kısaca siber dünyanın *pharmakon* olması saklıdır. Siber dünya, devletler düzeyinden başlayarak savaşı ve çatışmaları körükleyebileceği gibi barışı ve çatışma çözümlemeyi de meydana getirebilme kapasitesine sahiptir.

Nihayetinde siber dünya/siber uzam/siber alan/siber evren adına her ne dersek diyelim, ulus üstü karaktere sahip ve insanlığın ortak alanı haline gelmiş bir mefhumdur. İnternet kullanıcısı her kişi, örgüt veya devlet, bu alanın ortak paydaşı durumundadır. Kritik altyapılara yönelik saldırılardan, siber suçlara; silah kaçakçılığından uyuşturucu kaçakçılığına her türlü kriminal olaylar ve kişiler, terör örgütlerinden; örgüt mensubu kazanmak için propaganda yapmaya ve örgüt mensupları arası haberleşmeye değin, banka hesaplarına saldırılardan bireylerin mahremiyetinin ortadan kalkmasına ve şantaja değin her aktör bu alanda kendine yer edinmektedir. Şu hâlde hem suçlarla mücadele hem de terörizmin küresel çapta etkinliğini ortadan kaldırarak uluslararası barışı tesis etme anlamında bu alanın bir regülasyon ile ele alınması gerektiği aşıkardır. Aksi takdirde çatışmaların derinleşeceğini öngörmek de zor olmayacaktır (Clarke ve Knake, 2010).

Öte yandan siber savaşın düzenlenmesi gerektiğini de ifade etmek gerekir. Bu minvalde siber savaş da uluslararası insancıl hukuk kaidesiyle bağdaştırılmalıdır. Teorik bu tartışma siber alanda saldırı gerçekleştirmenin ne denli kolay olduğu göz önünde bulundurulduğunda oldukça zor gözükmemektedir ancak devletlerin sınavı da bu olacaktır. Üstelik siber suçlar, casusluk vb. faaliyetler de gizlilik içerisinde özel saldırı teknikleriyle yürütölmektedir. Bu durum şeffaf bir hukuk zemininin inşasını dolaylı olarak güçleştirmektedir.

Uluslararası suçlarla mücadelede devletlerarası iş birliği gerek bilgi paylaşımı gerekse de karşılıklı adli yardımlaşmalarla kendisini

göstermekte fakat devletlerin yürütmüş olduğu özel operasyonlar bu kapsamın dışında yer almaktadır. Bu durumda devletlerarası rekabet tetiklenmekte ve dolayısıyla çıkarlar çatışmaktadır. En yakın tarihli örneklerden biri STUXNET saldırısı olarak ön plana çıkmıştır. ABD ve İsrail istihbaratının ortaklığıyla İran'a karşı gerçekleştirilen saldırı İran'ın nükleer programını sonlandırma konusundaki diplomatik girişimlerden yerini ambargolara bırakmış ve hatta bunun da ötesine geçerek İran santralindeki santrifüjlere siber saldırı gerçekleştirilerek söz konusu nükleer program yıllarca geriye atılmıştır. Teknolojik gelişmeler savaşın ve çatışmaların karakterini değiştirdiği gibi diplomasinin ve barışın da karakterini değiştirmiştir. Rusya - Ukrayna savaşı sırasında Rus oligarkların hesaplarına, teknelerine el konulması da benzer bir pencereden ele alınabilecektir. Savaş söz konusu olduğunda limitler her zaman zorlanabilir. Bu durumda savaşlar yaratıcılığı tetikler demek mümkündür ve hiçbir diplomatik girişim, çatışma çözümleme ve barış masası savaşlardaki yaratıcılık kadar kreatif olamamıştır. Üstelik geçmişte *Pugwash Hareketi* gibi barış hareketleri günümüz entelektüellerinin savaş çığırkanlığı düşünüldüğünde insanlığın geride kalmış naif eylemleri gibi gözükmektedir.

Yasal kılavuzlar, kanunlar, anane ve örf hukuku gibi konularda siber alan içerisinde mevzuat açısından çözülmesi gereken pek çok mesele de ayrıca yaratıcılık beklemektedir. Bu konudaki girişimler (Tallinn düzenlemesi gibi) Batı menşelidir ve henüz küresel bir çözüm sunamamaktadır. Her ne kadar BM Uluslararası Telekomünikasyon

Birliği (ITU) siber barışı; sağlıklı bir sükûnetin hüküm sürdüğü bir alan ve kargaşa ile düzensizlik ya da şiddetin yokluğuna ilişkin bir alan olarak tanımlıyor olsa da teorik açıdan bakıldığında evrensel bir siber uzay düzeni negatif barış üzerinden inşa edilebilir değildir. Zira siber savaş muhtemel bir öngörü olarak geleceğin yeni savaş alanı olarak görülmektedir (Libicki, 2009).

Özel sektör ve devletlerin kendi çıkarlarını takip etmeleri çatışmayı kaçınılmaz kılmakla birlikte bu çatışmaların yanında güvenliğin özelleşmesi de kar odaklı yaklaşımı doğurmakta ve özellikle şirketler açısından hukukun arkasından dolanacak çözümleri ortaya çıkarmaktadır. Bu durum da demokrasi ve barışa dayanan bir siber dünya idealinin önündeki temel engellerden birini teşkil etmektedir.

Bugün küresel olarak yaşanmakta olan, gerçekleştirilen siber saldırılar ve bu alandaki teknolojik gelişmeler hakkındaki fikirlerimiz oldukça yetersizdir. Hatta 1950’lerde nükleer savaş ve dehşet dengesi hakkında ne kadar bilgi sahibi isek siber savaş ve hatta siber çatışma çözümleri hakkında da o kadar az bilgi sahibi olduğumuzu söylemek mümkündür. Dolayısıyla kamusal tartışma bu noktada zorunludur.

Uzay hukukunda bile ilerleme kaydederken siber alanda küresel bir barış inşa edemememiz çatışmanın hangi eksene kayacağını gözler önüne sermektedir. Uzay yarışında Soğuk Savaş sonrası uluslararası uzay istasyonunu inşa eden zorunluluklar günümüzde siber dünyada da geçerli olmalıdır. Hatta uluslararası deniz hukuku bu noktada örnek alınabilir durumdadır. Nitekim küresel iklim krizi

konusundaki yönetim bize şu ya da bu şekilde bir araya gelebileceğimizi göstermiştir. Benzer şekilde Viyana Sözleşmesi diplomatik bakımdan Cenevre Sözleşmesi ise askeri bakımdan örnek alınabilir uluslararası sözleşmeler konumunda yer almaktadır. Devletler tarafından yahut da vekil aktörler aracılığıyla düzenlenen siber saldırılar bu konvansiyonlar çerçevesinde suç sayılmalı, suçlu iade anlaşmaları ve tazminatlar bu perspektifle kaleme alınmalıdır.

Sonuç bakımından, siber dünyadaki “doğa hali” siber anarşik bir ortamın varlığını dile getirir gözükse de esasen Kantiyen bir barışın imkânı üzerinden de değerlendirilebilir. Herkesin kendi yasasını takip ettiği ve çıkar çatışmalarının insan doğasının kötülüğünden ve bencilliğinden beslendiği bir atmosferden ziyade güvenlik kaygısının asgari düzeyde işbirliğini zorunlu kıldığı bir dünya tasarlamak daha gerçekçi bir yaklaşım olarak ortaya koyulabilecektir. Teknolojik üstünlük kısa ve orta vadede hegemonya devletlere “galibin barışı”nı getirebilecektir ancak bu durum savaş ve çatışmayı ortadan kaldırmayacaktır. Barışın inşası bu noktada “özgürleştirici” karakterini ortaya koymak durumundadır ve siber alan bu özgürleşme alanını verebilecek altyapı sistemlerine sahiptir. Bunlardan ilki konuşma özgürlüğüdür. İkincisi eylem ve bir araya gelebilme özgürlüğüdür. Söz konusu bu hürriyetler, sanayileşmenin getirdiği yıkımın yanında Rönesans ve Reform hareketleri ile Fransız İhtilali’nden beri insanlığın medeniyeti inşa etmesindeki faktörlerdendir. Barışın inşası bu bakımdan uzun bir yolculuk ve süreçtir lakin savaşı ortaya çıkaran mekanizmalardan daha karmaşık bir süreç değildir.

Rusya-Ukrayna savaşının kısa vadede gösterdiği sonuçlar bakımından bakıldığında, “Soğuk Barış”, barış mekanizmalarının işletilmesi önünde önemli bir adım olarak değerlendirilebilecektir. Güç dengesi ve çatışma parametrelerinin teknoloji ile desteklenmesi, savaşların sonuçlarını kolaylaştırmadığı gibi yaşanan çatışmaların sürelerini ve derinliğini etkilemiştir. Söz konusu bu muğlaklık barış mekanizmalarının inşasını da dolaylı olarak güçleştirmektedir.

Teknolojik rekabetin siber uzayda devletlerarası çatışmayı artırdığı bir gerçek olarak kabul edilse dahi söz konusu çatışmalar karşısında savunma harcamalarını artırmanın devletlerin kendilerini daha güvende hissetmelerine yardımcı olmadığını görmekteyiz. Dolayısıyla birey düzeyinden başlayarak siber saldırı yapabilme kapasitesinin her aktörün etkinlik sahası içerisinde yer aldığı düşünüldüğünde mecburi bir ortaklığın anlamlı sonuçlar getirebileceğini öne sürmek mümkündür.

Sonuç bölümünde sıralanan öneriler idealist bir paradigmadan beslenmiş olsa da tarihsel olarak baktığımızda Avrupa Birliği gibi bir örgütün Almanya-Fransa ittifakı ile bir araya gelebildiği gerçeği göz önünde bulundurulduğunda konunun tamamıyla teorik bir tartışma olmadığı anlaşılabilir durumdadır. Öte yandan yukarıda sayılan önerilerle birlikte söz konusu bu yaptırımların hepsinin tek başına yeterli olacağını söylemek de gerçekçi olmayacaktır. Bunların ötesinde de tartışılması ve geliştirilmesi gereken hususlar olacağını kabul etmek gerekir. Zira siber alanda savaş kazanmaktan daha önemli bir konu varsa o da barışı kazanmaktır.

Kaynakça

- Balcaen, Pieter; Bois, Cind Du; Buts, Caroline. (2021). A Game-Theoretic Analysis of Hybrid Threats. *Defence and Peace Economics*, 1-16.
- BM Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU) “Cyber Peace”
<https://www.csis.org/> (Erişim Tarihi: 17.05.2022).
- Büyükkakıncı, E. (2003). Uluslararası İlişkilerdeki Savaş İncelemelerinde ‘Tarih’in Metodolojik Araç Olarak Kullanımına Bir Bakış. *Doğu Batı*, 24.
- Canbek, G., Sağıroğlu, Ş. (2006). *Bilgi ve Bilgisayar Güvenliği Casus Yazılımlar ve Koruma Yöntemleri*. Ankara: Canbek Yayınevi.
- Clarke, R. A.; Knake, R. K. (2010). *Cyber War: The Next Threat*. New York: Ecco.
- Cornwell, H. (2017). *Pax and the Politics of Peace: Republic to Principate*. Oxford University Press.
- Galtung, J. (1990). *Violence and Peace*. Pergamon Press.
- Graham, P. (2017). *Strategic Communication, Corporatism, and Eternal Crisis: The Creel Century*. Routledge.
- Hoffman, F. G. (2014). Hybrid Warfare and Challenges. In *Strategic Studies* (pp. 339-348). Routledge.
- Libicki, Martin C. (2009). *Cyberdeterrence and Cyberwar*. RAND Corporation.
- Münkler, H. (2010). *Yeni Savaşlar*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Shackelford, Scott J. (2020). *Cyber War and Peace: Toward Cyber Peace*. Cambridge University Press, 2020.

1. Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Konferansı

Sorinel, C. (2010). Immanuel Wallerstein's World System

Theory. *Annals of Faculty of Economics*, 1(2), 220-224.

Vasquez, J. A. (1993). *The War Puzzle*, Cambridge University Press.

1962-1991 ARASI SSCB-ABD İLİŞKİLERİNDE GÜVENLİK

Furkan YALÇIN*

ÖZET

SSCB-ABD ilişkileri, Soğuk Savaş Döneminde güvenlik uzmanlarına ve uluslararası literatüre çok özel ve yeni bir saha açmıştır. Soğuk Savaş Dönemi uluslararası ilişkiler alanında iki kutuplu bir dünya düzeninin görüldüğü bir dönemdir. SSCB-ABD arasındaki gerilim sıcak çatışmaya zemin hazırlaması sebebiyle taraflar gerek taktik gerek strateji değişiklikleri ile her an savaşa hazır bir konum almışlardır. İstihbarat alanından nükleer silahlanmaya kadar birçok alanda birbirleri ile mücadeleye giden bu rekabet zamanın koşullarına göre sürekli inovasyon içinde olmuştur. Bu rekabette, iki kutuplu sistemin baş aktörleri olan SSCB ve ABD ilişkileri dönem dönem gerilmiş ve uluslararası literatüre “Mutually Assured Destruction” yani karşılıklı kesin yıkım doktrinini kazandırmış, dönem dönem ise ikili ilişkiler makul seviyelerde ilerlemiştir. Bu çalışmanın amacı Küba krizinden, Sovyetlerin yıkılış sürecine kadar ikili ilişkilerdeki değişen dinamikleri ele almaktır.

Anahtar Kelimeler: Soğuk Savaş, Güvenlik, SSCB, ABD, Batı Bloğu, Nükleer, Küba Krizi

ABSTRACT

USSR-US relations opened a very special and new field for security experts and international literature during the Cold War period. It is a period in which a bipolar world order is seen in the field of international relations. Since the tension between the USSR and the USA is a suitable ground for a hot conflict, the parties have taken a position ready for war at any moment with both tactical and strategy changes. This competition, which went to fight each other in many fields from intelligence to nuclear armament, has been in constant innovation according to the conditions of the time. In this competition, the relations between the USSR and the USA, which are the main actors of the bipolar system, were strained from time to time and brought the "Mutually Assured Destruction" doctrine to the international literature, while bilateral relations progressed at reasonable levels from time to time. The aim of this study is to deal with the changing dynamics in bilateral relations from the Cuban crisis to the collapse of the Soviet Union.

Keywords: Cold War, Security, USSR, USA, Western Bloc, Nuclear, Cuban Crisis

* Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi, furkan.yalcin7@gmail.com

Giriş

İkinci Dünya Savaşı tıpkı Birinci Dünya Savaşı gibi yıkıcı bir savaş olmuştur. Birinci Dünya Savaşı'ndan farklı olarak sanayinin gelişmesi askeri teçhizatı değiştirmiş, savaşta kullanılan bombalar, savaşa giren ülkelerin şehirlerinde ağır tahribatlara sebep olmuştur. Şehirlerde binalar yakılmış ve yıkılmıştır. Tahmini yetmiş ile seksen beş milyon arasında insanın ölmüştür. İkinci Dünya Savaşı'nda askerlerden daha çok sivil insanın öldüğü uzmanlar tarafından tespit edilmiştir. II. Dünya Savaşı'nın sebep olduğu etkileri bütün ülkeler hatta bütün insanlık fazlasıyla hissetmiştir. Altı yıl süren bu kanlı savaşın ardından her ne kadar barış gelmiş olsa da insanların beklentisini karşılayan bir savaş olmadığı ve Soğuk Savaş olarak adlandıracağımız ideolojilerin karşılaştığı iki kutuplu sistemin ürünü olan savaş ortaya çıkmıştır. II. Dünya Savaşı gibi sıcak bir çatışma ortamı olmamış fakat II. Dünya Savaşı'ndan daha uzun sürmüş ve insanlık üzerinde bıraktığı psikolojik etki, II. Dünya Savaşı'nın insanlık üzerinde bıraktığı psikolojik etkiden geri kalmamıştır. Soğuk Savaş olarak adlandırılan bu savaş, temelinde ABD ve SSCB'nin ideolojilerinden kaynaklanan zıtlıklar ve buna bağlı olarak gelişen düşmanca ilişkiler olarak tanımlamak yerinde olur. Soğuk Savaş askeri harekâtlar veya operasyonlardan daha çok ekonomik yaptırımlar, ideolojik propagandalar ve ülkelerin karşılıklı olarak silahlanma yarışı olmuştur. Bu dönemin Soğuk Savaş olarak adlandırılmasının bir diğer sebebi ise bu dönemin doğrudan taraf devletlerinin asker ve askeri

teçhizatlarından ziyade KGB ve CIA gibi istihbarat kurumları üzerinden bir bilgi savaşının yaşanmış olmasıdır.

Bu dönemde uluslararası ilişkilerin iki kutuplu siteminin baş aktörleri ve süper güçleri olarak karşımıza çıkan ABD ile SSCB kendi ideolojik anlayışlarını, kendi uydu devletlerine ve üçüncü dünya devletlerine aşılacak, kendi çıkarları doğrultusunda kâr sağlamak amacıyla bu küçük üçüncü dünya devletlerinin iç işlerine karışmış, hatta zaman zaman bu devletlerde darbe yapma cesaretini bile göstermişlerdir. Soğuk Savaş'ın başlangıç tarihi ne kadar tartışılsa bile bitişi Berlin Duvarı'nın yıkılışı ve 1991'de SSCB'nin dağılması olarak gösterilebilir. Soğuk Savaş Dönemi boyunca kendilerini “demir perde” olarak nitelendiren SSCB ve taraf ülkeler, iki kutuplu dünya üzerinde etkinlik alanlarını korumak ve genişletmek için çalışmışlar, buna karşılık ABD ve tarafları arasında süreklilik gösteren bir mücadele içinde kendilerini bulmuşlardır. Bu mücadelede hayatta kalmak için taraflar sürekli bir silahlanmanın içinde bulunmuşlardır. Diğer taraftan kendi ideolojilerini dünyaya yaymak için çeşitli dış politikalar geliştirmişlerdir. Soğuk Savaş'ın lideri olan ABD ve SSCB'nin etrafında birleşen devletler nedeniyle Batı'da ABD etrafında Batı Bloku, Doğu'da SSCB etrafında birleşen Doğu Bloku ismini vereceğimiz ittifaklar kurulmuştur. Kutuplardan birisi Batı'nın liberal düzenini savunarak ABD etrafında toplanırken diğeri ise SSCB çevresinde komünist rejimi savunmuştur. Her iki kutup da kendi ideolojilerini dünyaya egemen kılmak amacıyla gerek kültürel gerek ekonomik gerekse askeri alanda birçok rekabete girmiştir. Karşılıklı

kesin yıkım doktrinin ortaya çıktığı bu dönemde kutupların liderleri konumundaki süper güçlerin ellerinde bulunan nükleer silahlar, bu dönemin çok büyük bir felakete dönüşmesine engel olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Devleti de bu Soğuk Savaş Dönemi'nde tarafını Batı Bloku olarak seçmiş ve makalede değineceğimiz 1962 Küba Füze Krizi'nde baş aktörlerden birisi olarak karşımıza çıkacaktır. Soğuk Savaş, öncesi ve sonrası ile tarihe damgasını vurmuş, hakkında birçok çalışmalar yapılmış, uluslararası ilişkilere yeni bir soluk getirmiş olaydır. İkinci Dünya Savaşı sonrası uluslararası ilişkilerde görülen iki kutuplu düzen çerçevesinde oluşan bir sistemi ifade eder.

Yazının başlamasına uygun gördüğüm 1962 Küba Krizi meselesi iki kutup içinde belki de Soğuk Savaş'ın en kritik dönemi olmuş, bu olayda taraflar büyük bir nükleer savaş tehlikesi yaşamışlar, ancak karşılıklı kesin yıkım doktrinin korkutucu tarafı, kırmızı düğmelere basıldığında artık hiçbir şeyin iki taraf içinde eskisi gibi olmayacağı hatta dünya için eskisi gibi olamayacağının farkında oluşları belki de olası bir nükleer savaşı önlemiştir. Bu çalışmanın amacı 1962 Küba Krizi'nden başlamak üzere 1991 tarihinde Soğuk Savaş'ın bitmesine kadarki olan süreyi kritik olayları ile ele alıp bu olaylarda dönemin liderlerinin etkisine vurgu yapmaktır (Heywood, 2011:68-74)

1. Tarihsel Süreç

İkinci Dünya Savaşı sonrasında bütün Avrupa devletleri kötü durumdaydı. Savaşın sonunda her alanda güçlenen iki devlet rahat bir şekilde görülmekteydi. Bunlar: Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyet Birliği'ydi. Tarihçiler, Soğuk Savaş Dönemi'nin başlangıç tarihi konusunda ittifak edememiş olsalar da bitiş tarihi konusunda 1991 SSCB'nin dağılması olarak hemfikirdirler. Soğuk Savaş, askeri ve ekonomik alan olmak üzere diğer savaşlarda görülmesi pek mümkün olmamış bir alan olan siyasi sistemler üzerinde de yaşanmış olmasıyla belki de farklılaşan bir kavram olmuştur. İki kutup da kendi ideolojilerini ve siyasal sistemlerini bütün dünyada egemen kılabilmek için ellerinden gelen askeri, ekonomik ve istihbarati çabayı göstermişlerdir. II. Dünya Savaşı'nın bitmesinden 1 yıl sonra Amerika'nın Rusya büyükelçisi Washington'a oldukça uzun bir telgraf çekmiştir. Bu diplomat George Kennan'dır ve telgrafında ABD'ye SSCB etrafında bir çevreleme politikası uygulanması gerektiğini söylemiştir.

Kennan'a göre SSCB, komünizmin bütün dünyaya egemen olması için çalışmakta ve kapitalizmi kendilerine düşman olarak algılamaktadır. Bu sebeple çevreleme politikası öneren Kennan, bu politikanın kısa dönemde bir başkan politikası ile değil; uzun dönemde bir devlet politikası haline getirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu telgraf Soğuk Savaş tetikleyen bir mesaj olmakla beraber ABD, SSCB'nin komünizm etkisinden oldukça endişelenmeye başlamıştır. SSCB'nin gerek geniş coğrafyası gerek askeri gücü ABD'nin bu

konuda daha ciddi davranması gerektiği farkındalığını artırmıştır. ABD, liberalizm ile taban tabana zıt olan komünizmi durdurmak ve liberalizmi olabildiğince ülkelerin bir düzeni haline getirmek istemesinin sebebi ile Kennan'ın da telgrafi üzerine ideolojik bir tehdit olan komünizm ile yapacağı bu mücadelede kendisine yol haritası çizmeye başlayacaktır. Bunların dışında SSCB'nin küresel siyasete bakışı da ABD'yi daha da endişelendirmektedir. Çünkü SSCB hem Rus milliyetçiliğine hem de komünist ideolojiye sıkı sıkıya bağlıdır. ABD ve SSCB her ne kadar II. Dünya Savaşı'nda Mihver devletlere karşı müttefiklik yapmış olsalar da birbirlerine ideolojik zıtlıkları sebebi ile II. Dünya Savaşı sonrası birbirlerini tehdit olarak algılamaya başlamışlardır. II. Dünya Savaşı'nda Stalin liderliğindeki SSCB, Polonya'nın topraklarının paylaşılması için anlaştığı Adolf Hitler liderliğindeki Nazi Almanyası ile yaşadığı çıkar çatışmaları sebebiyle savaşa girmiş ve Batı'nın ortak düşmanı olan Nazi Almanyası'na karşı geçici bir ittifak olarak gördüğü Büyük Britanya ve ABD ile iş birliği yapmıştır. Bu ittifak bir dostluk değil geçici bir birlikteliktir. Her iki tarafın düşünceleri bu yöndedir.

Savaşın sonunda SSCB ve ABD taban tabana zıt olan ideolojileri sebebi ile tekrar kendi köşelerine çekilecektir. SSCB ordusunun kalabalık olması, teknolojik donanımına sahip olması, SSCB'nin jeopolitik konumu SSCB'yi Avrupa'da avantajlı bir konumda tutuyordu. ABD, bütün bunları düşündüğü zaman küresel hâkimiyet yarışında SSCB'yi kendisine tek rakip olarak görmekteydi. SSCB gerçekten bir tehdit miydi değil miydi? Bunun cevabını, Rus

milliyetçilik tarih geleneği ve komünizmin ideolojisi çerçevelerini SSCB üzerinde analiz edip karar vermek gerekiyordu. Bu noktada komünizm, kapitalist düzenin yıkılmasını, işçi devrimini desteklemekteydi. Komünizm, feodalite sisteminin bittiği gibi kapitalist düzenin de bir gün son bulacağı görüşüne sahipti. Bu görüş ideolojiye sahip herkesi kapitalist düzenin yıkılmasına karşı birer asker haline getiriyordu. Kennan'ın telgrafında bahsettiği şeyler de tam olarak bunlardı. Rus milliyetçiliğine gelecek olursak bugün dahi Rus Federasyonu'nun kendisine yakın gördüğü devletlere karşı bile aldığı sert önlemler ve agresif politikaları Rus milliyetçiliğinin bir sonucudur. Kennan, SSCB'yi tehdit olarak nitelendirirken SSCB'nin ABD büyükelçisi Nikitov ABD'yi kapitalist ideolojiyi yayan küresel bir güç olarak nitelendirmekteydi.

Her iki devlet açısından da bakıldığında Soğuk Savaş'ın başlama sebebi her iki devletin karşılıklı güvensizlikleri ve güç rekabetidir. Her iki devlet de bu süreç içerisinde olabildiğince sıcak çatışmaya girmekten kaçınmışlardır. Süreç ilerlerken ABD, Kennan'ın telgrafında sunmuş olduğu çevreleme politikası üzerinden SSCB'ye karşı hamleler yapmıştır. Truman doktrini ve Marshall yardımları ile kendi ideolojisine yakın devletlere askeri yardımlarda bulunmuştur. Türkiye'nin, SSCB ile sınırlarının olması ve Türkiye'nin bulunduğu jeopolitik konumun önemi sebebi ile SSCB'ye karşı Türkiye'ye 100 milyon, Yunanistan'a 300 milyon verilmesi Başkan Truman tarafından onaylanmıştır. Siyasi ve askeri yardımlarla beraber ABD bu devletleri SSCB sınırında bir karargâh gibi kullanma imkânı bulmuştur. Soğuk

Savaş'ın başlaması ile birlikte ABD güvenlik kavramını iki şekilde oluşturmuştur. Birincisi liberal demokrasiler desteklenecek ve geliştirilecek, ikincisi ise destek verdiği ülkeler ile askeri müttefiklik ve stratejik anlaşmalar yapılacaktır. SSCB, ABD'nin izlemiş olduğu bu politikalara karşı sert bir şekilde cevap vermiş, özellikle Avrupa'nın doğusundaki konumunu sağlamlaştırma yolunda adım atmıştır. Buralarda işgallerden sonra kendisine bağlı uydu devletler kurmuştur. Çekoslovakya'da yaşanan darbe, Soğuk Savaş Dönemi'nde önemli bir yere sahiptir. Bu, SSCB'nin dış politikadaki kararlılığını ABD'ye göstermiştir. Soğuk Savaş Dönemi'nde başka ülkeler üzerinden yapılan güvenlik hamleleri Kore Savaşı'na kadar devam etmiştir (Heywood, 2011:68-74)

2. Küba Füze Krizi

1952 ile 1962 arasında iki kutuplu sistemde ilişkiler günden güne gerilmiş ve 1962 yılında ABD'ye siyasi yakınlığı ile bilinen ve kritik bir nokta olan Küba'da, komünist rejimi bir darbe ile ABD'nin indireceği istihbaratı alınmıştır. Tarih 1959 yılının Ocak ayını gösterirken ABD tarafından desteklenen Küba Lideri Fulgencio Batista, Fidel Castro tarafından devrim yapılarak liderliğine son verilmiştir (Ekmen, 2021:92). Bu devrimi başlangıçta olumlu karşılayan ABD, Küba'da yeni liderle dostane ilişkiler kurmak, Küba halkına sosyal yardımlar yaparak halk desteğini kazanmak istemiş; fakat ilerleyen zamanlarda Fidel Castro ve yeni yönetimin ekonomiyi millileştirmesi, ABD'nin Küba'daki varlıklarını kamulaştırması ile

birlikte ABD ve Fidel Castro arasında mevcut bir dostluk ilişkisi kurulamayacağını gözler önüne sermiştir. Genel olarak ele aldığımız bu olaylar üzerine dönemin ABD başkanı olan Eisenhower, CIA üzerinden Castro önderliğindeki Küba yönetimine devrim yapmak istemiştir (Ekmen, 2021:92). Hatta bu politikaya bir sonraki ABD başkanı olan John Kenndy tarafından da devam ettirilmek istenmiştir. ABD yönetimi Castro liderliğindeki rejimine son vermek için Küba'yı işgal etme kararı almıştır (Ekmen, 2021:92).

Domuzlar Körfezi olarak adlandırılan noktadan Küba'ya asker çıkararak işgal etmeyi planlamıştır. Yapılan plan çerçevesinde 15 Nisan 1961'de Küba'nın havaalanları bombalanmıştır. Ardından ABD askeri tarafından eğitilen ve Kübalılardan oluşan birlik 17 Nisan'da adaya girmeye çalışmıştı. Bu operasyon başarısızlıkla sonuçlanmış, yüze yakın kişi Küba tarafından öldürülürken binli sayılarda asker esir alınmıştır. ABD ile coğrafi yakınlığı olan Küba bu nedenle ABD tarafından ciddi bir tehdit olarak algılanmaktaydı. Küba, SSCB ile oynanan satranç oyununda ABD'nin hemen arka bahçesinde bir SSCB üssü konumundaydı. ABD yönetimi arka bahçelerindeki bu üsse, Castro rejimine son vermek, bu tehdidi ortadan kaldırmak amacıyla "Firavun Faresi" olarak isimlendirdiği operasyonlara başlayacaktı. Firavun Faresi operasyonu; içerisinde sızma, casusluk, propaganda, psikolojik savaş gibi eylemleri içeren sert güç unsurları hariç daha çok CIA üzerinden gerçekleştirilecek bir operasyon ismiydi (Ekmen, 2021:92-95). Bu süreç içerisinde SSCB, Fidel Castro rejimine maddi ve manevi destek olmuştur. SSCB, Küba Devrimi'ne ve Fidel

Castro'ya olan desteğini ilk olarak 1959 yılında silah yardımı yaparak göstermiştir (Ataç, 2021:524). SSCB, takvimler 1962 yılını gösterdiğinde Küba'ya ek bir silah yardımı daha yapmış, Küba'nın ABD'ye karşı elini güçlendirmiştir. Ayrıca yapmış olduğu bu yardımlarla da ABD'nin hemen arka bahçesi sayılan Küba aracılığı ile ABD'ye mesaj vermiştir. Yine aynı yıl Küba Lideri Fidel Castro ve Küba Savunma Bakanı Eaul ile birlikte görüşme yapmak için SSCB'ye gitmiş, ABD'ye karşı izlenecek yol haritaları oluşturmuşlardır. Bu ziyarette alınan kararlar doğrultusunda Fidel Castro, Küba'ya SSCB'nin verdiği 25 mil menzilli füzeler yerleştirmiştir (Ekmen, 2021:92-95). Tabi ki bu füzelerin Küba'ya lojistiği SSCB tarafından gizli bir şekilde yürütülmüştür (Ataç, 2021:524). Ancak Küba üzerinde keşifte bulunan bir ABD uçağı bu füzeleri ilk olarak fark etmiştir. Küba'ya füze yerleştirmesiyle Küba-ABD ilişkileri zirveye tırmanmış, ABD denizden misilleme yapmıştır. (Ekmen, 2021:92-95). Bütün dünya olası bir nükleer tehlike ile karşı karşıya kalmış fakat ülkeler karşılıklı kesin yıkım doktrini sebebi ile anlaşma yoluna gitmek istemiştir. İlk başta ABD başkanı bunu bir tehdit olarak algılamamıştır, sonrasında da devam eden silah ve füze lojistiği Küba Füze Krizi'ne sebep olmuştur. 1962 Eylül'ünde Küba'ya Sovyet askerleri, teknisyenleri ile füzeleri gelmiştir. Küba'ya gelen bu füzeler orta menzilli balistik füzelerdir. Füzelerin kullanılması için Sovyetler Küba'ya nükleer başlık da vermişti. Bombardıman uçakları ve kıyı savunma sistemleri için de Küba'ya nükleer başlık veren SSCB, bu yardımların ABD keşif uçakları tarafından tespiti ile birlikte 1962

Küba Füze Krizi ortaya çıkmasında etkili olmuştur. İki ülke açısından savaşa en çok yaklaşılan zaman dilimi Küba Füze Krizi olmuştur. Güven kavramı ikili ilişkilerde sifira kadar inmiştir. İki ülkenin de savaşa, tarafların elinde bulundurduğu nükleer silahlar yüzünden cesaret edememeleri sonucunda anlaşmaya gidilmek istenmiştir (Ekmen, 2021:92-98).

Küba Füze Krizi'nin oluş sırası şu şekilde gerçekleşmiştir: SSCB Küba'ya 1962 yılının Eylül ayında gizlice füzeleri yerleştirmiştir. ABD hava kuvvetlerine ait U-2 keşif uçakları tarafından füzeler görüntülenmiş, istihbaratı verilmiştir. Küba'da bulunan füzelerin ABD kara sahasına olan uzaklıklarının 90 mil yani yaklaşık 145 kilometre olduğu saptanmıştır. Bu füzeler rahatlıkla ABD'yi vurabilecek menzile sahiptiler. ABD'nin seçim döneminde olduğu bir zamanda ABD Savunma Bakanlığı'nın Küba'da bulunan Ekim füzelerinin üslerini gösteren dosyayı, dönemin ABD Başkanı Kennedy'e göstermesi ile olayın ciddiyeti ortaya çıkmıştır. (Ataç, 2021:527) 1962 yılının Ekim ayında Başkan Kennedy ve danışman heyeti Küba'da bulunan SSCB'ye ait orta menzilli balistik füzeleri hakkında bilgi aldıklarında Başkan Kennedy ile danışman heyetinin yüzlerinde büyük bir şaşkınlık ifadesi mevcuttu (Ekmen, 2021:92-98).

Başkan Kennedy, danışman heyeti ve askeri protokolün beraberliğinde kurulan kriz yürütme kurulu altı seçeneği masaya yatırdı. İlk seçenek herhangi bir önlem almamak ve olağan bir şekilde devam etmektir. İkinci seçenek Küba adasını işgal etmektir, üçüncü seçenek adaya bir hava saldırısı gerçekleştirmek, dördüncü seçenek

diplomasiyi kullanarak baskı yapmak, beşinci seçenek Fidel Castro ile görüşme yapmak, altıncı seçenek adayı askeri olarak kuşatma altına almaydı. Başkan Kennedy heyetle yaptığı görüşme sonucunda kurulma aşamasında bulunan füzelerin montajının durdurulması ve Küba'ya giden gemilerin durdurularak gemilerde, montajı yapılan füzelere ait malzemelerin olup olmadığının tespitinin yapılmasını, aramasına izin verilmeyen gemilerin geçişlerinin gerekirse batırılarak durdurulmasını istemiştir. Ayrıca Başkan Kennedy bütün askeri kuvvetleri alarma geçirip SSCB'ye uyarıda bulunmuş Küba'dan gelecek herhangi bir füze saldırısının doğrudan SSCB'den ateşlenmiş bir füze kabul edeceklerini ve karşılığını buna göre verileceğini duyurmuştur (Ekmen, 2021:92-98).

ABD'nin SSCB Büyükelçisi olan Foy Kohler, bu sancılı süreçte ABD Başkanı'nın Küba Krizi ile ilgili yazdığı mektubu SSCB'ye vermiştir. Mektup içeriğinde ABD'nin Küba Füze Krizi ile ilgili aldığı kararlar ile ilgili kararlılığının altını çizmiş ve mevcut dönemde nükleer gücün taraflar için tehlikesini dile getirmiş ve olası bir nükleer savaşta kazanan tarafın olmayacağını, savaşın tüm dünya için bir felakete yol açacağını beyan etmiştir. Küba'da bulunan füzelerin ve askeri teçhizatların montajının durdurulup bir an önce sökülmesini istemiştir. SSCB ise mektuptaki kararlı mesaja karşılık olarak aynı şekilde askeri bütün kuvvetlere olası bir savaşa hazır kıtaya geçmesi emrini vermiş, Sovyet gemilerine yapılacak olası saldırıya karşı ABD'nin deniz kuvvetlerine saldırıda bulunacaklarını ilan etmiştir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 1962 yılının Ekim

ayında toplanmış taraflar arasında krizi çözmeye yönelik girişimlerde bulunmuştur ancak görüşmelerden herhangi bir sonuç elde edememiştir (Ataç, 2021:527-530). İlerleyen günlerde Kruşçev, ABD başkanına göndermiş olduğu bir mektupta Küba'ya karşı ABD tarafından yapılacak olan muhtemel bir müdahalenin yapılmayacağını garanti verilmesi durumunda, Küba'da bulunan mevcut füzelerinin montajının durdurulup söküleceğini beyan etmiştir (Ataç, 2021:527-530). Bu mektup diplomasisinin devam ettiği dönemde ABD hava kuvvetlerine ait bir keşif uçağı olan U-2, Küba hava sahasında vurularak düşürülmüş, ABD hava kuvvetlerine ait bir pilot hayatını kaybetmiştir (Ataç, 2021:547). Mektup diplomasisinde Kruşçev, ABD başkanına göndermiş olduğu ikinci mektubunda, ABD'nin 1961 yılında Türkiye'ye yerleştirdiğı orta menzilli balistik füze olan Jüpiter füzesinin sökülmesi halinde SSCB'nin de Küba'da bulunan SSCB'ye ait orta menzilli balistik füzelerinin sökülmesini taahhüt etmiştir (Ataç, 2021:548-565). Krizin çözümüne yönelik atılan bu adımlar sonrasında krizin getirmiş olduğu savaş tehlikesi azalmış, ABD başkanı Kennedy bir sabah, karşılıklı görüşme yapmak ve diplomasi yolunu açmak için SSCB'nin diplomatı Dobry'nin ile görüşmüştür. Görüşmede ele alınan konu daha önce Kruşçev'in ikinci mektubunda belirttiğı Türkiye'de bulunan Jüpiter füzelerinin kaldırılmasına karşılık SSCB'nin Küba'da bulunan füzelerin kaldırılmasıdır (Alkan, 2021:680). Ayrıca SSCB'nin Küba'ya karşı bir askeri müdahalede bulunmayacağına dair teminat vermesi karşılığında tarafların birbirlerine karşı daha ılımlı bir politika izleyeceği konusunda mutabık kalmışlardır. Kruşçev masada

görüülen bu konuları kabul ettikten sonra mevcut diplomasiyi geliştirmek ve dünya barışını güçlendirmek amacı ile silahsızlanma anlaşmalarını önermiş, tarafların ellerindeki mevcut nükleer silahların sayısını azaltmayı bir anlaşmaya bağlamayı istemiştir. ABD Başkanı Kennedy, SSCB Lideri Kruşçev'in bu önerisini büyük bir sağduyu örneği kabul ederek bununla ilgili çalışmalar yapılmasını gerektiği fikrini beyan etmiştir (Alkan, 2021:681).

Kronolojik sıralamada anlattığımız tüm bu olaylar çerçevesinde dünya olası bir nükleer savaşın eşiğinden dönmüş ve tüm dünya bu gelişmeleri yakından takip etmiştir. Diplomasinin olumlu sonuç vermesi bütün dünya vatandaşlarının ve devletlerin rahat bir nefes almasına vesile olmuştur. 1962 yılı Ekim ayının sonu itibariyle çözüme kavuşan taraflar diplomasi yollarını birbirlerine açmışlar fakat soğuk savaşın görünmeyen tarafında gerginlik devam etmiştir. Bu gerginliğin ortadan kalması Kasım ayını bulmuştur (Ekmen, 2021:92-98).

Örneğin; tarafların hava kuvvetlerine ait uçaklarında nükleer bombalar Kasım ayına kadar uçaklarda yüklü bir şekilde bekletilmiştir. ABD'nin Hava Kuvvetleri 1962 yılının Kasım sonuna kadar olası bir saldırıya karşılık cevap vermek amacıyla DEFCON II durumunda kalmıştır. Kasım sonunda normal durumu olan DEFCON IV durumuna alınmıştır. SSCB ise Kasım sonunda kıtalararası stratejik füze birliklerini tam savaş durumundan normal savaş hazırlık durumuna geçirmiştir. Gerilimin bu derece zirve yapması ve akabinde gelen ilişkilerdeki yumuşama seyri tüm dünya tarafından izlenmiştir (Ekmen, 2021:92-98).

3. Vietnam Savaşı

Akademisyenlerin ve tarihçilerin Soğuk Savaş tarihinde “Yumuşama Dönemi” olarak adlandırdığı 1962-1979 yıllarında ikili ilişkiler her zaman olumlu gitmemiştir. Bunlardan biri de hiç şüphesiz Soğuk Savaş Dönemi’nde önemli bir yere sahip olan Vietnam Savaşı’dır. ABD’nin domino etkisini öngörerek komünist rejimlerin komşu devletleri siyasi olarak etkileyebileceğini düşünerek izlemiş olduğu dış politikasında, Vietnam olası bir komünist rejim adayı olarak görülüyordu. Çin ve Kore’nin ardından potansiyel bir komünist rejim adayı olan Vietnam’a müdahale planlanıyordu.

İki kutuplu dünya düzeninde dünyanın neresinde olursa olsun ABD, komünist rejimleri kendisine tehdit olarak görmekteydi. Çin ile başlayarak Kore ile devam eden komünist rejimin yayılımını durdurmak için Vietnam önemliydi. Vietnam tarihine bakıldığında yirminci yüzyılda bölgede bulunan Kamboçya ve Laos ile birlikte Fransa egemenliği altındaydı (Çakı, 2019:956-957). Vietnam’ın da içinde bulunduğu bu bölge aynı zamanda “Çinhindi” olarak da adlandırılıyordu. II. Dünya Savaşı’nın patlak vermesi üzerine Vietnam, Japonya’nın işgaline maruz kalmıştır. II. Dünya Savaşı’nın bitiminde Soğuk Savaş yıllarının başlangıcı olarak kabul edilen 1945 yılında Çinhindi bölgesi yeniden Fransa’nın hâkimiyetine girmiştir. Bölgede Fransa’nın egemenliğini istemeyen bir Vietnam siyasetçisi olan Ho Che Minh, Eylül 1945’te kimsenin egemenliği altında kalmayan hür bir Vietnam Demokratik Cumhuriyetini kurmuştur. Fransa, Çinhindi bölgesini egemenliği altına almak için giriştiği savaşta büyük bir güç

ile karşılaşmıştır. Karşılaştığı direniş sonrasında bölgeden 1954 yılında çekilmiştir. Fransa'nın bölgeden çekildiği tarihte Güney Vietnam'da Vietnam Cumhuriyeti adı verilen bir yönetim kurulmuştur. ABD Başkanı Eisenhower, Kuzey Vietnam ile Güney Vietnam arasındaki 17. paraleli esas alarak sınır kabul etmiştir. Kuzey Vietnam'da komünist bir rejim kuran Ho Che Minh uluslararası sistemde SSCB ve Çin tarafından kabul görerek desteklenmiştir (Çakı, 2019:957).

Güney Vietnam'da ise Kuzey Vietnam karşısında Batı desteği görülmekteydi. ABD, Çinhindi bölgesindeki müttefiki olarak gördüğü Güney Vietnam'a bölgede tutunabilmesi için sürekli olarak yardımda bulunmuştur (Çakı, 2019:957-959). Tarihler 1950 yılını gösterirken Mao Zedong'un liderlik ettiği ve komünist bir ideolojiyi benimseyen kadro, Çin Halk Cumhuriyeti'ni kurmuştur. Mao, ideolojisini benimsemiş olduğu devletlere karşı yardımda bulunmuş, onları desteklemiştir (Çakı, 2019:958-960). Bu devletlerin arasında Kuzey Vietnam da bulunmaktadır. Vietnam'ın gerek Çin'e yakınlığı gerekse bölgedeki konumu Mao için Vietnam'ı önemli kılmaktadır. Mao yönetimi Kuzey Vietnam ile Güney Vietnam'ın toprak bütünlüğü sağlanarak tek bir komünist rejimi planlamaktaydı. Bunun için Ho Che Minh ile görüşülerek bölgede Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi (Vietkong) adı verilen bir örgüt kurmuşlardır (Çakı, 2019:959). Örgüte üye olan kişilere Vietkong denilmektedir. Vietkonglar, Güney Vietnam'da komünist bir rejim kurmak için bölgeye saldırılara başlamışlardır. Yapılan bu saldırılar ile birlikte Güney Vietnam'da bulunan askeri birliklerde kayıp sayısı yükselmiş, komünistler bölgede

güçlenmeye başlamıştır (Çakı, 2019:959). ABD burada doğrudan bir müdahalede bulunmamış ancak Güney Vietnam'a Vietkonglar ile savaşı için yardımda bulunmuştur. ABD başkanlık seçimlerine girdiği yıl Lyndon B. Johnson'un başkan seçilmesi ile beraber Vietnam'da izlediği politikayı değiştirmiştir. Doğrudan müdahale yapabilmek için hazırlık yapmış, bu karar sonrasında Vietnam iç savaşı uluslararası boyuta taşınmıştır. ABD'nin bu iç savaşa müdahale etmesi ile beraber üstün konumda olan Kuzey Vietnam geri çekilmek zorunda kalmıştır ve iç savaşın dengesini değiştirmiştir (Çakı, 2019:959). ABD'nin yapmış olduğu müdahale ile birlikte uluslararası ilişkilerde SSCB ve Mao yönetimindeki Çin Halk Cumhuriyeti'nin tepkisini üzerine çekmiştir. Fakat ABD burada girmiş olduğu savaşta istediğini elde edememiştir, Vietnam'ı komünist rejime bırakmıştır. Asya'da siyasi yönetimler ABD'nin öngördüğü gibi olmamış mevcut bir domino etkisi yaratmamış ve komünist rejimler sınırlı sayıda kalmışlardır (Çakı, 2019:960).

4. Yumuşama Dönemi

Küba Füze Krizi'nin bitmesiyle başlayan Yumuşama Dönemi 1980'lerde başlayacak olan yeni bir çekişmeye kadar devam edecektir. Bu dönemin Yumuşama Dönemi olarak adlandırılmasının sebebi, ilişkilerde rekabetin devam etmesi ancak diyaloga önem verilmesi, sert güç kullanımı yerine yumuşak güç kullanımının tercih edilmesidir. Bu dönemde ABD ve SSCB arasında Helsinki'de "Stratejik Silahların Sınırlandırılması Görüşmeleri" başlamış, taraflar nükleer silahları sınırlandırmak için birçok kez bir araya gelmişlerdir. İki taraf da

karşılıklı anlaşarak ellerindeki stratejik silahların sınırlarını belirlemeye çalışmışlardır. SALT-1, SALT-2 ve START-1, START-2 anlaşmaları ile taraflar bu dönemde ellerindeki askeri teçhizat, balistik füze ve nükleer başlıklı füzelere kadar birçok askeri teçhizata sınırlandırma getirmişlerdir. Bu dönemde ayrıca ABD, komünist rejimlerle ticari ilişkiler geliştirmiş yumuşamaya olan etki daha da artmıştır. 1970 yılında yaşanan petrol krizi ABD'yi etkilemiştir. Doğal kaynakları bol olan SSCB petrol satışları sayesinde bu krizi fırsata çevirmiştir. İki ülkede Yumuşama Dönemi sonlarına doğru tekrar askeri teçhizatlara yönelik yaptıkları çalışmalar neticesinde iki ülkenin de güvenlik harcamaları artmıştır (Öcal,2017:177-178).

5. Yeni Soğuk Savaş

SSCB'nin 1979 yılında Afganistan'ı işgal etmesiyle başlayan ABD-SSCB ilişkileri yeniden gerilmiştir. Uzun bir aradan sonra tekrar gerilen ilişkiler döneminde ABD başkanı Ronald Reagan, SSCB'nin bu hamlesini hoş karşılamamıştır. Reagan, SSCB ve Komünist rejimlere karşı bu Yeni Soğuk Savaş'ta oldukça sert bir politika izleyerek Neoliberal politikalarını hızlı bir şekilde hayata geçirmiştir. Ronald Reagan izlediği politikada SSCB'yi askeri politikadan daha çok ekonomik ve siyasi olarak yıpratmayı tercih etmiştir. Bu dönemi Küba Füze Krizi'nden bu yana dünyanın nükleer tehdide en yakın olduğu dönem diyebiliriz. Bu yeni dönemde ikili ilişkiler son derece gerilmiş, güvensizlik artmıştır. ABD, Ronald Reagan liderliğinde Soğuk Savaş'ın başından bu yana SSCB'yi ekonomik ve siyasi olarak

bitirmek için politikalar uygulamıştır. Gorbaçov 1980 sonrasında, II. Dünya Savaşı sonrası en gergin dönem olarak nitelendirecektir. Ronald Reagan geçmiş ABD başkanlarına kıyasla daha agresif ve kararlı bir şekilde komünist rejimlerle mücadele etmiştir. Bu dönemde ABD'nin güvenlik harcamaları ciddi şekilde artmıştır (Öcal, 2017:179).

6. Afganistan Savaşı

Soğuk Savaş'ın sonlarına doğru gelen zamanlarda ortaya çıkan bu savaş, SSCB'nin Afganistan'a operasyonu ile uluslararası ilişkiler iyice karmaşık bir hal almıştır. Tarih 1979'u gösterirken Afganistan'da bulunan komünist rejim ülke yönetimdeki sıkıntılar sebebi ile SSCB'den yardım istemiş, Afganistan hükümetine yardım amacı ile giden SSCB askerleri karşısında Afganistan halkı ile karşı karşıya gelmişlerdir. SSCB'nin Afganistan'da savaştığı grup ise anti-komünist olan İslamcı Mücahit'lerdir. Diğer adı ile direnişçilerdir. Afganistan'daki direnişçileri ise Çin, Pakistan ve ABD desteklemektedir. Burada ABD'nin ve Çin'in direnişçilere vermiş olduğu gelişmiş askeri teçhizatlar ve eğitimler sayesinde SSCB, 9 yıl süren bir savaşın ardından istediğini alamayarak savaşı bitirmiştir. Yenilgi SSCB'nin itibarını kırmakla kalmamış, hayalini kurduğu büyük komünizmi de hayal kırıklığına uğratmıştır. Savaş sonrasında yorgun, ekonomik açıdan ise çok zayıflamış duruma düşen SSCB, o dönem “Yıldız Savaşları” olarak adlandırılmış uzay teknolojilerine cevap vermeye çalışmıştır. Zaten yeni savaştan çıkması sebebi ile yorgun ekonomiye sahip olması yanında bu savaşta askeri olarak çok

sayıda kayıp da vermiştir. Dokuz yıllık bir Afganistan müdahalesinin ardından Afganistan'da ABD destekli direnişçilere karşı başarı sağlanamayacağıının anlaşılması üzerine SSCB, bu bölgeden geri çekilme kararı almıştır (Erman, 2019:155-170).

7. Gorbaçov Dönemi

1985'te SSCB'ye liderlik yapmaya başlayan Mikhail Gorbaçov, SSCB'de gerek iç politikada gerek dış politikada birçok yeniliğe ve reforma imza atmıştır. Gorbaçov iç politikadaki hedeflerini gerçekleştirmek için ihtiyaç duyduğu ekonomik gücü maalesef dış politikada ABD ile mücadele etmek için kullanıyordu. İç politikada ihtiyaç duyduğu reformlar için dışarıdaki tansiyonun düşmesi gerekliydi. Dış politikadaki gerginliğin azalması için çalışmalar yapmıştır. Gorbaçov dış politikada SSCB'nin geleneksel ideolojik dış politikası yerine daha realist ve daha uyumlu bir dış politika izlemeyi öngörmüştür. Gorbaçov diğer liderlerin aksine dünyaya artık sınıf mücadeleleri ve ideolojik pencereden bakmamıştır. Bu da gerek içeride gerek dışarıda yapmış olduğu reformlara ve izlemiş olduğu politikalara yansımıştır. Gorbaçov'un daha ılımlı bir politika izlemesi ve reformist düşünceleri gerilimi düşürmekle kalmayarak Soğuk Savaş'ın kritik sona yaklaşıldığını göstermiştir. 1980'in başından sonuna kadar liderlerin dönemlerine damgasını vurmuş olduğu bir dönem görürüz. Burada iki lider özellikleriyle ön plana çıkmaktadır: Ronald Reagan ve Mikhail Gorbaçov. Gorbaçov'un Avrupa'daki komünist rejimlere karşı kesmiş olduğu askeri yardım sonucunda ABD-SSCB arasındaki

güvenlik ikilemi hemen hemen bitmiş sayılabilir. Soğuk Savaş'ın bitmesine sebep olan 1991 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin yıkılması sonucu 15 bağımsız ülke ortaya çıkmıştır. SSCB arkasında güvenlik ve Soğuk Savaş başta olmak üzere uluslararası literatüre birçok çalışma alanı bırakmıştır (Kurt, 2021:1353-1377).

8. Berlin Duvarı'nın Yıkılışı

Yıl 1989, Avrupa'da Doğu-Batı bloklarının en keskin görüldüğü Avrupa'nın ikiye bölündüğü yer olan Almanya, Berlin. Şehri ikiye bölen ve birçok trajediye sebep olmuş bir duvar olan Berlin Duvarı'nın artık taraflar arasında yumuşama olması nedeniyle yıkılmaması için bir sebep kalmamıştır. Almanya'yı doğu ve batı Almanya olarak ayıran ve Doğu'da SSCB, Batı'da ABD tarafları bulunan Almanya'da artık taraflar bu duvarın yıkılması gerektiğini onaylıyorlardı. SSCB'nin artık duvarın yıkılmasına karşı bir itirazı bulunmuyordu. İki tarafın da grupları toplanarak sembolik bir şekilde ve tarihe tanıklık ettiklerinin bilincinde olan bu insan grupları yıllardır kardeşi kardeştan, anneyi çocuklardan ayıran bu trajik duvarın yıkılışına tanıklık etmek için oradaydılar. Tabi ki bu gelişme artık Almanya'nın birleşmesi anlamına da gelmekteydi. Soğuk Savaş Dönemi'nde ikiye bölünen Almanya'da artık siyasi toprak bütünlüğü mümkün olabilecekti. Berlin Duvarı'nın yıkılması en çok da Soğuk Savaş'ın bittiğinin bir göstergesi haline geliyordu. Çünkü Berlin Duvarı, Soğuk Savaş'ın en sıcak şekilde yaşandığı yer olmuştu. Berlin Duvarı'nın yıkılmasının ardından devletlerin önceliği artık SSCB-

ABD güvenlik ikilemi değil artık devletlerin kendi iç işleri ve iç politikalarıdır. SSCB'nin o dönemde bozulmuş ekonomisi ile birlikte böylesine büyük bir çekişmeden çıkması vatandaşları üzerinde büyük bir buhran ve yorgunluğa sebep olmuştur. Takvimler 1991 yılını gösterdiği sırada SSCB içindeki siyasi sıkıntılara daha fazla karşılık verememiş ve bazı bölgelerdeki grupların bağımsızlık istemeleri sebebi ile dağılmış, bu dağılma 15 yeni bağımsız devletin kurulması ile son bulmuştur. Soğuk Savaş, SSCB'nin dağılması ile birlikte artık resmen bitmiş ve ABD'nin zaferi ile sonuçlanmıştır. SSCB'nin halefi konumunda ortaya çıkan Rusya Federasyonu SSCB'nin bıraktığı enkazda iç politikayı, dış politikayı, ekonomik sıkıntıları toparlamak için 2000 yıllarına kadar uğraşmıştır. ABD, Soğuk Savaş sonrasında tek kutuplu bir uluslararası ilişkilerin başrolü olarak görülse de uluslararası ilişkilerde çok kutuplu bir dünya düzeni görmekteyiz (Yıldırım, 2020: 5179-5183), (Heywood, 2011:73).

Sonuç

İkinci Dünya Savaşı sonrasında görülen iki kutuplu dünya düzeninde tarafların ideolojik olarak birbirlerine taban tabana zıt olmaları, askeri güç olarak birbirlerine üstünlük kuramamaları, hemen hemen eşit konumda bulunmaları ve birçok sebep göz önünde bulundurularak SSCB ve ABD'nin birbirlerini potansiyel düşman olarak görmelerine sebep olmuştur. Bu potansiyel düşmanlık zaman içinde tarafların aracı ülkeler üzerinden savaşlarına, darbelerine, casus

savaşlarına sebep olmuştur. Tarihçilerin Soğuk Savaş adını verdiği bu dönemde taraflar arasında ideolojik olarak keskin bir fark görülmektedir. Küba Füze Krizi'ne kadar iki taraf açısından gerginlik sürekli artarak devam etmiştir. Küba Füze Krizi'nde ise dünya olası bir nükleer tehdide maruz kalmış ancak tarafların bu süreci belki de iyi bir şekilde kontrol etmesi ve karşılıklı kesin yıkım doktrini sebebi ile büyük bir felaketten dönülmüştür. Burada vurgu yapmak istediğim bir durum ise liderlerin birbirlerine karşı diplomasi yolları araması ve bu diplomasi yolunu açmalarıdır. Küba Füze Krizi'ni liderler çerçevesinde ele aldığımızda Küba'da Komünist rejim yanlısı bir lider olan Fidel Castro, Kruşçev ve Kenndy ile birlikte başrol olarak görebiliriz. Kruşçev'in ABD ile diplomasi yolunu açan mektup trafiği ve sonrasında devletlerin birbirlerine diplomasi yolunu açmaları büyük bir felaketi önlemiş, bu durum bize liderlerin olaylar karşısında tutum ve davranışlarının önemini bir kez daha göstermiştir. Sonrasında iki taraf arasında yumuşama görülmüş taraflar ellerindeki nükleer ve askeri güçleri kısıtlamak ve durumu kontrol altına almak için masaya oturmuşlardır. Bazı masalardan anlaşmayla kalkmışlardır. Her ne kadar taraflar bu dönemde birbirlerine karşı diyalog yollarını açmışlarsa da diğer bütün alanlarda çekişme aynen olduğu gibi devam etmiştir. 1962 yılında büyük bir felaketten dönülmüş olması taraflar arası diyaloga yönlendirmiş ancak bu diyaloglar bazı konularda sonuca varmaya yetmemiştir.

Vietnam'da ortaya çıkan Ho Che Minh liderliğinde komünist rejim ülkede iç savaşa sebep olmuş ve bu iç savaş kutuplar arası savaşa

dönüşmüştür. SSCB'nin Afganistan'ı işgal etmesi ve Ronald Reagan'ı başkan seçmesinin ardından başlayan süreç Soğuk Savaş'ın en gergin yıllarını kapsamaktadır. Küba Füze Krizi gibi gergin geçen bu dönemde tekrar nükleer füze tehdidinin ortaya çıkışı ve silahlanma yarışı daha da hızlanmış hatta bu yarış uzaya taşınmıştır. Güvenlik ikileminin yoğun bir şekilde görüldüğü bu dönem Gorbaçov'un ılımlı politikaları sayesinde yumuşamaya başlamıştır. Soğuk Savaş bize liderlerin önemini bir kez daha hatırlatmış, dünya savaşlarının başlaması ve bitmesinde dönemin dinamikleri ne kadar büyük önem arz etmiş olsa da liderlerin stratejileri, davranışları, tutumları, ideolojileri, bilinçaltı psikolojilerinin savaşları başlatma ve bitirmede ne kadar muktedir olduklarını göstermiştir. Soğuk Savaş liderler bazında incelendiği zaman Reagen ve Gorbaçov, Soğuk Savaş'ın bitmesinde önem arz etmektedir. Gorbaçov'un görüşmeler sırasında takınmış olduğu ılımlı tavır liderlerin savaşlara ve barışlara yön vermesinde özellikle Soğuk Savaş konusunda somut bir delil niteliği taşımaktadır. 1991'de SSCB'nin dağılması ile bir döneme damga vurmuş olan Soğuk Savaş kavramı resmen bitmiş, tarihçilere ve akademisyenlere çok zengin bir kaynak bırakmakla kalmamış dünya barışı içinde güzel bir çalışma alanı olmuştur.

Kaynakça

Alkan, U. (2021). Küba Füze Krizi'nde Türkiye'nin Rolünün

Postkolonyal Perspektiften Değerlendirilmesi. *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 5 (2), 673-700.

Ataç, K. K. & Özcan, B. S. (2021). 1962 Küba Krizi: Amerikan Arşivleri Üzerinden Bir Okuma. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 17 (39), 521-562.

Çakı, C., Gazi, M. A. & Çakı, G. (2019). Vietnam Savaşı Sırasında Çin-ABD İlişkileri: Çin Propaganda Posterleri Üzerine İnceleme. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7 (2), 953-976.

Ekmen, B. (2021). Zorlayıcı Diplomasi ve Küba Füze Krizi. *Diplomasi Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 91-108.

Erman, K. (2019). Çin Halk Cumhuriyeti Dış Politikasında Afganistan. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (42), 169-191.

Heywood, A. (2011) *Küresel Siyaset*, Adres Yayınları.

Kurt, H. (2021). The Times Gazetesinde Gorbaçov'un Glasnost ile Perestroyka Politikalarını Uygulaması. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 8, 1350-1381.

Öcal, M. (2017). Soğuk Savaş'tan Bir Kesit: Yapısal Değişiklikler ve Bloklar Arası İlişkiler 1960-1991. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5 (2), 165-184.

Yıldırım, C. (2020). Soğuk Savaşın Simgesi Berlin Duvarı ve

Sinemadaki Yansımaları. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16 (32) , 5176-5203 .

SECURITY PRACTICES OF THE EUROPEAN UNION ON MIGRATION: AN ANALYSIS OF FRONTEX WITHIN THE FRAMEWORK OF BIOPOLITICS

Gizem ERTÜRK*, Nursena DİNÇ**

ABSTRACT

The Aegean area has always been an important transit point for migration; however, the establishment of the European Union gave further impetus to the migration phenomenon and increased the significance of the area within this context. The migration waves have been more visible in the area in recent decades, and particularly after the “2015 Migration Crisis,” this issue has been subject to further securitization in the EU. In this conjuncture, FRONTEX, which is an agency set up by the EU in 2005 for the purpose of managing and coordinating the border control efforts, has become more functional in the relevant area, but at the same time, have some questionable actions within the context of human rights. This paper problematizes the rationality behind the existence and practices of such a structure and attempts to make a political and legal analysis of the security practices of the European Union against migration within a framework based on the biopolitics approaches of Michel Foucault and Giorgio Agamben. The dataset of this paper, which focuses on the agency in question by taking it as a case, is formed by making use of the existing literature on the EU’s security policies, the relevant official texts of the Union and FRONTEX’ reports on migration practices in and around the Aegean Sea.

Keywords: migration, biopolitics, FRONTEX, security, European Union, securitization

ÖZET

Ege bölgesi göç için her zaman en önemli geçiş noktalarından biri olmuştur; fakat Avrupa Birliği’nin (AB) kuruluşu bu olguya daha da ivme kazandırmış ve bu bağlamda bölgenin önemini daha da artırmıştır. Göç dalgaları son yıllarda bölgede daha görünür hale gelmiş ve özellikle “2015 Göç Krizi”nden sonra bu konu AB’de daha fazla güvenlikleştirmeye tabi tutulmuştur. Bu konjunktürde, AB tarafından 2005 yılında sınır güvenliğini yönetmek ve koordine etmek amacıyla kurulmuş bir

* Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, gzmertk159@gmail.com

** Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi

ajans olan Frontex, ilgili alanda daha işlevsel hale gelmekle birlikte, aynı zamanda kendi bünyesinde, özellikle insan hakları bağlamında bazı tartışmaya açık eylemlere de sahiptir. Bu makale, böyle bir yapının varlığını ve uygulamalarının ardındaki rasyonaliteyi sorunsallaştırmakta, Michel Foucault ve Giorgio Agamben'in biyopolitika yaklaşımlarını temel alan bir çerçevede Avrupa Birliği'nin göçe karşı güvenlik uygulamalarının siyasi ve hukuki bir analizini yapmaya çalışmaktadır. Söz konusu kuruma odaklanıp onu vaka çalışması olarak ele alan bu çalışmanın veri seti, AB'nin güvenlik politikalarına ilişkin mevcut literatürden, Birliğin ilgili resmi metinlerinden ve Ege Denizi çevresinde göç uygulamalarına ilişkin Frontex raporlarından yararlanılarak oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: göç, biyopolitika, Frontex, güvenlik, Avrupa Birliği, güvenikleştirme

Introduction

The borders that situated in the Aegean-Mediterranean Area have always been fragile borders for the security of the EU in the context of irregular migration since the most preferred routes pass from this area. Especially after “2015 Migration Crisis” the situation has become more visible for the Union. To cope with this situation, the European Union more concentrates on border security policies to securitize the area. European External Action Service, which is established after the Lisbon Treaty includes Common Foreign and Security Policy service that implies Global Security Agenda of the EU. CFSP agenda includes external border security policies to protect the external borders of the EU from irregular migration. After 2015, the agenda of CFSP, in the context of irregularities on both land and maritime borders, get intensified in order to maintain the control of population, security, freedom of the Union. FRONTEX, the European Border and Coast Guard Agency has established to protect the borders by means of security policies and biopolitical tools that focused on both

armed and unarmed control in the borders. Even though those border policies of the EU, and therefore FRONTEX, has criticized in the literature, biopolitics formed a basis to interpret the border security policies of the EU via using the key concepts of biopolitics that are governmentality, population management, the sovereign power's ability to choose who will possess the right to have rights. For the purpose of managing the population of the EU and protecting the rights of the EU citizens, FRONTEX' operations have been funded and supported by the EU member states against irregular migration. In this analysis, it is aimed to examine the EU security policies within the framework of biopolitics approach of Foucault and Agamben, and taking FRONTEX as a case to explain to biopolitical perspective of borders while focusing on the FRONTEX operations in the Aegean Area.

1. Theoretical Framework

Biopolitics is a wide concept of Foucault that mainly focuses on governmentality of populations. The occurrence of Biopolitics has been visible with nation-states in the 19th century according to Foucault, even though some philosophers claim that Biopower has always been there in human history. However, Foucault first separated the new type of power evolved in two forms, which he called anatomopolitics of the human body and biopolitics of the population (Chadwick, 2012). The philosophy that Foucault asserts that the Biopower practices its power on bodies, and its main aim is to

govern bodies. Foucault also claims that this type of power has been strengthened after modernity. To explain his philosophy of Biopolitics, he discusses modern institutions like hospitals and jails. According to Foucault, Biopower is strictly linked with liberalism regarding the importance of human body as a labor force in capitalism. Biopower aims to make bodies stronger, healthier, and wealthier, therefore, the contribution of bodies to capitalism increases while making bodies efficiently work for the capital system.

In Foucault's concept of Biopolitics, dichotomy is one of the pillars that become prominent in governing the populations. As an example, the dichotomy of "we" and "others". Others refer to the ones threatening "we" and "we" refers to the ones that should be the protected ones from the others. In this type of dichotomy, biopower has the power to "*to make live and let die*" instead of the pastoral power which has the right to decide who will live and who will die (Foucault, 1978). To make it clear, "Biopolitics operates under the prerogative of whom to 'make live' and whom to 'let die.'" (Randolph, 2021). Here, biopower must protect the certain number of people while letting the others -which are threatening that certain number of population- die. A good example for this that Foucault gives is governmentality in pandemic times, which governments use their power to limit the freedom of people to protect the health and therefore safety of the certain number of people's lives, a more recent e.g., closing borders in COVID-19 pandemic to protect the number inside the country might be clear to show the lockdown techniques of Biopower. However, the

tools of Biopower are not limited to lockdown techniques, to control the population surveillance is one of the main tool of the power, therefore controlling the population gets easier and faster.

The dichotomy of inside-outside, normal-anormal etc. becomes prominent in this study while focusing on migration and border management because governments, in 21st century, have faced many challenges in border management caused by migration flows especially after *2015 Migration Crisis* and their policies towards flows, have been apparent especially in borders. As one of the most important area of flows, in Europe, this concept has widely been used by the EU states to manage the migration flows - *mostly originated from Syria, Afghanistan, Somalia, Sudan, Eritrea Iraq, Turkey-* to the Schengen Area, which might be defined as an exceptional area of protection(European Commission, 2021). Foucault claims that dichotomy is important because their demography can transform suddenly in an uncontrollable way.

Compared to Agamben's concept of Biopower, Foucault's concept is more focusing on the positive influence of the power on population as governmentality, development and efficiency have been main aims of the power. On the other hand, Agamben explains biopower mainly focusing on the concept of "State of Exception" and "Homo Sacer" which will be analyzed below.

Agamben has strengthened the theory of Biopolitics by especially adding the concept of "State of Exception" (Agamben, 2005). This concept is crucial for explaining second section which is

mainly about the human rights violations -can be reduced to the refugee rights as well- within the framework of biopolitics. Agamben argues that modern democratic State has inherent totalitarian control over life and death because biopolitics in here means political control over bare life and the State of Exception is the device used by States to expel people to reduce them to bare life. State of Exception is simply constituted when the sovereign extends its power and acts beyond law. All the rights of the subjects can be taken away by the sovereign with the justification of exception conditions. Refugees and asylum seekers are often regarded as in this State of Exception. Thus, with Agamben's State of Exception concept, it helps to investigate how the suspension of refugees' rights in times of emergency or crisis can become a long-term asset for the European Union after the establishment of FRONTEX.

Agamben has strengthened the theory of Biopolitics by especially adding the concept of "State of Exception" (Agamben, 2005). In order to understand what Agamben means with State of Exception, there is a need for defining some concepts; zoe, bios, bare-life and Homo Sacer. Agamben explains the birth of biopolitics with the conceptualization of bios and zoe. Bios and zoe are terms that the Greeks used to describe the word life. Zoe means living the way all living things live, including animals as well as humans, and in short, it means bare life. Bios, on the other hand, defines the life that comes with belonging. Zoe was considered to belong to the domestic sphere concerned with the natural life and reproduction of life. And it existed

outside of political life, the bios. However, when the domestic sphere became the domain of the polis, bare life became politicized, and politics thus evolved into biopolitics.

Another concept introduced into biopolitics by Agamben is Homo Sacer. Homo sacer was defined in ancient Roman law as a sacred man who “may be killed and yet not sacrificed”. What is meant here is a person for whom it is not permissible to sacrifice, but when killed by someone, the murderer will not be considered a murderer by law. In short, the person who is not protected by the law and therefore cannot have the rights granted by the law is called Homo Sacer. Agamben has brought the concept of Homo Sacer to the modern world by arguing that the concept of human cannot be understood independently from the nation state.

Biology gives nation-states the opportunity to create a Homo Sacer position. Thus, what is considered abnormal in the state system can be outlawed by expulsion. The device used by states to expel people to reduce them to bare life is the State of Exception. Since bare life is excluded by being included in the judiciary and political life, Agamben sees bare life as the hidden basis behind the political system that constitutes the State of Exception (Agamben, 1998, s. 12). The concepts of Homo Sacer and State of Exception are thus closely linked (Svorkdal, 24).

State of Exception concept is crucial for explaining second section which is mainly about the human rights violations -can be reduced to the refugee rights as well- within the framework of

biopolitics. Agamben argues that modern democratic State has inherent totalitarian control over life and death because biopolitics in here means political control over bare life and the State of Exception is the device used by States to expel people to reduce them to bare life. State of Exception is simply constituted when the sovereign extends its power and acts beyond law. All the rights of the subjects can be taken away by the sovereign with the justification of exception conditions. Refugees and asylum seekers often regarded as in this State of Exception. Thus, with Agamben's State of Exception concept, it helps to investigate how the suspension of refugees' rights in times of emergency or crisis can become a long-term asset for the European Union after the establishment of FRONTEX.

2. Methodology

In this research, it is aimed to analyze whether the framework of biopolitics is applicable to European Union's border security strategies against migration. In order to answer this main question, case study methodology is used. As case study is widely accepted as a proper form to test a theory, it is exercised as the methodology of this study. Our dependent variables are the FRONTEX' operations while independent variable is the EU's migration and border policies. Main argument is whether Frontex operations are biopolitical can be explained by the policies of the European Union. To examine the main question, the EU's border security policies have analyzed both political and legal way. In this study, secondary sources, mostly primary

sources, are also included. The EU's and FRONTEX' official documents, factsheets, legal documents, existing literature, the EU's official reports from Eurostat and Eurobarometer have been analyzed. Receiving sources from the official documents of the EU, which means primary sources might limit this study. Although primary sources have been accepted as more creditable, it might be difficult to find secondary sources that justify their validity. Lack of literature in this issue, also, lack of information access to documents of FRONTEX' operations might be another limitation to this study. With this research, it is aimed to contribute to the literature by interlinking biopolitical perspective to the migration studies which is more focused on border policies.

3. EU Security Policies and FRONTEX

In this part of the paper, European Security Strategies will be analyzed according to CFSP (Common Foreign Security Policy) strategy documents of EEAS (European External Action Service). “The European External Action Service (EEAS) is the European Union's diplomatic service. Since 2011, the EEAS carries out the EU's Common Foreign and Security Policy to promote peace, prosperity, security, and the interests of Europeans across the globe” (European Union, 2021). “Alongside the external representation role of the President of the European Council, the Lisbon Treaty reformed the position of High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy and established a brand new European External Action Service (EEAS) to support the office” (European Council, 2021). Main

activities of the EEAS are peace building, ensuring security under the CFSP and CSDP (Common Security and Defense Policy), maintaining good relations with neighbours, development and, tackling with climate change and human rights issues “The EU’s Common Foreign and Security Policy (CFSP) was established in 1993 and has since been strengthened by subsequent treaties. Today, Parliament scrutinizes the CFSP and contributes to its development, by supporting the European External Action Service (EEAS), the EU Special Representatives (EUSRs) and the EU delegations. Parliament’s budgetary powers shape the scale and scope of the CFSP, as well as the EU financial instruments that sustain the EU’s foreign activities”(Malovec & Padurariu, 2021).

EU Global Strategy documents will be main instruments of this part of the paper to examine the EU strategy of security on external borders. In June 2015, the European Council tasked the High Representative with preparing an EU Global Strategy on Foreign and Security Policy (EUGS) by June 2016. After the assessment of High Representative, it is concluded that there was a need for revising the 2003 ESS (European Security Strategy) in order to be able to understand and face today’s international challenges in a strong and coherent manner and draw on the wide range of tools and mechanisms at its disposal (Malovec & Padurariu, 2021). In 2016, Global Security Strategy has been presented as significantly different from 2003 ESS. “Global Strategy identifies five priorities for the EU foreign policy: The security of our Union; State and societal resilience to our East and

South; An integrated approach to conflicts; Cooperative regional orders; Global governance for the 21st century” (Malovec & Padurariu, 2021).

In ESS 2003, terrorism, proliferation of weapons of mass destruction, regional conflicts, state failure, organized crime have been represented as key threats that Europe faces (General Secretariat of the Council, 2003). Irregular migration has been mentioned under the title of organized crime as a threat and interlinked with terrorism instead of taking migration as a threat itself. “Additionally, as Germond and Smith (2009) point out, the advent of the European Security Strategy (ESS) in 2003 was a key moment in the recognition of the strategic importance of the sea for EU security. This document refers to many sea-borne threats to Member States, particularly in the Mediterranean and Black seas. In the ESS the significance of the maritime borders of the EU is connected to the importance of the broader relation between ‘Europe’ on the one hand and the rest of the world on the other” (Vaughan-Williams, 2011). Additionally, Mediterranean area has mentioned as the one has the major importance for Europe, also pointed out as posing complex challenges like ‘illegal migration’ (General Secretariat of the Council, 2003). To sum up, in 2003 ESS, it has been seen that ‘illegal migration’ from Mediterranean area has securitized and pointed out as one of the key challenges for the security of Europe. In 2003, in order to be more capable and effective for Europe, maritime surveillance is mentioned as one of the needs which clearly shows

biopolitical maritime borders that focused on strict surveillance in order to control mobility in the Mediterranean Sea.

After one year of 2003 ESS, FRONTEX is established as “European Border and Coast Guard Agency” in 2004 to ensure safe and well-functioning external borders providing security (FRONTEX, 2021). “Its overall mission is to promote and coordinate the management of EU’s external borders, and it does so through common risk analysis, training of border guards, and most visibly, through expansive joint return, sea and land border operations” (Neal, 2009). Their first operation has started in 2006 in the Canary Islands of the Spain (Horsti, 2012). It has approximately 300 employees stationed in its headquarters in Warsaw, and a much larger pool of personnel and equipment at its disposal from member states for potential operations. With a strong political support from the European Commission, Frontex has seen a steady growth in its tasks and responsibilities, as well as budget resources (93.9 mill. euro in 2013) exceeding those of Europol (Aas & Gundhus, 2015).

In 2016, Global Strategy has presented “A More Effective Migration Policy” as a title that focuses on developing special relations with origin and transit countries of migrants and refugees in order to improve ‘border management’ (European Union, 2016). Border management becomes essential aim that is strictly interlinked with migration policy of the EU. Securitized borders become more visible in 2016 Global Strategy, concurrently with “2015 Migration

Crisis”. Biopolitical bordering of Europe become crystallize in 2016 Global Strategy by securitizing migration and migrants notably. Especially after 2016 Global Strategy, it is seen that surveillance technologies are improved faster to monitor borders and therefore migrants. Biopolitical border management tools also have become more visible in the report:

First, European security hinges on better and shared assessments of internal and external threats and challenges. Europeans must improve the monitoring and control of flows which have security implications. This requires investing in Intelligence, Surveillance and Reconnaissance, including Remotely Piloted Aircraft Systems, satellite communications, and autonomous access to space and permanent earth observation. Regarding high-end military capabilities, Member States need all major equipment to respond to external crises and keep Europe safe. This means having full-spectrum land, air, space and maritime capabilities, including strategic enablers (European Union, 2016).

FRONTEX’s activities in Aegean area coherent with the EU’s security policies, focusing on border and maritime surveillance and therefore monitoring and control. Regarding the surveillance activities, it works with EUROSUR -European Border Surveillance System- which enables member states to rapidly exchange information, ensure necessary cooperation, offer a joint response to challenges. “FRONTEX is responsible for coordinating the EUROSUR Fusion

Services - FRONTEX shares information collected from satellites and other surveillance tools such as the ones used by the European Maritime Safety Agency and the EU Satellite Centre with Member State” (European Commission, n.d.). FRONTEX regularly organizes industry days for maritime surveillance solutions to improve the surveillance technology. “Un/manned airborne platforms (RPAS, aerostats, aircraft or combined) are able to carry out maritime surveillance, search, and rescue); maritime surveillance sensors: electro-optics, radar sensors, AIS and mobile phone detection equipment; command and control software able to integrate sensors and data from multiple assets. Data fusion and analytics from land, airborne, sensors and third-party data sources and beyond line-of-sight encrypted wideband communications have been used to monitor the maritime borders easily, rapidly and more efficiently (FRONTEX, 2020a). Those biopolitical technologies are improved swiftly to control the external borders, therefore, irregular migrants.

On the other hand, dichotomy of we-others might be explained through Biopower, as Foucault claims, without that dichotomy, it is not possible to define the threat. Once the EU securitizes the borders and uses the dichotomy of “our citizens” lives versus others, this perception of threat links with migration and other people that are on the outside of Europe. Therefore, external borders which are the lines between European citizens and outsiders, become the subject of biopolitics in order to govern bodies inside and outside that might affect the insiders’ lives. According to this type of power ruling the borders, the agencies

like FRONTEX, EUROSUR are the tools to improve the power on borders against irregular migrants and irregular migration itself.

4. Aegean Area– Operation Poseidon

Irregular migration across the Sea border from Turkey to Greece is not new. As explained during the conference (in Oslo), “The crisis didn’t start for us in 2015, the refugees started to come in Lesbos in bigger numbers in 2001 (Bayanaa, 2017). And we have already deaths, many deaths registered. And in 2009, the flows stop, and it goes the Northern border of Greece and in 2012, we have again refugees arriving in Lesbos”. Nevertheless, the sharp increase of migrants entering through the ‘tight’ maritime border between Turkey and Greek islands in 2015 has marked a real turning point in terms of the EU’s response. The increase in human tragedies at high seas in Greece, has “triggered a more institutionalized approach to surveillance operations” (Bayanaa, 2017).

As an example of the biopolitical border governance especially strengthening after 2015, Operation Poseidon in Aegean area demonstrates the focus of the EU to the monitoring, detecting, and controlling. “Operation Poseidon supports Greece with border surveillance, saving lives at sea, registration, and identification capacities, as well as combatting cross-border crime. The operational area covers the Greek sea borders with Turkey and the Greek islands” (FRONTEX, 2020b). Operation Poseidon continues as multipurpose operation to support Greece in trans-border crime.

“Frontex supports Greece with almost 700 guest officers, who perform border surveillance, assist in the identification and registration of incoming migrants, as well as debriefing and screening. Operation Poseidon Sea is increasingly becoming a multipurpose operation covering a number of aspects of cross border crime including smuggling of illegal substances, weapons, detection, forged documents and many others. It also covers several aspects of the coast guard function such as SAR, detection of illegal fishing and maritime pollution. When migratory pressure on this route dramatically increased in 2015, Frontex strengthened its operations on Greece’s most affected islands in the Eastern Aegean, bringing additional vessels and aircraft to help in patrolling and search and rescue operations. The agency also significantly increased the number of officers who assisted the Greek authorities with the identification and registration of arriving migrants and refugees, along with interpreters and forged document experts. The agency continues to support Greece in border surveillance, search and rescue, registration and identification of the migrants, but it also assists the Greek authorities in returns and readmissions from the hotspots. Debriefing officers deployed by the agency collect intelligence about people smuggling networks operating in Turkey and migrants’ countries of origin.

The agency shares this information with the Greek authorities and Europol” (FRONTEX, 2016).

“The financial resources for the joint operations Poseidon (in the Aegean 38 Sea) and Triton (in the Mediterranean Sea) have been tripled to address undocumented migration and cross border crime via the Sea” (Bayanaa, 2017). Main aims of the Operation Poseidon have presented as border surveillance, collecting intelligence, detecting cross-border crime which are focusing on monitoring, detecting, and improving the ability to intervention rapidly which shows biopolitical governmentality of the EU at the borders.

5. Legal Analysis on EU Border Security Policies

In this part of the article, an analysis will be made from Agamben’s perspective of biopolitics on the legality of these border policies through refugee rights, which is a controversial issue on the European Union's Border Policies. The first question here is about which category does the EU consider refugees? The connection that Agamben establishes between the concepts of nation state and human in his work “Beyond Human Rights” is worth to mention.

According to Agamben, the nation-state only defines its citizens as human beings and allows them to use the rights they have acquired as citizens. In order to reach this conclusion, Agamben first sets out from the link between nation state and sovereignty. He defines nation-state as a state that makes nativity or birth [nascita] (that is, naked human life) the foundation of its own sovereignty (Agamben,

1993). In this context, if the refugee represents such a disturbing element in the nation-state order, it is primarily because it breaks the identity between human and citizen, and between birth and nationality, and puts the original sovereignty construct into crisis (Agamben, 1993). Agamben refers to the fact that growing segments of humanity—for example, refugees—can no longer be represented in the nation-state, and that this innovation threatens the foundations of the nation-state in the above-mentioned crisis of sovereignty.

In this case, refugees whose borders have been closed by the European Union, are considered abnormal, excluded from the law and brought back to bare life because they do not have citizenship rights. Agamben argues, when their rights are no longer the rights of the citizen, that is when human beings are truly sacred, they are becoming Homo Sacer. There are certain rules in international law that can serve as a basis for converting stateless people into Homo Sacer. As an example, in the human rights declaration of 1948, it was stated that the acquisition of these rights was reserved for people within a region or under the jurisdiction of a region.

...a common standard of achievement for all peoples and all nations, to the end that every individual and every organ of society, keeping this Declaration constantly in mind, shall strive by teaching and education to promote respect for these rights and freedoms and by progressive measures, national and international, to secure their universal and effective recognition and observance, both among the peoples of

Member States themselves and among the peoples of territories under their jurisdiction. (The United Nations, 1948).

In other words, the first condition to benefit from human rights is to be within the jurisdiction of that state. This situation shows that by implementing border security policies (preventing unauthorized entry, deportation), the sovereign nation state of the European Union uses its sovereign power to decide who can possess human rights.

Here, it can be thought that stateless persons can benefit from refugee rights if they meet the necessary conditions. The European Union did not include the definition of refugee in the definitions section of the Schengen Agreement alone. The EU defined refugees as asylum seekers and mentioned the application requirements.

Asylum seeker: shall mean any alien who has lodged an application for asylum within the meaning of this Convention and in respect of which a final decision has not yet been taken; (Schengen Agreement, 1985)

Refugee identity is defined by Article one of the 1951 Refugee Convention. “someone who is unable or unwilling to return to their country of origin owing to a well-founded fear of being persecuted for reasons of race, religion, nationality, membership of a particular social group, or political opinion.”. Illegal entry of refugees is regulated in Article 31 of the same statute. Paragraph 1 of the article obliges States parties not to impose penalties for illegal entry or refugee

intentions if they show good cause. In the second paragraph, it is stated that refugees are not subject to any restrictions other than necessary conditions, and if there is a restriction, this restriction may continue until the status of refugees in the country is determined. The second paragraph also obliges States Parties to provide a reasonable period of time and all necessary facilities for the reception of these refugees into another country. As can be seen here, Article 31 does not oblige states parties to accept refugees who try to enter their territories without permission.

As the European Border and Coast Guard Agency, Frontex prevents unauthorized crossings from the borders and especially helps coastal states where migration flows are intense. The legal responsibility of Frontex, as an agency affiliated to the European Union, arises from the responsibility of the member states. In this context, Frontex's authority to intervene at sea, as a sub-branch of the jurisdiction of the member states, is regulated in Articles 6 (interception in the territorial sea), 7 (interception on the high seas) and 8 (interception in the contiguous zone) of the regulation 656/2014.

Common to these three articles, regulation 656 empowers the host Member State to take one or more of the following measures if it has reasonable suspicions that a ship and its passengers have intentions to bypass border crossing points and smuggle migrants by sea. The first of these is the right to obtain information about the ship and the persons on board. The second is the right to stop the ship and search and question the occupants. If there is evidence confirming the suspicion,

the host Member State may take the following measures. Seize the ship and capture those on board. Changing the ship's course. Transferring the ship and persons on board to the riparian Member State in accordance with the action plan.

Although Frontex's operations at sea are based on the aforementioned legal rules, it has been criticized in the literature for violating international law, human rights, and European Union law. The most emphasized issue here is the violation of the non-refoulement principle. The 1951 Refugee Convention, in the first paragraph of Article 33, prohibits the return of refugees and asylum-seekers to places where there is a danger of persecution.

However, a refugee who has reasonable grounds to be considered a threat to the security of his country of residence or who has been convicted of a serious crime by a final court decision cannot benefit from this right as he poses a threat to the society of that country (33/2). Agamben argued that in all Western democracies, the declaration of the State of Exception has gradually been replaced by an unprecedented generalization of the security paradigm as the normal technique of government. The European Union's use of the second paragraph of Article 33 in its behavior towards the principle of non-refoulement can be considered as a permanent form of biopolitical behavior in this context.

The readmission agreement signed between the European Union and Turkey should also be mentioned, as it is related to the principle of non-refoulement. With this treaty, the readmission of

unauthorized refugees trying to cross from Turkish territory to European territory was accepted by Turkey. Thus, the obligation to provide a reasonable period of time and necessary facilities in order to ensure the admission of illegal refugees to another country, has been made permanent with the agreement signed between the two parties. Since Turkey is a safe third country here, it is not within the scope of the non-refoulement ban and the agreement can provide legal basis for the relevant actions of all parties.

Conclusion

It is safe to say that, right after a mass migration to Europe in 2015, the EU's border security policies against migration get intensified. Therefore, migration to European Area as a topic has been spotlighted in the literature. However, the majority of the literature has approached from an individual perspective, while in this study it is aimed to take more governmentalist approach to analyze the issue from biopolitical perspective of Foucault and Agamben. To investigate the border security policies of the EU, official and legal documents of the EU analyzed and it has reached that the EU as a biopower, securitizes the issue to protect nation-state borders inside it and therefore population of the EU. FRONTEX which becomes more visible after "2015 Migration Crisis" is one of the main agencies of the EU to imply biopower in borders with concrete technologies and policies. In Aegean-Mediterranean Area, where has the most mobility of migrants, FRONTEX's operations are more intensified to protect "the area of

freedom and security” (FRONTEX, 2021). Operation Poseidon shows the growing biopolitical border monitoring and surveillance implementations of the EU in the area while using aerostats, drones, AIS, manned-unmanned aircrafts etc.

Refugee rights, which is a controversial issue in the literature, are also included in this analysis. Agamben’s perspective on this issue is based on the nation-state and the accompanying sovereign power. By adopting a point of view of the sovereign power, the state of exception of the rules of law has been examined. And contrary to the common view, it has been seen that despite the rights of irregular migrants, the rights of citizens should also be taken into account. International law, including the 1951 Refugee Rights Convention, contains articles that also defend the rights of the sovereign state and provide a basis for justified border management.

To sum up, it has been observed that biopower implementations via the border security policies and technologies, are widely used to protect the insiders of the EU especially after 2015 Migration Crisis in the Aegean Area. The EU’s CFSP agendas and FRONTEX’ operations in the area has made biopower more visible in both in land and maritime borders. Although, Foucault and Agamben differentiates in the framework of biopolitics, they both conceptualize the term by departing from the dichotomous perspective that focuses on modern state’s we-others concept. In this paper, the EU’s border security policies on migration is analyzed with basing the framework of biopolitics in this dichotomy that marginalizes irregular immigrants

from the European citizens. Therefore, this dichotomy of biopolitics, leads to develop intensified border surveillance, monitoring, detecting policies in order to protect aimed population which is the European Union's population. Additionally, in the legal way, it is safe to say that, the EU sees refugees as "Homo Sacer" in that way the EU proposes state of exception against them. Frontex acts within the limits of the powers given to it in the EU's 656 regulation. For this reason, it cannot be said that Frontex's operations in the Aegean Sea are in violation of international law. In addition to that, since the principle of non-refoulement does not cover safe third countries, the EU's readmission agreement with Turkey provides a legal basis for non-refoulement.

References

- Aas, K. F., & Gundhus, H. O. I. (2015). Policing Humanitarian Borderlands: Frontex, Human Rights and the Precariousness of Life. *British Journal of Criminology*, 55(1), 1–18. <https://doi.org/10.1093/bjc/azu086>
- Agamben, G. (1998). *Homo sacer. Sovereign Power and Bare Life*. Stanford, California: Stanford University Press
- Agamben, G. (2000). Beyond Human Rights . In Means without End. Notes on Politics' in: Theory Out of Bounds (Vol. 20). essay, University of Minnesota Press.
- Bayanaa, U. (2017). *FRONTEX and Migration in the Aegean Sea*.

Norwegian University of Life Sciences.

Chadwick, R. F. (2012). Biopower(Foucault). In *Encyklopedia of Applied Ethics* (pp. 295–299). Elsevier Inc.

Eur-Lex (2014, 07.05). Agreement between the European Union and the Republic of Turkey on the readmission of persons residing without authorisation. Retrieved from [https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0507\(01\)&from=EN](https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0507(01)&from=EN)

Eur-Lex (2014, 27.06). Regulation (EU) No 656/2014 of the European Parliament and of the Council. Retrieved from <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0656>

Eur-Lex (2000, 22.09). Convention implementing the Schengen Agreement between the Governments of the States of the Benelux Economic Union, the Federal Republic of Germany and the French Republic on the gradual abolition of checks at their common borders

European Commission. (n.d.). *EUROSUR*. Migration and Home Affairs. Retrieved May 18, 2022, from https://ec.europa.eu/home-affairs/policies/schengen-borders-and-visa/border-crossing/eurosur_en

European Commission. (2021). *Annual Report on Migration and Asylum 2020*. European Migration Network.

European Council. (2021, November 31). *Lisbon Treaty*. Council of the European Union. <https://www.consilium.europa.eu/en/lisbon-treaty/>

European Union. (2016). *A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy*. European Union.

European Union. (2021, November 31). *European External Action Service (EEAS)*. Institutions and Bodies. https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/eeas_en

Foucault, M. (1978). The History of Sexuality. In *The History of Sexuality* (p. Volume 1). Pantheon Books.

FRONTEX. (2016, October 10). *Joint Operation Poseidon (Greece)*. FRONTEX. <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/focus/joint-operation-poseidon-greece--3ImFxd>

FRONTEX. (2020a). *Frontex Thematic Industry Days: Airborne Maritime Surveillance Solutions*. FRONTEX. <https://frontex.europa.eu/future-of-border-control/research-and-innovation/announcements/frontex-thematic-industry-days-airborne-maritime-surveillance-solutions-iJ28gb>

FRONTEX. (2020b). *Main Operations*. FRONTEX.

[https://frontex.europa.eu/we-support/main-operations/operation-poseidon-greece-/](https://frontex.europa.eu/we-support/main-operations/operation-poseidon-greece/)

FRONTEX. (2021). *Our Mission*. FRONTEX.

<https://frontex.europa.eu/about-frontex/our-mission/>

General Secretariat of the Council. (2003). *European Security Strategy*. Council of the European Union.

Hess, B. S. (2017). *Refugees as Homo sacer A Life Without Rights in the State of Exception The European Refugee crisis through the theoretical lens of Giorgio Agamben* (thesis). Copenhagen.

Horsti, K. (2012). *Humanitarian Discourse Legitimizing Migration*

Control: Frontex Public Communication. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2673046>

Malovec, M., & Padurariu, A. (2021). *FOREIGN POLICY: AIMS,*

INSTRUMENTS AND ACHIEVEMENTS. European Parliament.

Neal, A. W. (2009). *Securitization and Risk at the EU Border: The*

Origins of FRONTEX. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 47(2), 333–356.

<https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2009.00807.x>

Randolph, N. (2021). *Making Live and Letting Die in COVID-19: The*

Biopolitics of Race, Space and Freedom. *Spectra*, 8(2),
7. <https://doi.org/10.21061/spectra.v8i2.178>

The United Nations (1948). General Assembly Resolution 217 A, The
Universal Declaration of Human rights. Retrieved from
<http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>

The United Nations (1951,1967). General Assembly resolution
2198(XXI), Convention and Protocol Relating to the Status of
Refugees. Retrieved from <http://www.unhcr.org/3b66c2aa10>

The European Union Agency for Fundamental Rights (2020).
Handbook on European law relating to asylum, borders and
immigration. Retrieved from
<https://fra.europa.eu/en/publication/2020/handbook-european-law-relating-asylum-borders-and-immigration-edition-2020>

Vaughan-Williams, N. (2011). Off-Shore Biopolitical Border Security:
The EU's Global Response to Migration, Piracy, and
'Risky' Subjects. In *Europe in the World EU: Geopolitics and
the Making of European Space* (pp. 185–201). Ashgate
Publishing Limited.

ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN STRATEJİK TEORİLERLE GÜVENLİK VE BARIŞA KARŞI YAKLAŞIMLARI

Handan YILMAZ*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı 2. Dünya Savaşı sonrası Avrupa bölgesinde oluşan yeni risk ve tehditlere karşı barışı kurma ve güvenliği sağlama çabalarını analiz etmektir. Çalışmada 2. Dünya Savaşı sonrası Avrupa’da güvenlik anlayışındaki değişim ve dönüşümlerin uluslararası teorilerle desteklenmesi, bu bağlamda yeni güvenlik politikalarının ortaya çıkması ve bu politikaların uluslararası örgütler kapsamında incelenmesi yer almaktadır. Çalışmanın temel argümanı hem 2. Dünya Savaşı hem de Soğuk Savaş sonrasında Avrupa’da oluşan güvenlik boşluğunun giderilmesi, uluslararası örgütlerin güvenlik sistemlerine olan stratejik bakış açıları ve faaliyetleridir. Çalışmada NATO’nun askeri ve politik imkanlarının ne kadar gelişmiş olursa olsun BM, AGİT, AB gibi örgütlerin de ona destek vermesi gerektiği, barışın sağlıklı bir şekilde tesis edilmesinin ortak politika ve iş birliğiyle mümkün olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın temel argümanını desteklemek için ise, savaştan sonra savunma stratejileri, barışı kurma çalışmaları ve bunun sürdürülmesi için hipotetik durumların uluslararası teori formuna kavuşturularak yasa haline getirilmesi, uluslararası örgüt ve aktörlerin bir bütünlük içinde bu yasa etrafında ortak politikalar üretmeye çalışması tarihsel bir perspektifle incelenmektedir.

21.yüzyılın küreselleşme nedeniyle kendine ait hem ekonomik hem de politik yapısı, güvenlik ve barışın korunmasını aynı zamanda güçlendirilmesini mümkün kılmıştır. Bunun sürekliliğiyle uluslararası teoriler ve stratejik fikirlerin davranışlara yansımalarıyla mümkün olacaktır. Stratejik düşünce; birey, grup ve toplumların barış karşısındaki tutumunu ve bunu sürdürme konusundaki faaliyetlerinin nasıl ve ne şekilde olacağı sorularına cevap vermektedir. Örneğin realist stratejik düşünce için güvenlik; devletlerin yalnızca kendi güvenlikleri ve kendi çıkarları doğrultusunda şekillenmesidir. Bu güvenlik algısı ise sadece askeri güç kullanımıyla sınırlandırılmıştır. Özellikle 1. ve 2. Dünya Savaşı ile birlikte Soğuk Savaş dönemi ülkeler, askeri güç odaklı bir strateji izleyerek realist anlayışın gerekliliğini yerine getirmiştir. Devletler savaş sonrası artık iş birliği çerçevesinde hareket etmek, uluslararası barış tesisinin kurulması için birlikte düşünmek adına kolektif bir birlik kurmak istemiştir. Bu nedenle realizme tepki olarak idealizm akımı ortaya çıkmıştır. Bu akım çerçevesinde var olan uyuşmazlıkların ve çatışmaların

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Avrasya Üniversitesi, handanyilmaz@gmail.com

baskıcı rejimler yerine daha demokratik ve devlet liderlerinin sorumluluğunu bildiği bir anlayışa evrilmesi amaçlanmıştır. Uluslararası sistemde diplomasinin daha açık bir şekilde yürütülmesi gerektiği üzerine vurgu yapan idealizm, liberal düşüncelerle desteklenerek rasyonel ve ilerlemeci bir anlayış benimsemektedir. Fakat ABD ve SSCB arasındaki gerginlik, nükleer silahların teknolojik gelişmelerle birlikte yeni üretimleri ve yayılcı politikaları stratejik düşüncelerin önünü kapatmaya çalışmış ve realist düşüncenin devamlılık gerektirmesini öngörmüştür. Wallerstein Dünya Sistemi Teorisi; batılı ülkelerin gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkeler üzerindeki baskıcı tutumu ve sömürgeci politikaları uluslararası güvenlik sorunlarını daha da tetiklemiştir. Bunun gibi birçok sorunun artık tek başına aşılabilecek problemler olmaması nedeniyle ortak bir yapının önemi anlaşılmıştır.

Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri, aralarındaki bloklaşma ve kutuplaşmanın dengesizlik yaratmasının önüne geçmek için uzlaşma yolunu tercih etmiştir. Bu uzlaşmayı kendi çıkarlarını destekleyen, kendi ekonomik, siyasal, yönetsel ve toplumsal parametrelerine ters düşmeyen stratejik düşünce ve uluslararası örgütlerle desteklemiştir. Örneğin NATO, yalnızca yeni sürece adapte olmaya çalışmamış bunun yanı sıra diğer üye devletlerin de güvenliğini sağlayacak tedbirler almıştır. Sonrasında yaşanan gerilimler ve bölgesel çatışmalar karşısında BM, AB, AGİT gibi örgütler tek başına yeterli olamadığı için NATO'ya önemli sorumluluklar yüklenmiştir. Her ne kadar Avrupalı devletlerin, uluslararası örgütlerin ve aktörlerin bu krizlerle başa çıkabilecek kapasiteleri olsa da sıcak çatışmalar ya da riskler konusunda NATO ortak savunma ve güvenlik konusunda önemli ve kilit bir isimdir. NATO askeri olanakları nedeniyle özellikle de BM, AB ve AGİT gibi örgütlerin etkinliğini sağlamaktadır. Fakat bu etkinliğin sağlanmasından ziyade birbirlerini tamamlayacak bir güç olmaları öncelik olursa barışın tesisi o kadar da güç olmayacaktır.

Giriş

Güvenlik; zaman, mekân ve o döneme ait mevcut koşulların, nitel ve nicel yönden değişimini esas alan bir anlayış etrafında, teknolojinin yardımıyla ilerlerken dönüşüm geçiren bir kavramdır. Barış ve güvenlik kavramı insanlığın oluşumu itibariyle önemli bir olgu olarak kendini göstermektedir. Devletler kendi güvenliklerini karşıladıkları sürece barış ortamını kuracakları zemini hazırlamaktadır. Güvenlik kavramının açıklığa kavuşturulabilmesi için öncelikle bir tehdit unsuru ve ülkelerin güvenliğini riskli duruma getirecek faktörler durumu esas alınmaktadır. Bunun akabinde neyin güvenliğinin

1. Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Konferansı

sağlanacağı, kimin risk altında olduğu ve kim ya da kimlerin tehdit edildiği gibi soruların açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Söz konusu tehdit altında olan durum ya da kişiler ve güvenlik sorunsalı zaman ve mekâna göre sürekli değişim ve dönüşüm geçirmekte bu durum gelişen sürece bağlı olarak değişmektedir. Soğuk Savaş üzerinden bir örnek verilecek olursa; savaş öncesi ve sırasında yalnızca sınırların korunmasına yönelik askeri amaçlı güvenlik önlemlerinin alınması söz konusu iken savaş sonrasında değişim gösteren ekonomik ve sosyal şartlarla ayrıca çevresel adaptasyonlarla birlikte sınır dışına çıkan tehditler sonucunda güvenlik konusu çeşitli şekillerde değerlendirilmiştir. Geçmiş dönemlere bakıldığında barış ve güvenlik temalı bir dizi konferanslar düzenlenmiş, çok uluslu bir yapı etrafında çalışmalara imza atılmıştır. Bunlardan ilki 1815 yılında Viyana Kongresi'nin "Avrupa Uyumu" adı altında egemenlik biçimlerinin karşılaştırılmasına yönelik rejim sistemlerinin birbirleriyle uyum içerisinde barış ve güvenliği sağlayacak faktörler etrafındaki çalışmalardır (Bakan, Şahin: 2018:136).

20.yy'ın ilk çeyreğinde emperyalist hedefler, sömürgecilik faaliyetleri, katı milliyetçilik hareketleri, devlet ve askeri güç odaklı bakış açısıyla birlikte oluşan tutum ve eylemlerin realist bir güç oluşturma çabası sonucu güvenlik krizleri ortaya çıkmış bu durum savaşın başlamasına sebep olmuştur. Askeri güvenlik konusu en başta sorun oluştururken bunu çevresel, ekonomik ve sosyal konular izlemiştir (Demir, 2019:236). Bundan yaklaşık 60 yıl önce yaşanan petrol sorunları, nükleer felaketler, ekonomik krizler ve çevresel

etmenler, sınırları aşarak ülkelerin kendi başına hareket edemeyeceği bir zemin hazırlamış ve küresel tehditler ortaya çıkmaya başlamıştır. Böylece realist bakış açısına sahip olan askeri kökenli hareketler ve buna bağlı olarak geliştirilen fikirler birçok bölgede tepkiyle karşılanmıştır. Sonrasında savaşın yıkıcı etkisini en az seviyeye getirme çalışmaları hız kazanmıştır. Çünkü İkinci Dünya Savaşından hemen sonra ortaya birçok fikir akımı ve ideolojiler çıkmış, bu akım ve ideolojiler bir taraftan bloklaşmaya ve tehdit oluşturmaya devam ederken diğer taraftan barışın inşasına ve onun korunmasına yardımcı olması için tüm dünyaya yayılmaya başlamıştır. İdealizm ve Birleşmiş Milletlerle birlikte ortaya çıkan kolektif güvenlik anlayışı dünya barışı için zemin hazırlayan ideolojilerdir. Fakat askeri odaklı güç ve savunma harekâtı bu zeminin çalışmasına uzun bir süre izin vermemiştir (Uğrasız, 2003:143).

Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri arasında yaşanan bloklaşma ve kutuplaşmanın arada dengesizlik yaratmasının önüne geçilebilmesi için taraflar daha dikkatli olmaları gerektiğinin üzerinde durmuştur. Her iki blokta kendi güvenliklerini düşündükleri için uzlaşma yolunu tercih etmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere 20.yy'da hem güvenliğin hem de barışın ön plana çıkmasında ilk sırayı nükleer silahların varlığı almaktadır. Bunun yanı sıra uluslararası örgütler (Birleşmiş Millet ve sonrasında Avrupa Güvenlik ve İş birliği Konferansı) nükleer silahların kullanımından hemen sonra yerini almaktadır. Örgütlerin dışında bir diğer önemli faktör, anlaşma olarak bilinen NATO ve Varşova Paktı, küresel güvenlik sisteminde caydırıcı

bir güç olarak düzenlenmiştir. Savaş sonrası devletlerin dış politikaya bakış açısı, tutum ve eylemleri değişim ve dönüşüm geçirirken risk, tehdit ve savunma konusundaki tüm algılar farklı bir parametre oluşturmuştur. Var olan örgütler amaçlarını daha açık bir şekilde ifade etmeye ve kendilerini daha net bir şekilde tanıtmaya çalışmış, birçok kavram ve ideolojinin anlamı dönüşüm geçirmiştir. Bunlardan biri olan NATO, yalnızca yeni sürece adapte olmaya çalışmamış bunun yanı sıra diğer üye devletlerin de güvenliğini sağlayacak tedbirler almaya çalışmıştır. Sonrasında yaşanan gerilimler ve bölgesel çatışmalar karşısında Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı gibi örgütler tek başına yeterli olamadığı için NATO'ya önemli sorumluluklar yüklenmiştir. Bu da NATO'nun küresel güç olmasının en önemli nedenlerinden biri haline gelmiştir. Bu süreçte NATO'nun kendisini yenileyerek dönemin ihtiyaçlarına uygun şekilde dönüşüm geçirmesi ve geçtiğimiz yıllarda terörle mücadele konusunu gündemine alması onun küresel bir güç olmasını daha da hızlandırmıştır. Bu dönem Amerika'nın tek güç olarak nitelendirildiği sırada NATO önemli sorumluluklar üstlenmiştir. Özellikle Doğu Avrupa'da demokrasinin sağlanması, Balkanlar'da insan haklarının korunması, katılımın sağlanması ve yönetimin daha da sistemli hale getirilmesi için büyük kararlar almış, 11 Eylül saldırısı sonrası devlet dışı aktörlere, Afganistan'a, Libya'ya ve Akdeniz'e karşı tedbirli olmaya çalışmıştır. Enerji güvenliği, terörle mücadele, devlet dışı aktörlerle savaşma, siber savunma gibi birçok alanda farklı görevlerin yanı sıra yakın bir dönemi kapsayan Kosova barış gücü

harekâtı, Akdeniz açıklarında gözlem harekâtı, Afrika birliği için destek veren barış gücü harekâtı gibi sorumluluklar üstlenmiştir (Demir, 2017:29).

1. 21. Yüzyılda Barış ve Güvenlik

21. yy. hem sosyal hem kültürel hem de ekonomik bakımdan insanlar arası ilişkilerin arttığı ve karşılıklı ilişkilerdeki küresel boyut modelinin değiştiği bir dönemdir. Küreselleşme ile birlikte karmaşık bir yapı oluşturan ilişkiler tıpkı Hegel'in teorisi olan diyalektik düşünce sistemine benzetilmiştir. Karşıt düşüncelerin bir araya gelerek yeni bir teori oluşturması anlamına gelen diyalektik düşünce, olayların bir nevi antitez oluşturmasıyla birlikte şekillendiği sonucunu doğurmaktadır (Arıboğan, 2003:195). Woodrow Wilson, idealizm akımının temelini attığı ve bu düşünce etrafında oluşturduğu fikirleriyle teoriler ortaya koymuştur. Buna bağlı olarak devletlerin bir araya gelip iş birliği içerisinde hareket etmeleriyle uluslararası barış konusunda hemfikir olunabileceği üzerinde durmuştur. Savaş karşıtı düşünceler etrafında demokratik bir ortam yaratılması gerektiği üzerine vurguda bulunan Wilson, hukukun üstünlüğünü kabul eden, gücü geri planda tutan, değerler ve uluslararası örgütlerin varlığı konusuna önemle vurguda bulunan ve çatışmaya karşı çıkan bir tavır sergilemektedir. Bu tavır Milletler Cemiyeti'nin kurulmasına ve barış tesisinin bu yapı etrafında şekillenmesine zemin hazırlamıştır. Milletler Cemiyeti belirli bir süre sonra, faşist ideolojiler, 1929 Ekonomik Buhran ve ABD'nin kendi içine kapanarak oluşturduğu politikalar nedeniyle son bulmuştur (Elmas, 2013:47). Ünlü

düşünürlerden Machiavelli, ülkelerin amaçlarını gerçekleştirebilmek için güç ve akli yan yana getirmek zorunda olduğunu anlatmıştır. Bu nedenle devletlerin kendi güvenliğini kendilerinin sağlaması gerektiğine inandığını belirten Machiavelli güç unsurunun bir devletin devamlılığını sürdürmesine katkı sağladığını belirtmiştir (Machiavelli, 1994: 97). Hobbes ise bireyden ziyade devletin çıkarları üzerinde durmuş ve bunun önemine dikkat çekmiştir. Bir üst otoritenin yokluğunun o toplumu anarşiye sürükleyebileceğini belirten Hobbes, insanların doğal durumlarında herkesin herkesle savaş halinde olduğunu ifade etmiştir. Bunu ise “insan insanın kurdudur” sözüyle teorileştirmiştir. İnsanların doğuştan birçok konuda eşit olduğunu fakat bu eşitliğin insanları güvensiz hale getirdiğini belirtmiştir. Bu nedenle insanlar birbirlerine sürekli üstünlük kurmak isterler. Bu da savaş ortamına zemin hazırlar. Güçlü bir otoriteye ihtiyaç duyan toplumlar buna paralel olarak hiyerarşik güce de ihtiyaç duyar. Devletin egemenliğinin korunması amacıyla hareket eden bu sistem askeri konuları birinci planda tutarken ekonomik ve sosyal konuları ikinci plana almıştır (Tabanlı, 2018:341). Bilim insanı ve düşünür Rousseau ise; devletin meşru olan iktidarını güce ve askeri nitelik taşıyan hiçbir kuvvete dayandırmadığını, meşru iktidarın yalnızca toplum sözleşmesiyle bir karşılık bulacağını belirtmiştir. Sözleşme tüm insanlar için geçerli ve ortaktır. Bu sözleşme toplumun yararını gözeten ve özgürlük teması üzerine kurulan bir sözleşmedir. Tüm insanların canını ve malını koruyan bir o kadar da insanın kendi iradesine bağlı olan bu sözleşme, insanların tüm haklarını topluma

devrettiğini, kimsenin kimse üzerinde herhangi bir üstünlüğü olmadığını ve hakların herkes için geçerli olduğunu gösteren bir yasadır. Toplum sözleşmesi, insanların doğa durumundan uygar duruma geçmesiyle birlikte önem kazanmıştır. Çünkü uygarlık aşamasına gelindiğinde, teknolojinin gelişmesi, özel mülkiyetin ortaya çıkması, insanların merak etme ve bilgiye olan açlığı bireylerde birçok değişimlere sebep olmuştur. Rousseau, sözleşmenin önemli bir gereği olarak çoğunluk ilkesiyle hareket edilmesine ve herkesi kapsayan bir sözleşme niteliği taşımasına önem göstermiştir. Sözleşme, karşılıklı ilişkilerin toplumun devamlılığını sağladığını belirtmiş, bireylerin ödev ve sorumluluklarını yerine getirmesi gerektiğini, kamusal yararın gözetilmesinin bireysel yarardan çok daha faydalı olduğuna değinmiştir (Ağırman, 2018:118). John Locke; doğa durumunu insanların birbirlerinin haklarını gasp etmeden ve birbirilerine karşı görev ve sorumluluklarını bilen kimselerin bir araya toplandığı bir oluşum olarak göstermiştir. Doğa durumunda insanlar, birbirlerine emretmeden ve birbirlerinin alanına müdahale etmeden yaşamak durumundadır. Locke; insanın doğuştan iyi, özgür ve eşit olduğuna vurguda bulunmuştur. Ayrıca Locke'a göre doğa durumunda insan, özgürlüğünü sınırsızca kullanmayıp doğa yasalarına göre hareket etmesi gerekmektedir. Doğa durumunda insan; herhangi bir üst makama bağlı kalmadan hayatını idame ettirmekte, başka insanlar üzerinde emir verme yetkisine sahip olma düşüncesinde ve yine başkalarının malına, haklarına ve şahsına tecavüz etme yoluna gidebilmektedir. Bu durum insanlar arasında bir savaşın ve

mücadelelerin başlamasına sebep olmaktadır. Bu riski ortadan kaldırmak yalnızca toplum sözleşmesinin devreye girmesiyle mümkün olacaktır. Hakkı gasp edilen ve haksızlığa uğrayan kişi cezayı kendi vermemektedir. Hem rasyonel hem de hukuka uygun şekilde bu cezanın verilmesini sağlayacak bir otorite ile problem çözülecektir. Locke bunun yanı sıra doğuştan kazanılan (yaşam, özgürlük, mülkiyet) hakların korunması ve güçlendirilmesinin devlete bağlanması gerektiğini belirtmektedir. Tüm bunların en iyi şekilde yönetilebilmesi içinde kuvvetler ayrılığı (yasama, yürütme, yargı kollarının farklı organlarca yönetilmesi) gerektiği üzerine vurguda bulunur. Locke'a göre şayet görev ve sorumluluklar yerine getirilmezse, insanın doğuştan sahip olduğu hakları doğru yönetilmezse ve bu haklar kişilerin kendi çıkarlarına göre elimine edilirse işte o zaman iktidar sahipleri halk tarafından indirilebilme hakkına sahiptir (Tabanlı, 2018:344). Marksist yaklaşımı temel alan Immanuel Wallerstein daha çok dünya sistem teorisi ve bağımlılık üzerine çalışmıştır. Yani uluslararası iş bölümü ile birlikte yepyeni bir dünya sistemi inşa edilebileceği üzerinde durmuştur. Bu sistem daha çok batı odaklı faaliyetleri içermektedir. Birçok buluş sonrası doğu-batı kaynak akışıyla birlikte hem ekonomik ticaretin gelişmesi hem de sosyo-kültürel yapının sermaye oluşumunu hızlandırması batılı ülkelerin ham madde üzerindeki ağırlığını artırarak sanayinin daha da gelişmesini sağlamıştır. Bu durum ise kapitalist dünya sisteminin gelişmesine önemli katkı sağlamıştır. Sanayisi gelişmiş ve gelişmemiş ülkeler ortaya çıkaran bu sistem dışa bağımlılığı da beraberinde getirmiştir

(Bakan, Şahin, 2018 :144). Alexander Wendt ise; uluslararası ilişkilerin insanların yardımıyla inşa edilebileceğini, güvenlik gereksiniminin sadece askeri veya ekonomik oluşumlarla giderilemeyeceğini, bir kaos ortamında dahi iş birliği ile birlikte sorunların üstesinden gelinebileceğini belirtmiştir. Uluslararası ilişkilerde değişim ve dönüşümün inşasına (konstrüktif) vurguda bulunan Wendt, uluslararası aktör ve yapıların birbirlerini sürekli etkilediklerini ve karşılıklı bağımlılığın her zaman devam edeceğini söylemiştir. Bu yaklaşımdan yaklaşık on yıl sonrasında Birleşmiş Milletler 'in güvenlik anlayışında da önemli değişim ve dönüşümler yaşanmıştır. Politik, ekonomik ve çevresel etmenlerin yanı sıra özellikle toplumsal ve kültürel konuların da güvenliğin kapsamına dahil edildiği görülmüştür. Barışın kurulması siyasi bir mekanizma dahilinde sağlanmaktadır. Askeri güç ve anlaşmaya dayalı hareketlerin hepsi birer siyasi karar alma mekanizmasına bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra barışın yalnızca kurulması değil sürdürülebilmesi de gerekmektedir. Birleşmiş Milletlerle, Soğuk Savaş'ın bitimiyle birlikte anlaşma sağlamak, insan hakları ihlallerinin karşısında durmak, hukuka uygun seçimlerin gerçekleştirilebilmesi için gerekli zemini hazırlayıp güvenlik önlemlerini almak amacıyla bir barış kültürü oluşturmaya çalışmıştır (Bakan, Şahin, 2018:145).

2.Dünya Savaşı sonrası Sovyet Rusya'nın Avrupa'da genişlemeye başlama çabaları ve çıkar amacı güden politikaları nedeniyle Batılı devletler hem kendilerinin hem de Avrupa'nın korunmasının zor olduğunu fark etmişlerdi. Belçika, Hollanda,

1. Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Konferansı

Lüksemburg, İngiltere ve Fransa'nın bir araya gelerek imzaladıkları Brüksel antlaşması ile birbirlerinin haklarını gözetecek, birinden birinin güvenliğini tehdit edecek unsurlar söz konusu olduğunda diğerleri de her durumda ona yardıma gidecekti. Bunların yanı sıra en önemli amaçlarından biri de SSCB'nin Avrupa'da yayılmasına engel olmaya çalışmak ve Amerika'yı kendi saflarına çekmekti. Fakat NATO'nun kurulması ile birlikte bu örgüt işlevsiz bir hale gelmişti. Avrupa Kömür Çelik Topluluğu'nu (AKÇT) kuran devletler, sonrasında Avrupa Savunma Topluluğu'nu (AST) oluşturmuş, Batı devletleri arasında bir entegrasyon sağlamaya çalışarak barışı tesis etmişti. Bu topluluğun amacı Batı Avrupa da Sovyet Rusya tehlikesine karşı kendilerini güvence altına almak ve Batı Avrupa'nın uluslararası tüm sorunlarda etkin ve verimli bir şekilde faaliyet göstermesini sağlayacak ulusüstü bir örgüt ve otorite olmaktı. Daha sonrasında Roma Antlaşmasıyla birlikte Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ortak bir pazar süreci başlatmış ve EUROTOM ile birlikte iki ayrı organ olarak hareket etmişlerdir. Ancak egemenlik konusundaki çekinceler ve ekonomik problemlerin ortaya çıkacağı şeklindeki ihtimaller nedeniyle Fransa, bu antlaşmayı reddederek projenin ortadan kalmasına sebep olmuştur. Ortak ekonomik ve siyasi birlik kurma çalışmalarını bırakmayan Avrupa Birliği, üye ülkeler arasındaki bütünleşmeyi de hızlandırmak istemiştir. Üye ülkeler arasında mal, hizmet, sermaye ve kişilerin serbest dolaşımı gibi faaliyetlerin herhangi bir problem olmadan devam etmesi, ekonomik ve parasal birliğin sağlanması, sosyo-ekonomik faaliyetlerde uyumlu bir gidişat

gösterilmesi, istihdam konusuna büyük önem verilmesi, dış politika ve güvenlik gibi alanlarda sağlam bir entegrasyon içinde hareket edilmesi üzerine politikalar üretmiştir. Avrupa Birliği'nin özellikle ekonomik bakımdan rekabet ortamı da oluşturarak uluslararası ekonomik sürecin daha sağlıklı ilerlemesini, üye ülkelerin ticari firmalarının daha güvenli bir şekilde ve eşit rekabet koşulları altında bir iç pazar oluşturmasını sağlamak amacı bulunmaktadır. Bunun yanı sıra AB, bölgesel politikalar da üreterek kendi çatısı altındaki ülkeler arasında hem ekonomik hem de sosyal farklılıkların en aza indirilmesini sağlamak, gelir farklılıkları bakımından ortaya çıkan sorunları saptayarak bunlarla mücadele etmek ve istihdam çalışmalarını hızlandırmak istemiştir. Ayrıca AB, üye ülkeler arasında hem ekonomik hem de parasal birliği sağlamlaştırmayı, döviz birliği oluşturmayı ve sermayenin rahatlıkla o bölgede dolaşmasını amaçlamıştır. Bu politikalar birliğin gelişmesi açısından önemli etkenler olarak görülmektedir (Kıraç, İlhan, 2010:1887-188).

Savaşların büyük çaplı olma olasılığı, yeni tehditlerin kendini göstermeye başlaması ve askeri hareketlerin sonlanmasıyla birlikte Avrupa'nın güvenlik ve savunma konusunda yeni misyona ihtiyacı bulunmaktadır. AB, uluslararası arenada etkin ve verimli bir aktör konumuna gelmek amacıyla dış güvenlikte ortak karar alma ve bu kararların sürdürülebilmesine olanak sağlamak amacıyla politikalar oluşturmuştur. Bu nedenle Maasricht Antlaşmasıyla birlikte ortak bir savunma çizgisinde buluşmuşlardır. Avrupa birliği, birliğe üye olan devletleri, Avrupa Birliğinin ortak değer ve çıkarları doğrultusunda,

bağımsızlığını ve bütünlüğünü koruması bakımından Birleşmiş Milletler 'in oluşturduğu şartlar ve ilkelere uygun olarak hareket etmektedir. Barışı korumak ve uluslararası iş birliğini güçlendirmek adına özellikle hukukun üstünlüğü, azınlık hakları, insan hakları ve özgürlüklerine saygıyı öncelik tutmuştur. Karşılıklı dayanışma ruhu ve sadakatle birlikte aktif bir şekilde çalışma yolunu seçen Avrupa Birliği ve üye devletler AB'ye aykırı gelecek hiçbir eylemde bulunmamayı ve hiçbir politikayı benimsememeyi seçmişlerdir. Fakat savunma örgütlenmesi konusunda çok etki gösteremeyen AB, NATO'nun himayesinde hareket ettiği şeklinde birçok eleştirilere de maruz kalmıştır. AB'de güvenlik politikalarında ortak bir kararla hareket edilememesinin altında üye ülkeler arasındaki ulusal çıkar konusunda birbirinden ayrı düşünceler ve farklı görüşlere sahip olmaları yatmaktadır. Zirve kararlarıyla birlikte güvenlik politikaları oluşturmaya çalışan AB, kendi imkânlarını da kullanarak harekât düzenlemeye çalışmıştır. Hem bölgesel hem de küresel güvenlik konusunda önemli katkılarda bulunmuştur. Ancak uluslararası barışın sağlanması ve bunun sürdürülebilmesi açısından yetersiz kalmıştır. AB, kendisine üye olma konusunda çekincesi bulunan ülkelerle yeterli iş birliği yapmadığı ve gerekli diyalogları sağlanamadığı yönünde eleştirilere maruz kalmış, uluslararası güvenlik kaygıları konusunda attıkları adımlar genel olarak sonuçlanamamıştır. AB, son yıllardaki göç, terör saldırıları, mülteci sorunları, etnik kimliklerin politize edilmesi ve uluslararası çatışmalar ve güvenliği bozacak tehditler karşısında bir bütün olarak hareket edememiş, iş birliği yapabilmek

adına ülkeleri bir çatı altında toplayamamış, savunma politikalarında daha şeffaf davranamamış ve etkin bir çalışma temposu yürütememiştir (Kıraç, İlhan,2010:194-195).

Avrupa Güvenlik ve İş birliği Teşkilatı (AGİT); askeri, ekonomik, çevresel, eğitim, göç, siber güvenlik ve insan kaçakçılığı gibi birçok alanda sorumlulukları bulunan bir teşkilattır. Soğuk Savaş sonrasında Avrupa güvenliğini sağlayacak birçok kararlar almıştır. Teşkilat, bünyesine katılan tüm devletlerin eşit olmasını, hiçbir devletin güce ve tehdit unsuru oluşturacak bir faaliyete katılmamasını, sınırlar konusundaki hassasiyetin ön plana çıkmasını, bu sınırların değişmesinin mümkün olmamasını, ekonomide iş birliği içerisinde olunmasını, demokrasi ve insan haklarının gelişmesinin sağlanmasını, bunun önünde yer alan tüm engellerin ortadan kaldırılmaya çalışılmasını, haberleşme özgürlüğü ve gazetecilerin bu konudaki çalışma koşullarının iyileştirilmesini ve uluslararası güvenliğin sağlanarak barış içerisinde yaşanmasını ön planda tutmayı amaçlamıştır. Avrupa Güvenlik ve İş Birliği teşkilatı her iki bloğun da politik olarak uzlaşmasını sağlayacak bir platform hazırlamaya çalışmıştır. Bir taraftan da Rusya'nın işlerine karışmasını önlemeye çalışan AGİT, kurumsallaşma fikrinden uzak durmaya çalışmış ve Avrupa devletlerinin yakınlaşması için çaba harcamıştır. Fakat sonrasında, Paris Barış Şartı olarak bilinen zirvede AGİT'in kurumsallaşması için adımlar atılmış ve zirvenin amacına uygun olarak bazı platformlar oluşturulmuştur. AGİT son düzenleme ile birlikte diplomasideki çok taraflı yapının korunarak diğer örgütlerle iş birliği

1. Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Konferansı

içerisinde olmasını, olası uluslararası çatışmaların önceden belirlenmesini, silahların denetlenebilmesini, çevresel, politik, ekonomik ve sosyal güvenliklerin sağlanmasını amaçlamaktadır. AGİT daha çok gözlem ve denetleme organı olduğu kadar ortaya çıkabilecek herhangi bir çatışma, uyuşmazlık gibi konularda çözüm yoluna başvurulmasını sağlayan bir örgüttür. AGİT devletlerin insan haklarının korunması, silahsızlanma, hukukun üstünlüğü ilkesine uygun hareket etmesi ve azınlık haklarına saygı duyması gibi durumlarını denetlemekte herhangi bir uyuşmazlık karşısında barışçıl çözümler üretmeye çalışmaktadır. Fakat Avrupa'da güvenlik konusunda etkinliğini zayıflatan AGİT'in kısıtlı kaldığı birçok nokta belirlenmiştir. AGİT, siyasal ve askeri birlikler konusunda istenilen seviyeye gelemeyen bir örgüttür. AGİT'in müdahalelerine rağmen hazırlık ve donanım konusunda eksik kaldığı noktalar nedeniyle birçok savaşın önlenemediği akabinde binlerce insanın hayatını kaybettiği, ayrıca çevresel tahribatların da meydana geldiği bilinmektedir. Tüm bunların yanı sıra AGİT'in katılım konusuna karşı bakış açısı ve oybirliği ile karar almaya çalışan tutumu, gerekli önlemlerin alınmasını ertelemekte ve yerine getirilmesi gereken sorumlulukların gecikmesine sebep olmaktadır. Bu sebeplere ek olarak teşkilata yeni birimler kurulmaya çalışılması, Avrupa Güvenlik ve İş birliği bölgesinde bir güvenlik topluluğu oluşturulması, 2010 yılı itibariyle Avrupa Birliği, Rusya ve Amerika arasında gerginleşmeye başlayan ortamın AGİT'in üzerine düşen görev ve sorumluluklarının ilerlemesini durdurmaya çalışması Ukrayna'ya olan bakış açısı nedeniyle Rusya tarafından da

ciddi şekilde eleştirilmiştir. Seçimlerin adil bir şekilde yapılması, insan haklarının korunup güçlendirilmesi, hukukun üstünlüğü ilkesinin kabul edilmesi gerektiği şeklindeki konularda önemli sorumluluklar etrafında çalışmalarını yürüten AGİT, son yıllarda birçok ülke tarafından içişlerine müdahale edildiği gerekçesiyle oldukça ağır baskı altına girmiştir. AGİT'in müdahale edemediği ve artık yetersiz kaldığı her türlü durum karşısında problemlerin çözümü Avrupa Birliği, NATO ve Birleşmiş Milletler yardımıyla gerçekleştirilmeye çalışılmıştır (Çelik, 2005:49-50).

Barış, tek bir aktöre ya da yapıya bağlı olarak kurulamaz. Barış tek taraflı olmaktan ziyade tüm taraflara hitap edebilecek şekilde olmalıdır. Konuyla ilgili Durkheim; barışçıl hareketin dışında başka bir hareketle olaylara müdahale edilemeyeceğini, insanın da zaten barıştan başka hiçbir şeye gereksinimi olmadığını ifade etmiştir (Fildiş, 2018:1866). Barış kültürünü inşa ederek onu somut bir zemine dayandırma çalışmaları için özellikle yerel ve bölgesel otoriteler, uluslararası barış örgütleri ve yapılar önemli roller üstlenmektedir. Birleşmiş Milletler'in yanı sıra Avrupa Birliği de barış kültürünün oluşmasına ve bunun sürdürülmesine önemli katkılar sağlamaktadır. Bu nedenle AB, gerektiği zaman gerektiği yerde stratejik olarak birçok taktik ve operasyon düzenlemek amacıyla harekete geçmektedir.

Birleşmiş Milletler, uluslararası barış ve güvenliğin korunması görevini Güvenlik Konseyi aracılığıyla yürütmektedir. Bu nedenle Güvenlik Konseyi herhangi bir tehdit unsuru ve uyuşmazlık taşıyan durumlarda devletlere çözüm önerileri sunar fakat bu çözüm şekillerini

onlara dayatmaz. Karmaşık bir örgütlenme yapısına sahip olan Birleşmiş Milletler; ekonomik, sosyal, insani gibi pek çok alanda faaliyetlere göstermektedir. Bu nedenle kendisinin arabulucu faaliyetlerini yürüten Güvenlik Konseyi, uyuşmazlığın giderilmesi, askeri birlik, ekonomik faaliyetler konusunda çatışma oluşturabilecek her türlü eylemler konusunda önemlerin alınmasından sorumludur. Ülkeler bu durumda kendi özgür iradesiyle hareket etme karar alabilme yetkisine sahiptir. Bir başka organ Genel Kurul ise ilişkileri bozabilecek potansiyelde ya da tehdit unsuru olarak gördüğü herhangi bir olay karşısında gerekli önlemleri almaktan sorumludur. Ancak genel olarak, uyuşmazlık yaşayan ülkeler kendi aralarında bu problemleri çözmek adına anlaştıklarında başarıya ulaşmaktadır. Güvenlik Konseyi'nin, birçok girişimi hayal kırıklığıyla sonuçlandığı için onlar Birleşmiş Milletler'in uluslararası anlaşmazlık ve güvenlik tehditlerine karşı zorlayacak yetkilere ve yöntemlere sahip değildir. Birleşmiş Milletler, yaklaşık 200 üyeye sahip evrensel bir örgüttür. Barışı tesis etmek, uluslararası güvenliği sağlamak, çevrenin korunması için önlemler almak, adaleti sağlamak, hukukun üstünlüğünün önemine göre hareket etmek, ekonomik kalkınmayı hızlandırmak, insan hakları ve demokrasi anlayışı ile hareket etmek ve ülkelerle dostane ilişkiler kurmak şeklinde birçok görev ve yükümlülüğü bulunan Birleşmiş Milletler, dünya kamuoyunda bu görev ve yükümlülükleri layıkıyla yerine getirmedigine dair eleştiriler almaktadır. Bu eleştirilerden bazıları; Avrupa'da ortaya çıkan Bosna Hersek olayı, Ortadoğu'da İsrail-Filistin ve Irak-İran Savaşı, ABD'nin

Irak'a müdahalede bulunması, Afrika'da halkı yok etmeye çalışan Ruwanda cinayetleri gibi pek çok konuda ağırlığını ortaya koyamadığı ve bir faaliyet gösteremediği şeklindedir. Ülkeler arasında yaşanan büyük ekonomik eşitsizlikler, terör olayları, yoksulluk, insan hakları ihlalleri, çevre kirliliği gibi birçok felaket konusunda tam anlamıyla etkili olamayan Birleşmiş Milletler'in başarısızlığının nedenleri olarak birçok faktör bulunmaktadır. BM'nin politize davranışlar sergilemesi, ekonomik olgular, üyelerin kendi çıkarları konusunda etkin davranması bu faktörlerden bazılarıdır. Bunların yanı sıra barış güçlerinin faaliyetleri de BM'nin sistemini büyük ölçüde etkilemektedir. Barış Güçleri doğrudan savaşmakla sorumlu değildir. Barış Güçleri bir kriz anında devreye girer fakat çatışan taraflar bu kriz anında Barış Güçleri'nden herhangi bir talepte bulunmak istemezse o bölgeye bir güç gönderimi söz konusu olamamaktadır. Ya da çatışan taraflardan herhangi bir taraf barış güçlerinin müdahalesini istemediği sürece aktif olamayacağından ya da belirli bir kısmına müdahalede bulunmak durumunda kalacağından savaş veya çatışmaların çok büyük bir kısmı sonuçsuz kalmaktadır. Fakat tüm bu eksiklere rağmen BM, küresel güvenlik sorunlarının çözümü için ülkelerin neredeyse tamamına yakınının katılımıyla faaliyet göstermektedir. Birleşmiş Milletler'in çatışma ve güvenlik sorununa en büyük katkısı, uluslararası gerginliklerin azalmasına yardımcı olması, devletleri birbirlerine karşı çıkar çatışması güdecek süreçlerden alıkoymaya çalışması ve bakış açılarını uluslararası güvenlik ve barışa yönlentmelerini sağlayacak zemini hazırlamasıdır (Asal, 2013:5-6).

Trans-Atlantik ağının temel unsuru olan NATO hem Amerika hem de Avrupa için farklı anlamlar taşımaktadır. Amerika için uluslararası gerçekleşecek olan her türlü eylemlerin meşruiyet aracı, Avrupa için ise askeri ve zorba bir güç anlamı taşımaktadır. NATO üyeleri yaklaşık bir milyar nüfusa sahip olmakla birlikte bu oran dünyanın %15'ine denk gelmektedir. Yani dünya üretimin neredeyse yarısına yakını kendi üye devletleri gerçekleştirmektedir. Bu da gösteriyor ki ekonomik güç unsuru da yine NATO'nun elinde bulunmaktadır. NATO yukarıda da belirtildiği üzere yeni stratejik hareketleri 11 Eylül saldırısı ile birlikte başlatmıştır. Bu da NATO'nun küresel güvenlik örgütü olmasını sağlayan en önemli etmenlerden biridir. Farklı güvenlik ihtiyaçları ve yeni yüzyılda barış ve güvenlik gereksinimi, birçok kavramın dönüşümü ve faaliyetini de değiştirmiştir. Örneğin savunma ihtiyacının yerini güvenlik kavramı almıştır. NATO yalnızca kendi üyelerinin çıkarlarını ve değerlerini korumakla kalmayacak kendi sınırlarının çok ötesinde kalan, barış ve güvenliği bozabilecek herhangi bir olay ve olgulara da müdahale ederek barışı tesis edecek ve onu en üst düzeyde koruyacak bir aktör konumuna gelmeyi amaçlamıştır. NATO bu nedenle ülkeler ve diğer uluslararası örgütlerle birlikte iş birliği yaparak güvenlik ihtiyacını karşılamayı istemektedir. Bu iş birliğinin temel esasları ortak kararlar alabilmek ve gerekli bilgilerin ortaklarla paylaşılması şeklindedir. Bunların yanı sıra NATO, nükleer silahlar konusunda ve bunların yayılımında çok hassas davranmaktadır. NATO, yeni güvenlik yaklaşımıyla birlikte nükleer silahların ve balistik füzelerin caydırıcı

etkisinin amaçlarına hizmet ettiğini belirtmiştir (Demir, 2016:241-242).

Soğuk Savaş'ın sona ermesi yeni dünya düzeninin ortaya çıkmasına ve alışılmışın dışında yaşam şartlarının benimsenmesi gerektiği olgusuna sebep olmaktadır. Bu da uluslararası düzenin tartışılmasına ve var olan uluslararası örgütlerin görev ve sorumluluklarının değişmesine zemin hazırlamıştır. Çünkü bu örgütler aslında bir ihtiyaç üzerine ve dönemin koşullarına uygun şekilde ortaya çıkan örgütlerdi. Örneğin; NATO, Doğu Bloku karşısında faaliyet göstermesi gereken, güvenlik amaçlı ortaya çıkan bir uluslararası örgüttür. Fakat bu neden Soğuk Savaş'ın bitişiyle birlikte ortadan kalktığı halde NATO'nun halen var olması ve varlığını devam ettirmesi tartışılmaya başlanmıştır. Günümüz sürecine bakıldığında, NATO görev ve sorumluluklarını yerine getirmeye devam etmesi gereken bir noktada yer almaktadır. Soğuk Savaş'ın bitmesi Batı'nın tehlike altında kalmasını önleyen bir bloğun da ortadan kalkmasıyla sonuçlanmış olabilir fakat var olan problemlerin kökünden kazınmasını sağlamamıştır. Savaş bitimi yepyeni sorunları, riskleri ve belirsizlikleri de beraberinde getirmiştir. Bu da NATO'nun görev güncellemesiyle birlikte yeniden yapılanma ihtiyacına, yeni bir kimlik ve misyon arayışı içerisine girmesine ve dönemin şartlarına uygun sorumluluklar üstlenmesine neden olmuştur. NATO'nun askeri birliklerin maliyetinin azaltılması, nükleer silahlarda indirim koşullarının belirlenmesi, daha aktif ve daha hızlı hareket edecek bir güç oluşturmaya çalışması ve kararların daha çabuk alınıp daha hızlı

bir şekilde yerine getirilmesi için yeni bir oluşuma ihtiyacı bulunmaktadır. Tüm bunlar, NATO üyesi devletlerin birliğini bozabilecek, onların dışında gelişen her türlü aksaklık ve çatışmaların önlenmesi açısından oldukça büyük bir öneme sahiptir. NATO tarafından erkenden oluşturulacak ve önlem alınmasını sağlayacak müdahaleler, yalnızca üye devletleri kapsamayacak üye devletlerin bu alanın dışında kalan devletlerle olan sınırlarını da koruyabilecektir. NATO yeni stratejilerle birlikte transatlantik ağların korunması ve güçlendirilmesi, caydırıcı askeri birliklerin varlığını daha da güçlendirerek devam ettirmesini sağlamak, olası çatışmalar karşısında barışçıl çözümler etrafında hareket etmek, krizi önleyecek bir yönetim anlayışı oluşturmak, güvenlik konusunda önemli katkılar sağlamak, Rusya, Ukrayna ve Akdeniz ülkeleriyle olan iş birliğini geliştirecek şekilde hareket etmek, hem yapısal hem de stratejik açıdan genişlemek, silahsızlanma ve silahların kontrolü konusunda önemli yükümlülük ve sorumluluklar almak gibi değişim ve dönüşümler geçirmektedir (Çelik, 2005:65-66).

NATO, BİO (Barış İçin Ortaklık Programı) kapsamında Rusya, NATO üyesi ülkeleri ve AGİT üyesi ülkelerin bir araya gelerek Avrupa'daki hem güvenliğin hem de barışın tesisi için bir araya gelebilecekleri bir program oluşturmuştur. Bu programın esas amaçları; savunma ve mali konularda şeffaf bir ilerleme kat etmek, oluşabilecek uluslararası tüm çatışmalara karşı demokratik bir zeminde hareket etmek, uluslararası örgütlerin (BM, AGİT, AB) olası hamlelerine yasal bir katılımıla birlikte yardımcı olmak, NATO ile

birlikte askeri ve savunma konularında birlikte hareket etmek şeklindedir. Fakat Rusya bu programın amaçlarına karşı temkinli yaklaşmakta, bağımsızlık, askeri birlik, ekonomik gibi birçok konuda çekinceleri bulunduğunu ifade etmektedir. Ancak özellikle de 11 Eylül saldırıları karşısında Rusya ve NATO birlikte hareket etme kararı almış, ortak kararların alınması ve bu kararların faaliyete geçirilmesi için konsey oluşturmuştur. Bu süre içinde NATO genişlemeye devam ederek Rusya'nın karşı çıkmasına rağmen Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya'yı kabul etmiş ve daha sonrasında Bulgaristan, Litvanya, Slovenya gibi ülkeleri de yine Rusya'nın istememesine karşılık kendi bünyesine katarak Moskova'ya yaklaştığını ilan etmiştir (Çayhan, Güney, 1996: 54).

Yaşadığımız yüzyılda küresel boyutta zararlara yol açan hava, akarsu, göl, deniz kirliliği, gürültü kirliliği, tarım alanlarının yok edilmesi, erozyon, toprak verimliliğinin yok olmaya başlaması, ormanların tahrip edilmesi, nüfusun hızla artması, terör olayları, çatışmalar, kıtlık, kimyasal silahların kullanımının yayılması, biyoçeşitliliğin azalması ve doğal afetlerin artması gibi toplumsal ve ekonomik birçok sorun hızla yükselmeye devam etmektedir. Teknolojiyle birlikte sanayinin gelişmesi, insanların kendi çıkarlarını baz alarak doğayı değiştirme arzusu, artan nüfus, üretim ve tüketim ilişkilerinde yaşanan dengesizlik toplumsal ve ekonomik riskleri de beraberinde getirmekte ve tehditlerin artmasına sebep olmaktadır. Birleşmiş Milletler, NATO, Dünya Sağlık Örgütü, Avrupa Güvenlik ve İş birliği Teşkilatı, Uluslararası Göç Örgütü, Yeşil Barış, Avrupa

Konseyi, Avrupa Birliği Kuzey Amerika Ülkeleri ve Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA) gibi uluslararası kurum ve kuruluşlar küresel riskler ve tehditler konusunda birçok faaliyet göstermektedir (Bakan, Şahin, 2018:148).

Sonuç

21. yüzyıl barış ve güvenlik temaları ele alındığında kuşkusuz ilk akla gelen olgu küreselleşme olacaktır. Çünkü küreselleşme olgusu ile birlikte uluslararası sosyal, ekonomik, çevresel, kültürel, güvenlik, siyasal ve hukuksal alanda teknolojinin de yardımıyla birlikte birçok değişim ve dönüşüm yaşanmıştır. Özellikle ekonomik bağlamda yaşanan malların ve sermayenin serbest bir şekilde hareket etmesi, uluslararası sermayenin hemen hemen tüm piyasayı etkilemesi, devletin sorumluluğunda bulunan birçok işlevin özerk bir alan olarak piyasalara bırakması ve devletin küçülmeye başlaması gibi birçok değişim yaşanmaya başlamıştır. Dünya üzerinde yaşanan bütünleşme süreci, toplumlararası farklılıkları da beraberinde getirdiğinden hem çatışmaların hem de çeşitliliklerin doğmasına sebep olmuştur. İkili ilişkilerin toplumsal ilişkilere toplumsal ilişkilerin de devletlerarası yapılara doğru evrilmesi stratejik düşüncelerin de ortaya çıkmasını sağlamıştır. Stratejik düşünce; birlikte birey, grup ve toplumların barış karşısındaki tutumunu ve bunu sürdürme konusundaki faaliyetlerinin de nasıl ve ne şekilde olacağı sorularına cevap verecektir. Ülkelerin ve örgütlerin barış oluşturma ve güvenliği sağlama konusunda ortaya koyacakları stratejik tavır tutum ve eylemler teknolojik olgularla desteklendiğinde bir anlam kazanacaktır. Çünkü güvenlik kavramı,

farklı dönemlerde ve farklı şartlar altındaki risk ve tehditlere karşı ortaya çıkmış, değişen koşullar ve teknolojik yeniliklerle birlikte uluslararası bir anlam kazanmaya başlamıştır. Örneğin, realist bir stratejik düşüncenin güvenlik kavramına bakış açısı; devletlerin yalnızca kendi güvenlikleri ve kendi çıkarları doğrultusunda şekillenmesi üzerinedir. Bu güvenlik algısı ise sadece askeri güç kullanımıyla birlikte sınırlandırılmıştır. Özellikle 1. Dünya Savaşı ve 2. Dünya Savaşı ile birlikte Soğuk Savaş dönemi ülkeler, askeri güç odaklı bir strateji izlemiş realist anlayışın gerekliliklerini yerine getirmiştir. Devletler savaş sonrası artık iş birliği çerçevesinde hareket etmek, uluslararası barış tesisinin kurulması için birlikte düşünmek adına kolektif bir birlik kurma çabasına girmiştir. Çünkü savaşların önlenmesi ve barışın sağlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu birlik realizm akımına tepki olarak ortaya çıkan idealizm akımıyla birlikte şekillenmeye başlamıştır. Bu akım çerçevesinde var olan uyuşmazlıkların ve çatışmaların baskıcı rejimler yerine daha demokratik ve devlet liderlerinin sorumluluğunu bilen bir anlayışa evrilmesi amaçlanmıştır. Uluslararası sistemde diplomasiin daha açık bir şekilde yürütülmesi gerektiği üzerine vurgu yapan idealizm, liberal düşüncelerle birlikte desteklenerek daha rasyonel ve ilerlemeci bir anlayış benimsemesini hedeflemiştir. Fakat ABD ve SSCB arasındaki gerginlik, nükleer silahların teknolojik gelişmelerle birlikte yeni üretimleri ve yayılcı politikalar stratejik düşüncelerin önünü kapatmaya çalışmış ve realist düşüncenin devamlılık gerektirmesini öngörmüştür.

Wallerstain'ın Dünya Sistemi Teorisi; batılı ülkelerin gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkeler üzerindeki baskıcı tutumu, sömürgeci politikaları, pazar arayışı içerisinde olmaları, realist güç odaklı eylemleri sınırları aşan bir uluslararası güvenlik sorunlarını daha da tetiklemiştir. İklim değişikliği, çevresel problemler, açlık, yoksulluk, terör, mülteci sorunları, etnik kimliklerin politize edilmeye devam edilmesi gibi tüm sorunların artık tek başına aşılabilecek problemler olmadığı düşüncesiyle ortak bir yapının varlığının önemi anlaşılmıştır. Ülkelerin ortak kararlar almasının önünde özellikle ulusal çıkar farklılıkları bulunmaktadır. AB, siyasi yapılanma konusunda hedeflerini ortak bir paydada buluşturamadığı için yetersiz kalmıştır. AB'nin ortak dış ve güvenlik politikaları karşısında devletlerarası bir anlayış etrafında hareket etmektense daha çok kendi yapısına da uygun olan ulusüstü mekanizmalar etrafında kararlar almayı hedeflemesi gerekir. AB, kendi bünyesinde bulunmayan ve üyelik konusunda çekinceleri olan ülkelerle iletişimini devam ettirmelidir. AB'ye üye olmayan ülkeler ise özellikle askeri planlamalarda ve olası bir çatışma doğuracak herhangi hamlelere karşı operasyon hazırlıklarına katılım sağlamaları gerekir. Çünkü AB, ortak güvenlik anlayışını devam ettirebilmek için üyesi olsun olmasın ülkelerin desteklerine ihtiyaç duymakta ve güçlü iş birliği içerisinde hareket etmek zorundadır. Bölgesel ve küresel aktörlerle birlikte hareket etmediği sürece, terör, göç, mülteci sorunları ve etnik çatışmalar gibi birçok problemle büyük bir birlik olmasına rağmen bir bütünlük kuramadan savaşmaya çalışacaktır. AB'nin uluslararası

sistemde dikkate alınabilmesi ve söz sahibi olabilmesi için ortak savunma politikası, güçlü iş birliği ve askeri yapılanmaya ihtiyacı bulunmaktadır. Tüm bunların yanı sıra AB, elinde bulundurduğu siyasi mekanizmaları doğru ve etkin kullanabilirse gerekli ortaklıklarla birlikte barışın kurulması adına NATO'ya önemli destekler sağlayabilecektir. Aksi takdirde NATO'nun ve ABD'nin himayesi altında hareket ettiği ve kendini koruyamayacak bir güce sahip olduğu yönündeki eleştirilerle baş etmeye çalışacaktır.

BM ve AGİT, AB'nin aksine çok uluslu yapıyı kurmak konusunda oldukça başarılı bir süreç geçirmiştir. Olası çatışmaların ve savaşların daha da büyümesine karşı ciddi önlemler almış tıpkı NATO ve AB gibi genişleyerek uluslararası sınırlamalar konusunda gerekli düzenlemelere imza atmışlardır. Bunun yanı sıra güvenlik ve askeri birlik konularında şeffaflık stratejisiyle hareket etmeleri devletler tarafından özgürlük alanlarını tehdit edecek bir unsur olarak kabul edilmektedir. AGİT'in, Doğu Bloku ve Rusya'nın insan haklarını öncelememeleri ve demokratik unsurları geri plana atmaları bakımından bu ülkeleri sıkça eleştirmesi, onların NATO ve AB ile yakınlık kurmaya çalışmasına sebep olmaktadır. Bu nedenle Avrupa'da güvenlik mücadelesi konusunda güçlü devletlerle mücadele edememekte enerjisini kriz yönetiminin hafifletilmesi, çevresel, ekonomik, demokrasinin geliştirilip korunması gibi yumuşak güç kullanımına dayalı, realist anlayıştan uzak, diplomatik ilişkilerin daha kontrollü bir alanda sürdürülmesini sağlamaya harcamaktadır. AGİT'in üyelerine her koşulda güvenlik garantisi verememesi,

ekonomik ve siyasi avantajlar sağlayamaması onun sürekliliğini olumsuz etkilemektedir. Ancak NATO kurulduğu günden bugüne değin üyelerinin güvenlik ve savunma başta olmak üzere diğer konularda da ihtiyaçları saptamakta ve bu ihtiyaçların sağlanmasında oldukça hızlı davranmaktadır. Soğuk Savaş sonrasında ortaya çıkan yeni tehditler ve riskler aktif müdahaleyi sürekli kıldığı için olası her türlü çatışmaya karşı kriz yönetiminin önemi savunma ihtiyacına nazaran ilk sırada yer almaktadır. Her ne kadar Avrupalı devletlerin, uluslararası örgütlerin ve aktörlerin bu krizlerle başa çıkabilecek kapasiteleri olsa da sıcak çatışmalar ya da riskler konusunda NATO ortak savunma ve güvenlik konusunda önemli ve kilit bir isimdir. NATO askeri olanakları nedeniyle özellikle de BM, AB ve AGİT gibi örgütlerin etkinliğini sağlamaktadır. Fakat bu etkinliği sağlamasından ziyade birbirlerini tamamlayacak bir güç olmaları öncelik olursa barışın sağlanması o kadar da güç olmayacaktır. NATO'nun kendine has askeri birlik ve savunma sisteminin yanı sıra ABD'nin politik konularda kendisine destek ve yön vermesi uzun yıllar uluslararası arenada önderlik yapabilecek güçte olduğunu göstermektedir.

Barışın tesisi ve korunması yeni dünya düzeni etrafında oldukça zordur fakat imkânsız değildir. Avrupa'nın güvenliği konusu uluslararası birlik ve anlayıştan geçmektedir. Devletler ve siyasi aktörlerin yakın teması ve iş ortaklığı, çıkarların farklılığı konusunda bir çatışma yaratmamalı aksine bu farklılığı avantaja çevirerek uyumlaştırmalı ve yumuşatmak üzerine harekete geçmelidir.

Kaynakça

- Ağırman, F. (2018). Hobbes ve Rousseau'nun Devlet Kurumlarında Doğa Durumu, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (32), 115-120.
- Arıboğan, D.Ü. (2003). *Tarihin Sonundan Barışın Sonuna Terörizmi Anlamak ve Anlamlandırmak*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Asal, U. Y. (2013). 21. Yüzyılda Sürdürülebilir Barış İçin Küresel Stratejiler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(23), 1-14.
- Bakan, S. ve Şahin, S. (2018). Uluslararası Güvenlik Yaklaşımlarının Tarihsel Dönüşümü ve Yeni Tehditler. *Uluslararası Dil, Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 135-152.
- Çayhan, E. ve Ateşoğlu N. G. (1996). *Avrupa'da Yeni Güvenlik Arayışları NATO- AB-Türkiye*, İstanbul: AFA Yayıncılık.
- Çelik, E. (2005). "II. Dünya Savaşı Sonrası Avrupa'da Barışı Kurma ve Sürdürme Çabaları", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi,
- Demir, S. (2016). 21. Yüzyılda Barış ve Güvenliğin Tesisinde NATO'nun Rolü, *Gazi Akademik Bakış*, 9(18), 235-252.
- Demir, S. (2010). Dünden Bugüne Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 6(11), 27-52.
- Demiray, M. ve Işcan, İ.H. (2008). Uluslararası Sistemde Güvenlik Kavramının Değişimi Ekonomik ve Jeopolitik Arka Plan. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (21), 141-170.
- Elmas, M.S. (2013). *Modern Toplumun Güvenlik Çıkmazı: Tehdit, Risk ve Risk Toplumu Perspektifinden Güvenlik*, Ankara: USAK Yayınları.

- Fildişi, B. (2018). Marx, Durkheim, ve Weber Üzerinden Klasik Dönem Sosyolojisinde Modern Devlet ve Modern Ordular. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 1860-1876.
- İlhan, B. ve Kırac, S. (2010). Avrupa Birliği Oluşum Süreci ve Ortak Politikalar, *Milli Eğitim Dergisi*, 40(188), 191-2201.
- Machievellı, N. (1994). *Prens*, (Nazım Güvenç, Çev.), İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Tabanlı, F. (2018). Thomas Hobbes ve John Locke'un Devletin Kökeni Hakkındaki Görüşleri, *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(2), 331-353.
- Uğrasız, B. (2003). *Uluslararası İlişkilerde İki Farklı Yaklaşım: İdealizm ve Realizm*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2), 139-145.
- Yiğittepe, L. (2017). Avrupa Birliği Güvenlik Politikaları, *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(7), 12-27.

COMPARISON OF CHINESE AND INDIAN INFLUENCES IN AFGHANISTAN WITH REGARDS TO THE NEIGHBORHOOD RELATIONS

Masood LUDIN□

ABSTRACT

This article summarizes the importance of Afghanistan in its giant and at the same time a volatile neighbourhood, the importance of the geography of Afghanistan, its geopolitical and geostrategic importance in the region. How Afghanistan deals with internal and external affairs when the country is surrounded by a giant and a completely nuclear neighbourhood

The article mainly presents the influence of Chinese and Indian interactions on Afghanistan, compares their interactions with regards to the neighbourhood relations. A qualitative study was performed in which the secondary data was collected from existing literature, published reports, newspaper articles, web articles and other secondary sources to get an understanding of the Sino-Afghan and Indo-Afghan relations and their influence on Afghanistan. It has been found in the research article that both Chinese and Indian interactions cause substantial influences on Afghanistan in terms of politics, economy, security and culture. However, the comparison of the Chinese interactions on Afghanistan with the effects of Indian interactions on Afghanistan indicates that Chinese interactions are more likely to influence Afghanistan in economic terms as compared to India, while the military, political and cultural interactions of China are less or limited in comparison to the Indian interactions, The article also suggest ways in which the two neighbouring countries can convert their negative rivalries into cooperation in the region and how Afghanistan can be a connecting bridge between the two.

Keywords: Afghanistan, Geography Importance, Chinese interactions, Indian interactions, Political interactions, Economic interactions, Cultural interactions, Military interactions

□Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi, massodludin@yahoo.com

Introduction

Afghanistan is a landlocked but resource rich country and has always been at a risk of unwelcomed influence from its neighbouring countries and world powers (Weinbaum, 2006; Yongbiao, 2018). These issues persist due to issues of internal vulnerabilities and external interferences (Sikander & Hasan, 2020). There is high competitiveness in the neighbouring countries to gain a power advantage in Afghanistan, which allows the country to enjoy the beneficence of its neighbours. However, it has more than often suffered at the hands of these countries. For over a century, the country has served as a bridge state between the British Empire and the Czarist countries (Saikal & Nourzhanov, 2021). During the times of the Cold War, Afghanistan was a contested land for Soviet and American powers and fell into occupation of Soviets during the 1980s leading over one-third of its population to go into exile. Moreover, by the late 1990s, Afghanistan became the homeland for a war between radical Islamists and their Western enemies (Kaye, 2020). In the post-Taliban era (2001 to 2021) Afghanistan was not free from conflicts, however still the country started to gain benefits from its neighbours that allowed it to start the path to recovery. It can be stated that the political stability and economic potential of the country and the ability of the region allowed post-conflict Afghanistan to succeed in its recovery. During the two decades Afghanistan had remarkable achievements almost in every sector, Afghanistan rose from ashes, rebuilt government institutions, infrastructure, roads, railways and bridges

were made, electricity reached to almost all provinces of the country, almost 70% of Afghans had access to healthcare facilities nationwide, telecommunication services reached to over 20 million of the Afghan population, this figure is still accurate during the second Taliban regime, youth and women empowerment reached its highest peak in the contemporary history of the country with 27% members of the Afghan parliament were women and over 22% women were making as civil servants in the government institutions. Afghanistan opened its embassies in over 70 countries worldwide and the same numbers were welcomed at home. Regional countries like China, India, Iran and Pakistan have had a strong political, economic and social impact on the development and military movements in the country and it is important to observe these impacts. It is yet to be seen what the Taliban would offer to the Afghan people and the world in its second chance of ruling in the country. They were brought to throne in Kabul after the US hiddenly negotiated their real exit plan from Afghanistan and Taliban's entrance plan to the country in Doha 2021. Although both the US and Taliban claim that their negotiated plan was not to topple the Afghan Republic and enter Kabul by force, however the reality on the ground and the position of the former government officials is that Taliban came to power for the second time in a coup d'etat type of aggression directly orchestrated by US and neighbouring countries intelligence agencies.

One of the strongest allies of Afghanistan in South Asia has always been India. India has been a major and active contributor to the

development and rebuilding of the country Post-Soviet and Taliban governments. Even before that, when Afghanistan was ruled by communist community, India was its only supporter in the region. India understands the crucial role Afghanistan plays for regional security and power on the basis of its socioeconomic development, which is why the country is assisting in the development of Afghanistan by strategic partnerships (Sethi, 2020). China on the other hand, remained a silent observer during riots and political upheavals of the past in Afghanistan but more recently started participating in its development, becoming the largest foreign donor for the country. China takes interest in Afghanistan due to the strategic benefits it can provide for the economic endeavours of China in Central Asia and the Belt and Road Initiative (BRI) (Khalil, 2016; Ludwig, 2013). Moreover, China has been strategically using soft power tactics only to exert its influence in Afghanistan and form a long-term cooperative partnership. Being the two most important partners of Afghanistan in the region, it is interesting to observe the difference in the impacts of China and India on the country and examine the differences between the two.

2. Significance

There are some contributions of every study to theory, practice and policy makers. The studies conducted in the past in terms of the relationships between Afghanistan and the countries around it are numerous (Ahmad & Singh, 2017; Grishin & Rawan, 2020; Huasheng,

2016; Sethi, 2020; Sikander & Hasan, 2020; Weinbaum, 2006; Yaseen & Khan, 2018) and they have exerted a number of theoretical impacts; compilation of historical accounts of relations between countries in South Asia, account of impact that interference of regional powers in Afghanistan have had in broad aspects and increase in literature regarding the impact terrorism bound countries can have on their neighbours and vice versa. As for practice, these studies have implied the historical practices of interaction between governments and future needs of improving the means of forming economic and trade relations with the country. Moreover, implications have also been presented for policy makers and governments as these studies indicated how the past policies were flawed or effective and future policy makers can benefit from this detail. In the current study, similarly significant implications and contributions are expected as it will compare policies and relations of two separate countries with Afghanistan, highlight positive and negative practices and recommend policy implications based on the benefits and drawbacks that policies of China and India have had on economy, politics, culture and military of Afghanistan in comparison to each other so that it can allow inception of best policy and practices.

China and India separately have maintained cordial ties with Afghanistan over the years. China is a major contributor to the country in terms of financial and economic support and growth by using techniques like provision of development aid, setting up of large-scale investment projects and investing money and recently political efforts for peace treaties pioneered by the US government for reconstruction

and rebuilding of Afghanistan (Kaye, 2020). According to recent statistics, China is the biggest foreign investor in Afghanistan following the event of acquiring the 4.4 billion US dollars project of developing the Mes Aynak copper field (Branco, 2020; Jacob, 2014; Kaye, 2020). China has also established many other projects to increase and improve the Sino-Afghanistan relationships. In the historical evaluation of relationships between the two countries, it is evident that China views Afghanistan as an opportunity due to the chronic instability in the country and is ready to use strategic means to expand their market.

While China remained a silent observer during the historical political issues of Afghanistan, India was always a strong supporter. The relationship between India and Afghanistan can be traced back to over 2000 years. However, since the inception of a separate state of India in 1947, India has strived hard to maintain a strong influence over Afghanistan and has always been cordial with the country. India was the only country in South Asia to have accepted the Communist Republic of Afghanistan as well as the military presence of the USSR in Afghanistan (Corwin, 2002; Jacob, 2014). India possessed a cordial relationship with the communist regime of Afghanistan during the time that Soviets invaded the country. Moreover, during 1987 to 1992, the Indian government ensured that humanitarian aid was provided to Najibullah's government and even after that (Bjelica, 2016). During the outbreak of civil war in Afghanistan and Taliban related uprisings, the relationship between the two countries dwindled a bit

(Balachandar, 2012; Javaid & Javaid, 2016). After 9/11, the situation in Afghanistan got worse however, post the three decades of war and struggle for peace with the establishment of the Afghan Republic in 2001 Afghanistan was finally on a path of economic and social recovery. The role of China is important in terms of economic growth in the country and India is a major player in politics and military development. However, it is vital to understand how both these countries are influencing the culture, economy, military and politics in Afghanistan as it holds many regional and global implications. Thus, the current study fills the gap of a comparison and contrast of impacts of influence exerted in Afghanistan by China and India and their implications.

3. Justification

As highlighted in the above sections, Afghanistan relations with China and India are of vital importance to the region as well as in the global context. In past studies, several researchers and historians have shed a light on the relations between the two Powers in South Asia and Afghanistan separately; (Tahiri, 2017) discussed the trade relations between China and Afghanistan, (Khalil, 2016) discussed importance of Sino-Afghan relations and its security outcomes and other studies also discussed the need of increased negotiations and projects of China in Afghanistan and its benefits to both countries (Dobbins & Malkasian, 2015; Huasheng, 2016). Similarly, many recent studies and books are present that discuss relations between

India and Afghanistan but most use the perspective of Pakistan and its conflicts with the two countries (Kamal, 2019; Mahmood, Nasir, Zubair, & Ahmed, 2016; Owais, 2020; Paliwal, 2017). Moreover, several regional studies also exist that have discussed various aspects and ways in which Afghanistan plays an important role in the region.

None of the recent studies focused on comparing the impact of China and India, being two major and strong countries in the region as well as globally, on Afghanistan in terms of economy, culture, military and politics. Hence, it is important to consider this aspect and understand policies and their impacts to Afghanistan and to the overall South Asian Region.

4. Research Method and Techniques

The research objectives of this study are mainly revolving around examining the impact of Chinese influence on politics, military and economy of Afghanistan, the impact of Indian influence on politics, military, economy and culture of Afghanistan and the difference between the two countries' impacts. The overall objectives are outlined below:

- To investigate the impact of Chinese interactions and influence on the economy, cultural development, military and politics in Afghanistan.

- To investigate the impact of Indian interactions and influence on the economy, cultural development, military and politics in Afghanistan.
- To compare and contrast the ways in which China and India have impacted Afghan culture, economy, politics and military development.

These objectives can be translated to followed research questions:

- How has China affected the economy, politics, culture and military of Afghanistan?
- How has India affected the economy, politics, culture and military of Afghanistan?
- What are the differences in Chinese and Indian effects on Afghanistan in terms of economy?
- What are the differences in Chinese and Indian effects on Afghanistan in terms of culture?
- What are the differences in Chinese and Indian effects on Afghanistan in terms of military development?
- What are the differences in Chinese and Indian effects on Afghanistan in terms of Politics?

5. Literature Review

5.1. Importance of Afghanistan in South Central Asia

The South Asian region plays a vital role in the growth and development of the political and economic fronts in a global perspective. The region is developing at fast pace with powers like China and developing countries like India. Security, diplomatic and economic factors are characteristics of the region owing to the complex territorial and religious extremism abundance in the countries (Grishin & Rawan, 2020). Afghanistan has strategic benefits in the region due to its location as it makes it a round that can affect the security of surrounding countries like China, India, Iran, Pakistan and Russia, hence vital to stability and security in the region. Any issue in Afghanistan can affect the security of the entire region as it has already done in the past as well (Kaye, 2020). Pakistan and Afghanistan have had a sweet/sour relationship throughout history. Pakistan recently tried hard to portray a form of positive policies as its decades long policies have all been destructive for both Afghanistan and the region, the continuation will only be harming both countries in the long-run. Apparently, Pakistan had joined the international community in supporting the Afghan government in 2001 after the collapse of the first Taliban regime, but 20 years later the Afghan nation and many in the worldview Pakistan as the real architect of the collapse of the Afghan government in the hands of Taliban in August 2021. China looks at Afghanistan as an economic hub, a piece of land which will turn into reality the dream of connecting China to Europe and beyond,

but at the same time China deems Afghanistan as an internal security threat too. (Branco, 2020; Jacob, 2014; Pandey, 2019). Iran wants to see Afghanistan free from US interference as it affects their security as well. Russia as always is not on the same page with the US in Afghanistan. Russians face drug issues, too, as they inflow from Afghanistan, but more than that Russia is concerned about the presence or the creation of Daesh in the north of Afghanistan, which will indirectly affect its security and the security of its allies in Central Asia (Jacob, 2014). While India apparently has a strategic positive friendship and relations with Afghanistan from the start however it has to be seen whether India will get a hold on the relations with Taliban or not, will Pakistan allow Indian presence in Afghanistan under Taliban as in the past or will India be forced to support opposing parties in Taliban's Afghanistan?

5.2. Relations between Afghanistan and China

History says that China kept a low-profile policy in Afghanistan until the last decade as its interests grew in the country due to its Belt and Road initiatives (Huasheng, 2012; Scobell, Ratner, & Beckley, 2014). The country remained a silent observer for most part of the US-led war efforts and did not contribute in the military, political or any reconciliation efforts and not even economic reconstruction in Afghanistan (Branco, 2020; Pandey, 2019). However, following the establishment of a 'National Unity Government' (NUG) in 2014 in Afghanistan, the country's ties started to improve and increase with China, as it was seen as an economic gain by both countries. Chinese

involvement in peace talks and regional harmony also saw a rise as its involvement in Afghanistan rose (Haider & Hussain, 2020; Mustafa, Ahmed, & Junaid, 2020). Therefore, Chinese policy in Afghanistan slowly progressed from “calculated indifference to active engagement” (Dobbins & Malkasian, 2015; Khalil, 2016; Ludwig, 2013; Tahiri, 2017; Yongbiao, 2018).

On military and political fronts, China’s policy is to ensure Afghanistan stays cordial towards its ally Pakistan, Pakistani partnership with China is obviously historical, Pakistan has always defended China on regional and international platforms even recently the Pakistani government did not condemn but indirectly praised the Chinese atrocities of the Uyghor Muslims in China. For two decades, China did not mingle in military and political fronts a lot but apparently its future engagements convey a different message to the world. During the US war on terror in Afghanistan, China mainly remained a diplomatic observer but an investment tycoon in the country, its military concerns in Afghanistan increased due to the Belt and Road initiative because Belt and Road Initiative would not be successfully implemented and benefited from in case of poor military conditions in Afghanistan.

On the economic note, China is already the biggest foreign investor in Afghanistan, and has invested in copper, oil and gas sectors and road and rail infrastructures. Current policies of China are focused on increasing its economic and political footprints in Afghanistan as

the country is capitalizing on dwindling US military exit from Afghanistan and is aiming to fill in the empty power gap. China understands that Afghanistan is a rich mineral resource base and wants to hold its place strongly in the country and it is evident in its future Sino-Afghan policies. Economic and trade relations between the two countries however, have improved in the past two decades and are on an upward trend from the perspective of Chinese Taliban collaboration in the region.

During the two decades of Afghan Republic, China kept itself busy with economic and trade sectors in Afghanistan, viewed most of the political issues from the Pakistani perspective as the two countries enjoy US-Israeli type of ties in this region of the world, however right after the US withdrawal from Afghanistan the Chinese appeared very clear in reaching out to the Taliban directly, most recently the Chinese hosted Taliban in Beijing in late July 2021 and obviously have cautioned them of their future motives in Afghanistan and in the region. It is worth mentioning that one of the main reasons for Chinese interaction with Afghanistan through the Taliban is the trillions of dollars of untapped natural resources, which China has deepened its long term interest in. During the several months of Taliban in power, China has already sent several state and private companies to invest in the mining sector of Afghanistan. The recent visit of Chinese foreign Minister Wang Ye on 24th March 2022 to Kabul was of its highest importance, not any foreign minister of China has visited the Republic

of Afghanistan in the past two decades for bilateral issues, this itself shows the level of Chinese political policy shifts in Afghanistan.

As the second most powerful country in the world, China has almost similar influence as America in the world, that is why Chinese interactions with Afghanistan on political grounds is very vital and important for the future of the country. Afghanistan under the Taliban definitely sees China as an alternative to the US, and would be inclined to make all efforts to gain the trust and political support of China on the world stage.

5.3. Relations between Afghanistan and India

The relations between India and Afghanistan have been cordial for the most part. Researchers like Kamal (2019) describe that India is a growing power in the South Asian region and has a major role in world politics. Moreover, the author discussed the role of India's presence and influence in Afghanistan and use of Soft Power to walk slowly towards its long-term goals in the country and its place in Global Politics. India has a vital and influential role in Afghan politics and social development (Kamal, 2019). The ties between the two countries have been renewed and boasted after 2011 as the two countries signed a strategic partnership contract that ensured Afghanistan will earn India's socio-economic support, military training sessions for security personnel in Afghanistan and alliance in development of infrastructure whenever needed (Pant, 2012; Sami, Fatima, & Shah, 2018). Some of the initiatives in Afghanistan

undertaken by India include provision of humanitarian assistance (biggest contributor in this aspect), Socio-economic projects worth US \$ 2 billion, participation in reconstruction efforts of infrastructure, extended role in supporting health and communication sectors as well as in education, helping in training of Afghan civil servants, security personnel and police and projects of exploring oil and natural gas (Javaid & Javaid, 2016).

India has provided the military and intelligence help to Afghanistan every time they needed. Building of the Salma Dam was obviously a mega project but indeed political motives of India behind such projects are of immense importance to them, the project which provided electricity of over 1500 megawatts to the Afghan citizens. Message conveyed during its inauguration by Prime Minister Modi of India was very welcoming to the people and political elites of Afghanistan and at the same time not easily digestible to the neighbouring countries. Prime Minister Modi appeared on local and international media outlets on 25th December 2015 to inaugurate the new Afghan Parliament Building, he emphasized on close collaboration with Afghanistan on issues of mutual interest and signalled out Pakistan to take advantage of the opportunity and work for the connectivity in the region, he referred to Afghanistan as a bridge connecting South Central Asia to Europe. Mr. Modi also referred to connecting Afghanistan to the sea through Chabahar of Iran and called on the neighbouring countries to facilitate power transfer from the central Asian countries to the south Asia region.

The association between the two countries is based on the historical development and the connection between the people of the two countries. During the two decades of Afghan partnership with US and the western countries, India was the sole country in the Eastern world, which played a considerable role in the reconstruction of Afghanistan and the SPA only confirmed the depth of this relation and further enhanced the bilateral relations to all sectors in the country. Unfortunately and very understandably, this strengthening of the bilateral relations to the extent of signing the SPA was not welcomed by Pakistan the all time enemy of India. Pakistani position was and always is against India's long term presence in Afghanistan, thus the Pakistani authorities created hurdles for India's deepening role in Afghanistan and also brought the Afghan government under considerable pressure through different means specially by supporting the Taliban and oppositions of the country, because Pakistan knew that Afghanistan was still a fragile democracy, the western presence was soon coming to an end, they never wanted India to fill the vacuum which will be created by the western countries in Afghanistan. Therefore, Pakistan did not waste any chance of weakening the Afghan government and also strengthening the Taliban insurgents for their long term goal which the Pakistanis did achieve in August 2021.

Conclusion

This research has shed light on the unique importance of Afghanistan in the neighbourhood of China and India; it has also highlighted the immense influence these two countries can have on politics, economics, military and even social conditions of Afghanistan. Apart from India and China, the other countries surrounding Afghanistan are also either facing own problems or problems caused by each other to each other, countries like Pakistan, Iran and even Russia to the deep north of Afghanistan are currently not in good terms with each other and not stable. This is a grave problem in this region and can only be solved through intense political and socio economic cooperation among them. They can address their rivalries through economic and political cooperation. Afghanistan can play a vital role in this region, as a connecting point between China and India. These two countries have historical enmity specially over the issues of bordering regions as in the recent years the tensions have been doubled and even resulted in severe fighting among the security forces of the two countries, keeping in mind the economic and development opportunities in the region and also the political instability, the two giant countries need to overcome their differences, and work collectively for their economic and development motives in the region. Afghanistan can play a positive role not only in solving the problems of the region moreover; it can boost its own relations with these countries. Afghanistan can bring together the rivalries and competitions of these countries into positive partnerships in the region

through facilitation of investment opportunities in its rich natural resources sector.

References

- Ahmad, P., & Singh, B. (2017). Sino-Pakistan friendship, changing South Asian geopolitics and India's post-Obama options. *South Asia Research*, 37(2), 133-146.
- Balachandar, S. (2012). India's role in Afghanistan: Past Relations and Future Prospects. *Foreign Policy Journal*, 30.
- Bjelica, J. (2016). Caught up in regional tensions? The mass return of Afghan refugees from Pakistan. *Afghanistan Analysts Network*.
- Branco, C. M. (2020). Afghanistan and the belt and road initiative. In *The Belt and Road Initiative* (pp. 489-522): Springer.
- Brannen, J. (2017). *Mixing methods: Qualitative and quantitative research*. Routledge.
- Carey, M. (2017). *Qualitative research skills for social work: Theory and practice*. Routledge.
- Corwin, P. (2002). Doomed in Afghanistan. In *Doomed in Afghanistan*: Rutgers University Press.
- Dobbins, J., & Malkasian, C. (2015). Time to Negotiate in Afghanistan. *Foreign Affairs*, 94 (4), 53-64.
- Grishin, O. E., & Rawan, N. (2020). Importance of Afghanistan for Regional Security in South and East Asia. *Post-Soviet Issues*, 7 (1), 94-103.

- Haider, M., & Hussain, N. (2020). The Role of Pakistan and China in Afghanistan: Prospects for Regional Cooperation. *Pakistan Journal of History and Culture*, 41(1), 1-18.
- Huasheng, Z. (2012). China and Afghanistan: China's interests, stances and perspectives. *Russian Studies*, 5(3).
- Huasheng, Z. (2016). Afghanistan and China's new neighbourhood diplomacy. *International Affairs*, 92(4), 891-908.
- Jacob, J. T. (2014). India, China and the Coming US Drawdown in Afghanistan: A Choice of Dilemmas. *Economic and Political Weekly*, 24-27.
- Javaid, U., & Javaid, R. (2016). Indian Influence in Afghanistan and its implications for Pakistan. *Journal of the Research Society of Pakistan*, 53(1), 1-12.
- Kamal, M. (2019). Indian Strategic Influence in Afghanistan: Realist Ends through Social Means. *South Asian Studies*, 34(2), 453-477.
- Kaye, J. W. (2020). *History of the War in Afghanistan: Volume 1: BoD—Books on Demand*.
- Khalil, A. B. (2016). The rise of China-Afghanistan security relations. *The Diplomat*, 23.
- Ludwig, J. Z. (2013). Sixty years of Sino-Afghan relations. *Cambridge Review of International Affairs*, 26(2), 392-410.
- Mahmood, S., Nasir, M., Zubair, M., & Ahmed, Q. A. S. (2016). Indian Influence In Afghanistan And Its Impacts On Pakistan. *Asian Journal of Social Sciences & Humanities Vol*, 5(2).
- Mustafa, G., Ahmed, M., & Junaid, A. (2020). Role of China and Iran in Afghanistan Peace Process. *sjesr*, 3(4), 424-432.
- Owais, M. (2020). India and Pakistan Strategic Influence in Afghanistan: Pros and Cons of Rivalry. *Journal of Political Studies*, 27(2), 167-180.
- Paliwal, A. (2017). *My Enemy's Enemy: India in Afghanistan from the Soviet Invasion to the US Withdrawal*: Oxford University Press.

- Pandey, S. (2019). *Understanding China's Afghanistan policy: From calculated indifference to strategic engagement*: Observer Research Foundation.
- Pant, H. V. (2012). India in Afghanistan: A Rising Power or a Hesitant Power? *CIPSS Speaker Series on International Security and Economy, McGill Univ*, 5.
- Saikal, A., & Nourzhanov, K. (2021). *The Spectre of Afghanistan: Security in Central Asia*: Bloomsbury Publishing.
- Sami, S. S., Fatima, N., & Shah, S. A. (2018). Development of Indo-Afghan Relations in Political Economic and Social Aspects Post 9/11 Scenario; Implication for Pakistan. *Global Social Sciences Review*, 3(1), 411-433.
- Scobell, A., Ratner, E., & Beckley, M. (2014). *China's Strategy Toward South and Central Asia: An Empty Fortress*. Retrieved from rand.org/pubs/research_reports/RR525.html
- Sethi, H. (2020). A See-Saw Relationship: An Overview of Afghanistan's Ties with India and Pakistan. *E, August*, 6.
- Sikander, A., & Hasan, R. (2020). The Core Issue of Stability in Afghanistan: Envisioning the Future of Peace Deal. *Pakistan Journal of International Affairs*, 3(2) 608-632.
- Tahiri, N. R. (2017). *Afghanistan and China Trade Relationship*. Kabul Oruj University.
- Weinbaum, M. G. (2006). *Afghanistan and its neighbors: An ever dangerous neighborhood*. United States Institute of Peace.
- Yaseen, Z., & Khan, I. (2018). Structural Deficiencies in the Political System of Afghanistan and Major Irritants in Pak-Afghan Relations. *Journal of Politics and International Studies*, 4 (2), 81-91.
- Yongbiao, Z. (2018). China's Afghanistan Policy since 9/11: Stages and Prospects. *Asian Survey*, 58(2), 281-301.

ÖZEL ASKERİ ŞİRKET KULLANIMINDAKİ ARTIŞIN YEDİ NEDENİ

Ömer Faruk ÇELİK*

ÖZET

Soğuk Savaş sonrası başlayan küreselleşme ve liberalleşme serüveni devletlerin şiddet kullanımındaki tekeline yeni ortaklar çıkarabilecek hale gelmiştir. Bu durumun modern devleti tanımlarken belirtilmesi gereken en önemli nokta haline geldiği söylenebilir. Ortaya çıkan bu yeni tablo, devletlerin askeri faaliyetleri özelleştirme gayreti kadar modern çağın tehditlerinin de geçirdiği dönüşümün bir yansımasıdır. 11 Eylül saldırılarının ardından Irak'ın işgaliyle zirve noktalarından birini yaşayan özel askeri şirketlerin tanımı ve faaliyetleri zaman içerisinde değişmiş, değiştikçe de gelişen bir hal almış bulunmaktadır. Bu bağlamda gelinen noktada devletlerin konvansiyonel ordularını en son tercih olarak değerlendirdiği, saha da ise her geçen gün artan bir özel askeri şirket kullanımı olduğu görülmüştür. Çalışma ise tam bu noktada özel askeri şirketlerin kullanımındaki artışın nedenlerini inceleyip ortaya koymayı amaçlamıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda elde edilen bulguların yedi ana başlık altında toplanarak ifade edilmesi uygun görülmüştür. Bu yedi başlığı kısaca ifade etmek gerekirse, öncelikle özel askeri şirketlerin çatışma alanlarında “sivil işletme” statüsünde gözüktüğünü ve personellerin asker olarak değerlendirilmediği belirtilmelidir. Bu durum *siyasi maliyetin* düşmesine neden olmakta ve tercih sebeplerinden biri haline gelmektedir. İkinci neden ise konvansiyonel bir savaşın getireceği mali yüke kıyasla savaşın ya da operasyonların özel askeri şirketler aracılığı ile daha düşük bütçelerle yapılabileceğinin ifade edilmesi yani *ekonomik maliyetin* düşürülmesidir. Üçüncü neden özel askeri şirketlere dair uluslararası hukukta bulunan *hukuki boşluktur*. Bu durum sahadaki operasyonlarda yaşanan hukuk dışı faaliyetlerin herhangi bir siyasi iradeden hesabının sorulamamasını sağlamaktadır. Dördüncü neden devletlerin bir *vekâlet aracı* olarak özel askeri şirketleri kullanabilmesidir. Ülkeler siyasi çıkarlarını korumak ya da örtülü operasyonlar yapabilmek adına kendileriyle herhangi bir şekilde ilişkilendirilemeyecek özel askeri şirketlerle anlaşmaktadırlar. Beşinci neden olarak ise karşımıza elit seviyede *eğitim ve danışmanlık hizmetleri* çıkmaktadır. Üst düzey görevlerde bulunmuş personellerin emekli olması ya da istifa etmesiyle çalışmaya başladıkları özel askeri şirketler eğitim ve danışmanlık hizmeti verebilmektedir. Altıncı neden olarak özel askeri şirketlerin *istihbarat ve yedek ordu* gibi kritik alanlarda devletlere büyük destekler sunacak teknik teçhizat ve personel seviyesine gelmiş olmalarıdır. Yedinci ve son neden ise *lojistik ve teknoloji* gibi alanlarda devletlerin birçok yükünü özelleştirme yoluyla şirketlere aktararak ordunun asli işlerine odaklanabilmesi sağlanmakta ve özel şirketlerin ileri teknoloji konusundaki kapasiteleriyle devletlere büyük kuvvet çarpanları ekleyebilmeleridir. Ortaya konan bu nedenlerden ötürü özel askeri şirketlerin bundan sonra tercih edilmesindeki artışın devam edeceği de net bir şekilde gözükmektedir.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi, omerfcelik@stu.aydin.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Askeri Şirket, İstihbarat Şirketi, Soğuk Savaş, Özelleştirme, Vekâlet Savaşı

SEVEN REASONS FOR INCREASED PRIVATE MILITARY COMPANY USE

ABSTRACT

The fact that the globalization and liberalization adventure that started after the Cold War reached the point where it could introduce new partners to the monopoly of the states in the use of violence has undoubtedly become the most important point to be mentioned when defining the modern state. This new picture that has emerged is a reflection of the transformation of the modern age threats as well as the efforts of states to privatize military activities. The definition and activities of private military companies, which experienced one of the peak points with the occupation of Iraq after the September 11 attacks, have changed over time and have become more developed as they change. In this context, it has been seen that the states consider their conventional armies as the last choice, and that there is an increasing use of private military companies in the field. At this point, the study aimed to examine and reveal the reasons for the increase in the use of private military companies. It was deemed appropriate to express the findings obtained as a result of the literature review under seven main headings. In this context, private military companies appear as "civilian enterprises" in conflict areas and their personnel are not considered as soldiers. This leads to a decrease in political costs and becomes one of the reasons for preference. The second reason is the expression that war or operations can be carried out by private military companies with lower budgets compared to the financial burden of a conventional war, that is, the economic cost is reduced. The third reason is the legal gap in international law regarding private military companies. This situation ensures that any political will cannot be held accountable for the illegal activities in the field operations. The fourth reason is that states can use private military companies as a proxy. Countries make agreements with private military companies that cannot be associated with them in any way in order to protect their political interests or to carry out covert operations. The fifth reason is the elite level of education and consultancy services. After the retirement or resignation of senior personnel, private military companies can provide training and consultancy services. The sixth reason is that private military companies have reached the level of technical equipment and personnel that will provide great support to the states in critical areas such as intelligence and reserve army. The seventh and last reason is that states can transfer many of their burdens to companies through privatization in areas such as logistics and technology, allowing the army to focus on their core business, and that private companies can add great power multipliers to states with their advanced technology capabilities. For these reasons, it should be noted that the increase in the preference of private military companies will continue from now on.

Keywords: Military Company, Intelligence Company, Cold War, Privatization, Proxy War

Giriş

İlk çağlardan itibaren insanlığın var olma mücadelesinin en net tezahürü savaş kavramı üzerinden olmuştur. Her ne kadar bu mücadelenin genlerimize kazılı olan bir durum mu yoksa tercih mi olduğu tartışılsa da mücadele yöntemlerimiz değiştikçe insanlığında bu kavram etrafında gelişmesine ve dönüşmesine vesile olduğu kesindir. Bununla birlikte eski çağlarda ilk tercih olarak değerlendirilen savaş, modern dünya ile birlikte son tercih olma yolunda hızla ilerlemektedir. Bu dönüşümün elbette birçok sebebi bulunmaktadır. Öncelikle belirtmek gerekir ki bugün anladığımız şekliyle devlet, bizatihi modern devlettir. Modern devlet ise Weber'e göre değerlendirildiğinde, sınırları içerisinde meşru şiddet kullanma tekeline sahip olduğunu iddia eden ve devamlılığı olan bir birliktelik ve organizasyon olarak karşımıza çıkar (Weber, 1947: 154). Günümüzde bu modern devletlerin hemen hemen her konuda karşılıklı olarak çevrelerine bağımlı hale gelmeleri, dış politikada sert gücün kullanımının kaçınılmaz olarak kendilerini de olumsuz etkilediği bir dönemi meydana getirmiştir. Bu durum karşılıklı bağımlılık teorisi olarak isim almıştır. Her ülkenin ekonomik olarak bir başka ülkenin kaynaklarına ihtiyaç duyduğu bir düzende sert güç kullanımı, o ülkeye faydadan çok zarar getirmektedir (Waltz, 2015:176). Bununla birlikte uluslararası camiada silah kullanımını ve savaşmayı sınırlayan antlaşmalara ülkelerin kendi istekleriyle dâhil olduğunu da görmekteyiz. Tam bu noktada, küreselleşme ve ulus devlet ilişkisine yönelik olarak kendini sınırlayan devletin gücünü kaybedeceği, giderek işlevsizleşeceği

üzerine tasavvurların (Creveld, 1999; Ohmae, 1995; Scholte, 2005) çokça karşımıza çıktığını belirtmekte gerekir. Bu husustaki temel argümanlar, küresel güçlerin devletlerin otonomisini sınırladığı, devletin temel alanlarda sonuçları etkileyecek gücü ve otoritesinin artık kalmadığı ve sosyal, ekonomik problemleri çözmeye yönelik, geçmişteki kadar yeterli kaynak ve kapasiteye sahip olmadığı çerçevesinde şekillenmiştir (Bisley, 2007:63). Ancak tüm bu yorumlarla beraber ekonomik düzeyde ulus üstü ağların, ulus devletle birlikte çalışması, devletin, küreselleşmeyi kendi avantajına kullanacağı ilişkiler içine girmesi, devletin sona erdiği değil, yalnızca rolünün değiştiğini gösterdiği yönünde (Arıöz, 2019:21) yorumların ortaya çıktığını da belirtmek gerekir.

Bir yandan modern devlet bir dönüşüm geçirirken, bir yandan da bu modern devleti tehdit edebilecek güçler bir dönüşüm yaşamıştır. Küreselleşmenin ve teknolojik ilerlemelerin verdiği imkanları sonuna kadar kullanarak her an her yerden saldırabilecek, dijital dünyada izi bulunamayan, kontrol edilmesi zor güçler her geçen gün yeni bir problem üretmektedir. Bu tehdit odaklarının, ulus devletlerin sınırlarındaki dikenli telleri manasız kıldığı bir noktaya geldiği belirtilmelidir. Bu bağlamda modern devletler için günümüzdeki asıl tehlikenin etnik ya da dinsel kimlikli hareketler ve düşük yoğunluklu savaşlar olarak gözüktüğü net olarak ifade edilebilir haldedir. Devletlerin ise bu durum karşısında güvenlik önceliklerini mevcut tüm çatışmalarda bir taraf olmaktan kaçınmak ve mevcut ordularını ve savunma harcamalarını küçültmek olarak tercih ettikleri söylenebilir.

Bu faaliyetlerin küreselleşmenin ihtiyaç duyduğu güvenlik ortamına ulaşmak adına yapıldığı da ifade edilebilir.

Tam bu noktada ise çalışma, liberalleşme ve küreselleşme etkileriyle dönüşen modern devlet ile ona yönelik modern tehditlerin sahadaki uygulamalardaki en net yansıması olan özel askeri şirketlerin varlığını inceleyecek olup; modern devletlerarasında özel askeri şirket kullanımının artmasının ardındaki sebepleri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma, özel askeri şirket kavramının yaygınlaşmaya başladığı süreç üzerinden bir temellendirme yaptıktan sonra özel askeri şirketlerin temel faaliyetleri ve sınıflandırılmasına dair yaklaşımları ortaya koyacak ve örneklendirecektir. Ardından ise çalışmanın temel amacı olan özel askeri şirket kullanımının artışına dair saptanan yedi neden tartışılacaktır.

1. Özel Askeri Şirketlerin Ortaya Çıkışı ve Yaygınlaşması

Soğuk Savaş döneminin sonra ermesiyle birlikte küresel çapta olması beklenen bir savaş için yapılan hazırlıklar boşa çıkmış oldu. Bu bağlamda yapılan askeri yatırımlar, toplanan askeri kuvvetler ve ayrılan kaynakların değerlendirilmesi adına yapılan ilk işlerden biri orduların küçülmeye gitmesi gösterilebilir. Bununla birlikte dünya üzerindeki etnik çatışmaların artması, silah stoklarının satışa açılması, tecrübeli birçok askerin emekli edilmesi ve teknolojinin de gösterdiği gelişimle birlikte ulus aşan küresel tehditlerin oluşumu özel askeri şirketlerin kurulumu noktasındaki temel dayanak taşları olmuştur. Bu etkenlere dünya üzerindeki başarısız ve istikrarsız devletlere uluslararası toplumun müdahale noktasındaki isteksizliği de

eklenmesiyle küresel çapta şirketler için bir talebin oluştuğunu da eklemek gerekir. Small, bu etkenlere ek olarak uluslararası ilişkilerde devletin işlevlerinde özelleştirme ve dışardan kaynak kullanımına yönelik normatif değişimin de ifade edilmesi gerektiğini belirtir (Small, 2006:19). Bununla birlikte özellikle 11 Eylül saldırıları sonrası ABD'nin terörü yerinde yok etme stratejisi çerçevesinde modern devletlerin, devlet otoritesinin geleneksel şeklini değiştirerek, gözetimi ve yetkilendirmeyi temel alan yeni bir dış politika aracı oluşturdukları ifade edilebilir. Ortiz'e göre (2004:205) özel askeri şirketler de bu sürecin küresel anlamdaki tezahürleri olarak görülebilirler. Nihayetinde, savunma ve güvenlik yönetimine katılan bu şirketler, yetki devrinden öte, kamu-özel ortaklığı etrafında bir model oluşturmaktadırlar (Ortiz, 2010:35-39). Sonuç olarak özellikle ABD ve İngiltere'de, liberalizmin tam desteğini almış bir grup emekli askerin kurduğu, hisseleri borsada işlem gören, hükümetlerin dış politikalarına göre bilfiil aksiyonlar alan tamamen yasal şirketler ortaya çıkmıştır. Ve bu şirketler dünyanın hemen her yerinde örtülü ya da aleni faaliyetlere girişmişlerdir.

Özel askeri şirketlerin sahada yer almaya başladıkları ilk görevlere baktığımızda ise soğuk savaş sonrası başarısız devletler olarak isimlendirilen devletlerde, temelinde etnik kimlik mücadelelerinin olduğu savaşları görmekteyiz. Kaldor'a göre (2004:1-2) bu savaşların bir diğer ortak noktası ise savaşan taraflardan birinin ya da bir kaçının küresel aktörlerce finanse edilmesi olduğunu da belirtmek gerekir. Yine sahadaki yansımalara baktığımızda özel askeri

şirketlerin ilk faaliyetlerinden birinin personel eğitimi ve danışmanlık hizmetleri verilmesi olduğu görülmektedir. Rakamsal açıdan bakıldığında ABD'nin 1969'da 1,5 milyon olan Kara Kuvvetleri personel sayısını 1991'e gelindiğinde hemen 750 bine indirmiştir (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, 2020:29). İşte bu noktada Soğuk Savaş'ın bitmesiyle ortaya çıkan birçok savaşta ABD ordusundan ayrılan personelin gerek eğitim alanında gerekse de sıcak çatışmalar noktasında sahada şirketler vasıtasıyla yer aldığı görülmüştür.

Küreselleşmenin ve teknolojik ilerlemelerin ülkelere yönelik tehditlerde yaptıkları değişimler, yeni tehditlere cevap hazırlanması noktasında uzman personelin mevcudiyetinin önemini arttırmıştır. Bu bağlamda da özel askeri şirketler, devletlerin özelleştirme politikalarının yanı sıra alanında uzman kişileri kendi bünyelerinde bulundurmaları hasebiyle öncelikli tercih edilir hale gelmiş ve hatta güvenlik politikalarında etkin rol alır konuma gelmişlerdir. Özellikle silah sanayisinde ve ar-ge faaliyetlerinde özel kuruluşlarla birlikte hareket edecek noktaya gelinmiştir. Gelinecek noktanın büyük bir paradigma değişimi olduğu ifade edilmelidir. Öyle ki süreç sonunda görülmektedir ki Birleşmiş Milletler bile Soğuk Savaş sonrasında 57 barış operasyonu düzenlemiş ve bu operasyonlarda özel askeri şirketlerden faydalanmıştır (UN, 2017). Bu noktada ise elbette akıllara özel askeri şirketlerin tam olarak nasıl bir yapıya sahip olduğu sorusu gelmektedir. Bir sonraki bölüm, bu soruya cevap vermeye çalışacaktır.

2.Özel Askeri Şirket Yapılanması

Özel askeri şirket yapılanmalarının faaliyete geçtiği ilk günden bugüne kadar temel bir karmaşa bulunmakta ve faaliyetleri hukuk boyutuna taşındıkça bu karmaşanın daha da arttığı görülmektedir. Bu karmaşanın özel askeri şirketler ile paralı askerlik kavramı arasındaki benzerlikten ileri geldiği ifade edilebilir. Söz konusu şirketler, tüzel bir kişiliğe sahip olmaları, bireysel değil kurumsal bir organizasyona sahip olmaları, devletlerle gerek ulusal gerekse de uluslararası bir şekilde sözleşmeler imzalamaları, tüm dünyada açık ve aleni bir şekilde faaliyet göstermeleri gibi hususlarda paralı askerlikten çok net bir şekilde ayrılmaktadırlar. Şirketlerin temel çalışma prensiplerinin sözleşmeler üzerinden olduğu ifade edilebilir. Mayın temizlemeden rehine kurtarmaya, sıcak çatışmaya girmeden personel eğitimine kadar birçok alanda sözleşme usulüyle hizmet verebilmekteler. Bu bağlamda Singer özel askeri şirketleri “istihbarat faaliyetleri, askerî operasyonlar ve harekât desteği, stratejik planlama, risk değerlendirmesi, birlik eğitimi ve teknik beceriler gibi askerî kabiliyetlerin kazandırılması alanlarında uzmanlaşan kurumsal organlar” olarak tanımlamaktadır (Singer, 2001/2002: 186).

Şirketler gerekli alanlarda yeterli uzmanlığa sahip kişileri belirli sürelerle sahip sözleşmeler ile dünyanın herhangi bir yerinden bünyelerine katarak yine dünyanın herhangi bir yerine görevlendirebilmektedir. Sözleşmelerin temel koşulu alanında

yeterliliğini gösteren kişilerin işe alınması olup, bir devlet, şirket ya da kişi ile anlaşmalar yapılabilmektedir. Örneğin 2003 yılındaki Irak Savaşı'nda sadece Güney Afrika Cumhuriyeti'nden alanında uzman polis ve asker binden fazla kişinin Irak'ta farklı şirketlerde çalıştıkları ifade edilmektedir. Bu örnekleri, Kolombiya, Cezayir, Avustralya ve Rusya gibi ülkelerin eski askerlerinden Irak'a gelip, özel askeri şirketlerde çalışmaya başlayanları da ekleyerek çoğaltmak mümkündür (Thomson, 2004). Irak Savaşı'nda sözleşmeli şirket personeli sayısı o kadar yükselmiştir ki, ABD Savunma Bilim Kurulu'nun 2014 yılında sunduğu rapora göre Irak'ta toplamda 160.000 üzerinde özel askeri şirket çalışanı olduğu belirlenmiştir. Bu sayı Irak ve Afganistan'daki özel askeri şirket güçlerinin, bölgedeki toplam askeri gücün yarısından fazlasına karşılık gelmesi demektir (Report of the Defense Science Board, 2014: 12-19).

2.1.Özel Askeri Şirket Türleri ve Faaliyetleri

Şirketlerin mevcut durumuna dair veriler ortaya konduktan sonra özel askeri şirket yapılanmalarını inceleyebiliriz. Bu noktada karşımıza 3 tip yapılanma çıkmaktadır. Eğitim ve danışmanlık hizmeti veren askeri danışmanlık şirketleri ve geri hizmet ve lojistik sağlayan destek şirketleri ve doğrudan sıcak çatışmalara giren özel askeri şirketler olarak ifade edebiliriz. Bünyelerinde birçok ülkeden profesyonel askerler bulunduran bu şirketler, hem güçlü devletlerin bir dış politika aracı olarak hem de güçsüz devletler için bir acil durum butonu olarak görev yapabilmekteler. Gerek ulusal gerekse de

uluslararası ticaret yasalarına uygun yapılanmalar olmaları hasebiyle müşterileri devletler olduğu kadar; kişi, şirket ya da yerel yönetimler ve örgütler gibi devlet dışı yapılanmalar da olabilmektedir.

Askeri hizmetler veren şirketler, doğrudan sıcak çatışmalar, operasyonlar ya da savaşlarda görev alabilmektedirler. Alınan görev destek kuvvet olabileceği gibi doğrudan çatışmalarda da yer alınabilir ya da sınır güvenliği ve polisiye görevler verilebilir. Belirli bir tesisin ya da bir kişinin koruma işi de verilebilir. Askeri Hizmet şirketlerine örnek olarak Güney Afrika Cumhuriyeti'nde kurulmuş Executive Outcomes, İngiltere'de kurulmuş Sandline International, ABD'de kurulmuş Strategic Consulting International ve gösterilebilir. Papua Yeni Gine hükümeti, ülkede yaygın olan güvenlik problemlerine çözüm getirmek için, Güney Afrika'da Angola hükümeti, BM barış görüşmeleri çöktüğünde, UNITA isyancı hareketine karşı çatışmaya doğrudan dâhil olacak Executive Outcomes şirketini kiralamıştır. Benzer şekilde, Sierra Leone'de ordu ve isyancı gerilla gruplar arasındaki çatışmalarda hükümet güçlerini eğitmiş ve kontrolü tekrar ele geçirmelerinde aktif rol oynamıştır. Güney Afrika kökenli şirket, özellikle değerli maden ve petrol yataklarının tekrar hükümet güçlerinin kontrolüne geçmesini sağlamıştır (Pech, 1999: 81-109). Örneğin sadece 1997 yılı esas alındığında Afrika kıtasında 90'dan fazla özel askeri şirketin varlığı söz konusu olup, bunların çoğunlukla petrol ve madencilik alanlarının korunmasında görev yaptıkları da raporlanmıştır (Desai, 2005: 831-832). Bir başka örnek olarak Irak'a yönetici olarak gönderilen Paul Bremer'ın Blackwater, Afganistan

Devlet Başkanı Hamid Karzai'nin 2002 – 2005 yılları arasında Dyncorp tarafından korunması (Güç, 2007: 136) verilebilir. Wagner şirketinin de Venezuela'da Devlet Başkanı Maduro'nun güvenlik/emniyet ve koruma tedbirleri için görevlendirilmesi (Beyhan, 2020: 37) bu hususta verilebilecek bir başka örnektir.

Eğitim ve danışmanlık hizmeti veren şirketler ise askeri personelin eğitimi, polis personelinin eğitimi, askeri ya da güvenlik alanlarında teknik danışmanlıklar gibi hizmetler vermektedirler. Askeri danışmanlık şirketlerine MPRI örnek verilebilir. Emekli orgeneral rütbesinde bile personele sahip olduğunu ifade eden şirketin açıklamasına göre, strateji ve bütçe planlaması, eğitim, koruma ve güvenlik işleri gibi yirmiye yakın alanda hizmet verebileceğini ilan etmiştir. Bu noktada belirtmek gerekir ki MPRI örneğinde de görülebileceği gibi bir askeri şirket hem eğitim hem de operatif alanlarda hizmet verebilmektedir. Bu bağlamda hizmet yelpazesine dair herhangi bir kısıtlayıcı bulunmamaktadır. Örneğin Armorgroup isimli şirket yaptığı şirket birleşmeleri ile askeri alanın dışında da iş yapabilir hale gelmiştir.

Son grup ise geri hizmet ve lojistik olarak ifade edilebilecek hizmetleri kapsamaktadır. Bu amaçla şirketlerin lojistik işlemleri, istihbarat, mayın temizleme, insani yardım dağıtımı, silah ya da mayın imha etme ve tesis inşa etme gibi hizmetleri gerçekleştirdiği görülmektedir. Savaşın kazanılmasındaki asıl etkilerden biri olan lojistik hizmetlerinin kalite ve hız noktasında en üst düzeyde yapılabiliyor olması bu şirketlerin pazardan aldıkları payı

yükseltmekte, dolayısıyla şirket sayılarını da arttırmaktadır. Ancak özel askeri şirketlerin hizmet yelpazesine bakıldığında daha çok destek şirketlerinin fazlalığı görünse de, sözleşme imzalanan şirketlerin çoğunlukla saldırıya yönelik (offensive) maksatlarla hizmet veren ve askeri bir etki sağlamak için özel olarak oluşturulmuş olanlarının tercih edildiği görülmektedir (DCAF Fact Sheet, 2007).

3. Özel Askeri Şirket Kullanımındaki Artışın Nedenleri

Şu ana kadar modern devletin, devlete yönelik tehditlerin ve savaş kavramının dönüşümü ortaya konarak özel askeri şirketlerin ortaya çıkış serüveni anlatılmaya çalışılmıştı. Bundan sonraki bölümde ise modern dünyanın neden özel askeri şirketler üzerine yoğunlaştığını ve her geçen gün artan özel askeri şirket kullanımının nedenleri üzerinde durulacaktır. Nedenlere geçmeden önce mevcut durum hakkında birkaç sayısal verinin paylaşılması, konunun somutlaşması açısından önemlidir.

Dünyada en çok özel askeri şirket ile çalışan devlet olan ABD ve ABD menşeli şirketlerin 2015 yılında küresel piyasadaki değerinin 230 milyar dolara ulaştığı düşünülmektedir. Düşünülmektedir çünkü şirketler ve hükümetler ticari sır olarak ilan ettikleri sözleşmeleri açıklamama yoluna gidebilmektedirler. Bundan dolayı verilen rakamların net olmadığı ifade edilmelidir. Şirketlerin elde ettikleri gelirlere örnek verilirse, 2009 yılında Military Professional Resources Inc (MPRI) 15.6, Flour şirketi 22, KBR 10.1, 2010 yılında Irak'ta görev alan CACI 3.15, SAIC 11.1, Parsons Corporation 2.7, Dyncorp

International 3.6, URS Corp 9.18, Halliburton 18, Bechtel Group 27.9 milyar dolar (Özden, 2020: 227) kazandıklarını ilan etmişlerdir.

Personel sayılarına bakıldığında ise Körfez Savaşı'nda 1:58 olan ordu personeli ile şirket personeli sayısının oranı, Bosna Savaşı'nda 1:15 olmuş, Irak Savaşı'nda 1:6'ya yükselmiş ve savaşın hemen sonrasında 1:1 gibi muazzam bir boyuta ulaşmıştır. Bu durum bizlere özellikle başını ABD ve İngiltere'nin çektiği modern devlette liberalleşme ve özelleştirme faaliyetlerinin geldiği noktayı göstermektedir. Batılı ülkelerin orduları yarı yarıya oranda, dünyanın herhangi bir ülkesinden gelen profesyonel insanlarla sözleşmeli olarak oluşturulmuş noktaya gelmiştir. Sadece modern dünyada ordu personeli oranının, sözleşmeli şirket personeline oranına eşit hale gelmesi bile meselenin önemi açısından yeterlidir. Şimdi mevcut tablonun nedenleri irdelenecektir.

3.1. Siyasi Maliyete Etkisi

Öncelikle siyasi maliyet kavramını tanımlamak gerekirse, bir kamu politikasının uygulanması sonucu olarak, bu politikayı uygulayan siyasi iradenin buldukları mevcut duruma göre siyasi güçlerinin azalması ya da kaybolması olarak ifade edebiliriz. Bu bağlamda özel askeri şirketlere maaş beklentisiyle gönüllü olarak katılan kişilere, savaşta güvenlik noktasında en hassas görevler verilmekte ve olası kayıplarda ülkenin resmi personelinden kayıp oluşmaması siyasi baskının oluşmasına engel olmaktadır. Ölen şirket personellerinin orduda yer almasına karşın ordu personeli olarak değil,

sivil bir şirket personeli statüsünde bulunması hasebiyle çoğunlukla kamuoyuna bile yansımamaktadır.

Özel askeri şirketlerin en faal olduğu savaşlardan Irak savaşı örneğinden hareketle siyasi maliyetten kurtulma çabaları gösterilebilir. Demokrat Parti adayı Barack Obama'nın, ABD'nin Irak'taki varlığını eleştirirken kendisi seçilmesi halinde Irak'tan çekilme sözü vermiştir (Obama, 14 Temmuz 2008). Gerçi açıklamada sözü edilen çekilmenin ABD ordusuna ait askerleri kapsadığının, günümüzde Irak'tan çekilmiş olunmasına karşın ülkenin kuzeyindeki bölgesel yönetimde halen yer alan ABD'li binlerce şirket askerini kapsamadığını ifade etmek gerekir. ABD'nin resmi çekilmeleri, sivil şirket statüsündeki özel askeri şirketleri kapsamamaktadır.

Bir başka siyasi maliyetten kaçınma hareketi de şirketlerin sadece ABD vatandaşlarından ibaret olmamasıdır. Dünyanın herhangi bir ülkesinden şirket bünyesine personel alınabilir. Bu da oluşan kayıpların kamuoyu oluşturma etkisini azaltmaktadır. Örneğin ABD ordusunun Irak ve Afganistan'da savaşan personelinin büyük çoğunluğu Amerikalı değildir. ABD Savunma Bakanlığı verilerine göre 2016 yılı itibariyle Afganistan'da savaşan özel askeri birliklerin sadece %33'ünü (8.837) Amerikan vatandaşları oluşturmaktadır (U.S. Department of Defence, 2016: 1).

3.2. Ekonomik Maliyete Etkisi

Liberalleşmenin temel argümanlarından olan özelleştirme ile devletin büyük maliyet yüklerinden arınması mantığı, özel askeri

şirketlerin tercih edilmesi hususunda da karşımıza çıkmaktadır. Özellikle geri hizmetler ve lojistik alanın özelleşmesi, özel askeri şirketlerin ilk işlerinden biri olmuştur. Örneğin ABD ordusunda görevli olan birçok Filipinli ya da Bangladeşli bulunmakta ve bu personeller berberlik, şoförlük ya da yemekhane görevlisi gibi birçok destek hizmeti alanında bir ABD vatandaşının alacağı ücretin çok daha altında çalışmaktadır. Yine ABD'ye göre özel askeri şirketlerin sunduğu mal ve hizmetler aracılığı ile savunma alanındaki maliyetler de azalmaktadır. Bu doğrultuda da ordunun sahip olmadığı özellikler ve kabiliyetler için özel sektörden faydalanmaktadır. ABD'ye göre ordu bu özelleştirmeler sayesinde üzerindeki yükleri atarak, temel vazifesi olan ülkenin müdafaasına daha etkin ve odaklı hale gelecektir.

Askeri operasyonların özelleşmesinde ise yapılan sözleşmeler üzerinden değerlendirilmeler yapılmaktadır. Örneğin Blackwater şirketinin yüksek maliyetli bir sözleşmesi incelendiğinde, bir personelinin ABD Hükümeti'ne yılda 445.000 dolara mal olduğu görülmüştür. Benzer işleri yapan bir ordu astsubayı ise yılda 50.000 dolara mal olmaktadır. Bu rakam sadece alacağı maaşıdır. Ancak ordu astsubayının yetiştirilmesi, özlük hakları, sigorta giderleri, tazminatlar ve alacağı kanuni haklar da düşünülmelidir. Deniz aşırı ülkelerde ise ABD Ordusu'na bir astsubayın yıllık maaş maliyeti 325.000 doları bulmaktadır (Yıldız ve Ekmekçioğlu, 2018:44). Özel askeri şirket personeliyle karşılaştırıldığında, dolaylı masraflar sebebiyle askeri personelin maliyetinin yine daha fazla olduğu ortaya çıkmaktadır. Şirket personeline ise hizmeti karşılığında tek bir ücret verilmekte,

özlük hakları ise şirket ile yaptığı anlaşmaya göre oluşmaktadır. Bu noktada belirtmek gerekir ki kısa süreli yapılan sözleşmelerin fiyatı yüksek olarak gözüke de anlık ihtiyaca cevap verilmiş olup, bu hizmeti gerektiğinde yapması için oluşturulacak sürekli bir ordunun hazırlanma maliyetine göre daha düşük olmaktadır.

Bu hususta son bir örnek olarak Birleşmiş Milletler'in barışı koruma operasyonları ve insani müdahaleler için neden özel askeri şirketleri kullandığına bakılabilir. Bu bağlamda Birleşmiş Milletler'in, askeri şirketleri “daha ucuz, hızlı ve iyi” bir çözüm mekanizması olarak öne çıkardığı görülmektedir (Global Policy Forum, 2012).

3.3. Hukuki Boşluk

Küresel çapta faaliyet gösteren bu şirketlerin faaliyetlerine yönelik herhangi bir uluslararası denetim mekanizmasının bulunup bulunmadığı akıllara gelecek ilk sorulardan biri olacaktır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde karşımıza çıkan tablo, uluslararası camianın kritik birçok konuda olduğu gibi bu konuda da bir mutabakat sağlayamadığıdır. Bununla birlikte özel askeri şirketlerle sık sık karşılaştırılan paralı askerlik mevhumuna dair Birleşmiş Milletler'de bir takım çalışmaların mevcut olduğu görülmektedir. BM Genel Kurulu tarafından 4 Aralık 1989'da kabul edilen 44/34 numaralı “Paralı Askerlerin Askere Alınması, Kullanımı, Finansmanı ve Eğitimine Karşı Uluslararası Konvansiyonu” sözleşmesiyle, paralı asker kullanımının uluslararası hukuka aykırı olduğu vurgulanmış ve engellenmesine dair bağlayıcı bir metin oluşturulmuştur. Ancak bu

çalışmaya ABD ve İngiltere'nin dâhil olmaması ve sadece 35 ülke tarafından onaylanması, BM'nin bu konuda halen net bir tavır içinde olmadığını bir göstergesidir. Paralı askerliğin denetimi ve engellenmesi hususlarında bile bir araya gelemeyen uluslararası camia, bu mevhumdan tamamen farklı olan özel askeri şirket kavramına dair herhangi bir çalışma da yapamamıştır. Mevcut paralı askerliğe dair sözleşmenin de özel askeri şirketlere uygulanmadığı görülmektedir. Çünkü karşımızda isme, ambleme, personel listesine, idari bir yapılanmaya, maaş bordrolu ve sigortalı çalışanlara sahip, kar ve zarar açıklayan, vergi ödeyen ve kuruldukları ülkelerce denetlenen şirketler bulunmaktadır. Bu bağlamda bu şirketler sadece kuruldukları ülkelerin ticari faaliyetlere ilişkin yasalara tabi olmakta, ellerinde silah olmalarına karşın “sivil uzman” olarak değerlendirilmekte, verdikleri zararlara ya da yaptıkları hukuksuz eylemlere dair herhangi bir cebirle muhatap olmamaktadırlar. Bu noktada da tarihsel bağlamda ilk defa görülen bir yapı oldukları ifade edilmelidir. Bu bağlamda mevcut sözleşmelerin özel askeri şirketleri kapsamaması beklenemez. Şirketleri bağlayacak yeni sözleşmelerin oluşturulması gerekmektedir ancak şu ana kadar da hiçbir çalışma yapılmamıştır.

Mevcut hukuki boşluğun gösterilmesi adına birkaç örnek vermek yararlı olacaktır. Örneğin Irak'ta yaşanan bir saldırıda Amerikalı diplomatları taşıyan konvoyu koruyan Blackwater Worldwide personelleri, saldırı tehdidiyle karşı karşıya kaldıkları gerekçesiyle orantısız bir şekilde kuvvet kullanımına başvurmuş, 17 sivilin ölümüne ve birçok sivilin de yaralanmasına neden olmuşlardır

(Topal, 2011: 975). Olayın ardından sorumlu şirket çalışanları herhangi bir kovuşturmayla tabi tutulmamışlardır. Bir başka örnek olarak işkenceleriyle ünlenen Ebu Gureyb cezaevi verilebilir. Mahkûmları sorgulama görevini gerçekleştiren 37 kişiden 27'sinin ABD merkezli özel askeri şirket olan CACI International personelleri olduğu ortaya çıkmıştır. Sorgulama boyunca çevirmen olarak yer alan 22 kişi ise Titan Corporation tarafından işe alınmıştır. Bu görevlilerden üçü Iraklı tutuklulara işkence ve tecavüzdən dolayı suçlanmış olsalar da “sivil” personel statüsündeki oldukları için ne askeri yasalara ne de Cenevre Anlaşması'na tabi tutulamadıklarından herhangi bir yargılamayla karşılaşmamışlardır (Zabçı, 2004: 24). Yukarıda gösterilen olaylar gibi birçok olay mevcut olmasına karşın özel askeri şirketlerin hukuki statüsü sorgulanır hale gelmiş olsa da, şu ana kadar herhangi bir somut adımın atılmadığı belirtilmelidir. Açıkça ifade edilmelidir ki şirketleri kullanan ülkelerin çıkarları devam ettiği sürece bu konuda herhangi bir adım atılması beklenmemelidir.

3.4. Vekâlet Savaşı ve Örtülü Operasyon Aracı Olarak Kullanılması

Uluslararası anlaşmalarla birlikte, devletlerin salt çıkarları için savaşa başvuramamaları, ya da bir konvansiyonel savaşların oluşturabileceği büyük tahribattan çekinmek gibi, devletlerin faaliyetlerini kısıtlayan etkenler mevcuttur. Bu noktada ise bu faaliyetlerin yapılmasını sağlayan, sizin için planlarınızı gerçekleştirecek vekiller tercih edilebilmektedir. Bu asil-vekil ilişkisi

temelinde karşılıklı kazanç beklentisiyle oluşmaktadır. Bu vekillik, şirketlerin devletlere sağladığı en net faydalardan biridir. Örneğin asil olarak ifade edilen bir ülkenin hedef ülkedeki askeri faaliyetlerine ulusal ya da uluslararası bir engelin mevcudiyeti, asil devletin hedef ülkeye bir şirket göndermesiyle aşılmaktadır. Geline nokta özel askeri şirketler tam olarak devletlerin gizli bir dış politika aracı olmuştur. Devletlerin doğrudan yapamadıkları operasyonları, gizli ya da açık bu şirketler üzerinden yapabilmektedir. Ya da küresel rakibinin nüfuz alanında bir şirket sayesinde girebilmektedir. Bununla birlikte örtülü operasyonlar, çatışan güçlerin desteklenmesi, suikastlar yine uluslararası personele sahip bir şirket tarafından yaptırılabilir. Bu duruma somut örnek vermek adına ABD'nin PYD/PKK unsurlarını eğitmesi, onlara teçhizat vermesi verilebilir. ABD PYD/PKK unsurlarıyla iletişimini özel askeri şirketler üzerinden yapmaktadır. Yine Rusya'nın tüm inkârlarına karşın Wagner şirketini vekil olarak Suriye, Ukrayna ve Libya'da kullanması bir başka vekil-asil ilişki örneği olarak verilebilir.

Özel askeri şirketler, siyasi karar alıcıların gerek ulusal gerekse de uluslararası hukuk açısından yapamayacağı, yapılması ve açığa çıkması halinde siyasi maliyetler ödeyebileceği faaliyetleri, planlayıcı ülkenin adı karışmadan gerçekleştirebilme imkânı da sunmaktadırlar. Örneğin Haiti devlet başkanına yapılan suikastın özel askeri şirket personelleri tarafından gerçekleştirilmesi (Anadolu Ajansı, 2021), örtülü operasyonlara dair bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte özel askeri şirketler ile yapılan sözleşmeler, bir şirket

1. Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Konferansı

statüsünde olduklarından hükümetlerce ticari sır kapsamına sokulabilmektedir. Bu sayede gerek örtülü operasyonların mahiyeti gerekse de sözleşmelerin ücretleri kamuoyundan gizlenebilmektedir.

Tablo 1: Bir Savaş Alanında Masraf, Kontrol ve Halk Desteği

Savaş Alanı Seçenekleri	Masraf	Kontrol ve Denetim	Yerel Halktan Uzun Dönemli Destek
Askerler	Yüksek	Güçlü	Uygulamaların Etkinliğine Bağlı
Özel Askeri Şirketler/ Paralı Askerler	Orta, Süresine Bağlı	Orta, Denetime Bağlı	Denetim Etkinliği ve Angajman Kurallarına Bağlı
Vekil Güçler, Yerel Silahlı Gruplar	Diğerlerinden Daha Ucuz	Sınırlı Denetim ve Kontrol	Yüksek Olasılık

Kaynak: Clint Watts, *You Don't Win Hearts and Minds, You Rent Them- Reigniting Sunni Tribes Against ISIS*, fpri.org, 2014, <https://www.fpri.org/2014/11/you-dont-win-hearts-and-minds-you-rent-them-reigniting-sunni-tribes-against-isis/> , (Erişim Tarihi: 26.01.2022)

Tablo 1'de görülebileceği gibi bir ülkenin yapacağı bir operasyonda kullanabileceği üç unsur görülmektedir. Ya kendi bayrağına sahip konvansiyonel ordusuyla operasyonunu gerçekleştirecektir. Ya da kendi çıkarları adına vekil bir yerel güç kullanacaktır. Ancak yapılan araştırmalar ve sahadaki uygulamalar göstermiştir ki, konvansiyonel ordu yüksek masraf ve yerel halkın desteğini kazanmak için çokça mücadele gerektirmektedir. Buna mukabil vekil güçler ise görece ucuz masrafa ve halk desteğine sahip olmasına karşın üzerinde vekilin mutlak denetiminin olmadığı yapılar ortaya çıkarabilmektedir. Vekil örgüt kendi çıkarlarını gerçekleştirdikten sonra kontrolden çıkabilmekte, saf değiştirebilmekte ya da kendi içinde bölünebilmektedir. Özel askeri şirketler ise tam bu noktada konvansiyonel ordudan daha ucuz, vekil

örgütlerden ise daha yüksek bir kontrol mekanizması kurabilecek bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerek vekil örgütü yönlendirmesi, eğitmesi ve beraber operasyonlara girmesi, gerek yüksek kalitedeki teçhizatları ile sahadaki çatışmalara yön verebilmesi bakımından vekâlet savaşındaki en önemli unsur konumuna gelmiştir.

3.5. Eğitim ve Danışmanlık Alanlarında Hizmetleri

Özel askeri şirketler, gerek katıldıkları birçok sıcak çatışma gerekse de oldukça tecrübeli personeli bünyelerinde bulundurmaları hasebiyle, modern olmasına karşın birçok ordudan daha fazla deneyimlidirler. Bu şirketin istenildiği takdirde denizaltı savaşları ile ilgili nükleer konulardaki uzmanlarını müşterilerine gönderebileceği şeklindeki açıklaması, özel askeri şirketlerin müşterilerinin istedikleri hizmetleri sağlayabilmek amacıyla ellerinde tuttıkları personel çeşitliliğini göstermektedir (Bussard, 2007). Örneğin MPRI şirketi, çoğunluğu alanında uzman üst düzey emekli ABD askerilerine sahiptir ve 40'tan fazla ülkede hizmet vermiştir. Özellikle Bosna Savaşı'nda Bosna Hersek ve Hırvatistan ordularına eğitim donatı programı kapsamında hizmet sunmuştur (New York Times, 2002). Bir başka örnek olarak Macaristan, ordusunu NATO tekniklerine göre eğitmek için özel askeri şirketlere başvurmuştur. İsviçre, ordusunun üst düzeyine yönelik eğitimler için özel askeri şirketleri kiralamıştır (Arıöz, 2019: 28). Dyncorp şirketi ise 2005 yılından beri Liberya'da kurulacak olan yeni ordunun oluşturulması hususunda da faaliyet göstermektedir. Aynı firma, Irak ve Afganistan'da yeniden oluşturulan

polis güçlerinin eğitimi ve alımında görev yapmaktadır (Güç, 2007: 139).

3.6. İstihbarat ve Yedek Ordu Kapsamında Kullanılması

Özel askeri şirketlerin devletin savaş tekeline ortaklığı kadar önemli olan bir başka hususta istihbarat hizmetlerinin özelleşmesidir. Bu bağlamda sadece özel istihbarat şirketleri kurulduğu gibi, hizmet seçenekleri arasında istihbarat temini olan askeri şirketler de bulunmaktadır. Üst düzey istihbaratçıların teşkilatlarından ayrılıp kendi kurumlarını kurmalarıyla başlayan süreç, yine sözleşme usulünce hizmet temini olarak gerçekleşmektedir. Özel istihbarat şirketlerine örnek vermek gerekirse Diligence LLC, bu alanda faaliyet göstermektedir. Şirket kendi ekibinin Amerikan, İngiliz ve Rus gizli servis elemanlarından kurulmuş olduğunu belirtmektedir (Güç, 2007: 139). İngiliz şirketi Sandline, Sırbistan, Bosna ve Hırvatistan'da savaş suçularının aranmasında istihbarat hizmeti sağlamaktadır (Sprearin, 2003:26-47). Bir başka örnek olarak British Petroleum'un (BP) Kolombiya'daki boru hatlarının korunmasını temin etmek için DSL şirketi ile 1997 yılında yaptığı sözleşme özel sektör firmalarının da istihbarat hizmetlerini özel askeri şirketlerden talep ettiğini bize göstermektedir (Eroğlu, 2015:183). Bu bağlamda görüldüğü gibi özel istihbarat şirketlerinin müşterileri devletler olduğu gibi şirketlerde olabilmektedir.

Özel askeri şirketlerin bir diğer yönü ise yedek ordu olarak değerlendirilme imkânına sahip olmasıdır. Kendi hava, kara, deniz

araçlarına sahip bu şirketlerin bu amaçla değerlendirilmesi gayet tabiidir. Bu noktada sadece teçhizat açısından değil, özel askeri şirketlerin personel sayılarının da yedek ordu olarak değerlendirilebilmesine olanak sunduğunu belirtmek gerekir. Elde edilen veriler ışığında en fazla sürekli çalışan personele sahip olan ilk şirketlere bakıldığında, G4S şirketinin 620 bin, Securitas AB şirketinin 330 bin, Prosegur şirketinin 170 bin, The Brink's Co. şirketinin 70 bin, AlliedBarton şirketinin 55 bin, Pinkerton Government Services şirketinin 48 bin ve Gardaworld şirketinin 45 bin personeli olduğu görülmektedir (SETA, 2020: 47). Bu personellerin hemen hepsi aktif görevde olmakla birlikte istenildiği takdirde bünyelerine katabilecekleri personellere dair bir veri havuzuna sahip olduklarını da ifade etmektedirler.

Yedek ordu yaklaşımı İngiltere'de ilk olarak 1992'de düzenli ve yedek kuvvetlerin birlikte kullanılması başlığı altında ele alınmış ve Yedek Kuvvetler Yasası olarak 1996 yılında yürürlüğe girmiştir. 2000'li yıllarda bu uygulama genişletilerek İngiltere Ordusu'nun yapısına dâhil edilmiştir (Yıldız ve Ekmekçioğlu, 2018: 45). Bu bağlamda İngiltere'nin özel askeri şirketlere, sadece ordunun yedek gücü olmayı gönüllü olarak kabul etmeleri şartıyla kendi faaliyetlerini gerçekleştirme izni verdiğini belirtmek gerekir.

3.7. Lojistik ve Teknoloji Alanlarında Hizmetleri

Teknoloji alanında ihtiyaç duyulan personellerin devlet kurumları bünyesinde bulunması oldukça nadir olan bir durumdur. Bu

noktada, günümüz modern devletinde ileri teknolojinin kullanılması, yeni teknolojilerin araştırılması gibi faaliyetlerde artık şirketlerden yararlanıldığı belirtilmelidir. Özel askeri şirketlerin imkân ve kapasiteleri, istihdam yetenekleri ve maddi olanakları yetenekli kişilerinde bu şirketlerde toplanmasına neden olmuştur. Bu durumda devletleri özel askeri şirketlerle anlaşmalar yapma noktasında bir zarurete götürmektedir. Günümüzde şirketler her geçen gün hizmet yelpazelerini genişletmekte, birçok faaliyetin yanı sıra su, yakıt, mühimmat gibi maddelerin ikmalinde, tüm lojistik faaliyetlerde, mayın ve patlayıcı temizleme hizmetlerinde görev alabilmektedirler. Lojistik noktasında verilebilecek bir örnek olarak BRS şirketinin Kosova’da vermiş olduğu hizmetler gösterilebilir. Şirket Kosova’ya ayak basmasına müteakip 12 Haziran 1999’dan 30 Eylül 1999’a kadar 192 baraka, 13 helikopter pisti, 14 yemek yeme yeri, 37 sahra banyosu, 671 tuvalet yapmıştır. Ayrıca muazzam miktarlarda yakıt ikmal, su ikmal gibi birçok lojistik hizmeti üstlenmiştir (Eroğlu, 2015:197).

Teknoloji noktasında ise orduların sahip olmadığı teknik ve yetkin personellerle birçok teknoloji geliştiren şirket bulunmaktadır. Bu bağlamda devletlerin bu şirketlerle iş birliği ve AR-GE çalışmaları yaptıkları görülmektedir. Yapılan çalışmalara İsrail’in ordu personelleri tarafından kurulan NSO şirketi verilebilir. Siber istihbarat alanında ürünler üreten bu ve benzeri şirketler aracılığı ile İsrail devleti dünyaya siber istihbarat ürünü satan ve bu alanı domine eden bir ülke konumuna gelmiştir. Önemli hizmetler veren bir diğer özel askeri firma Air Scan of Rockledge isimli firma olup, hava radar sistemleri

konularında uzman derecededir (Stranger ve Williams, 2006:6). Florida merkezli bu şirket hizmet çerçevesini, gece/gündüz savunma, güvenlik ve emniyet, askeri danışmanlık ve eğitim hava radar sistemleri ve hava kontrolü dahil operasyon servisleri olarak aktarmaktadır. Buradaki hava kontrol hizmeti, insansız hava araçları, drone, diğer sistem ve araçlar üzerinden sağlanmaktadır. Air Scan şirketinin müşterileri arasında Amerikan hükümeti yanı sıra büyük enerji ve petrol firmaları da bulunmaktadır (Yılmaz, 2007:50). Teknik alanda bir başka örneğe baktığımızda ise Amerikan ordusunun bünyesinde bulundurduğu B-2 bombardıman uçağı, F – 117, U – 2 uçakları, Apaçi helikopterleri ve gemilerin üzerinde bulunan hava savunma sistemleri gibi önemleri silah sistemlerinin bakımını özel şirketlere verdiği görülmektedir (Güç, 2007:138).

Sonuç

Soğuk Savaş'ın bitişiyle birlikte küreselleşme ve özelleştirme kavramları, devlet aygıtının sınırlarını yeniden çizen kavramlar olmuştur. Başını ABD ve Avrupa ülkelerinin çektiği liberalizm ve özelleştirme akımı devletin şiddet tekelinin ortadan kalkması ve savaşın da özelleşmesiyle sonuçlanmıştır. Tarihsel bağlamda eski bir kavram olmakla birlikte, her ne kadar paralı askerlikle karşılaştırılsa da özel askeri şirketler artık devletlerin silahlı kuvvetlerinin parçalarından biri olarak görülmektedir. Özel birliklere eğitim ve askeri teçhizat satışıyla başlayan süreçte şu an kendilerine bağlı zırhlı araçların,

helikopterin ve insansız hava araçlarının olduğu, kendi istihbarat elemanlarına sahip sivil bir ordu karşımıza çıkmaktadır. Bünyelerinde birçok ülkeden profesyonel askerler bulunduran bu şirketler, hem güçlü devletlerin bir dış politika aracı olarak hem de güçsüz devletler için bir acil durum butonu olarak görev yapabilmekteler. Gerek ulusal gerekse de uluslararası ticaret yasalarına uygun yapılanmalar olmaları hasebiyle müşterileri devletler olduğu kadar; kişi, şirket ya da yerel yönetimler ve örgütler gibi devlet dışı yapılanmalar da olabilmektedir. Bu bağlamda özel askeri şirketlerin her geçen gün daha çok tercih edilmesinin sebepleri ortaya konmak istenmiş ve bulunan bulgular yedi ana başlık altında toplanmıştır. Görülmektedir ki özel askeri şirketler çatışma alanlarında her ne kadar ellerinde silah olmasına karşın “sivil işletme” statüsünde gözükmekte ve personelleri asker olarak değerlendirilmemektedir. Bu da savaşı yönetecek siyasi idareyi kesilecek faturayı düşürmeye yol açmaktadır. İkinci husus ise konvansiyonel bir savaşın getireceği mali yüke kıyasla savaşın ya da operasyonların özel askeri şirketler aracılığı ile daha düşük bütçelerle yapılabileceğinin ifade edilmesidir. Üçüncü husus özel askeri şirketlere dair uluslararası hukukta bulunan boşluktur. Bu da sahadaki operasyonlarda yaşanan hukuk dışı faaliyetlerin herhangi bir siyasi iradeden hesabının sorulamamasını, şirketin arkasındaki ülkenin herhangi bir sorumluluk taşımamasını sağlamaktadır. Dördüncü husus devletlerin bir vekâlet aracı olarak özel askeri şirketleri kullanabilmesidir. Ülkeler siyasi çıkarlarını korumak ya da örtülü operasyonlar yapabilmek adına kendileriyle herhangi bir şekilde

ilişkilendirilemeyecek özel askeri şirketlerle anlaşmaktadırlar. Sahada operasyonlara katılma, önemli noktaların ele geçirilmesi, önemli tesislerin korunması ya da gizli suikastlar gibi hususlarda özel askeri şirketler açık ya da gizli olarak kullanılabilir. Yerel vekil güçlerin üzerinde yine şirketler aracılığı bir kontrol mekanizması kurulabilmektedir. Beşinci husus olarak ise karşımıza eğitim ve danışmanlık hizmetleri çıkmaktadır. Üst düzey görevlerde bulunmuş elit personellerin emekli olması ya da istifa etmesiyle çalışmaya başladıkları özel askeri şirketler, ordu kurulumundan polis gücü oluşturulmasına, özel birliklerin eğitilmesinden ileri teknolojilere sahip teçhizatın nasıl kullanılacağına kadar birçok alanda eğitim ve danışmanlık hizmeti verebilmektedir. Altıncı husus olarak özel askeri şirketlerin istihbarat ve yedek ordu gibi kritik alanlarda devletlere büyük destekler sunacak noktaya gelmiş olmalarıdır. Bu da özel askeri şirketlerin devletler tarafından desteklenmesinin bir başka sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yedinci ve son hususta ise lojistik ve teknoloji gibi alanlarda devletlerin birçok yükünü özelleştirme yoluyla şirketlere aktarıp ordunun asli işlerine odaklanabilmesi sağlanmakta ve özel şirketlerin ileri teknoloji konusundaki kapasiteleriyle devletlere büyük kuvvet çarpanları ekleyebilmesidir. Geleceğin dünyasında konvansiyonel savaşların en son tercih olarak karşımıza çıkacağı görülmekte ve süreç içerisinde devletlerin birbirleriyle olan mücadelesinde yukarıda ortaya konan yedi neden dolayısıyla özel askeri şirketlerin her geçen gün daha da büyük roller üstleneceği belirtilmelidir. Bundan sonraki dönemde

mücadelelerin odak noktasının özel askeri şirketler olacağı muhakkaktır.

Kaynakça

- Arıöz, Z. (2019). Küreselleşme Sürecinde Ulusal Güvenliğin Dönüşümü: Özel Askeri Şirketler, *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi*, Mart, 2 (1), 20-33.
- Avant, D. (2007). Contracting for services in US military operations. *PS: Political Science & Politics*, 40 (3), 457–460.
- Beyhan, Y. (2020). *Özel Askeri Şirket Faaliyetlerinin Küresel Etkileri ve Uluslararası Hukuktaki Yerlerinin İncelenmesi*, MEF Üniversitesi (Yüksek Lisans Tezi).
- Bisley, N. (2007) *Rethinking Globalization*, New York: Macmillan.
- Bussard, S. (2004), The privatization of the military industry is a global phenomenon. Interview with Peter W. Singer, *Le Temps*, April 30, 2004;
- Singer, P. W. (2004). A profession as old as the World, *The Monde Diplomatique*, November 2004 at p. 24.
- Creveld, M. V. (1999). *The Rise and Decline of State*. Cambridge: Cambridge University Press.
- DCAF FACT SHEET (2007), “Private Military Companies (PMCs)”, DCAF Fact Sheet For The Meeting Of The PFP Consortium Security Sector Reform Working Group, 25- 26 Mart 2004, Geneva Centre For The Democratic Control Of Armed Forces

Stockholm, 24 Nisan 2007 Erişim adresi:
http://www.dcaf.ch/pfpc~ssrwg/Meetings/Stockholm_03.04/Papers/Private_Companies.pdf

Desai, D. (2005). Have Your Cake and Eat It too: A Proposal for a Layered Approach to Regulating Private Military Companies. *University of San Francisco Law Review*, 39 (4): 825-871.

Ekmekçiöğlü, A. (2020), Savunma Politikaları Kapsamında Özel Askeri Şirketlerin İncelenmesi. *Change in State Nature: Boundaries of Security* (E-book), 169-185

Eroğlu, E. (2015), *Özel Askeri Şirketlerin Devlete Etkileri*, Ankara Üniversitesi (Yüksek Lisans Tezi).

Global Policy Forum (2012) Erişim adresi:

<https://www.globalpolicy.org/nations-a-states/private-military-asecurity-companies/50225-pmscs-a-the-un.html>

Global Security (2015), Croatia-Operation Storm 1995. Erişim adresi:
<http://www.globalsecurity.org/intell/ops/croatia.htm>

Güç, Ç. (2007). Savaş Müteahhitleri. *Akademik Ortadoğu Dergisi*, (4): 117-157.

Haiti Devlet Başkanı Moise suikastı (2021). Erişim adresi:

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/haiti-devlet-baskani-moise-suikasti-kolombiyali-parali-askerler-sektorunu-tartismaya-acti/2317732#>

New York Times (2002), Erişim adresi:

<https://www.nytimes.com/2002/10/13/business/america-s-for-profitsecret-army.html>

- Obama, B. (2008). My plan for Iraq. Erişim adresi:
<https://www.nytimes.com/2008/07/14/opinion/14obama.html>
- Ohmae, K. (1995). *The End of Nation State: The Rise Regional Economies*. New York: The Free Press.
- Ortiz, C. (2004). Regulating Private Military Companies: States and the Expanding Business of Commercial Security Provision. in K. V. D. Piji et.al. (eds.) *Global Regulation Managing Crises after the Imperial Turn*, New York: Palgrave Macmillan, (s. 205-219).
- Ortiz, C. (2010). The New Public Management of Security: the Contracting and Managerial State and Private Military Industry, *Public Money & Management*, 30 (1): 35-41.
- Özden, N. Ş. (2020), Savaşın Yeni Aktörleri: Özel Askeri ve Güvenlik Şirketleri. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4 (2): 221-231.
- Pech, K. (1999). Executive Outcomes – A corporate conquest. In (eds.) J. Cilliers ve D. Frase, Peace, Profit or Plunder? *The Privatisation of Security in War-torn African Societies*, *Institute for Security Studies*, (s. 81-109).
- Task Force on Contractor Logistics In Support Of Contingency Operations (2014). Erişim adresi:
http://www.acq.osd.mil/dsb/reports/CONLOG_Final_Report_17Jun14.pdf
- Scholte, J. A. (2005). *Globalization: A Critical Introduction*. Second Edition, New York: Palgrave Macmillan.

- Singer, P. W. (2001-2002). Frate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry and Its Ramifications for International Security. *International Security*, 26 (3): 186-220.
- Singer, P. W. (2009). *Kiralık Ordular: Özel Askeri Şirketler*. (Çev. G. Aral ve İ. Yaman, çev.), İstanbul: Timaş Yayınları.
- SETA - Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (2020) , *Özel Askeri Şirketler*, Erişim adresi: <https://setav.org/assets/uploads/2020/02/R154.pdf>
- Small, M. (2006). Privatisation of Security and Military Functions and the Demise of the Modern Nation-State in Africa. *Occasional Paper Series*: 1(2): 1-44.
- Spreatin, C. (2003). American Hegemony Incorporated: The Importance of Military Contractors in Iraq. *Contemporary Security Policy*, 24 (3/12/ 2003), 26 – 47.
- Stanger, A. ve Williams, M. E. (2006), Private Military Corporations: Benefits and Costs of Outsourcing Security. *Yale Journal of International Affairs*, 2006, 2 (4): 4-19.
- Thomson, H. (2004). Washington fields mercenary army in Iraq, Erişim adresi: <https://www.wsws.org/en/articles/2004/05/merc-m05.html>
- U.S. DEPARTMENT OF DEFENSE, Secretary of Defense Ash Carter, News Transcript Remarks by Secretary Of Defense Ash Carter in a Media Availability, Erişim adresi: <http://www.defense.gov/News/Transcripts/Transcript->

ViewArticle/873852/remarks-by-secretary-of-defense-ash-carter-in-a-media-availability

UN Documents (2017). List Of Peacekeeping Operations 1948 – 2017,

Erişim adresi:

https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/unpeacekeeping-operationlist_1.pdf

Waltz, K. N. (2015). *Uluslararası Politika Teorisi*, (O. Binatlı, çev.), Ankara: Phoenix Yayınevi.

Watts, C. (2014). You Don't Win Hearts and Minds, You Rent Them- Reigniting Sunni Tribes Against ISIS, Erişim adresi: <https://www.fpri.org/2014/11/you-dont-win-hearts-and-minds-you-rent-them-reigniting-sunni-tribes-against-isis/>

Weber, M. (1947). *The Theory of Social and Economic Organization*. New York: The Falcon's Wing Press.

Yıldız, M. ve Ekmekçiöğlü, A. (2018). Özel Askeri Şirketlerin Savunma Politikaları Açısından İncelenmesi ve Türkiye İçin Öneriler. *Amme İdaresi Dergisi*, Eylül, 51 (3): 27-59

Yılmaz, S. (2007). 21'inci Yüzyılda Güvenlik Alanının Yeni Sivil Aktörleri: Özel Askerî Şirketler ve Kontratçı Firmalar. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 3 (6): 43-70.

THE FAILURE OF THE DOHA AGREEMENT TO BRING PEACE TO AFGHANISTAN: CAUSES AND CONSEQUENCES

Sajjad SAMADI*

ABSTRACT

An opportunity has arisen for Afghanistan, which has been dealing with war for 40 years, and it has faced many difficulties in how to use this opportunity. The Doha agreement was an important opportunity not only for Afghanistan but also for the countries of the region to bring peace in the region. Although the Afghan peace process has been fragmented for many years during the rule of former Afghan President Hamid Karzai, it became a serious issue when the United States began negotiations with the Taliban. The United States and the Taliban signed an agreement with the Taliban on February 29, 2020, and in September of that year, inter-Afghan peace talks began between the delegations of the Islamic Republic of Afghanistan and the Taliban.

The Afghan peace process is a set of efforts to end the war in Afghanistan through dialogue and negotiation. The main part of this process is the US-Taliban agreement and the inter-Afghan talks. Peace talks between a high-ranking government delegation and several Afghan political figures and the Taliban officially began in Doha. The talks will focus on securing a ceasefire, releasing prisoners, and how the future government system will look.

Under the agreement, the United States pledged to force the Afghan government to release 5000 Taliban prisoners from Afghan prisons and to withdraw US troops from Afghanistan by May 2021. In return, the Taliban pledged to reduce violence in Afghanistan and to begin inter-Afghan peace talks with the Government of the Islamic Republic of Afghanistan. With the new US administration led by Democrat Joe Biden coming to power, the Biden administration has decided to revise the Doha Agreement. Under the Doha agreement, the Taliban were to reduce violence to zero against US and NATO forces but intensified their attacks in Afghanistan and on Afghan security forces in particular, which causes disagreement between the two sides on the ceasefire and the slowness of the Afghan-Afghan peace talks.

In the meantime, I will research the reasons for the failure of the Doha agreement and I will explain the consequences of this failure. Given the failure of the US-Taliban peace talks, the lack of dialogue between Afghan leaders, and the lack of respect for the Afghan constitution is more apparent than ever. Because the peace process must be government-oriented and driven by the ownership and leadership of the Afghan government. The pressure of the USA on the Afghan government and Taliban attack on Afghan security put the agreement to a dead-end and Afghan

* Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi,
sajjadsamadi@stu.aydin.edu.tr

security forces' trust in the state has decreased and they were surprised against whom they were going to fight. These are the reasons that the Doha agreement for "bringing peace to Afghanistan" has failed. In my opinion, one of the most important reasons is that it does not make too many promises to the government of Afghanistan and that it gives more authority to a group that acts with terrorism and strengthens its hands.

Key Words: Peace, Taliban, Afghanistan, Doha Agreement

Introduction

After several decades of war in Afghanistan, negotiations between the government of this country and the Taliban delegation have begun in Doha, the capital of Qatar. The beginning of negotiations shows the importance of ending the war in Afghanistan and returning peace and tranquillity to this country. The only way to end the war in Afghanistan is to start a ceasefire and start negotiations between the government and the Taliban. Dr. Abdullah Abdullah, head of the Supreme National Reconciliation Council, said at the opening meeting of intra-Afghan negotiations in Doha, Qatar, that we have come here with good intentions to achieve lasting peace and honest negotiations and dialogue to reach a comprehensive agreement between the two sides. Inter-Afghan negotiations in Doha A delegation, representing the political system supported by millions of men and women of this land and representing the cultural, social and ethnic diversity of Afghanistan, have arrived in Doha to create a process that will end the war and suffering. After 42 years of ups and downs, aggression, jihad, and resistance, all the people of Afghanistan should unite under one roof once again.

The Doha agreement is very important not only for the people of Afghanistan but also for the Taliban movement, but from the very beginning of the agreement, the role of the Afghan government decreased with the pressure of the United States and the Taliban movement. Violence has increased significantly throughout Afghanistan, and the Taliban has made significant progress. Many districts are divided between the government and the Taliban. With such a situation, there are many expectations from the Doha meeting about the future of Afghanistan inside and outside. The Taliban was constantly changing their will, and the Afghan government could do nothing about it because there was a lot of pressure from foreign countries on the Afghan government, so an agreement must be made as soon as possible.

The lack of dialogue between the Afghan leader, most of the leaders were also in competition among themselves, most of these political leaders want to gain power and pursue their own interests. With the leader who wanted to fight with each other, now they would make peace with the Taliban and save the country. This was one of the most important factors that made the peace agreement tight. President Ghani also wanted to damage the peace agreement as much as he could, because he saw this situation to his advantage and did not want to go to the election or any sharing power. the late start of the negotiation and its effect on the Afghan people, the fact that the Taliban and Afghan governments are in a fight over the permanent provisional government. While the USA had elections, the USA could not carry

out this peace agreement in a healthy way and the result ended in disaster. The continuous power of the Taliban in Afghanistan also had to do with internal politics and how in such a short time the Taliban took over all of Afghanistan and the afghan government disappeared overnight. This peace agreement created a problem for the Afghan people and the Afghan government because there was constant US pressure on the Afghan government. the lack of dialogue between politicians in Afghanistan and the disorders among the afghan politician made the situation chaotic.

1. What is Doha peace Agreement?

A peace agreement signed in Doha, Qatar, on February 29, 2020 (Farr, 2020, p. 1), the United States pledged to withdraw its troops from Afghanistan by May 1, 2021, and the Taliban pledged to cut ties with terrorist networks, including al-Qaeda. Part of the peace deal was the release of 5,000 Taliban prisoners by the government and the start of government talks with the Taliban until three months after the agreement was signed (Ramachandran, 2020, p. 2). However, the talks were delayed for several months in September 2020. Of course, the 1,000 Afghan soldiers who were also detained by the Taliban included the release of prisoners on both sides. The most tangible achievement of the Doha Agreement for the United States is that no American soldiers have been killed during this period. The agreement was backed by China, Russia and Pakistan and unanimously approved by the UN Security Council, although the Afghan government at the time did not

include it because it was not a party to the deal. The terms of the agreement included the withdrawal of all US and NATO troops from Afghanistan, (Sargana, 2021, p. 1639) the Taliban's commitment to stop al-Qaeda activities in Taliban-held areas, and negotiations between the Taliban and the Islamic Republic of Afghanistan. The United States has agreed to reduce its troop level from 15,000 to 8,600 by April 2021 (Tariq, Saira, & Amir, 2021, p. 369), and withdraw all its troops in 14 months if the Taliban live up to their commitments. The United States has also pledged to close five military bases within 135 days and end economic sanctions against the Taliban by August 27, 2020.

The Afghan government, under intense pressure from Washington to call for the release of Taliban prisoners, convened an Afghan Peace Consultative Loya Jirga. After two days of debate, the Loya Jirga agreed to release 400 so-called "dangerous" Taliban members on August 10, 2017 (Analytica, 2020). The detainees were not released immediately after the Loya Jirga and the Afghan president's signature, a process that officials say lasted about six months. The return of these released prisoners to the Taliban strongholds, which has been a factor in the escalation of violence. Mullah Baradar also spoke about the new list of 7,000 Taliban prisoners and demanded their release and dangerous prisoners were released and returned to war.

2. Afghanistan's bilateral talks began six months late

Discussions over the release of Taliban prisoners and the completion of the Afghan Peace Corps lasted about six months. The Taliban refused to start peace talks before releasing all 5,000 prisoners, according to a "list" they had sent to the Afghan government. For peace talks with the Afghan government, the Taliban leadership appointed a 21-member delegation headed by Sheikh Mawlawi Abdul Hakim, the group's chief justice, and Shir Mohammad Abbas Stanekzai, the deputy chief of staff. (George, Tassal, & Nawaz Khan, 2020) The presence of Maulvi Abdul Hakim at the head of the Taliban delegation is a sign of the Taliban's willingness to insist on religious issues in the negotiations (Kotokey & Borthakur, 2021).

A 21-member delegation from the Afghan government headed by Masoom Stanekzai arrived in Doha (Aljazeera, 2020). The opening of the Afghan peace talks began on September 15, 2020, with US Secretary of State Mike Pompeo and a number of foreign officials at the Sheraton Hotel in Doha. "The choice of your future political system is your choice," Secretary of State Mike Pompeo said at the opening of the Afghan peace talks. The cabinet, led by the chairman of the High Council for Reconciliation, Abdullah Abdullah, was accompanied by a number of other government officials. The first three months of the peace talks were spent on drafting a negotiating agenda.

Violence in Afghanistan has risen sharply as peace talks between Afghan and Taliban delegations in Doha escalate. The wave of targeted assassinations has unprecedentedly targeted a number of

journalists, both male and female social activists. The Afghan government blames the Taliban directly and indirectly for the targeted assassinations. But the Taliban have accused the Afghan National Security Agency of making some "threats and warnings" to others. Taliban spokesman said the move was "irrelevant" to the peace process. The Taliban have said they have not announced their spring operations as in previous years, and have not sought to seize provincial and district centers, proving that the group has pledged its commitment to reducing violence. The United Nations has described civilian casualties in 2020, especially the last quarter, as "horrific and worrying", with 3,035 civilians killed and 5,785 injured this year (Afghanistan, 2021, p. 12).

3. Provisional Government Plan

One of the most significant reasons that Doha Agreement was failed, is the issue of provisional government and sharing the power with The Taliban with the start of talks on the main agenda of the Afghan peace talks, the issue of "division of power" and the creation of a structure similar to the "interim government" is increasingly being raised. Supporters and opponents of the interim government are defining their ranks. Zalmay Khalilzad, the US special envoy for Afghanistan, is said to have told delegations that the two sides should agree on a "power-sharing structure" before the full withdrawal of US troops by May 1, the time for the full withdrawal of US troops. However, Mr. Ghani called the interim government "discontinued" and

opposed it. He emphasizes the legal transfer of power through elections. The Taliban have said they have not formally raised the issue of an interim government during the talks. But Taliban representatives have said Mr. Ghani is a key obstacle to peace and that he is willing to work with the new government if he resigns.

Although a second round of peace talks between Afghan and Taliban delegations is set to begin in Doha, Qatar, Afghan security officials say the Taliban have no will for peace and their fighters are preparing for a "full-scale war". Interior Minister Massoud Andarabi and Afghan National Security Chief Ahmad Zia Siraj, who were summoned to the House of Representatives in connection with escalating violence and targeted assassinations, said their information showed that the Taliban were planning a spring operation. Andarabi told the meeting that although the war in the country had subsided every winter, "at the behest of the Taliban leadership", the group's violence had not stopped with the onset of winter (Alim, 2020). He stressed that despite the continuation of peace talks, the Taliban are ready for a full-scale war next year. Meanwhile, the head of Afghanistan's National Directorate of Security (NDS) questioned the Taliban's commitment to peace, saying there was no will for peace within the group. He stressed that the Taliban leadership is waiting for US troops to leave Afghanistan on May 1 this year. That is why the Taliban leaders want to delay the talks until then by raising unresolved issues in the peace talks. On February 29, US and Taliban representatives in Doha, Qatar, signed an agreement called "Bringing

Peace to Afghanistan," under which the United States will withdraw its troops from Afghanistan within 14 months (until May 2021) if the Taliban Cut relation completely with al-Qaeda and do not allow the Afghan soil to be threatened to United States and its allies. While the US Secretary of State appears to be pleased with the agreement, saying no US troops have been killed in Afghanistan in the past year or so, (Gul, 2021) the Afghan director of national security says the Taliban are still in contact with al-Qaeda and have escalated the violence.

Afghan President Mohammad Ashraf Ghani has said that his duty is to legally hand over the government to his successor based on the will of the people. The remarks appear to have been made in response to rumors and discussions about the creation of an interim administration as part of the Doha peace talks. Amrullah Saleh, the first vice president who accompanied Mr. Ghani on his visit to Nangarhar, also told the gathering that in the peace process, the Afghan government has only one condition, and that is to gain power through elections. Referring to the peace talks, Mr. Saleh said that there was no deal in the peace talks on "Republic and Women's rights". "Our condition is that the leadership be determined by the people."

"If Ashraf Ghani withdraws from the war today and says he will resign," the group is ready to cooperate with the new government, said Shir Mohammad Abbas Stanekzai, the deputy head of the Taliban delegation in Russia (Joshi & Cortright, 2021). The member of the Taliban's political office in Qatar claimed that Mr Ghani was still lobbying with the United States and NATO. He said the Afghan

government was not honest about the peace talks and "did not give the negotiating team it selected the necessary qualifications."

4. Inter-Afghan talks in Doha and effect of US elections

Another reason for the failure of Doha Agreement was the impact of US election on peace process. The Afghanistan peace process and peace negotiation become a matter for election in United State of America which decrease the role of Afghan government and The Taliban use issue of changing administration in US as a case to not to stop the ceasefire. The US election had a direct impact on the Afghan peace process in Doha. The Taliban hoped to keep Donald Trump in the White House, and the Afghan government looked to Joe Biden for victory. Both the Taliban and Donald Trump approached the common goal of a complete US withdrawal from Afghanistan. Trump's controversial remarks about the war in Afghanistan shocked many Afghans but were promising for the Taliban.

"We want to end this so-called eternal war," Mr Blinken told senators in a confirmation session. We want to withdraw our forces. We want to maintain to some extent the capacity to deal with any return of terrorism to which we have gone at all. Under an agreement signed in Doha, the United States said it would withdraw all its forces from Afghanistan by May 2021, and the Taliban had promised not to allow extremist groups to operate from Afghanistan. Following the agreement, Taliban insurgent's attacks on international forces were halted, but the group's attacks on Afghan security forces continue. The

Afghan government is fighting the Taliban, who are trying to take control of parts of the country.

5. What are the main reasons for the Taliban's advance in Afghanistan?

After the fall of Dawood Khan's government in Afghanistan and the coming to power of the communists in Kabul, a civil war broke out in this country and to this day this ominous legacy has gripped the people of Afghanistan. The crisis that Afghan society is facing today has two internal and external dimensions, each of which is somehow effective in perpetuating the internal crisis in Afghanistan.

Internally, ethnic strife and discourse conflict between tradition and modernity, and externally, regional rivalries between powerful neighbors and countries have played a role in perpetuating the current crisis. Pakistan is one of the significant countries in peace process and take active role in “Doha Agreement to bring peace to Afghanistan” but historically there is a problem with the Pakistan, which is the support of Pakistan from the Taliban movement. From the very beginning of the process, Pakistan was acting closely with the Taliban. When we go back, again we see that Pakistan was the first country, which recognized the movement of Taliban back in 1996. Some of the most fluencies political figures in Afghanistan are against this action of Islamabad. Even in the beginning of the Doha agreement, government of Pakistan was taking active role to solve the problem of Taliban with the world and try to create a new image for the Taliban

movement. Pakistani Foreign Minister Shah Mahmood Qureshi has called on new US President Joe Biden to follow the Afghan peace process and the withdrawal of US troops from the country. In an interview with Al Jazeera, Mr. Qureshi said his country hoped to engage more with the new government in Washington. "I think they the Biden government need to understand that there is an opportunity in Afghanistan, and they need to maintain the process that has been started and not hold it back," he said. "This process must move forward, because after a long time, we are on the right track," he added. The Afghan government insists that despite a US-Taliban agreement and months of talks between Kabul representatives and the Taliban in Doha, Qatar, the group has not only refused to reduce violence in Afghanistan, but "with new tactics" at an unprecedented rate of soft targets, including journalists. Targeted civil society activists and politicians.

The main reason for the Taliban's rapid advance is the lack of a unified power structure. This means that the process of government-building in Afghanistan has not evolved and the central government and its bureaucracy are unable to make unified decisions in the face of political crises. According to the Afghan Ministry of Interior, many cities were handed over to the Taliban without any clashes, which shows that the bureaucratic system is not capable of deciding to deal with this crisis.

Another factor influencing the Taliban's progress is the Taliban's attempt to create political weight in the peace talks for itself.

With the withdrawal of American forces, the Taliban are doing their best to weaken the central government at the negotiating table by advancing and gaining more territory. Another important reason is the behind-the-scenes cooperation of some political leaders and MPs with the Taliban. In general, the Taliban in Afghanistan is not acceptable because the people of Afghanistan have a historical experience of the Islamic Emirate of the Taliban, especially for ethnic and religious minorities. The experience of the history of civil wars in Afghanistan has shown that in Afghan society, we will not see a victorious group. To end the Afghan crisis, various political groups and the Taliban must first come to the conclusion that the continuation of the war is not the solution, and in the external dimension, a regional consensus must be reached to end the Afghan crisis, because the Afghan crisis is very much affected by the regional incidents.

6. Why and how did the rapid collapse of Kabul occur?

Air support to coalition forces was vital to the Afghan army. (Detsch, 2021) Last winter, when an agreement was reached between the Trump administration and Taliban officials over Kabul, it was assumed that the Afghan army would be able to resist the Taliban without the support of coalition forces, and that the Doha agreement would lead to peace. An agreement with the central government and the Taliban would be irrelevant to the continuation of the war. However, both assumptions had no basis. Neither the Afghan army nor

the Taliban were willing to agree to share the power and relinquish their monopoly power.

Afghan army units have become increasingly unstable since the Doha agreement, (Trofimov, 2021) which led to the withdrawal of coalition forces. Biden's victory and the possibility of reconsidering the Trump administration's agreement with the Taliban once again gave hope to some people, the army and the country that the withdrawal of coalition forces would not be quick and easy. However, this hope was dashed by the Biden administration announcing the definitive withdrawal of American troops by 9/11 and then by pushing that date forward.

Meanwhile, for the first time since its fall in 2001, the Taliban saw themselves closer to victory, especially since the Doha agreement released more prisoners and increased their numbers and strength. (Siebold & Greenfield, 2021) The fact that Taliban forces have gained more resources and experience in the last 20 years in terms of capabilities and capabilities has played role both in advancing the war and in communicating with the people of the region and preventing them from joining forces or supporting the government. The Taliban, on the one hand, contacted local army commanders and local and rural officials and tried to recruit them with weapons and threats and turn their backs on the government, and on the other hand, focusing on rural areas and roads and completing the army siege project Distant barracks prevented ammunition from reaching them. At the same time, they refused to attack large cities because these areas were still well

defended by the army, and the coalition forces' support for the Afghan army in holding these areas was still not ruled out. Therefore, they are waiting for the withdrawal of as many coalition forces as possible and take action on time. At the same time, threats against staff and personnel working in sensitive military posts, such as pilots, intensified or actually killed them because the central government could not easily replace them. Various army commanders also threatened to leave their jobs if they felt sorry for their families. With the Taliban severing ties between various army units and their bases and closing various Afghan borders, army units in remote areas surrendered in late July 2021 due to the impossibility of receiving central government support and reducing coalition forces and They are forced to cooperated with the Taliban (Susannah, 2021). There were many units that also had difficulty in providing daily food and were not supported by the central government. The more the Taliban took control of more areas, the more difficult it became for special forces units to repel and retake the retreated areas, especially now that the Taliban were taking the threat of special forces and their families more seriously. And when it came time for the special forces to surrender, the Taliban did not hesitate to commit a crime, so that when one of these special forces was defeated in Faryab province due to lack of ammunition, 22 members of the unit were immediately executed. In particular, the fatigue caused by the war and the lack of security along with corruption and inefficiency in the central government and its legitimacy and acceptance have been other reasons.

They first focused on the non-Pashtun areas of the north and prevented the formation of a new front in these areas with intimidation and bribery tactics. The Taliban's strategy was to encircle the country's cities and borders and deprive the central government of receiving assistance from land borders or access to customs funding at the borders, or creating difficulties in assisting its forces in various areas. In recent weeks, the government has become more and more confronted with determining the strategy of resistance and protecting the areas. The Taliban were more precise and organized in their games to achieve the goal.

Overall, the Taliban's victory relies more on central government acceptance and illegitimacy than on actual use of weapons. The illegitimacy of the central government, the chaos, the skepticism, the lack of morale in the military and security ranks followed the announcement of the withdrawal of the coalition forces, as well as the threat and bribery and the conduct of a full-scale psychological war. The blunders of the coalition forces in not quickly integrating them into local and even central power structures, ignoring the complex ethnic and tribal structures of Afghanistan and the geopolitical interests and rivalries of the region, overcoming the security and military perspective in stabilizing Afghanistan and formation. A structure of development and democracy that extends to less backward areas deprived of education, health and employment. At the same time, the transfer of power to a section of the political elite that, with its corruption and inefficiency, left little room for the

formation of ethnicity, citizenship, and loyalty to the central government. The lessons of the past have all marked a fate for Afghanistan that the world is watching with concern these days, and the people of Afghanistan themselves are most upset.

The actual number of Afghan Army troops was about 96,000. While the army was constantly faced with the evacuation of part of its forces, so that 25% of these forces had to be replaced annually. The process was often done on paper to get the money and assets of the apparently hired soldiers to the army commanders.

7. The fall of the Afghan government was rooted in the Doha Agreement

Pentagon officials say the fall of the Afghan government and its security forces in August may have been rooted in a 2020 agreement between the United States and the Taliban. The agreement pledged to withdraw all US troops from Afghanistan. The head of the U.S. Central Command, Gen. Frank Mackenzie, told the result of the war in Afghanistan was a “strategic defeat.” And the fall of the U.S.-backed government has intensified as the number of U.S. troops dropped to less than 2,500 by president Joe Biden order in April. (Top US general says Afghan collapse can be traced to Trump-Taliban deal, 2021) He added that the signing of the Doha agreement had a really devastating effect on the Afghan government and its army, especially psychologically. "We have set a specific date for when we will leave and when all the supports end." Mackenzie explained that he had

believed for a long time that if the United States reduced its troop numbers to less than 2,500, the Afghan government would inevitably fall "and then the military will fall." In addition to the psychological impact of the Doha agreement, President Biden's order in April to reduce troops was another devastating blow to Afghanistan's 20-year effort, leaving US troops unaware of the military situation in Afghanistan and US advisers, the US military official explained. They were no longer among the Afghan units. The Secretary of Defense, who attended the meeting with Mackenzie, said he agreed with Mackenzie's analysis. "The Doha agreement is committed to stopping US airstrikes against the Taliban," he said, adding that the Taliban have become stronger, intensified their offensive against Afghan security forces, and Afghans have lost large numbers each week.

The agreement pledged that US troops would leave Afghanistan by May 2021, and the Taliban, in turn, agreed to stop attacks on US and coalition forces. Afghanistan's problem through dialogue and negotiation something impossible because even there is no culture of negotiation in the country and none of these sides accept each other. Whenever the Taliban taken control of large parts of Afghanistan, they insist that the Afghan problem must be resolved through negotiations.

Conclusion

The Taliban's easy victory over Afghanistan's political system, which took the world by surprise, marks the beginning of a new chapter

not only for the country but also for the vast lands of the Middle East and Central Asia, as well as North Africa, as some have called it, the geopolitics of the “Greater Middle East”. Historically, the Taliban had fought with many leaders, it was difficult to sit at the same table with them again, and the deal was constantly going to stalemate. These polar opposites have never sought true peace, each working for their own benefit. There was even a fight between these leaders, and in the 1990s, the leader even fought among themselves, and now they wanted to come and make peace with the Taliban, whereas there was no peace with these political figures even among themselves. The lack of dialogue between the Afghan leaders, most of the leaders were also in competition among themselves, most of these political leaders want to gain power and pursue their own interests. With the leader who wanted to fight with each other, now they would make peace with the Taliban and save the country. This was one of the most important factors that made the peace agreement tight. President Ghani also wanted to damage the peace agreement as much as he could, because he saw this situation to his advantage and did not want to go to the election or any sharing power. He included many political figures in his group and from day one, he did not look forward to a peace deal, only to retain all the power. There was no unity among the political figures in the country, and the Taliban took advantage of this situation to either attract or silence many important political figures. These situations damaged the country's defense system the most, weakened the army, and since the beginning of the Doha agreement, the Afghan army

remained in a defensive position instead of fighting the Taliban. The government constantly said that we will not attack, we will be on the defensive, and the Taliban started to get stronger. The dangerous prisoners captured by the army were released under the name of peace.

The US government's pressure on the Afghan government on many issues, tried hard to get the Taliban's most dangerous men out of prison as soon as possible in order to make a deal because the US election was on its way. A national meeting was soon held and the Taliban's men were released from prison. Again, the United States pressed for a peace agreement and acted without thinking, but the mechanism did not work that way and it was difficult to work. It is very difficult to unite people who have been fighting for years, who are in different poles, whose parties have been actively fighting for 40 years. As the elections in the United States approached, the peace agreement did not matter much because they had the more important issue, which was election. The US never stopped too long on the ceasefire, and the Taliban was getting stronger day by day. Taliban were planning to receive economically support from US after the Doha Agreement (R. Rubin, 2020).

The countries of the region were affected by the war in Afghanistan and they tried to stop this war, but they thought of themselves more than the people of Afghanistan, and the people of Afghanistan were left alone. The countries of the region were also in constant communication with the Taliban. Using the experience, the Taliban established good relations with the countries of the region

especially with Iran and Pakistan. Pakistan is historically very close to the Taliban. The first country to recognize the Taliban in 1996. At the same time, while the USA was at war with the Taliban in 2001, Pakistan opened its doors for the Taliban, and became a home for the Taliban and helped economically and allocated many schools to the Taliban.

Power competition among Afghan leaders, lack of unity within the country, different views of political leaders regarding the peace process, the government's attitude towards the peace agreement, the relations of the regional countries with the Taliban, the USA's pressure on the Afghan government and political leaders to come to an agreement with the Taliban, the role of corruption in Afghanistan were the most important reason that Doha agreement failed and 20 years of material and moral investments in the country disappeared in one day and the country went bankrupt.

References

- Afghanistan, U. N. (2021). *Afghanistan Annual Report On Protection of Civilians in Armed Conflict*. United Nations. Retrieved from https://unama.unmissions.org/sites/default/files/executive_summary_-_afghanistan_protection_of_civilians_annual_report_2020_english.pdf
- Alim, M. H. (2020, 12 29). *Taliban Behind 'Targeted Killings'*,

- Responsible for '99% of Attacks'*. Retrieved from The Khaama Press News Agency: <https://www.khaama.com/taliban-behind-target-killings-responsible-for-99-of-attacks-445533/>
- Aljazeera. (2020, March 27). *Afghanistan government announces team for Taliban talks*. Retrieved from Aljazeera: <https://www.aljazeera.com/news/2020/3/27/afghanistan-government-announces-team-for-taliban-talks>
- Analytica, O. (2020). *Afghan talks will inch forward with impatient Taliban*. *Emerald Expert Briefings*.
- Detsch, J. (2021, August 16). *Departure of Private Contractors Was a Turning Point in Afghan Military's Collapse*. *Foreign Policy*.
- Farr, G. M. (2020). *The Afghan Peace Agreement and Its Problems*. *E-International Relations*, 1-4.
- George, S., Tassal, A., & Nawaz Khan, H. (2020, 9 30). *Shadow politicians, clerics and Soviet-era fighters: The Taliban's team negotiating peace*. Retrieved from The Washington Post: https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/afghan-taliban-peace-talks/2020/09/30/a5333540-f859-11ea-85f7-5941188a98cd_story.html
- Gul, A. (2021, 01 02). *Pompeo Defends Trump's Afghan Peace Plan, Ensuing 'Incredible Progress'*. Retrieved from Voice of America English News: https://www.voanews.com/a/south-central-asia_pompeo-defends-trumps-afghan-peace-plan-ensuing-incredible-progress/6200240.html
- Joshi, M., & Cortright, D. (2021, 08 11). *To end war in Afghanistan*,

Taliban demand Afghan president's removal. Retrieved from The Conversation: <https://theconversation.com/to-end-war-in-afghanistan-taliban-demand-afghan-presidents-removal-165585>

Kotokey, A., & Borthakur, A. (2021). The Ideological Trajectory within the Taliban Movement in Afghanistan. *Asian Journal of Middle Eastern and Islamic Studies*, 15(2), 205-219.

R. Rubin, B. (2020). *Constitutional Issues in the Afghan Peace Negotiations: Process and Substance*. United States Institute of Peace. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/resrep27591?seq=1>

Ramachandran, S. (2020). What Will the US-Taliban Peace Agreement Bring for Afghanistan. *The Central Asia-Caucasus Analyst and Silk Road Studies Program, The Central Asia-Caucasus Institute and Silk Road Studies Program.*, 1-3.

Sargana, T. H. (2021). Afghanistan Conundrum: From Intelligence Havoc to Sustainable Peace. *Elementary Education Online*, 20(5), 1635-1642.

Siebold, S., & Greenfield, C. (2021, August 18). *Analysis: Despite Taliban assurances, world frets again about Afghan militant havens*. Retrieved from Reuters: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/despite-taliban-assurances-world-frets-again-about-afghan-militant-havens-2021-08-18/>

Susannah, G. (2021, August 15). *Afghanistan's military collapse:*

Illicit deals and mass desertions. Retrieved from Washington Post:<https://www.washingtonpost.com/world/2021/08/15/afghanistan-military-collapse-taliban/>

Tariq, M., Saira, B., & Amir, M. (2021). US interest in Afghanistan and Current Peace Prospects. *Sir Syed Journal of Education & Social Research*, 4(1), 365-370.

Top US general says Afghan collapse can be traced to Trump-Taliban deal. (2021, September 29). Retrieved from The Guardian: <https://www.theguardian.com/us-news/2021/sep/29/frank-mckenzie-doha-agreement-trump-taliban>

Trofimov, Y. (2021, April 14). How the Taliban Overran the Afghan Army, Built by the U.S. Over 20 Years. *Wall Street Journal*.

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GÜVENLİKLEŞTİRME KAPSAMINDA CORONA VİRÜSLE MÜCADELESİ Somayeh MOGHADAM*

ÖZET

Avrupa Birliği, Avrupa'da büyük tahribatlara yol açan İkinci Dünya Savaşı'nın sonrasında, Immanuel Kant'ın "ebedi barış" tanımını temel alarak, kıta genelinde barış ve istikrar yaratma projesidir. Avrupa Birliği projesinin tarihi 1950'lerde kurulan Avrupa Topluluğu örgütüne kadar uzanmaktadır. Dengeli ve sürdürülebilir ekonomik planları içeren sosyal genişlemeyi sağlayan bu proje, 1990'lardan sonra Sovyet Birliği'nin dağılmasıyla birlikte doğu ve batı Avrupa'yı bir bütüne ulaştırabilecek düşüncesiyle ortaya konulmuştur. Avrupalı halklar arasında, olduğunca yakından takip edilen politikalarla bir birliğin sağlanmasına zemin hazırlayarak, Avrupa Birliği projesi başlatılmıştır. Uluslararası yönetim ve korumacılık modeline karşı AB, demokrasi ve insan hakları gibi değerleri teşvik ederek uluslararası siyasette uluslararası düzgünün ötesine geçmektedir. AB'nin yaklaşımı, diğer ülkelerin iddialı davranışlarını değiştirmeye ikna etmede benzersizdir. Bu sistemin amacı, askeri güç yerine yumuşak güç ile barış ve güvenliği tesis etmektir.

AB'nin güvenlik anlayışı, 1990'larda Soğuk Savaş'ın bitimi sonrası hızla gelişen Kopenhag Okulu yaklaşımlarıyla önemli değişimlere uğramaktadır. Kopenhag kriterlerinin güvenlik çalışmalarında, sektörle güvenlik yaklaşımı, bölgesel güvenlik kompleksi teorisi, yumuşak güç unsurlarına askeri güce nazaran öncelik vermektedir. Ancak Corona virüsünün devreye girmesi ve üye devletlerinin bölgesel güvenliğinden ziyade ulus devlet güvenliği çerçevesinde hareket ediyor olması yanı sıra salgın döneminde insan güvenliği önem kazandığı halde, insan haklarının ihlal edilmesi AB ilkelerine aykırı olarak, revize edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu çalışmada AB'nin güvensizleştirme politikasının güvenlikleştirme teorisinin güvenliğe olan inşacı yaklaşımı ele alınacaktır. Ayrıca geleneksel güvenlik çerçevesinden negatif kavram olarak görülmesi değerlendirilecektir. Bu kapsamda AB'nin günümüze kadar takip ettiği yaklaşımları, insan hakları ve güvenliğinin yok sayılıp sayılmadığı gözden geçirilecektir. Aynı zamanda salgın döneminde üye devletlerin davranışlarını, AB temel terminolojisi doğrultusundan ziyade kendi güvenlikleri için izledikleri yaklaşımlar, yaşanan siyasi, ekonomik ve koalisyon kopuşlarının birlik ruhunu zedeleyerek, AB'nin mücadelede yetersiz kalması sebepleriyle birlikte Corona virüs döneminde yaşanan eşitsizlikler ve kopuşlar baz alınarak, salgın sonrası AB perspektifini incelemektedir. Ancak netice olarak belirsizlikler ve AB'nin pandemi sonrası nasıl bir yol haritası çizeceği ön görülememektedir. Bu bağlamda elimizdeki çalışma, Corona virüs döneminde yeni inşacı yaklaşımların yarattığı değişkenler AB'nin güvenlikleştirme politikasını

* Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi, somayehmoghadam@stu.aydin.edu.tr

etkilediği ve bu konuda yetersiz kaldığı çalışmada kullanılan kaynak taraması yöntemiyle değerlendirilmekte ve incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kopenhag Okulu, Bölgesel Güvenlik Kompleksi Teorisi, Corona virüs, Yumuşak Güç, Siyasal Kopuşlar, Ekonomik Yetersizlik

THE FIGHT AGAINST CORONAVIRUS WITHIN THE SCOPE OF SECURITIZATION OF THE EUROPEAN UNION

ABSTRACT

The European Union was established in the heart of the ruins of the second World War, based on Emmanuel Kant motto, "Eternal Peace"; in the European continent with the purpose of create peace and establishing regional stability. This project started in the 1950s with the proposal of novel, balanced and stable economic programs within the European community. After the 1990s, it began functioning as the "European Union" with unity of the European citizens and political decision close to the demands of the public European community. The European Union went beyond the international political norms by standing against global totalitarianism and supporting valued such as liberal democracy and human rights. In this respect, European Union's approach is unique in controlling and changing the attitude of other countries through keeping the peace and stability with the use of the soft forces instead of military power.

In spite of all this, European Union's approach to security has seen considerable changes compared with the School of Copenhagen, which developed rapidly after the end of the cold war in 1990s. Studies on security based on the School of Copenhagen gave priority to the necessity of using soft power instead of hard force in dealing with the theories of regional security. However, the Corona Virus pandemic revealed the struggle between the European Union's attitude and performance in dealing with the security of the European Union, and the necessity in reconsidering and revising the security approaches within the Union. In this research, the constructivist approach of theories of securitization in the European Union, with respect to security and its traditional boundaries, and the politics of destabilizing it, will be studied and evaluated as a negative factor. In addition, the approaches that the European Union has adopted so far, such as disregarding citizen's security and human rights, will be studied. Furthermore, the Corona pandemics showed that the politics of the member nations were not in line with the politics of the Union but with a focus on national security of the states. It has resulted in political, economic and coalitional rapture and harmed the spirit of unity in the European Union. According to the current inequalities and raptures during the battle against Corona Virus, a vague future is predicted for the European Union. With the current uncertainties, European Union's road map is not predictable after the Corona Pandemics. In this context, the

present study is evaluated and examined by the literature review method used in the study, where the variables created by new constructivist approaches during the Corona virus period affected the EU's securitization policy and were insufficient in this regard.

Key words: School of Copenhagen, The theory of regional security complex, Corona Virus, Soft Power, political rapture, economic failure

Giriş

AB projesi Soğuk Savaş'tan sonra gerçekleşen askeri müdahalenin analizi için mükemmel bir açıklayıcı olarak yer almaktadır. Aşama aşama Avrupa Birliği'nin temel stratejileri; bütünleşme az derinleşmesi ile gelişmeyi 1995 yılından sonra Barry Buzan ve Ole Waever tarafından ortaya atılan bu görüş Kopenhag Okulu yazarlarının diğer çalışmalarına da temel oluşturan bir teori haline gelmiştir. Ancak yapılandırmacı bir temele sahip olan güvenikleştirme kuramı, güvenliği bir söz edimi olarak görmektedir. Teoriye göre güvenlik sorunları, söz edimleri yoluyla güvenlik tehditleri olarak yapılandırılır. Bu sayede kurgulanmış güvenlik tehditlerine karşı olağanüstü önlemler alınması yasal hale gelmektedir. Yapılandırmacılığın güç tehdidi algılama modeli, yaptırımların nasıl meşrulaştırılacağını seçme fırsatı sunmaktadır.

David A. Baldwin'in "The Concept of Security" çalışmasında vurguladığı Kopenhag Okulu'nun söz-edimle dinleyiciler-hedef kitleyi ikna etme mekanizması, Corona virüs dönemiyle bir türlü içiçe geçmektedir. Ancak bu yaklaşım AB'nin temel örgüsünü insan hakları, bölge güvenliğini sorgulamaktadır. Bu bağlamda makalede, Corona

virüs dönemindeki AB'nin tehdit algısının çalışma mekanizmasını teoriler üzerinden inceleyerek, klasik yaklaşımının neden yetersiz kaldığını ele alınmaktadır. Bu çerçevede geçici olarak AB'nin yaklaşımlarını Soğuk Savaş öncesi, sonrası ve Corona dönemi de gözden geçirilecektir. Baldwin'e göre, güvenlik iki temel soruya verilecek cevaplarla daha kolay bir şekilde tanımlanabilir, bunlar: "kimin için güvenlik?" ve "hangi değerler için güvenlidir?"

John Baylis, vs. *The Globalization of the World Politics* kitabında, Wolfers'a göre "güvenlik, nesnel olarak sahip olunan bir değere yönelik herhangi bir tehdidin yokluğu iken öznel olarak işbu değerlerin saldırıya uğrayacağı korkusunun yokluğu anlamına gelmekte olduğunu söylemektedir" (Baylis, vs. 2008: 229; Baysal ve Lüleci, 2011: 65). Kitabın diğer bölümünde, yine de Waever'a göre, "güvenlik, bir tehdidin varlığı ve buna karşı birtakım tedbirlerin alındığı durumu ifade etmektedir. Güvenliğe iki zıt tanımlamadan bakıldığında, liberalizm temelinde ortaya çıkan AB, 1990'lardan önce değerlerinin saldırıya uğrama korkusu ve onu korumak amacıyla çaba göstermiş oluyorsa da iki kutuplu dünyanın dağılması ve Kopenhag Okulu'nun yaklaşım ve katkılarıyla post modernle hareket etmeye başladı" (Baylis, vs. 2008: 229; Baysal ve Lüleci, 2011: 65).

Ancak 2001 saldırı sonrası, göç dalgasının çoğalmasıyla yıllarca mücadele eden AB, Corona virüsün bölgeyi sardığında insan sağlığı ve güvenliği gibi düşük politikalar 'aciliyet' haline dönüşmüştür. Fakat bu 'aciliyet' salgın döneminde yüksek politikayla yer değiştirmiş olsa da,

temel aktör ve referans nesnesi halâ devlet olduğu için askerî sektör, önemini yitirmediği gibi Corona sonrası dönemde daha da güçlenmesi olasılığını vurgulamaktadır. AB'nin askeri anlamda NATO'ya bağlı olduğu bir yandan göç dalgasının yarattığı tehdit algısı, Corona virüsün ortaya çıkmasıyla üye devletlerin AB'nin yetersiz kalması düşüncesine kapılmasına neden olmuştur. Bu yüzden salgının başında 'savaş hali' ilan ederek, AB güvenliğinden ziyade her ulus devlet kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmiştir. Bu yaklaşım AB'nin temel ilkesine aykırı olduğu için tepki çekmiştir.

İnsan haklarının ve güvenliğinin, ulus devlet güvenliği uğruna ihlal olması, insan haklarını savunanlarının en çok tepki gösterdikleri konudur. Bu dönemde birçok temel yaklaşımla birlikte, Kopenhag Kriterleri'nin ortaya koyduğu temel yaklaşımlardan biri bölgesel güvenlik kompleksi teorisinin ihlal olmasıdır. Tarihsel değişimlerin önemli bir bölümünü oluşturan bu konunun salgın hastalıklar açısından değerlendiriyor olması, hem ulusal kamu politikalarında hem de sistemde kırılmalara yol açan sosyal ve politik gelişmeler üzerindeki etkisinin ciddiyetini ortaya koymaktadır.

Bu kırılma ve kopuşlar sadece Corona virüs dönemine ait değildir ve salgın hastalıkları insan tarihinin bir parçası olarak zaman zaman değişimleri de ardından getirmiştir. Feodal sistemin temellerini sarsan veba salgını, 14. yüzyılda Avrupa'nın krizine işaret ettiyse, Batı Avrupa'yı daha modern ve daha ticari bir yapıya doğru sürüklemiştir. Amerika'da kölelik, çiçek hastalığının Avrupa'dan dünyaya yayıldığı

15. ve 17. yüzyıllar arasında kök saldığı bilinmektedir. 19. yüzyılın sonlarında Afrika'daki Avrupalı kolonyal devletlerin hegemonyasının genişlemesi, Afrika Sığır Vebası sayesinde kolaylaşmıştır. Yakın tarihe baktığımızda 1918 İspanyol Gribi göze çarpar. Bu salgının yarattığı sistematik değişim, sonucu itibariyle günümüzdeki Corona virüs salgınıyla benzerlik göstermektedir. Salgın döneminde yaşanan can kayıpları sonrası devletler sağlık sistemlerini yapılandırarak ve halk sağlığı stratejilerini gözden geçirerek yenileme gereği duymuşlardır (Kaya, 2002: 81- 87).

Salgın tarihi boyunca ardından getirdiği reformlar, 2019 yılı sonlarında dünya geneline yayılmaya başlayan günümüzde etkinliğini koruyan daha sonlanacağı zamanın tarihi bilinmeyen Corona virüsü salgınının daha önceki salgınlarda olduğu gibi ulusal ve uluslararası siyasette çatlaklara yol açması beklentiler arasındadır. Salgının tarihsel perspektifi Corona virüs sonrasını ikiye ayırmaktadır. Bir bakış açısına göre, salgın sonrası uluslararası arenada, 1789 Fransız Devrimi, Birinci Dünya Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki salgın sonrası dönemlerde olduğu gibi, radikal sistem değişiklikleri olmayacağı ve her ne kadar sadece paradigma kaymaları, mevcut sistemin daha fazla sorgulanacağı bir döneme girmiş olsa bile uluslararası işbirliğinin daha fazla önem kazanacağı tahmin edilmektedir. Ancak bu bakış açısının ne kadar rasyonel olduğu ve Avrupa Birliği'nin gelecek paradigması doğrultusunda olup olmadığı sorgulanmaktadır. Bu sorgunun nedeninin, Avrupa Birliği'nin tarihsel siyasi, ekonomik kırılmalarında

aranması gerekmektedir. Ayrıca Corona virüs döneminde ulus devletlerin güvenliğinin insan haklarına tercih edilmesi, birincisi Avrupa Birliğinin temel ilkelerine aykırı olarak birlik ruhunu da zedelemektedir. Bu yüzden Corona virüs sonrasında nasıl bir gelecek vaat ediyor olması sorusuna cevap bulunması için Avrupa birliğinin kuruluş felsefesi, gelişimi, dönüşümü ve derinleşme temel paradigmasını gözden geçirmek gerekmektedir.

Ayrıca ikinci bakış açısına göre salgın sonrası yaşanan siyasi ve ekonomik kopuşlar nedeniyle köklü sistem değişimlerinin ortaya çıkma olasılığı görünmektedir. İlk başlarda ne kadar da insan güvenliği yüksek politikaya yer değiştiriyor olsa da, günümüzde güvenlikdışılaştırma ile devlet güvenliği yerini bulmaktadır. Ancak bu dönemde insan haklarının ihlali ve Avrupa Birliği adı altında ulusal davranan üye devletlerin, AB şemsiyesi altında tutumu sonrası aşırı karşıt halkla karşı karşıya kalarak, eski ekonomik politikalarının çöküşünü de gün yüzüne çıkarmaktadır. Diğer taraftan Corona virüsün Omikron seviyesinin vaka sayısının Avrupa da hızla artışıyla, Rusya'nın Ukrayna'yı olası işgali, Avrupa Birliği'nin güvenliğine büyük tehdit arz etmektedir. Nedense Corona virüs döneminde üye ülkelerinin birbirlerine tutumu, onların nasıl bu olaya tepki vereceklerinin göstergesi olarak, git gide üyelerin güvenini sarsılacağını ön görmektedir. Gündemin hızla yer değiştirmesi iki soruyu bulundurmaktadır: Birincisi devlet güvencesi Corona bitmediği halde ve sadece bir işgal olasılığıyla nasıl insan güvenliğinin yerine

geçiş yapmaktadır? İkincisi eğer corona virüs aşısının diğer varyantları önleme kapasitesi yoksa bu aşının ortaya çıkış nedeni insan güvenliğiyle mi ilgilidir yoksa ekonomi çarkını geliştirmek için mi geliştirilmiştir? Bu bağlamda elimizdeki çalışma, Corona virüs döneminde yeni inşaaacı yaklaşımların yarattığı değişkenler AB'nin güvenlikleştirme politikasını etkilediği ve bu konuda yetersiz kaldığı incelenmektedir.

1. AB'nin Tarihsel Gelişimi ve Günümüzde Derinleşmesi

Batı Avrupa, bir yandan İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan bölünmüş bir Avrupa tablosunda mevcut iki kutuplu yapıyı kabul ederken, diğer yandan güvenlik kaygılarını NATO çatısı altında çözmeye çalışmaktadır. Öte yandan, ABD'nin; bir gün kıtanın bölünmüşlüğünü çözebilecek ve benzersiz bir "Avrupa" yapısı yaratabilecek bir zemin yaratma arayışına devam ederek Avrupa'da ekonomik işbirliği arayışı, ABD'nin Batı Avrupa'yı Sovyet yayılcılığına karşı korumak için NATO'yu kurdurması ile birlikte Almanya'nın Batı savunmasına entegre etme düşüncesiyle silahlandırma politikasını yeniden gözden geçirmeye başladığı döneme denk gelmektedir. Duyulan bu rahatsızlık komşu Fransa tarafından, nihayet barışı inşa etmek amacıyla 1951'de Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu kuruluşuna sebep oldu (Ülger, 2002: 35).

Bu kuruluş iki önemli temel üzerine dayanmaktadır: İlk olarak savaş önlemek (Immanuel Kant'ın "ebedi barış" düsturu), İkinci

olarak yapının “uluslararası” değil “uluslar üstü” bir örgüt olarak düşünülmesi bu örgütü diğer örgütlerden farklı kılmaktadır. 1951'de Paris'te; Fransa, Almanya, Hollanda, İtalya, Belçika ve Lüksemburg, 1952 yılında yürürlüğe girme kararı alarak Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) Antlaşması'nı imzaladılar. Ancak ekonomik temelli Kömür ve Çelik Topluluğu, Avrupa bütünleşme terminolojisine başarıyla imza atarak, 1957'de Avrupa Ekonomik Topluluğunun doğuşunu 1957'de Roma Antlaşmasıyla meydana getirdi.

2. 1951 Paris AKÇT, EURATOM, AET

1965 yılında imzalanan Füzyon Antlaşması ile Parlamento ve Adalet Divanı'nın her üç örgütün organlarını birleştirerek tamamen ortak bir yapı oluşturduğu anlaşılmış ve böylece teorik olarak Avrupa Topluluğu (AT) uluslararası bir çerçeve olarak ortaya çıkmıştır. Bu topluluk ne kadar bütünleşme terminolojisi doğrultusunda kurulsun da ilk kırılma 1960'larda, De Gaulle Fransa'nın başbakanı, “Boş Sandalye Politikası” yüzünden yaşanmıştır. Böylece İngiltere'nin AT üyeliği 1960'larda Fransa tarafından iki kez reddedilerek engellenmiştir. De Gaulle'ün İngiltere'yi AT' nin dışında tutma nedenlerinden ilki, İkinci Dünya Savaşı sırasında Fransa'nın Nazi işgali sırasında maruz kaldığı muamelenin intikamı olarak nitelendirilmektedir. (Armaoğlu, 2016: 557). 1960'larda Küba Füze Krizi sırasında, ABD'nin Avrupa üzerindeki etkisi İngiltere'nin AT'de olmasıyla birlikte ABD'ye Avrupa'yı Truva atı gibi kullanılma fırsatını tanıyacaktı, bu konu De

Gaulle'ü rahatsız ederek, fikrini açıkça dile getirmesine neden olmuştur (Ludlow, 2013: 15-17).

De Gaulle'un görüşüne göre: bütünleşme siyasi boyutta da derinleşme kazanarak, Fransa'yı üstün kılmalıydı. Bu görüşünden dolayı Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi EFTA'yı kuran İngiltere, ancak De Gaulle siyasetten çekildikten sonra Danimarka ve İrlanda ile bir katılım anlaşması imzalamış ve bu ülkeler 1 Ocak 1973'te AET'ye üye olarak kabul edilmiştir.

3. Avrupa Bütünleşmesinden Doğan Yeni Amaçlar

1970 Avrupa Siyasi İşbirliği Anlaşması'nın (ASIA) imzalanmasıyla birlikte, siyasi alanları işbirliğine dahil edecek kadar cesaret verici olan ileri ekonomik entegrasyon düzeyi, 1973 dünya petrol krizi nedeniyle duraklamak, hatta gerilemek zorunda kalmıştır. Söylenen bu tarihi olay, bir nevi Avrupa birliğinin günümüzde Corona virüs mücadelesindeki ülkelerin, AB konseyinden ve diğer üye devletlerden destek beklentilerinin boşa çıkması benzerlik gösterir. Döneme böyle bakıldığında, Corona sonrası karşılıklı siyasi intikam ve aşırı ekonomik rekabetin yaşanması ve bunun birliği olumsuz etkileyeceği olasılığını güçlenmektedir.

Yaşanan siyasal kopuşlar, Avrupa siyasal bütünleşme temellerini ASI'le atmıştır. 30 yıllık mücadele ortak dış ve güvenlik politikalarında hemen sonuç vermese de 1989 sonrası Tek Senet Antlaşması, Maastricht Birliği Antlaşması, Amsterdam Antlaşması, Nice Antlaşması, Konvansiyon Antlaşması ve son olarak Reform

Antlaşması ve diğer tüm antlaşmalar çok önemli siyasal bütünleşme boyutuna gelmiştir. Davignon Raporu, Kopenhag Raporu, Paris Zirvesi, Tindemans Raporu, Genscher-Colombo Girişimi, Stuttgart Deklarasyonu gibi önemli aşamalardan sonra siyasi işbirliği, kurucu kanun metni olan tek senet antlaşmasında birincil yasa haline gelmiştir.

4. Avrupa Birleşik Devletleri Projesi; AB'nin Doğuşu

4.1. Maastricht Antlaşması

ABD'nin, Sovyet tehdidi olmadan uluslararası bir siyasi ortamda Avrupalıların güvenliğini sağlamaya daha az istekli olacağı varsayımından hareketle, Avrupa entegrasyonunun güvenlik ve dış politika boyutu eklenmiştir. Bu birlik üç temel üzerine kurulmuştur:

1. Ekonomik ve Parasal Temel
2. Adalet ve İçişleri Temeli
3. Ortak Dış ve Güvenlik Politikası Temeli

1990'lardan sonra AB, demokrasi açığı, meşruiyet krizi, nüfusun yaşlanması, sosyal dışlanma, terörizm, düşük büyüme oranları ve rekabet gücü gibi sorunlarla yüzleşmek zorunda kalmıştır. Bu zorlayıcı problemler ise günümüzde kesin çözüme ulaşmadığı gibi AB gündemini halen meşgul etmektedir. Halkın beklentilerinin artışı ve ona mukabil refah seviyesinin düşük olması, AB'nin ekonomik

başarının ötesinde yeni kaynaklar yaratma ihtiyacının bir örneğidir. AB'nin 1990'dan sonra sık sık yenilenen anlaşmalar yoluyla ulusal kimliğe ve egemenliğe duyarlı politika alanlarına dâhil olması, üye ülkelerde ekonomi, refah ve güvenlik gibi konuları derinden etkilemiştir. Bu nedenle AB vatandaşları, hayatlarında ters giden her şey için AB'yi suçlama eğilimindedir (Özdemir, 2012: 385-391). Bu öz geçmişe dayalı, Corona virüs sonrası salgın dönemindeki yaşanan eşitsizlikler yüzünden AB halkının güveninin sarsılmasıyla birlikte, eğilimlerin artışı ön görmektedir.

4.2. Amsterdam Anlaşması

1997'de imzalanırsa da, AB 1990ların başında Bosna ve Kosova'da yaşanan vahşete seyirci kalmakla suçlanmıştır. ABD'nin Avrupa'daki güvenliği sağlamak zorunluğunun artık devre dışı kalması ve AB'nin ülkelerin gereken zamanda gerekli müdahaleyi yapamaması, üyeliğini Norveç gibi ülkelerin halkı tarafından kabul görmemiştir. Bu yüzden bu antlaşmanın yürürlüğe geçmesi 3 yıl duraklamıştır. Amsterdam Antlaşmasında, Schengen Protokolü ile ilgili yeni adımlar atılmakta ve ekonomik bir hedef olarak istihdam politikasının ve tedbirlerinin koordine edilmesi düzenlenerek, birçok karar ardından, ortak para birimine geçmek, Avrupa Merkez Bankası'nı kurmak gibi bütünleşmenin “ekonomik ve parasal ayağı” ile “adalet ve içişleri ayağının” büyük ölçüde yürürlüğe girmesi başlatılmıştır. Yürütülen bu politikanın ardından, Soğuk Savaştaki

doğu batı bloğuna ayrılan ölkeleri AB bayrağı altında bir araya toplama imkânını bulmuştur.

4.3.2001 Nice Antlaşması

Bu antlaşmanın getirdiği değişiklikler ve reformlar sayesinde üye sayısı yaklaşık iki katına erişse de Amsterdam Antlaşması'nda düzenleme bakımından eksik kalan reformların tamamlanmaması, güçlü ve derin iş birliğine geçiş sağlamaya yönelik reformların gerekçesi olmuştur. Bu nedenle ve mevcut eksiklikler nedeniyle AB düzeyindeki ortak politikalar hiçbir zaman Üye Devletler tarafından kendi ulusal çıkarları doğrultusunda uygulanan ulusal politikalar etki ettiği söylenemez (Smith, 2003: 3-5). Belki bu düşünceden dolayı pandemi döneminde de üye devletler, ulusal biçimde hareket etmeyi, AB politikalarına tercih etmişlerdir.

Nice Antlaşması'nın getirdiği ortak dış politika ne kadar büyük başarı adlandırılrsa da, Irak Krizi'nde İngiltere, İspanya, Hollanda gibi ölkelerinin ABD'ye destekleri bir kez daha AB'nin ortak bir dış politikayla hareket etmediğini göstermiştir. Yaşanan bu olayın benzeri, Corona virüs döneminde AB iç politikasında bir kez daha kendini göstermiştir. Ulus üstü terminolojisiyle yürürlüğe geçen AB, "devlet" ya da "federal" gibi kavramlardan kaçınmıştır. AB yapısını kurumsal yapı ve işleyiş prosedürü düzenlenerek, "bir toplum oluşturacak şekilde" ifade etmiştir. Ancak bu kurumsal yapı salgın döneminde tamamen ulus devletlere parçalanmış gibi birliğin dış politikasını

görmezden gelerek ulus devletlerin çıkarları doğrultusunda hareket etmektedir. Yaşanan bu tatsız durum birçok eleştiriyi de beraberinde getirerek AB'nin politikalarının sorgulanmasına yol açmaktadır.

Nice Antlaşması'nın eksikleri ve reform çabaları gelecekte yaşanacak olası kopuşu ve memnuniyetsizliğin artmasını ön görerek, 2004'te Roma Antlaşması ile anayasal hukuki çatı altında toplanıp AB'yi daha sade, şeffaf, bütüncül, takip ve kontrol edilebilir bir yapıya kavuşturabilme hedeflenmiştir. Ancak referandum neticesinde, AB anayasası Fransa'nın ardından Hollanda halkı tarafından da reddedilmiştir. Hollanda'da anlaşmanın içeriği hakkında bilgi eksikliği, hükümetten memnuniyetsizlik, Avrupa entegrasyonunun halkın iradesine karşı elitlerin tekelinde ilerlemesi ve ülkelerden kitlesel göçler olması gibi etkenler gelecekteki AB üyeleri, anlaşmanın kabul edilmediği anlamına gelmekteydi (McCormick, 2014: 145). Bu kriz ve bu belirsizlik, tadil antlaşması olarak bilinen 19 Ekim 2007 tarihli Lizbon Antlaşması'na yol açmıştır. Antlaşmanın onaylanmasıyla başlayan siyasi kriz ortamı, 2007 yılında Lizbon Antlaşması'nın imzalanmasıyla aşılabılır hale gelmiştir.

Yapılan reformlara göre, AB üyesi devletlerin dış siyaset konularında “Birlik Dış ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi” görevlendirilecektir. AB, bu sistemin yazıldığı çerçeveden uzak olsa bile, uluslararası sistemde belirleyici rol oynayacak küresel bir aktör ve özellikle yumuşak güç olmak üzere bir dış politika aracı olarak varlığını göstermekte. Dış politikalarında kullandıkları araçlar olarak

demokrasi, hukukun üstünlüğü, temel insan hakları, rekabetçi ekonomik model (kuvvet kullanımı); Dinler, milletler, kültürler ve bölgeler arasında bu ulus üstü değerleri inandırıcı bir şekilde benimseyerek, küresel barış ve güvenliği kuran ve koruyan tek ulus üstü örgüt haline gelmiştir. AB'nin belirlediği bu çerçeveye çok uzak olan durum örneği Corona virüsle mücadele esnasında açığa çıkmaktadır. Birlik ruhunun bu dönemde zedelenmesi, kopuşlara yol açmışsa da örgütün başarısız olduğu anlamına gelmemektedir. 70 yıl savaşı önlemiş olan ve büyük bir ekonomik iş birliğini üye ülkeler arasında sağlayan AB, Corona sonrası paradigmasında değişimler ve reformlar uygulayarak, derinleşmesinin siyasi ve ekonomik kopuşlara rağmen devam etmesi en olası olasılıktır.

4.4.2009'da Lizbon Antlaşması

Hayata geçirilen Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (OGSP), uzun bir süre güvenlik politikalarına ağırlık verilmesinin ve dolayısıyla savunma boyutunda bütünleşmesinin ihmal edilmesinin önüne geçememiştir. AB'nin savunmasız kalma nedenini neredeyse bütün yumuşak güç unsurları zemininde global belirleyici bir aktör olma söylemiyle ilgili test edilebileceği inancında aramak gerekmektedir. Gerçi bu stratejik vizyon zafiyeti içerisinde olduğunu, Türkiye'nin AB'ye üye olma sürecinde, 2008 dünya ekonomik krizi, 2010 sonrası göç dalgasıyla mücadelede denenerek, yetersiz olduğuna kanaat getirmiştir.

Avro krizinin olumsuz sonuçlarıyla boğuşan homojen bir nüfusa sahip olan ve ekonomik zorluklar yaşayan AB üye devletleri, ülkelerinde göçmenlerin varlığına daha az sıcak bakmaktadırlar. AB üye devletlerinde, son yıllarda yabancı düşmanı söylemler kullanan siyasi partiler ve hareketler, kolaylıkla toplumsal destek kazanabilmekte ve seçimlerde önemli başarılar elde edebilmektedir. Suriye'deki iç karışıklık, "Arap Baharı"nın ardı ardına getirdiği istikrarsızlık gibi sosyo-eko-politik nedenlerden dolayı göç akımının hedef haline gelen Avro bölgesi o zamana kadar yaşanmamış buhranla karşı karşıya kalmıştır. Bu krizi kontrolü için birincisi Türkiye bir tampon ülke olarak düşünülmüştür (Wirth, 2016: 45). Göçle mücadelede Avro bölgesi kendisini korumak için, sadece Türkiye'yi tampon ülke olarak kullanmakla da kalmadı. Kıyıdan yapılan duvarlar, nerdeyse Berlin duvarınının 1000 kat daha fazlası tahmin edilirken, bu tutum dolaylı ve caydırıcılıkla sert güç kullanmanın da gerekçesidir.

Brexit, Euro krizinin etkilerinin azalmaya başladığı ortamda, göçmen krizi AB'nin karşılaştığı ikinci ve halen çözüme ulaşmayan sorun olarak ortaya çıktı. Ancak bu dönemden sonra AB ve Rusya arasındaki pürüzler daha da kendisini gösterecektir. Ukrayna'nın toprak bütünlüğüne ve faaliyetlerine yönelik artan tehditler nedeniyle Rusya'nın gerçek niyetlerine yönelik artan güvensizlik ile üye devletler, bu ülkeye yaptırım uygulama olasılığı ortaya çıktığında anlaşmaya varmakta güçlük çekmişlerdir (Natorski ve Pornorska, 2017: 60). Yaptırım ve AB'nin tepkisi Rusya'nın enerji kartını

oynamasına neden oldu fakat buna rağmen AB yaptırımlarına devam etmiştir. Yaşanan bu krizler, dış politika zafiyeti, aşırı sağ, yabancı düşmanı ve Avrupa karşıtı eğilimler, ayrımcılık akımı ve krizler mevcut siyasi sisteme karşı çıkan aktörleri güçlendirdi. Bu konu halkın memnuniyetsizliğine ve protestoların çoğalmasına zemin hazırlamaktadır.

5. 2019 Corona Virüs Salgını

Salgının en belirgin faydası ve beklenmedik sonuçlarından birisi uluslararası iş birliği, küresel yönetim ve uluslararası dayanışma temellerinin zayıf çalıştığını göstermesidir. Avrupa Birliği, liberal temeliyle başlayan ve sonra başarılı ekonomik iş birliği sayesinde ulusüstü örgüte dönüştüğü gibi Corona virüsle mücadelede üye ülkeleri, ulus devletlerin çıkarı doğrultusunda hareket etmeleri nedeniyle ve ihracat yasakları getirmeleri, sınır kontrollerini yürürlüğe geçilmesiyle birlikte iç pazarın bozulmasına sebep olmuştur. Ayrıca Almanya, Fransa, Çekya gibi ülkeler tarafından Mart'ın başında maskelere ve solunum cihazlarına yönelik getirilen ihracat yasakları, İtalya'nın yardım talebine zamanında yanıt verilmemesi, Avusturya satın aldığı maske ve solunum cihazlarının Almanya tarafından sınırda tutulması büyük tartışmalara yol açarak, AB güvenlik politikalarının sorgulanmasına sebebiyet vermiştir. Ayrıca insan hakları ve vatandaşların doğrudan karar alma mekanizmasını savunan Nice Antlaşması, Corona virüsle mücadelede öyle olmadığını, insan güvenliği devlet güvenliğinin önüne geçmediğini, insan hakların ihlali

ve halkın karar mekanizmasından her zaman uzak tutulduğunu gözler önüne sererek, neden anayasanın 2003 yılında ve sonrasında halk tarafından kabul göremediğinin de bir sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır.

5. 1. Siyasi Kopuşlar ve Sağlık Sorunları

Corona virüs salgınının ilk başlangıcı ve devam sürecinde yaşanan yetersizlikler, AB'nin dayanışma ve birlik ruhunun kırılma olduğuna işaret etmektedir. Genel olarak İtalya, Fransa ve İspanya en çok etkilenen ülkeler olarak görünürken, diğer üye ülkelerde yoğun bakım yatakları, sağlık personeli, hastanelerdeki tıbbi malzeme ve koruyucu ekipman yetersizliği ortaya çıkmıştır. Avrupa olarak giriş çıkışlara kontroller uygulanmasının yanı sıra üye devletlerin Avrupa Birliği çevresinden dışarda kalan bölgelere sınırlarını kapatma kaosu, bekleme sürelerini artırmış ve tedarik zincirlerinin akışını engellemiştir (Rakt ve Christl, 2020). AB, Corona virüs pandemisinde en çok etkilenen bölgelerden birisi olmuştur, sağlık düzenlemelerinde yapılan değişikliklerle sınırlarını tek taraflı kapatarak ulusal yaklaşımına uygun hareket etmiştir. Bu durum Avrupa Antlaşmalarında, özellikle Maastricht ve Lizbon Antlaşmalarında, tüm AB politika ve eylemlerinin tanımlanmasında ve uygulanmasında insan sağlığının yüksek düzeyde korunmasının sağlanabileceği öngörülmektedir. AB üye ülkelerinin halk sağlığı konularında birlikte hareket etme yükümlülüğünün de altını çizmektedir (Akdoğan, vd., 2020: 888).

Bu antlaşmalar sağlığın ve halk sağlığının önemini vurguluyor olsa da sağlık ve halk sağlığı uluslararası siyasete göre düşük politikada yer almaktadır. Pandemi, halk sağlığını devletlerin devamlılığı ve güvenlik açısından güvenlik tehdit algı yaratmasıyla birlikte yüksek politika alanına dönüşmüş duruma gelmektedir (Carrieras ve Malamud, 2020: 20-25). Güvenikleştirme kapsamına giren halk sağlığı uluslararası sistemin çözüm üretememesi yanı sıra ulus devletlerin sağlık yapılanmalarını güçlendirmesine yol açmaktadır. Corona virüs salgını AB temel terminolojisini sorgulayarak, güvenikleştirme politikalarının gözden geçirme önemini göz önünde vurgulamaktadır.

AB'nin kurucu antlaşmaları, mal, hizmet, sermaye ve kişilerin AB sınırları içinde serbest dolaşımının üzerindeki kısıtlamaları kaldırarak, bu pazarda serbest rekabetin sağlanıyor olmasını garanti etmektedir (Blauberger ve Schmidt, 2017: 912). Buna rağmen, sağlık ve sıhhi uygulamaların korunmasından sorumlu ana kuruluş olarak AB, halk sağlığının iyileştirilmesi, hastalıkların önlenmesi ve yönetimi, insan sağlığına yönelik kaynaklarla ilgili risklerin azaltılması ve üye devletlerarasında sağlık stratejilerinin uyumlaştırılmasında önemli bir role sahiptir. Bununla birlikte, Üye Devletler dayanışma taahhütlerini paylaşırsalar da, refah devletinin büyük Avrupa geleneğinde üye devletlerin sağlık sistemleri, ekonomik seviyeleri ve siyasi anlayışları bakımından birbirinden çok farklılıklar yaşanmaktadır (Dixon ve Poteliakhoff, 2012: 5).

Pandemi ortaya çıktıktan sonra AB, hem sağlık hem de ekonomik faktörler ile boğuşmasını sürdürmektedir. Bu yüzden Avrupa Komisyonu tarafından salgın sonrası iyileşme stratejisi adı altında, halk sağlığı, araştırma, ekonomi, tarım-gıda sektörü, seyahat, eğitim ve diğer konularda bir dizi önlem önermiştir. Ancak bu önlem, son dönemlerde sözde kalarak, birçok üye devlet tarafından onay almadıkları gibi uygulamaya da konmamıştır.

5.2. Koordinasyon Sorunları

Pandemi sırasında AB koordinasyon sorununun ana sebebi, sağlık hizmetlerinin üye devletlerin yetkisi altında kalmasıdır. Bu nedenle AB'nin rolü TFEU'nun 168. Maddesine göre, üye devletlerin politikalarını izleme, salgın ve doğa afetler sırasında erken bildirim ve ciddi sınır ötesi sağlık riskleriyle mücadele için sorumluluk almaktır. Bu bağlamda, salgında yaşandığı gibi üye devletlerin politikaları ve programlarının yeniden inşa ve koordine edilmesi gerekmektedir (Rakt ve Christl, 2020). AB salgına hazırlıksız yakalanıp önlemler teklif ederken, İtalya'nın AB'den yardım talebinin, ilk vakanın tespit edilmesinden 47 gün sonra önlem paketi sunarak karşılanması, AB ile üye devletlerarasındaki kopukluğun altını çiziyor.

Koordinasyon yetersizliği, diğer üye ülkelerini birbirinden bağımsız harekete geçirmiştir ve her üye devlet kendi ulusal çıkarlarını düşünerek dayanışma değil, durumu savaş hali olarak tanımlayarak, konseyin önerisini beklemeden kendi halkının sağlığını kuruma gerekçesiyle sert tavırlar sergilemiştir. Almanya, Fransa, Çekya gibi

lkeler tarafından Mart'ın başında maskelere ve solunum cihazlarına yönelik ihracata yasak getirilmesi, AB'nin yıllarca koruduğu yumuşak gçten, sert tavır ve gç kullanımına geçişinin göstergesidir.

Avrupa Komisyonu Başkanı; Ursula von der Leyen, 17 Mart 2020'de AB'nin Schengen sınırlarını 30 günlüğüne kapatma kararı aldığını duyurduğunda, ye ülkeler daha önce bunları birbirine kapatmıştı. Bu tutum, ye devletlerin dayanışma ilkesine aykırı bir politikaya göre hareket ettiği yorumlarına yol açmıştır.

Avrupa Konseyi Başkanı Charles Michel, Avrupa Konseyi basın toplantısında sürece ilişkin yaptığı açıklamada şu ifadelere yer verdi: "İyileşmemizin hedefleri üç kelimeyle özetlenebilir: yakınsama, esneklik ve dönüşüm. Bu söylemleri araştırıyor olursak, COVID-19'in hasar nedenlerini araştırmak, ekonomik stratejilerinde reform yapmak, toplumun yeniden inşa edilmesi anlamına gelmektedir. Konsey başkanı gibi kişilerin ağzından duyulan bu açıklamalar, özelikle eski yöntemlerin elverişli olmadığını ve ikna mekanizmasının değişmesi gerektiğini göstermektedir. Salgın döneminde izlenen yanlış politikalar, McDonald ve onun gibi eleştirel yazarların Kopenhag okulunun kavramlarına karşı eleştirilerini haklı çıkarmaktadır.

zerinde çalıştığımız konu ne kadar siyasetten uzak görünüyor olsa da bir o kadar gelecekte yaşanan yetersizliklerden dolayı siyasi kopuşlara da zemin hazırlamaktadır. Durumun ciddiyetini Macron'un "savaş olma hali" ya da Merkel'in "İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana

karşılaşılan en ciddi durum” söylemleri, yaşanan memnuniyetsizliği de ifade etmektedir. Barry Buzan’ın Security kitabında (Buzan, 1998: 24-26), güvenliğin temel kalitesi hakkında net bir fikre ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır. Buzan’a göre sorunların çözülmeye ulaşması için ya onu askeri sektörü etkilemeleri ya da savaş kadar tehlikeli olduğunu tanımlamak gerekmektedir. Liderlerin açıklamaları ise ne kadar Corona virüs döneminin başlayışında dinleyici kitlenin iknasında başarılı görünüyorsa da özellikle 2021 yılının sonlarına doğru, savaş kadar tehlikeli Covid19’u söylem-edim yaklaşımının, artık dinleyici kitlenin üzerinde ikna etkisini kaybederek, yetersiz kalmıştır. Ancak AB vatandaşları ulus devletlerinin, AB temel politikaları yerine kendi güvenlik tehdit algılarıyla hareket etdiklerini ve insan güvenliğinin buna alet olduğunu fark ederek, Corona virüs tedbirleri ve kısıtlamalara ve yakın zamanda da aşuya karşı protestolar yapmaktalar. Bu protestoları aşırı sağ ve ayrımcı akımlarının yönlendirdiği söyleniyor olsa da AB’nin temel politikalarının göz ardı edildiği, askeri etkileri ve sert güçle yetersizliği kapatma çabaları apaçık ortadadır. Ayrıca AB’nin 27 ulus devletinin virüse önlem yaklaşımlarına bakıldığında, aralarındaki zamanlama ve nitelik eşitsizliği, yakın gelecekte başka protestolara yol açarak, Corona virüs sonrası AB politikalarının vatandaşları üzerindeki ikna mekanizmasının sarsılmasına sebep olacağı söylenebilir. Bu sebepten Balzacq gibi eleştirel araştırmacılar, güvenlik kavramının şartlarının söz-edim vasıtasıyla değiştirileceği vurgusu yapmaktadır. Balzacq’a göre “güvenlik söylemlerini dış gerçekler ile hedef kitlenin özelliklerine ve algılarına göre şekillendirmesi güvenikleştirmenin

başarılı olabilmesi için şarttır” (Baysal ve Lüleci, 2011: 88; Balzacq, 2005: 182).

McDonald’a göre, güvenliğin inşası kapsamında tehdit algısının kavramını bölgeden bölgeye, ya da bir politik topluluğundan diğer topluluklara değişkenlik gösterdiğinin nedenlerini sorgulamak gerektiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda kimliğin, tarihin, kültürün tehdit algısında öneminin ne olduğunu araştırmak, McDonald’a göre neden bazı kişilerin konuşmalarının tehdit inşasındaki etkileri çok büyük olduğunu da cevaplamaktadır. McDonald’a göre, Kopenhag ekolu bu hususları göz ardı etmiş ve kolaylaştırıcı koşullar (facilitating conditions) gibi sığ bir çerçeveyi öngörerek, güvenikleştirme teorisinin zayıf yönünü ortaya koymakta ve onun hâlâ eksiklerini tamamlaması bir teori olarak ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır (McDonald, 2008: 571-575).

[Eva van de Rakt](#) ve [Florian Christl](#), 2020 de yayınladıkları; *Covid-19 Pandemic Shows How Fragile the EU is*, adlı makalede, AB düzeyinde kriz yönetiminin zafiyeti, üye devletlerin ulusal zihniyete kapılarak birlikte hareket etmemeleri ve dayanışmaya çekimser kalmalarının, vatandaşlarını AB'nin mevcut krizde nasıl bir rol oynayacağı konusunda endişelendirdiğini öne sürmektedir. Uluslar üstü olan örgüt AB, krizin en başında ortak bir eylem planını belirleyememiş olduğu, üye devletlerin ulusal düzeyde krizi yönetmeyi iterek, bazı üye devletlerin birlik karşıtı önlemler almalarına neden olmuş ve AB'nin mevcut yapısını zedelendirerek, vatandaşlarında

koru yaratmaktadır. 27 ulusal hükümet tarafından virüsün yayılmasını yavaşlatmak için alınan önlemlerin zamanlaması ve niteliğindeki farklılıklar, AB'deki durum hakkında çok şey söylemektedir. İnsanların havaalanlarında ve tren istasyonlarında mahsur kalması gibi olaylar, Avrupa'nın yeniden birleşmesi umutlarını da yok etti. Bu umutsuz durumun nedeni, birkaç Devlet veya Hükümet Başkanının en bağımsız kararları alabilmesi ve Corona'nın yıkıcı etkilerini mümkün olduğunca çabuk görüp ortadan kaldırabilmesi için rakip üye devletlerin izlediği yolda aramamaları olmuştur.

Kriz yönetiminin yeniden yapılandırılmasının ertelendiğini vurgulayan yazar, Charles Michel, Ursula von der Leyen, Christine Lagarde ve Mário Centeno ile Devlet ve Hükümet Başkanlarının 10 Mart'ta bir video konferans sırasında istişarelerini güçlendirmeyi taahhüt ederken, ortak güvenin de sarsılmış olduğunu izah etmektedir. Bu esnada krizin vurduğu İtalya, Avrupalı ortaklarının desteğine ihtiyaç duyarken diğer üye ülkelerin tıbbi ürün ihraç etmesi zaten yasaklanmıştır. Ayrıca, AB'nin en yüksek düzeydeki yeni taahhütlere rağmen üye ülkeler tek taraflı sınırları kapatırken, seyahat kısıtlamaları ve karantina önlemleri gibi dizi kararı ele almışlardır. Öte yandan, Avrupa Komisyonu'nun AB'ye seyahate gelen turistlere kısıtlama getirme önerisi, tek taraflı ulusal yaklaşımlar, pandemi kaosunda olumsuz etki yaratmaktadır ([Rakt](#) and [Christl](#), 2020).

Ancak Mart ayında önlem ve iyileştirme için AB şemsiyesinin altında verilen ya da yapılan uzlaşmalar yerde kaldığı gibi AB üyelerinin birlikte hareket etmesine yol açmamaktadır. Bu kopuşlar

salgının başlangıcında duyulan endişeleri serbest meslek sahipleri ve işletmeler krizin ekonomi üzerindeki etkilerinin çeşitli yıkıcı senaryolarını doğrulamaktadır. Ayrıca AB'nin eylem yeteneğine sahip olup olmadığını sorgulamaktadır. AB'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma'nın (TFEU) 168. maddesi uyarınca, 2013 yılında “Sağlığa yönelik ciddi sınır ötesi tehditlere ilişkin Karar” ile Sağlık Güvenliği Komitesini (HSC) ortaya çıkararak, Avrupa Birliği'nin rolü, üye devletlerin politikalarını tamamlamak ve ciddi sınır ötesi sağlık risklerinin izlenmesi, erken bildirilmesi ve bunlarla mücadele edilmesini vurgularken, Avrupa Komisyonu ile istişare içinde üye devletlerin hazırlık ve müdahale planlamasını koordine edilmesi için revize olunmaktadır. Ancak Avrupa Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi'ne (ECDC) ait olarak, epidemiyolojik sürveyans ağı ECDC tarafından koordine sağlamaktadır. Aynı zamanda Entegre Siyasi Kriz Müdahalesi'nden (IPCR), Konsey'in en yüksek siyasi düzeyde pan-Avrupa koordinasyonu amacıyla sektörler arası ve karmaşık krizlere yanıt verme mekanizması tanımlanmaktadır. Bönce çabaya rağmen Crona virüs salgının getirdiği sağlık sorunları ilk başta AB'nin ekonomisine yansımaktadır ve salgının insanı güvenliğinin ekonomik alanlarda yarıttığı kırmızı önem kazanmaktadır. Başka bir deyişle insan güvenliği ön planda olsaydı, 6 Mart'ta Brüksel'de yapılan toplantıda, sağlık bakanlarına yeterince yakın bir yer ayarlanmaması medyanın dikkatini çekmezdir. Ayrıca sağlığın yönetiminin Ulusal devletlerin sorumluluğuna bağlı olması, üye devletlerin aygıtlarında bireysel risk değerlendirmelerine ve ülkeye özgü öncelikler öne ve merkeze

yerleştirilmesine neden olmaktadır. 2013'te olası kopuşları ön gören AB, salgının ortaya çıkmasıyla üye devletlerinin ben merkezli kriz milliyetçilik zihniyetlerine geri dönüşünü, AB düzeyinde her türlü koordinasyon ve işbirliğini engelleyerek yetersiz kılmaktadır.

15 Mart 2020 sonrası, AB'nin düzenlediği toplantılar ve sunduğu ekonomik zarfları, her türlü söylem edimlere rağmen ikna kapasitesini kaybetmektedir. Buna örnek olarak, 23 Mart'ta maliye bakanları, ciddi ekonomik sonuçları hafifletmek için “kararlı, hırslı ve koordineli bir siyasi tepki” ihtiyacının altını çizmiş olsa da, 26 Mart'taki sanal toplantısı, ne yazık ki bir kez daha salgının ekonomik etkilerini hafifletmek için ortak maliye politikası önlemleri konusunda devlet veya hükümet başkanları arasındaki anlaşmazlıktan dolayı işlevsiz kalmaktadır. AB Dışişleri ve Güvenlik Yüksek Temsilcisi Josep Borrell'in 30 Mart 2020 tarihli mektubunda tek çıkışın birlikte hareket etmekte olduğu söylemlerinde bulunduğu ve “*Artık birbirleri ile çelişen ulusal kararların alındığı bir aşamadan AB'nin merkezi rol aldığı bir birlikteliğe doğru gidiyoruz*” ifadelerini kullanarak durumun kaotik olduğuna dikkat çekmiş ve dayanışma ruhunun tazelenmesi çağrısında bulunmuştur.

5.3. Ekonomik Kopuşlar ve Gelecek

Üye devletler arasında yeterli mutabakat sağlandığında, AB makul bir şekilde sert güce geçiş yapabilecektir. Bu gözlemler devletlerin daha ulusal yaklaşımları Corona virüs döneminde

'koruyucu' devletlerin, AB tedarik kurallarını göz ardı etmeye ve yerel tedarikçileri diğer üye devletlerinkilere tercih etmeye çalışabilir. Bu konu Corona virüsle mücadelede gördüğümüz gibi her devletin kendi çıkarlarına yönelik hareket etme olasılığını güçlendirmektedir. Liberalleşme temeliyle, güvenlikleştirmeyi bölge kompleksi üzerinde kurulan AB, Sermayenin serbest dolaşımı, vergi optimizasyonunu engellemeye, ulusal şampiyonlar oluşturmaya veya istenmeyen olarak görülen belirli yabancı yatırım türlerini dışarıda tutmaya yönelik ulusal düzeydeki girişimler tarafından engellenebilir.

Chatham House dergisinin yayınladığı makalelere göre, bu konu tamamen birlik ruhuyla çatışmaktadır. 2008 krizi sonrası, Corona virüs salgını ikinci büyük darbeyi AB'ye indirmektedir. Yalnızca Almanya, Fransa ve İtalya'daki durum, mali önlemlerde (işçi ücretlerinin ödenmesi gibi) 418 milyar avrodan fazlasını, 963 milyar avroluk ertelemeleri (ertelenmiş vergi ödemeleri gibi) ve 1,8 trilyon avroluk likiditeyi (kredi limitleri ve garantiler), ayrıca Avrupa birliğinin Komisyonun hibeler ve kredilerden oluşan 750 milyar avroluk kurtarma fonu ile birlikte, korona sonrası AB'nin ne kadar durgun ve ciddi mali zarar içinde olmasının göstergesidir.

Soğuk Savaş sonrası ortaya konulan ekonomik modelleri ile yeni bir hayat biçim şeklini ortaya koymuştur. Ancak bu reform Corona virüs sonrasında da değişim ve reformların ulus devletler ve AB düzeyinde olacağı habercisidir. Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un evde yatırım yaparak kapitalizmi yeniden şekillendirme, ulusal ve Avrupa'nın "ekonomik egemenliğini" güçlendirme ihtiyacını

belirtmesi, Corona virüs sonrası ekonomik etiklerin öncesi gibi olmayacağını vurgulamaktadır.

Ayrıca Angela Merkel'in yüksek teknolojiler konusunda yaptığı açıklamada, Asya'daki koruyucu ürünler pazarının aşırı yoğunlaşmasını yeniden ele alması hem ulusal hem de Avrupa'ya bir dereceye kadar egemenlik getirebilecek söylemleri, AB'nin dış ticarete yaklaşımlarının değişimini ifade etmektedir. İspanya hükümeti ise ulusal veya bölgesel düzeyle ilgili önlemleri uygulamayan veya bu önlemleri uygulayan diğer Avrupa devletlerini takip ederek, en savunmasız haneleri korumak ve sosyal ve işgücü katılımını teşvik etmek için garantili bir asgari gelir planını kabul etmiştir. Reformların gerekçesinin diğer belirtisini iki önemli uluslararası ekonomi dergilerinin yaklaşımlarından göre biliriz; The Economist dergisi yeni bir ekonomik çözüm beklerken, Financial Times bir çözüm çağrısında bulunmuştur.

Söylem analizleri AB'nin ulus ve bölgesel anlamda tutumunu anlatmaktadır. Ancak bu mecburiyete geçiş için ilk önce AB üyelerinin arasın deki entegrasyonun yeniden inşa olması gerekmektedir. Özellikle Corona virüsün ortaya çıkmasıyla birlikte halk salığının, güvenlik ve savunma harcamalarına öncelik kazanması, askeri harcamalarının düşüşüyle birlikte, AB'nin siyasi ve ekonomik yaklaşımlarının sert güce geçiş yapmasını 2027'e kadar uzatmaktadır.

Sonuç

Konu AB'nin güvenlikleştirme politikasının Corona virüs döneminde yetersiz kalmış olsa da devam eden bu süreç uluslararası iş birliğinin, küresel yönetim ve uluslararası dayanışmanın temellerinin ne kadar zayıf olduğunu gösteren salgın, politikaların yeniden inşa edilme ihtiyacını vurgulamaktadır. Avrupa Birliği'nde de diğer stratejik bölgeler gibi temel politikalar zafiyet göstermiştir. Ancak liberal bir temelde başlayan ve başarılı bir ekonomik işbirliği ile ulus üstü bir organizasyona evirilen AB, üye devletleri ulus devletlerin çıkarları doğrultusunda hareket etmeye, ihracata yasaklar getirmeye ve Avrupa'daki iç pazarı bozmaya yöneltmiştir. Avrupa'da iç pazarın Corona virüsü ile mücadelede sınır kontrollerinin uygulanması ulus devletlerarasındaki kapalı sınırlar olması ve Avrupa Birliği işbirliğinin olmaması, AB güvenliğini göz ardı etmiştir. Bu kopuşların yaşanması ister ekonomik ister siyasi açıdan olsun, AB yaklaşımlarına reformlar uygulanması gerekçesi olarak, ulus devletlerin söylem-edimleri, Corona sonrası yepyeni bir AB'yi inşa etmek gereğinin göstergesidir. Ancak söylem-edim mekanizmasının ulus devletlerinin güvenliği için kullanılması, hedef kitlenin üzerindeki ikna etkisinin azalması Kopenhag okulunun eleştirel teorileri sistematik olarak yeniden güvenlikleştirme politikalarının inşası için gözden geçirilme gerektiğini vurgulamaktadır.

Corona virüsün ortaya çıkması, AB'nin tarihi göz ardı ettiği kopuşlarını ve bölgesel güvenlik kompleksi ve AB'nin

güvenikleştirme yaklaşımını, üye ülkelerinin ulus devletler gibi kendi çıkarları doğrultusunda kullanmalarını öne sürmektedir. Bu yaklaşım temel terminolojiyi yok sayarak, Corona virüsle mücadelede AB'yi savunmasız ve yetersiz bırakmıştır. Bu kapsamda koordinasyon sorunları, salgın esnasında yardım talebinde bulunan İtalya gibi ülkeleri geç yanıt verilmesi, üye ülkelerinin AB'ye güvenini sarsmaktadır. Geç bildiri vermek, merkezi bir güç olarak devletleri yardımlaşma ve birlikte hareket etmelerini sağlayamamak gibi sorunlar siyasi kopuşların artmasına neden olarak ekonomik zafiyet ve borçlanmayla AB'ye yüklenmektedir.

Ayrıca aşı zorunluluğunun halkın serbest hareketini özellikle AB sınırları çerçevesinde engelliyor olmasına rağmen Rusya'nın Ukrayna'ya saldırması ile birlikte Ukrayna göçmenleri için bu zorunluluğun kaldırılması, Corona virüsün güvenlikdışılaştırma kapsamına giriyor olmasının habercisidir. Ancak bu güvenlikdışılaştırma dünya genelinde, iki konuyu açıklamaktadır. Birincisi, halk sağlığı ve güvenliğinin Corona virüs döneminde önem kazanması halk için değil, devlet güvenliğini etkilemektedir. Diğer bir deyişle halk güvenliği devlet güvenliğini ekonomik ve siyasi olarak tetiklediği için ön plana alınmaktadır (kimin için güvenlik ve hangi değerler için güvenlik). İkincisi ise, Corona virüs de tıpkı tarihte yaşandığı gibi sistematik ya da paradigma değişimlerine yol açmaktadır. Bu değişimin ipuçları, son zamanlarda Çin'in Şanghay'ı karantina altına alması ve Metaverse olarak adlandırılan elektronik

düzeyi denetlemesinden görülmektedir. Bu kapsamda AB'nin bu dönemde nasıl bir yöntemleri uyguladığı ve düzeni nasıl denetlediği, sorgulanacaktır.

Sonuç olarak, tarihte yaşandığı gibi Corona virüs döneminde siyasi kopuşların, Corona sonrası çıkar çatışmasına dönüşmediği süreç ve AB'nin yaklaşımlarında reformlar yapıldığı takdirde, AB'nin güçlenmesine neden olmasa da ulus üstü terminolojisine devam edebileceği ön görülmektedir. Bu bağlamda AB yitirdiği toplumsal güvenini inşa etmek için, yeniden kitle hedef kimliğini ve onların beklentilerini göz önünde bulundurarak, yeni söylem-edimler ile AB'nin ulus ve bölgesel anlamda tutumunu inşa etmelidir. Bu yüzden önce AB üyelerinin arasındaki entegrasyon yeniden inşa edilmelidir. Ancak AB'nin geleceğine dair, Corona virüsün ortaya çıkmasıyla birlikte halk sağlığının, güvenlik ve savunma harcamalarına kıyasla öncelik kazanması, askeri harcamalarının düşüşüyle birlikte, AB'nin siyasi ve ekonomik yaklaşımlarının sert güce geçiş yapmasını 2027'e kadar zorlaştıracığı anlaşılmaktadır.

Kaynakça

Ağır, O. (2021). Covid-19 Sonrası Uluslararası Politikadaki Olası

Değişimlere Yönelik Bir Değerlendirme. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31 (2), 888-896.

Akdemir, E. (2018), Avrupa Birliğinin Dış Politikası ve Politikası.

Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi. 17 (2), 181-218.

Akdoğan, M. vd (2020). Covid-19 Sonrası Uluslararası Politikada

Olası Değişimlere Yönelik Bir Değerlendirme. *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 5, (Özel Sayı), 32-58.

Avrupa Birliğinin Genişlemesi (21/05/2020), Erişim adresi:

<http://www.ab.gov.tr>

Baysal B. ve Lüleci Ç. (2015). Kopenhag Okulu ve Güvenikleştirme

Teorisi, *Güvenlik Stratejileri*, 11 (22), 64-100.

Bergsen,P and vb. Europe After Coronavirus: The EU and a New

Political Economy, Europe Programme June 2020, Erişim adresi: <http://www.chathamhouse.org>

Bernanke, B.S. (2012), The Crisis and the Policy Response, Erişim

adresli: <https://www.bis.org/review/r120416b.pdf>

Blauberger, M. and Schmidt, S. K. (2017). The European Court Of

Justice and Its Political Impact. *West European Politics*, 40 (4). 907-918.

Brooks, E. (2012). Crossing borders: A Critical Review of the Role of the European Court of Justice in EU Health Policy. *Health policy*, 105 (1), 33-37.

Borrel, J. (2020). Four priorities for a global pandemic strategy. Erişim adresi: <https://www.project-syndicate.org/commentary/global-priorities-covid19-response-by-josep-borrell-2020-03>

Buzan, B. and Waver ,O (2009). *Regions and Powers*, Cambridge: Cambridge University Press.

Carrieras, H. and Malamud, A. (2020). Cooperation, the State and the International Organization Ed. Gian Luca Gardini, G. L. (Ed.). *The World Before and After The COVID-19* içinde (s. 15-25). Stockholm: European Institute of International Studies.

Commission Implementing Decision <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:32020D0414>

Cox, R. (2016). Küresel Yönetişimin Yapısal Sorunları: Avrupa'yı Bekleyen Sonuçlar. (Durgun, S., çev.). Cox, R. W. ve Sinliar, T. J. (Ed.). *Dünya Düzenine Yaklaşımlar* içinde (s. 237-241), İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi.

1. Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Konferansı

Dixon, A. and Poteliakhoff, E. (2012). Back to the future: 10 Years of European Health Reforms. *Health Economics Policy and Law*, 7 (1), 1-10.

Droogers, M., vd. (2016). European pandemic influenza preparedness planning: A review of national plans. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 13 (3), 582-592.

Europe After Corona Virus: The EU and New Political Economy (08. 06. 2020), Erişim adresi: <http://www.chathamhouse.org>

European Centre for Disease Prevention and Control, European influenza surveillance network (EISN), Erişim adresi: <https://www.ecdc.europa.eu/en/about-us/partnerships-and-%20networks/disease-and-laboratory-networks/eisn>

European Council, Council of the European Union. COVID-19 coronavirus pandemic, Erişim adresi: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/coronavirus/>

Eurozone, 2021, Erişim adresi: <https://www.chathamhouse.org/Post-pandemic-productivity-14/06/2021>, ERİŞİM ADRESİ: <https://www.chathamhouse.org/>

Ludlow, P. (2013). Hard-won But Vital: EU Enlargement in Historical Perspective. *LSE Research Online*, 10-20.

McCormick, J. (2014), *Avrupa Birliği'ni Anlamak*. Ankara: BigBang 101 Yayınları.

McDonald, M., (2008). Securitization and the Construction of Security. *European Journal of International Relations*, 14 (4), 563-587.

Müller, P. ve Flers N. A. (2009). Applying the Concept of Europeanization to the Study of Foreign Policy: Dimensions and Mechanisms. *Institute for European Integration Research, Working Paper Series*, Working Paper No. 05/2009, 239-259.

Natorski, M. ve Pomorska, K. (2017). Trust and Decision-Making in Times of Crisis: The EU's Response to the Events in Ukraine. *Journal of Common Market Studies*, 55 (1), 55- 65.

Smith, K. E. (2003), *European Union Foreign Policy in A Changing World*, Cambridge: Polity Press.

Ülger, İ. K. (2002). *Avrupa Birliğinde Siyasal Bütünleşme Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikasının Oluşumu*. İstanbul: Gündoğan Yayınları.

1. Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Konferansı

Wignall, A., Atkinson B., Lee, P. (2009). The Current Financial Crisis: Causes and Policy, *Centre for Applied Economic Research, The University of New South Wales*, 19 (2), 17-25.

Wirth, T. (2016). The European Union's Framing of the European Refugee Crisis. *Elon Journal of Undergraduate Research in Communications*. 7 (2), 45-52.

Sipahioğlu, B. Ö. (2021). AB'nin Covid-19 Mücadelesi ve Avrupa Bütünleşmesi Geleceği. Erişim adresi: <http://ataum.ankara.edu.tr/wpcontent/uploads/sites/209/2021/01/ATAUM-Blog-1.pdf>

World Health Organization, International health regulations. Erişim adresi: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241580496>

ROLE OF NATO IN THE UKRAINIAN CRISIS: NATO CONFLICT MANAGEMENT STRATEGIES

Tamana AHMADI*

ABSTRACT

This article examines the historical background of the Ukrainian crisis, the factors responsible for the outbreak and escalation of the crisis, and the roles played by prominent actors in the crisis. The study seeks to analyze the role of the North Atlantic Treaty Organization (NATO) and its conflict management strategies during the Ukrainian crisis. The origin of the Ukrainian crisis is neatly linked to the historical developments of the existence and later dissolution of the former United Socialist Soviet Republic or USSR after the end of the Cold War. Though, issues relating to the sovereignty of a state as emphasized in the Treaty of Westphalia have also dominated the mass of analysis. The study analyzes various data sources, especially secondary sources such as; TV broadcasts, newspapers, books, journals, and other sources. The findings reveal that various world leaders of significant superpowers and other actors have contributed significantly to the lingering and escalatory nature of the Ukrainian crisis. Also, the analysis shows that actors have not thoroughly utilized effective management strategies of conflicts through the instrumentality of the diplomatic approach over the years.

Keywords: NATO, Ukraine, Crisis, Conflict, Conflict Management, Strategies, Peace and War, Security Policy

ÖZET

Bu makale, Ukrayna krizinin tarihsel arka planını, krizin patlak vermesine ve tırmanmasına neden olan faktörleri ve krizde önde gelen aktörlerin oynadığı rolleri incelemektedir. Çalışma, Ukrayna krizi sırasında Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün (NATO) rolünü ve çatışma yönetimi stratejilerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Ukrayna krizinin kökeni, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra eski Birleşik Sosyalist Sovyet Cumhuriyeti'nin veya SSCB'nin varlığının ve daha sonra dağılmasının tarihsel gelişmeleri ile yakından bağlantılıdır. Bununla birlikte, Westphalia Antlaşması'nda vurgulandığı gibi bir devletin egemenliğine ilişkin konular da analiz kitlesine hakim olmuştur. Çalışma, çeşitli veri kaynaklarını,

* Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi,
tamanna.ahmadi@gmail.com

özellikle de ikincil kaynakları analiz etmektedir; TV yayınları, gazeteler, kitaplar, dergiler ve diğer kaynaklar. Bulgular, önemli süper güçlerin ve diğer aktörlerin çeşitli dünya liderlerinin Ukrayna krizinin devam eden ve tırmanan doğasına önemli ölçüde katkıda bulunduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca analiz, aktörlerin yıllardır diplomatik yaklaşımın araçsallığı yoluyla çatışmaların etkili yönetim stratejilerini tam olarak kullanmadıklarını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: NATO, Ukrayna, Kriz, Çatışma, Çatışma Yönetimi, Stratejiler, Barış ve Savaş, Güvenlik Politikası

Introduction

Current global political discourse is dominated by debates on the Ukraine crisis. Foreign and security policies in Europe and throughout the globe have been touched and influenced by the ongoing war. In 1991, Ukraine became independent from the Soviet Union, and since, the nation has been divided between East and West. Doubts have been put on Ukraine's national identity because of the population's split on whether to join the West or maintain ties with Russia (Welt, 2021). Before the Russian takeover of Crimea, the North Atlantic Treaty Organization (NATO) reaffirmed its support for its eastern European partners. Air defense and surveillance, naval deployments, and military drills have been the primary actions used so far. Despite calls from numerous NATO members, NATO has ruled out the deployment of permanent troops in the region. NATO is a collective security system that has been active in Ukraine's events. The allies have decided to increase their political and military cooperation with the Ukrainian government. To increase the interoperability of the armed forces of Ukraine and its allies, this agreement asks military trainers to help Ukraine with its military modernization projects, drills, and joint

operations. The Secretary-General of NATO, Anders Fogh Rasmussen, announced in June that several new NATO trust funds would be established to assist in the development of Ukrainian military capabilities (NATO, 2022). These capabilities include logistics, command and control, cyber defense, and helping retired military personnel adjust to civilian life. Although NATO has not given Ukraine military equipment, this does not prevent some partners from offering bilateral military assistance. The United States, for instance, has supplied Ukraine with nonlethal military aid. All NATO members have refrained from providing deadly military aid to Ukraine so far, fearing the danger of further escalation ((Machi, 2021).

1. The history between Russia and Ukraine

They share a history that goes back more than a century to the establishment of the first Slavic state, Kyivian Rus, in regions that are now located in Russia, Ukraine, and Belarus. This region is home to all three of these countries according to Russian descent. After being dominated by the Mongols or Tatars, Poles, and Lithuanians in the late 1700s, the region that is now Ukraine joined the Russian Empire (Ploky, 2006:1-10). Following the Russian Communist Revolution in 1918, Ukraine proclaimed its independence. Nevertheless, the Red Army seized the majority of the nation in 1921, transforming Ukraine into a republic inside the Soviet Union. It was in the 1930s when the Soviet strategy of punishing peasants who rejected collectivization edict led to a man-made famine known as the Holodomor, which

resulted in the deaths of an estimated seven million people. In 1991, the Soviet Union collapsed, allowing Ukraine to reclaim its freedom. Putin has a perspective that is universally criticized outside of Russia: that Ukraine is not a real nation and that Russians and Ukrainians are the same people. This is the opinion that Putin favors (Martin, 2011:5-12).

2. Cause/causes of the war

The conflict in Ukraine has features of both a civil war and an illegal foreign invasion at the same time. As a result, it may be traced back to both internal and external factors, even though these factors are interconnected. According to Russia, a major neighbor and former imperial ruler, the democratic structure that developed in Ukraine after the Maidan triumph in 2014 is not legitimate. Ukraine's Orange Revolution in 2004, which ousted the fraudulent election of Russian-backed President Viktor Yanukovich, has been a source of conflict between Moscow and Kyiv ever since. As a result of the Kremlin's pressure, Yanukovich was forced out of office in February 2014 after abandoning a trade agreement with the EU. A "fascist coup" had supposedly been orchestrated by the US and EU, and Putin retaliated by annexing Crimea, the most major land grab in European history until he invaded Ukraine. When pro-Russian separatist groups in Ukraine declared two autonomous republics in the eastern Donbas area, Russia backed them. There had already been 14,000 casualties in

the fight with the Ukrainian military before the war broke out (Yekelchyk, 2015:1-8).

3. Significance

An accurate picture of NATO's participation in resolving the situation in Ukraine is essential since it sheds light on some of the tactics used. As a result, the research will be beneficial since it will raise knowledge about the role that NATO plays in bringing an end to disputes. As a result, a variety of tactics based on empirical data may be used to put an end to disagreements at the individual or national level. In addition, the research is useful on a worldwide scale since it reveals useful details regarding conflict resolution tactics and who should be made aware of them. In addition to Ukraine, the research examines the role NATO has played in resolving crises in other nations throughout the globe. Those countries that have conflicts and can utilize NATO to resolve them peacefully would benefit from this research. These techniques may be employed in various nations, depending on their suitability, since they are both required to end conflict and hence can be utilized elsewhere.

4. Justification

According to Sakwa, the author of 'Frontline Ukraine', some of NATO's allies in Central and Eastern Europe felt the need to provide a stronger display of their readiness and capacity to protect themselves.

This was one way that they might fulfill this need. For example, the governments of Poland and the Baltic States have supported the idea of permanently stationing NATO soldiers in their own countries. On the other hand, several partners have issued warnings that militarization of NATO relations would not produce fruitful results since it is analogous to a vow that NATO made in 1997 to permanently dissociate itself from the fall of the Soviet Union. There is a widespread concern that partner nations that were aligned with the Soviet Union may be capable of carrying out provocations against Russia that are counterproductive. It might be difficult to achieve an agreement when there are several different member nations with varying viewpoints and interests. Despite adopting conflict management tactics such as crisis response operations, collective defense, and technical or humanitarian catastrophe operations, NATO has not been able to show a cohesive reaction to the threats it perceives continuously. Its methods have not been successful since they have exacerbated the current situation, with Russia playing a crucial role as a primary engine of the war (Sakwa, 2015:238-256). In light of this, it is essential to research the role that NATO played in the crisis that erupted in Ukraine to evaluate the efficacy of the methods of conflict management that NATO used in its handling of the situation in Ukraine.

5. Research Method and Techniques

5.1. Methodology

The methodology details the step-by-step procedure of gathering and evaluating data to provide a response to the research question and fulfill the goals of the study. This article is broken up into a few parts, the first of which is devoted to the study design, followed by sections on research technique and methods, data sources, and data analysis.

5.2. Research Design

In the research process, the researcher is provided with the framework that will serve as the foundation for data collection as well as the selection of key areas of interest by the study design. The research design for this study is a systematic literature review (secondary research) as described by Denscombe (2014). It was defined as a critical examination of the information that was already present in the relevant literature to get to an educated judgment about the state of knowledge surrounding the subject of the research. Secondary research is founded on an in-depth analysis of the study materials, which helps researchers getting to the bottom of underlying problems. As posited by Hannah Snyder it is necessary to carry out secondary research to locate, sort through, and evaluate critically the existing body of scholarly work to generate answers to the research topic. Therefore, to do good secondary research, one must adhere to a procedure that has been established, which both excludes and allows

certain types of literature resources to pick those that are appropriate for evaluation. In addition, because it correlated with high credibility and practical utility as well as its link to evidence-based practice, the secondary research design is the one that is most often used. It is dependent on what can be used in other contexts. They are solidly established on solid data derived from an in-depth investigation (Snyder, 2019). As a result, the research design will make it possible for the researcher to answer the research question completely and will also assist in the process of generating appropriate suggestions.

5.3 Research Methodology

According to the authors of the Research Methods book, two different approaches may be used while collecting data for the study. You have the option of using mixed methodologies, several methods, a single method, qualitative or quantitative research, or any combination of these. To collect data, this research study employs a single approach, which is known as a qualitative research method because the information used is from secondary sources, which necessitates the assessment of secondary sources to choose materials that are appropriate for answering the research question. To accomplish the goals of the study, the use of secondary sources as the major and exclusive data source is required. In contrast to the quantitative research technique, the qualitative research method does not include the collecting of numerical values that need to be analyzed statistically. This highlights a key distinction between the two

approaches. Instead, it gathers non-numerical information that may be evaluated using qualitative data analysis techniques (Saunders, et al:2007).

5.4 Sources of Data

As outlined above, the research design for this study is called secondary research, and it will make use of previously conducted research. The already available research includes a variety of literary resources, such as statements made by NATO and documentary guides, which can provide information on the study issue. For this secondary study, secondary sources will be examined to determine the role that NATO played in resolving the situation in Ukraine and to determine the conflict management tactics that were used.

5.5 Data Analysis

The analysis of qualitative data consists of reading and listening to transcripts of interviews. A variety of methods may be used in the process of qualitative data analysis described by Martyn Denscombe. Some suitable methods that fit qualitative studies include content analysis and thematic analysis. For this study, content analysis is the most ideal as it will assist in reviewing the documentary and other literature materials identified. The researcher will move across various components, steadily documenting every step that will aid in the identification of irregularities and patterns while collecting data from

secondary sources. During the content analysis, the researcher will choose which data components to include and which ones to leave out of the study. Condensing and summarizing the relevant material that provides a solution to the research question is accomplished with the help of the ones that have been included. The data collecting stage is the foundation for the data condensation step. During the data collection stage, the researcher recognizes each piece of data as well as its significance and then reduces it while maintaining all of its sense. As a result, the data that was gathered from secondary sources are inspected, translated, evaluated, and sent around the world. This must be accomplished since the document contents are lively and convey a great deal of information that might be challenging to handle. Therefore, via the process of content analysis, the material that is included in the many secondary sources that have been found is arranged into topics that are manageable without any loss of essential data. To organize data into themes, a document review process is necessary (Denscombe, 2014). This process must include coding, the formation of a topic, segmentation, and a summary. After all of the data has been arranged and deductions have been made, the researcher can make definitive findings.

These objectives can be translated to followed research questions;

6. Main Research Question

What are the military and non-military strategies employed by NATO in combating the Ukrainian conflict?

6.1 Sub-Questions

- 1) What conflict management strategies does NATO employ in the Ukrainian conflict?
- 2) What is/are the effectiveness of Air Defense and Surveillance strategies in managing the Ukrainian conflict?
- 3) What is the functionality of Maritime deployment strategies in the management of the Ukrainian conflict?
- 4) What is the "effectiveness of Military Exercises" in managing the Ukrainian conflict?

7. Literature Review

The essay implies that Russia and the United States are engaged in a geopolitical power struggle over Ukraine. The Ukraine crisis is a difficult war to track because of the varying viewpoints of the many parties involved. As a direct consequence of this, individuals' points of view on the matter vary according to the political affiliation with which they identify. To provide more clarification on this topic, the literature study will detail what has been written about the situation and by whom. The political scientist John J. Mearsheimer is a well-known figure in the war that is taking place in Ukraine. He is well renowned for his work as a theorist of international relations, and his book, *The Tragedy of Great Power Politics*, is quite famous (2001). In one of his

most recent publications, titled ‘Why the Ukraine Issue is the West's Fault’ (2014), he makes the argument that the primary reason that Russia and the United States were engaged in the conflict in Ukraine was due to the expansion of NATO. He believes that this is the case (Mearsheimer, 2014:33). Stephen Sestanovich, an American professor of Russian and Eurasian Studies at the Council on Foreign Relations, argues in his article “Why the West Has Won” (2014) that Ukraine's breakthrough was not due to NATO's expansion, which is in contrast to what Mearsheimer asserts. Mearsheimer is a professor of political science at Johns Hopkins University. However, it is important to acknowledge that throughout the last two decades, the United States has helped to stabilize Europe by expanding NATO, therefore decreasing the severity of the crisis that is now taking place. In addition, the situation in Ukraine would be in a far more precarious state than it is right now if NATO had not expanded to its present size and capacity (Sestanovich, 2014:171-175.). In the meantime, Sergey Karaganov, who is the Russian Chairman of the Presidium of the Council on Foreign and Defense Policy, believes that the United States is terrified of the prospect of Russia becoming a stronger power than it is, which is what drives the United States to act to prevent Russia from taking any further course of actions compare to Mearsheimer argument. In addition, he asserts that Russia is the fundamental cause for the steps that the United States is doing. The United States would not gain by westernizing Ukraine because the Ukrainian economy is weak and both the political and social realms of Ukrainian society are

imbalanced. As a consequence of this, Karaganov believes that the conflict between the two main powers is the product of geopolitical ambitions in the Baltic Sea region to prevent Russia from becoming more powerful and to preserve the preeminence of the United States. (Karaganov, 2014). The varied points of view raise concerns about how to approach the situation in Ukraine, in addition to the challenges that each player in the conflict must overcome. As a consequence of this, this research will be based on a variety of materials coming from a variety of angles to gain a comprehensive understanding of the issue as well as the underlying causes of their actions and behaviors and to understand the role that NATO plays in preventing the conflicts.

8. Conflict Resolution

One of the most vital areas of study in political science is conflict resolution. This is because modern conflicts need innovative approaches, methods, and techniques to be addressed. NATO has many of these techniques; the organization has been active in efforts to resolve conflicts in the Euro-Atlantic region. As a consequence, the organization can settle disagreements between parties by fostering an atmosphere of trust and understanding between them. The objective is to persuade both sides to agree to a peace settlement. When amicable solutions have been found to the problems, there is a subsequent increase in cohesiveness between the afflicted nations and within the alliance. The organization makes extensive use of the initiative of peacebuilding in its work (Matei, 2001:5-7). However, to resolve

conflicts, an atmosphere of international collaboration similar to that, which existed during the cold war, must be established.

8.1 Conflict Strategies

Every human interaction, on every level, from the intrapersonal to the global, is certain to experience conflict at some point. This is a normal and natural occurrence. Therefore, wars are also experienced in several different locations all over the globe. The battle that erupted on the Balkan Peninsula in the years after the conclusion of the Cold War is remembered as one of the worst in human history. The region that was once known as Yugoslavia became a flashpoint for violent confrontations between groups of people who shared a common history and customs. To put an end to the conflict that plagued the area, the former republics of Yugoslavia, which are now known as Kosovo and Bosnia-Herzegovina participated in the North Atlantic Treaty (Matei, 2001). The North Atlantic Treaty Organization used a variety of strategies to handle disputes, some of which were fact-finding missions, monitoring, warning, discussions, and inspections.

8.2 Strategies and Management

Air Defense and Surveillance: For air defense and surveillance, many NATO member nations have contributed fighter planes to the Baltic Air Policing mission. The North Atlantic Treaty Organization (NATO) is now carrying out aerial surveillance missions over Poland and Romania. The operation will include the participation

of four fighter aircraft from the United Kingdom, France, Denmark, and Poland. The North Atlantic Treaty Organization (NATO) monitored the movement of Russian troops along the border with Ukraine using surveillance photographs (Belkin, et al, 2014:281).

Maritime Deployments: Two different naval forces have been sent by NATO to conduct patrols in the Baltic and Mediterranean Seas. Beginning in late April, one group consisting of five to seven mine clearing boats has been conducting patrols in the Baltic Sea. Midway through July, a third NATO marine group took part in the naval drills that were taking place in the Black Sea (Jopling, 2010).

Military Exercises: The member nations of NATO have recently conducted several military drills in Central and Eastern Europe. Approximately 6,000 NATO forces completed army training in Estonia from the 16th to the 23rd of May. The objective was to thwart the planned assault that was going to take place on Estonian soil. During the "Steadfast Javelin 1" Exercise, participants included military personnel from NATO nations. According to the Army, representatives from as many as 14 different countries, including a significant number of NATO member states, are planning to take part in the exercise (Veebel, 2019:410-422).

8.3. Prepare, Deter and Defend Non-Military strategy:

The non-military techniques include planning, discouraging, and protecting against potential attacks (deterrence and defense). This technique comprises expanding the society's ability to absorb a

complete range of hazards and dangers, being prepared to identify probable threats, and raising readiness preparation via the decision-making and command structure to boost the resilient nature of the group; taking an All-Inclusive Approach. This approach integrates creative uses of the media, economic growth, and the orchestration of diplomacy, humanitarian assistance, military power, and societal forces to achieve its goals (Bartholomees, 2006:17-18).

9. Successful and Unsuccessful NATO Strategies

The North Atlantic Treaty Organization (NATO) has been effective in bringing peace and restoring security via its many missions and activities. It has successfully conducted complicated operations to strengthen security and bring back peace. The year 2018 saw the effective completion of NATO operations in both the Mediterranean and Kosovo. More than 3,500 NATO-allied and partner forces served in Kosovo as part of the NATO Kosovo Force, which coordinated its efforts with one another and worked together. They triumphed over the extensive bloodshed as well as the humanitarian tragedy, and in 2008 they granted Kosovo its independence. Following the country's declaration of independence, KFOR assisted in the formation of a professional and multi-ethnic Kosovo Security Force. By conducting maritime surveillance under the codename Operation Active Endeavor in the Mediterranean Sea, the North Atlantic Treaty Organization (NATO) contributed to the fight against global terrorist threats. In addition, the organization initiated the training mission in Iraq to

enhance the capabilities of the country's armed forces, certain institutions, and defense. The establishment of national defense academies was one of the specific acts that were taken. Another important step occurred when NATO offered assistance to the African Union in the form of backing for its air-policing operations. (NATO, 2021). As a reaction to the refugee and migrant crisis that was taking place in Europe as a direct result of the deployment of Patriot missiles and AWACS⁷ planes in Turkey, it gave help. Missions to safeguard people from technical, natural, or humanitarian catastrophes are examples of non-military operations. Operations to provide disaster assistance fall under this category as well. Fragments of evidence from the war between Russia and Ukraine reveal that NATO has been active both recently and for a long time. This is one of the instances, in which attempts made by NATO to provide a long-term solution to the war that has been going on between the two nations, were unsuccessful. According to the study presented above, even though NATO has been successful in many operations that required restoring peace, the organization has still encountered several shortcomings that it is possible to address. Therefore, it should not let its achievement be overshadowed by such a deficit if it wants to continue having success. As a direct reaction to the war between Russia and Ukraine, NATO has increased the amount of help it provides for capability development

⁷ The Airborne Warning and Control System (AWACS) is a specially modified Boeing 707 that utilizes long-range radar and passive sensors to detect air and surface interactions from vast distances.

and capacity building in Ukraine. Following the NATO Summit that took place in Warsaw in July 2016, the ‘Comprehensive Assistance Package has been used to describe NATO's concrete assistance for Ukraine (CAP). In June of 2017, the Ukrainian Parliament passed legislation that reinstated membership in NATO as a strategic priority of the country's foreign and security policy. In 2019, a comparable change to the Constitution of Ukraine became effective in the country. The new National Security Strategy of Ukraine was authorized by President Volodymyr Zelenskyy in September 2020. This strategy calls for the establishment of a singular relationship with NATO on the path toward membership in the alliance.

10. Theoretical Perspective of Conflict Management

The concept of offensive realism is used in international affairs, and its primary emphasis is on the world's major powers. Although the theory may not be able to forecast when a war would break out, it helps explain why conflicts develop and why certain governments are more unstable than the others (Pashakhanlou, 2013:1). According to Mearsheimer's argument, governments look for chances to shift the power dynamic by improving their relative ability at the cost of the capabilities of other nations. In addition, different governments use varied tactics to achieve their goals of tipping the scales of power in their favor via the use of tools like diplomacy, the economy, and the military. Mearsheimer breaks down the fundamental aspects of the theory by breaking them down into five assumptions: Within the

context of the international system, which may be seen as an anarchical structure, the great powers are the most significant players. Because offensive realism lacks alternative explanatory factors for people's and states' acts, such as normative features that might contribute to a more in-depth explanation of their behavior, it is unable to provide a comprehensive account of their activities. Fear, in Mearsheimer's view, is entirely based on material considerations, given that his concept of power is most closely associated with military might. The fact that different nations have different military forces, which they may deploy against one other, is the primary reason why states fear one another. The major powers try to strike a balance between their strength and that of governments that have powerful armies because these states pose a danger to the big powers' existence (Mearsheimer, 2001:12-52). The major powers try to strike a balance between their strength and that of governments that have powerful armies because these states pose a danger to the big powers' existence. They run away to protect themselves. As a consequence of this, one may argue that fear is not an adequate cause of the conduct of nations within the context of international relations.

Conclusion

In conclusion, NATO has played an important part in reestablishing peace and putting a stop to conflict all over the globe. To manage and resolve disputes, the organization utilizes both military

and non-military techniques. Even though it has been effective in certain instances, it has not been successful in others. Yet, the organization as a whole has done an impressively good job in resolving the issues; but, to become even more effective, it has to enhance its policies and strategies. As a result, the recent events in Ukraine have made it very evident that the fundamental mission of NATO is and always will be to prevent war in Europe. The United States of America and the European Union now face the practical challenge of devising a degree of deterrence that would protect the NATO nations who are geographically located closest to Russia without unnecessarily starting a new kind of Cold War.

Discussion

The realization by the people of Ukraine and their leaders that a war between Russia and the West over Kyiv's affiliation would be catastrophic for their country is the final hope for a peaceful resolution to this unfortunate situation. This is the ultimate dream for a peaceful settlement in this unfortunate situation. The best course of action for Ukraine would be to take the initiative and make it official that it intends to maintain its status as an independent nation that is not a member of any military alliance. It needs to come out and say that it has no intention of joining either NATO or any other Collective Security Treaty Organization headed by Russia. Any nation might engage in commerce with it and make investments there without restrictions. It ought to be able to pick its leaders without intervention

from other parties. If Kyiv were to take such action on its own, the United States and its NATO partners could not be accused of caving into Russian blackmail and giving in to their demands. The existence of Ukraine as a neutral state beside Russia may not be the greatest option for Ukrainians, but given the country's traditional location, this is the most favorable conclusion that Ukraine can reasonably anticipate. It is unquestionably an enormous improvement over the current predicament that Ukrainians find themselves in. It is important to keep in mind that Ukraine maintained a position of virtual neutrality from the year 1992 to 2008, which was the year when NATO announced that Ukraine would join the coalition. During this whole timeframe, there was never a real danger of an invasion occurring. However, anti-Russian sentiment in most regions of Ukraine is now so strong that the likelihood of this potential escape ramp being used is becoming less probable.

References

- Bartholomees, J. B. (2006). *A Survey of the Theory of Strategy*. *US Army War College Guide to National Security Policy and Strategy*, 2nd edition, USAWC Strategic Studies Institute. Retrieved from: <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdf/files/pub708.Pdf>.
- Belkin, P., Mix, D. E., & Woehrel, S. (2014). NATO: Response to the crisis in Ukraine and security concerns in Central and Eastern

Europe. *Current Politics and Economics of Russia, Eastern, and Central Europe*, Congressional Research Service.

Denscombe, M. (2014). *The good research guide: For small-scale social research projects*. New York: Open University Press.

Jopling, L. (2010). Maritime Security: NATO and EU roles and coordination. *NATO Parliamentary Assembly General Report*, 19.

Karaganov, Sergey. (2014). Russia and the US: A Long Confrontation?. Retrieved from <http://eng.globalaffairs.ru/number/Russia-and-the-US-A-Long-Confrontation-16990>.

Machi, V. (2021). Inside the multinational logistics cell coordinating military aid for Ukraine. Retrieved from <https://www.defensenews.com/global/europe/2022/07/21/inside-the-multinational-logistics-cell-coordinating-military-aid-for-ukraine/>.

Martin, B. (2011). *The Holodomor issue in Russo-Ukrainian relations from 1991 to 2010*. (Master Thesis, Graduate Institute of International and Development Studies, Geneva).

Matei, F. C. (2001). *NATO and Conflict Resolution*. (Master Thesis, Naval Post-Graduate School, California).

- Mearsheimer, J. John (2001). *The tragedy of Great Power Politics*. United States: Norton paperback.
- Mearsheimer, J. John. (2014). Vems fel är Ukrainakrisen?. *Foreign Affairs*. Stockholm: Karneval Förlag.
- NATO. (2022, July 8). Relations with Ukraine. Retrieved from https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_37750.htm.
- Pashakhanlou, Arash. Heydarian. (2013). Back to the Drawing Board: A Critique of Offensive Realism. *International Relations*, 27(2), 202-225. Retrieved from <http://ire.sagepub.com.proxy.lnu.se/content/27/2/202.full.pdf+html>.
- Plokhly, S. (2006). *The origins of the Slavic nations: Premodern identities in Russia, Ukraine, and Belarus*. Cambridge University Press.
- Sakwa, R. (2015). *Frontline Ukraine- Crisis in the borderlands*. London. IB Tauris & Co. Ltd.
- Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2007). *Research Methods for Business Students*. Pearson Education UK.
- Sestanovich, S. (2014). How the West has won. *Foreign Affairs*, 93(6), 171-175.

- Snyder, H. (2019). Literature review as a research methodology: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0148296319304564?via%3Dihub>.
- Veebel, V., & Ploom, I. (2019). Are the Baltic States and NATO on the right path in deterring Russia in the Baltic?. *Defense & Security Analysis*, 35(4), 410-422.
- Welt, C. (2021). Ukraine: Background, conflict with Russia, and U.S. policy - Congress. Congressional Research Service, Retrieved from <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R45008>.
- Yekelchyk, S. (2015). Why did fighting break out in eastern Ukraine in the spring of 2014? The conflict in Ukraine: What everyone needs to know. New York: Oxford University Press.

CAUSES OF FAILURE OF THE IMPLEMENTATION OF NATIONAL ACTION PLAN 1325 (NAP) IN AFGHANISTAN

Zorah AMINPOOR*

ABSTRACT

Undoubtedly, the development of a society requires the participation of all social and political classes and groups in a safe and peaceful environment. Therefore, women which make up half of the world population, play an important role in the peace-making and peace-keeping processes. The spread of insecurity and the increase in violence and violations of women's fundamental rights led to the adoption of the United Nations Security Council Resolution 1325 (UNSCR1325) as an international document for the promotion of women's active participation in peace and security. Given that, Afghan women have been the victims of violence, gender inequality, discrimination, and intolerance for many years, as well as being far from a safe and peaceful environment, the Afghanistan government developed the National Action Plan 1325 (NAP1325) in 2015.

This research has been aimed to recognize the causes of the failure of the implementation of Afghanistan NAP 1325, based on the qualitative method. To achieve the purpose of the research, the reasons for the adoption of UNSCR 1325 the performance of the Government of the Islamic Republic of Afghanistan in relation to UNSCR 1325, and how to develop and implement the NAP 1325 have been examined.

Research outcomes prove that there were several reasons that the implementation of NAP 1325 failed. One of the reasons for the failure of the NAP1325 was the improper performance of the Ministry of Women's Affairs and organizations focused on women's rights. In addition, lack of women's participation, Security condition, lack of awareness of the NAP1325, widespread corruption, and the unwillingness of the government to implement the NAP1325 are other factors that led to the failure of the implementation of the NAP in Afghanistan. The fall of the Government of Afghanistan and the stopping of all projects and plans in this country also destroyed the achievements of international organizations. Due to the current situation in Afghanistan, it is impossible to implement the NAP1325 in this country because the Taliban do not believe it.

Keywords: United Nation, Security Council, Peace and Security, Violence, Woman

* Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi,
zohre.amini2013@gmail.com

Introduction

Peace is one of the oldest human ideals; human history is full of conflicts, violence, and wars. Every year, surveys and reports show that wars, conflicts, violent behaviors, and terrorism have hurt women the most. According to the ISNA news agency, which was published in 2016, on the International Day of Peacekeepers, in most wars, about 90% of civilian casualties are many, and many of them are women and children. One of the responsibilities of the United Nations is to maintain and promote peace in the world. Since its inception, UN has focused on the situation of women during and after the war. The establishment of the Women's Dignity Commission in 1946, the establishment of the Copenhagen Women's Conference in 1980, the Vienna Conference on Human Rights in 1993, and the Women's Conference in Mexico are some of the UN actions that show concern for women. (ISNA News Agency (2020), International Day of Peacekeepers). The United Nations Security Council adopted UNSCR 1325 on 31 October 2000 for Women, Peace, and Security. The adoption of UNSCR 1325 is the result of many years of efforts by peace activists and women's rights defenders. The purpose of UNSCR 1325 was to consider the Variable Nature of War, in which civilians are increasingly being targeted, and it responds to the general deprivation of women from participating in peace and security processes. UNSCR 1325 also emphasizes that peace and security processes can be more sustainable if women are involved equally in

conflict prevention, relief and recovery efforts. (Weingarten, E., & Hilal, L, (2015) A Step Forward for Afghan Women).

UN member states were required to implement it. Afghanistan, as a member of the United Nations, is committed to observing all UN resolutions. Afghanistan has experienced decades of war and conflict, and women and children were always the victims during and after the conflict. Afghanistan developed the NAP1325 to implement UNSCR 1325, which included four priorities and strategies (Participation, Production, Prevention, and Relief and Recovery).

Afghan women were very optimistic about the NAP1325, and saw it as a way out of some discrimination and violent behavior. Reports released by MoFA in coordination with the United Nations Women in Afghanistan welcomed the progress of the NAP1325. Due to the design of an executive mechanism for the implementation of NAP 1325, and at great expense, its implementation failed. The present research seeks to answer the question “What Were Causes of the Failure of the Implementation of National Action Plan (NAP1325) in Afghanistan?”.

The NAP1325 was designed to respond to the urgent needs of Afghan society, especially Afghan women and its implementation could bring about many effective changes in women's living conditions. The failure to implement NAP 1325 had many negative consequences, and this adds to the need to investigate the causes of its failure. The failure of the implementation of the NAP1325 and its negative consequences have been ignored and so far, no research or

report has been published on it. The results of this study require other committed countries to pay more attention to the implementation of UNSCR1325. In order to achieve the main goal and answer the mentioned question, the executive mechanism of the NAP1325 implementation, the results of its adaptive phases, and how it is implemented, have been examined.

This research also covers the period from 2015 to 2021 (period from compilation to failure of NAP1325). The results show that the positive effects of the implementation of the NAP1325 on reducing violence, managing conflict and creating new spaces for women's participation in the peace process, could bring positive changes to Afghan society.

1. Method and type of research

Every research leads to the creation of new ideas and every new idea is the source of new questions that motivate people to newer evaluations and paves the way for scientific, industrial, and social developments in any society. Since research is the basis of many scientific works, there are different methods that researchers use to test the hypothesis and inference.

The present study will use a qualitative method to answer the raised questions and achieve the objectives of the research. Primary and secondary data were used to complete this research. The study also evaluated reports and warnings published by Human Rights, the UN,

and some credible media about the importance of UNSCR 1325 on the lives of women in developing societies.

2. Development and implementation the NAP1325

UNSCR 1325, in addition to considering the changing nature of war in which civilians are killed, it also focused the issue of women's general deprivation of participation in peace and security processes. Since Afghan women have always faced many challenges due to the war and conflict in Afghanistan, UNSCR1325 was a tool to solve their problems and advance their activities. The NAP1325 was developed and implemented by GIRoA with four strategies of participation, protection, prevention, relief, and recovery. For a society like Afghanistan, the NAP1325 was important, because after the war, the redevelopment of society required a lot of effort. All members of society, men and women, should have equal access to resources and opportunities in order to work together to advance Afghan society.

The NAP1325 was developed under the four pillars of participation, protection, prevention and relief and recovery (DHRWIA-MoFA(2015), NAP 1325).

- Participation: UNSCR 1325 seeks to increase women's political participation at all decision-making levels. GIRoA has prioritized women's political participation. Its purpose is to ensure the effective participation of women in decision-making

and executive levels, active and effective participation of women in leadership positions of security agencies, ensuring the effective participation of women in the peace process, encourage the meaningful participation of women in drafting peace and security strategies and policies, and strengthened women's active participation in elections.

- Protection: Because women are victims of all kinds of violence, threats, violent attacks, rape, trafficking and forced marriages after the war, UNSCR 1325 emphasized the protection of women from any violence against women. The NAP1325 made protection its second priority and supported women against all forms of violence and discrimination through the implementation, monitoring and reform of laws, as well as the development of new laws and policies. In this priority, the women's human rights were emphasized and focused on providing a secure environment for women to access justice.
- Prevention: UNSCR 1325 considers the prevention of sexual violence against women as one of the important issues. To guarantee women's rights and political participation, The NAP1325 made prevention its third priority. Issues such as the prevention of sexual violence against women, involvement of men in women's rights advocacy programs, and raising women's awareness of their rights was included in this priority
- Relief and Recovery: Establishing financing mechanisms and providing relief and recovery services for women was of

particular importance in UNSCR 1325. The NAP1325 made the provision of economic development opportunities and relief and welfare services for women living in war-torn communities, internally displaced persons and survivors of violence its priorities.

An implementation mechanism was needed for implementing the NAP1325. To implement the NAP 1325, GIRoA considered the mechanisms such as implementation plan, implementing agencies, reporting & accountability, monitoring & evaluation, and cooperation & partnerships (DHRWIA-MoFA (2015), NAP 1325).

- **Implementation plan:** The implementation plan was created to clearly define the responsibilities and duties of leadership and support organizations. Each organization could strive to advance NAP1325's strategy and goals with a clear awareness of its responsibilities. The NAP 1325 had a four-year period that covered the first phase from 2015 to 2018 and the second phase from 2019 to 2021.
- **Implementing Agencies:** In order for the implementing agencies to be able to perform their duties properly and to prevent functional interference, the NAP1325 added implementing agencies to the implementation mechanism. Implementing agencies were divided into two categories. Lead Implementing Agencies was the first group which included the government departments, ministries, structures, and

institutions. The second group was supporting agencies, which included civil society, the media, and the private sector.

- **Reporting & Accountability:** GIRoA set up a reporting and accountability mechanism to find out how the NAP1325 is being implemented and how far it has progressed. All implementing and supporting agencies must submit their activities, improvements, challenges, and plans to DHRWIA-MoFA annually. After collecting reports from all implemented provinces and districts, the report was submitted to the Steering Committee. After reviewing and approving the final report, it was sent to the President's office, the National Assembly, and the international community.
- **Monitoring & Evaluation:** A monitoring and evaluation mechanism was established to evaluate how the NAP1325 was implemented and to ensure the effectiveness of the plan. The Monitoring and Evaluation Committee consisted of multi-stage monitoring, which was annual, mid-term (after two years), and a final evaluation in the fourth year.
- **Cooperation & partnerships:** Implementing projects and development plans requires the cooperation of all organizations, departments, and sections of society. Effective implementation of the NAP1325 also required the cooperation of all international organizations, GIRoA, civil society, the international community, and the media. The cooperation and

participation of women in the implementation of the NAP1325 which was its main goal was very important.

There are many factors in the success of development and effective plans and projects. After designing a plan according to the needs of a community, its implementation mechanism and the implementation team are very effective in its success. Mistakes and negligence at every stage from design to implementation of a plan may prevent its success. The NAP1325 was one of the development plans that benefited Afghan women the most. Reports released by MoFA and some implementing and supporting organizations showed that the implementation of the NAP1325 was successful. They claimed that there had been many positive improvements and changes in the situation of Afghan women. MoFA claimed in one of its reports, that more than 22 percent of all 339,547 civil service employees are female. 10.3% of females hold leadership positions (MoFA (2015),p.02). MoFA also claimed that women's participation in the peace process had improved in general. A list of 66 women from 34 provinces has been compiled to take part in peace talks with armed opposition groups in Afghanistan and abroad. (MoFA (2015), p. 07). In its report published in May 2019, Afghanistan Public Policy Research Organization(APPRO) stated the results of its monitoring and evaluation of NAP 1325 as follows:” the findings of this monitoring show that there is widespread awareness of the NAP1325 across the provinces. The increase in awareness is due to the awareness programs implemented by the government and non-governmental organizations.

However, many people believe that the NAP1325 will not be fully implemented due to past shortcomings in implementing similar programs”.

3. Obstacles to Implementing the NAP 1325 in Afghanistan

Contrary to the claims of MoFA and the implementing and monitoring agencies of the NAP1325, this plan, like other programs and projects, was not fully implemented and failed. Some of the reasons for the failure to implement the NAP 1325 have been investigated in this study.

3.1. Lack of awareness of the NAP1325

The first individuals and groups should be familiar with a project or plan and how to implement it, are implementers of that program. Individuals or groups responsible for implementing a plan must be fully and accurately aware of it in order to implement the plan in a community. Awareness of UNSCR 1325 and the NAP1325 was low among employees of government agencies who were directly responsible for implementing it. The training and awareness programs focused mainly on high-ranking officials and a number of NGOs focused on women's rights. Lack of awareness of program implementers was one of the reasons for the failure of the NAP1325.

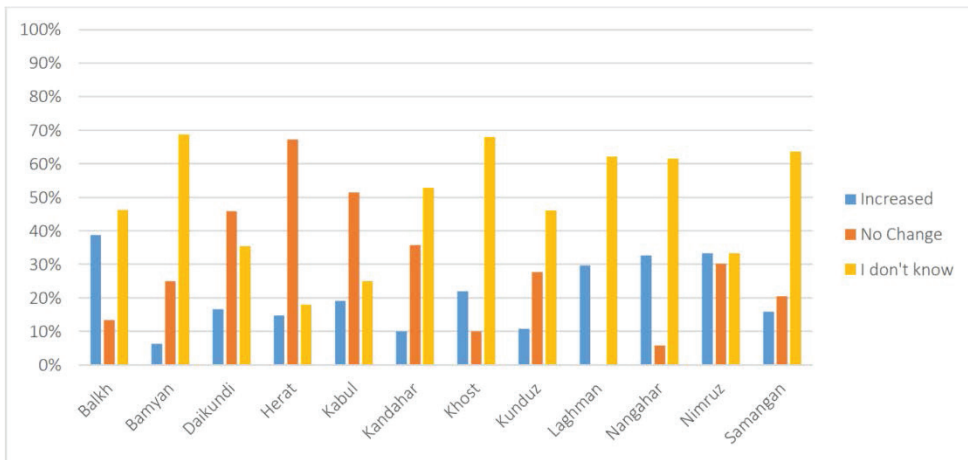
In 2017, APPRO, in its second monitoring report on the NAP1325, announced that awareness of UNSCRS 1325 and the NAP 1325 is low among government employees who were directly

responsible for implementing the Plan. According to the organization, the level of awareness of NAP1325 and the goals related to "Women, Peace and Security" varied among respondents in different provinces. While in some provinces a large number of respondents have been trained and informed about this plan, the training programs were mainly aimed at senior officials and a number of NGOs focusing on women's rights. This has caused most of the men and women participating in this monitoring process to be unaware of NAP 1325 (APPRO,2017, p.06).

Also APPRO in its seventh monitoring report in 2019, stated the status of implementation of the plan due to lack of awareness: "There are concerns that the NAP1325 could be as fateful as any other government commitment, which remain on paper as a commitment; "Without enough effort to implement them."(APPRO,2019,p.08)

Table 1 shows the level of awareness of the research participants about the degree of awareness of UNSCR 1325 and the NAP1325 according to the APPRO report.

Figure 1: Awareness of the Research Participants about UNSCR 1325 and NAP1325

Source: Afghanistan Public Policy Research Organization (APPRO), The seventh monitoring report of the 1325 National Action Plan, 2019

3.2.Security condition

During the 20 years of GIRoA, the people of this country have always faced security problems. Poor security conditions hampered the progress of development programs and projects, especially those designed for women (UNAMA, 2017). The security situation had a significant impact on the implementation of NAP1325. One of the strategies considered for implementing the NAP1325 was community mobilize and public awareness. In the big cities, it was not difficult to raise awareness among the people. However, the women responsible for implementing the plan also faced security problems in the remote areas and villages. Insecurity that includes hostage-taking, kidnap, suicide, roadside bombs, sexual violence in the remote areas of the city and the countryside, made the awareness process quite difficult (UNAMA, 2017). For this reason, the process of implementing the action plan became an urban process.

In 2019, United Nations Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA) published a report on the increase in civilian victims in

Afghanistan. According to the report, civilian victims increased by 42% in the first nine months of 2019 compared to 2018. The UNAMA report has recorded 8,239 civilian casualties in 2019. 2563 people died and 5676 others were wounded. Women and children make up 41% of the total victims⁸.

3.3.Lack of participation of women

In the last two decades, many efforts have been made for a more colorful presence of women in various fields. There have been many obstacles and challenges to the presence of Afghan women in society and to taking on key responsibilities and engaging in political and social activities. Different reasons and obstacles such as conservatism, gender discrimination, and family violence towards the participation of Afghan women, in the implementation of empowerment and development programs. These restrictions and barriers prevented women, unwittingly and sometimes voluntarily, from participating in programs designed to change their lives. In the second unveiling of the NAP1325, which was held on August 1, 2016 in Kabul, the capital of Afghanistan, MoWA claimed that the presence of women had decreased from 23% to 21% and that violence was the main factor in reducing the presence of women in government institutions (Bakhtar News Agency, 2015).

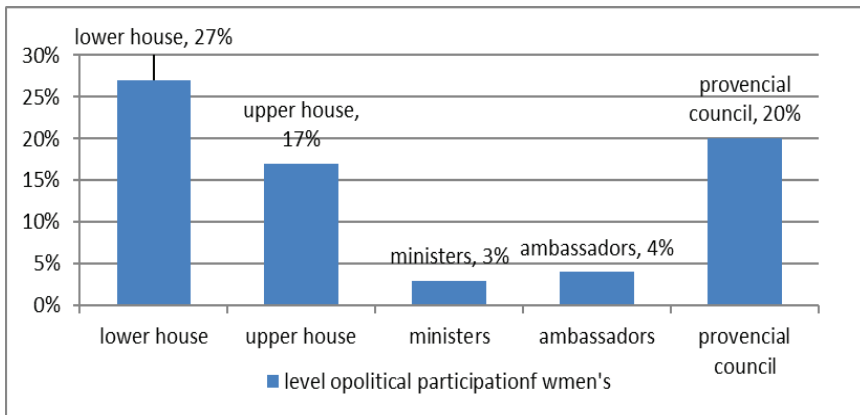
The role of women was very important in the implementation of projects and plans that focused on the protection of women's rights.

⁸<https://www.bbc.com/persian/afghanistan-38878648>

For these reasons, women's advocacy programs were implemented by men and this allowed fewer women to participate in the programs and benefit from the contents of the programs. Therefore, the impact of educational programs and awareness on women in the community was less. The figure below shows the different views on women's participation in the peace process (APPRO, 2019, The fourth period of monitoring the NAP 1325).

Table (2) shows the presence of women in the recent elections in Afghanistan. According to the report.

Figure 2: Level of Women's Political Participation

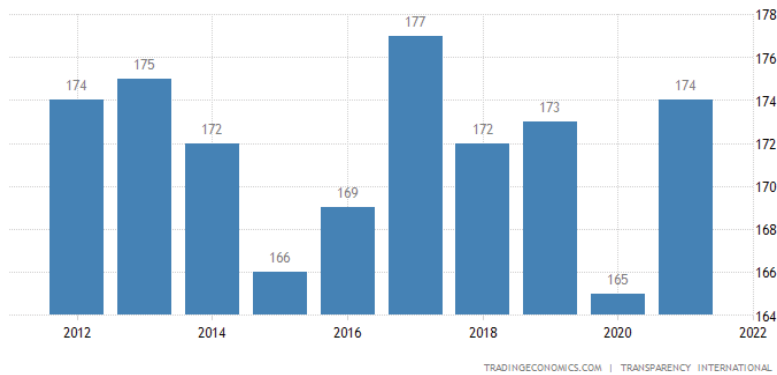
Source: International Convention on the elimination of all forms of Racial Discrimination, 2020, Combined second to sixteenth periodic reports submitted by Afghanistan under article 9 of the Convention, due since 1986*, CEDAW%20Report.pdf

3.4. Widespread corruption in government departments

According to Transparency International's 2021 report, Afghanistan is the seventh most corrupt country in the world in terms of corruption indicators. The report shows that Afghanistan ranks 174th out of 180 countries in the world in terms of fighting corruption

with only 16 points. In 2020, Afghanistan was ranked 165th in the list with 19 points, and in 2019, it was ranked 173rd (Voice of America News Agency, 2021). Widespread corruption in Afghanistan's governing system has hampered the implementation of laws and other development plans over the years. The goals and strategies included in the 1325 National Action Plan could guarantee women's participation in ensuring peace and security, expand their involvement in public affairs and elections and increase their access to justice and social services. Corruption in the major implementing agencies (lead implementing agencies & supporting agencies) made the plan unsuccessful despite the high cost (DHRWIA-MoFA (2015), NAP 1325).

Figure 3, Afghanistan - Corruption Ranking

Source: “Afghanistan - Financial Corruption Rating”, Trading Economics Organization, 2021,
<https://fa.tradingeconomics.com/afghanistan/corruption-rank>

3.5.Improper performance of the Ministry of Women's Affairs and organizations focused on women's rights

MoWA and organizations focused on women's rights were as a link between women and GIROA in order to raise awareness and capacity, mobilize and involve women in national development. Increasing violence and women's lack of awareness of their rights indicate the poor performance of MoWA and women's rights organizations. The Independent Human Rights Commission (IHRC) released a report in October 2020 showing a reduction in violence against women compared to 2019. There is an 11% decrease in violence compared to 2020 and 2019. However, the commission believes that this is not a reason to improve the living conditions of women, and the reason for this decrease may be due to various factors such as restrictions on women's access to justice, the spread of insecurity in different parts of the country and the quarantine following the outbreak of coronavirus this year. Another reason for the decline in violence against women is women's distrust of the judiciary (Afghan Independent Human Rights Commission, 2020, Ten-Month Report on Violence against Women in Afghanistan).

For twenty years, despite the high costs incurred by MoWA and women's rights organizations, had not been able to form a united women's movement to assist them in implementing plans to empower and defend women's rights. This ministry was one of the agencies implementing the NAP1325, which, like other plans and projects related to women, acted very superficially and carelessly in implementing it. Statistics and evidence on the increase in all forms of violence against women show that no fundamental action was taken to

implement the NAP1325. The implementation of the NAP1325, like other programs, was limited to a few seminars, TV commercials and trainings in the city (Radio Zamane, November 2017).

3.6. The unwillingness of the government to implement the NAP1325

GIRoA had always tried to show its support for women's participation in the political and social spheres in order to receive projects and money from the international community in the name of supporting women. After the adoption UNSCR 1325, GIRoA supported women by drafting the NAP 1325. In fact, for some reason, GIRoA was reluctant to implement this plan, so it implemented it in a non-fundamentally conservative manner. Implementing the NAP1325 required budget and expertise. Widespread corruption in all ministries and in the government system prevented the allocation of funds to implement this action plan. According to the report published by APPRO, MoF was the leading institution responsible for budgeting and coordinating financial mechanisms with donor organizations. In 2017, MoFA and MoF held several consultative meetings to finalize the costs of implementing the action plan with the executive. As a result of these consultations, it was estimated that the general budget required to implement the NAP1325 amounted to US \$ 47.33 million. GIRoA has claimed \$ 20 million from other programs, and the rest must be provided by the international community through the Afghanistan

Reconstruction Fund. But, none of the donors pledged to pay until the fall of GIRoA (APPRO, Report of the seventh period of NAP1325 monitoring, 2019, p. 2)

In the previous system, there was no meritocracy. Ministers and chiefs were elected on the basis of ethnicity and language. Therefore, there were no experts to implement the plan. According to the NAP1325, the government was obliged to hire women as ministers and other key positions. In fact, the republican system was opposed to electing women to high positions (MoFA& DHRWIA, 2015, Afghanistan's National Action Plan). According to APPRO in the seventh monitoring report on the NAP1325, while recent findings confirm the increasing presence of women in the peace process, particularly in the High Peace Council and the Provincial Peace Councils, the presence of women has been largely symbolic. Women's employment was still heavily concentrated in the education and health sectors, and very few women held leadership positions.

According to the APPRO, despite the government's efforts to increase women's participation in the civil service, most women were willing to take up positions in education and were not interested in working in other departments. This reluctance is attributed to traditional conservatism and insecurity. (2019)

Table 4: Number of women employed in leadership positions

Department of Internal Affairs	Public Health Department	Department of Immigrants and Repatriates	Department of Labor and Social Affairs	Independent Human Rights Commission	Women Affairs department	department of education	Province
4	-	0	0	0	2	1	Balkh
0	-	-	-	-	-	0	Bamyan
0	1	0	0	0	0	0	Daykundi
1	0	0	0	0	1	-	Herat
3	1	-	-	0	1	3	Kabul
0	0	0	0	0	0	0	Kandahar
-	0	0	-	-	-	-	Khost
-	0	0	0	1	0	0	Kunduz
0	0	-	1	-	1	-	Laghman
0	0	0		0	1	0	Nangarhar
0	-	1	0	0	0	0	Nimruz
-	-	0	0	-	1	2	Samangan

Source: International Convention on the elimination of all forms of Racial Discrimination, 2020, Combined second to sixteenth periodic reports submitted by Afghanistan under article 9 of the Convention, due since 1986*,
file:///D:/Mehemt%20professor/Thesies/CEDAW%20Report.pdf

Conclusion

The NAP1325 was designed to respond to the urgent needs of Afghan society based on the four pillars of participation, protection, prevention and relief and recovery. The direct effects of this plan on women's political participation, reduce all forms of violence against women, raising women's awareness of their rights, men's awareness of women's rights, supporting women's trade and activities and creating a safe and secure work environment for women have brought positive changes to Afghan society.

The results of this study indicate that many obstacles, including widespread corruption, lack of awareness of the NAP1325, non-participation of women, security situation, improper performance of MoWA and organizations focused on women's rights and the government's unwillingness to implement the plan led to the failure to implement the NAP1325. During the twenty years of the rule of GİRōA, many plans and projects were developed for the advancement and development of the Afghan society, especially women. A special mechanism was devised for each of them. However, research shows that most plans have failed. The NAP1325 consisted of two phases, for which one action plan was designed. Reports indicate that the implementation of the first phase, which included 2015 to 2018, did not achieve the desired results, and the targets for participation, protection, prevention, and relief and recovery were not achieved. The implementation of the second phase, which covered 2019 to 2021, also failed completely. Therefore, it can be explicitly claimed that the design of a plan does not represent the implementation of a program. Implementing a plan or project, in addition to drawing up a strategy for implementation, requires serious government action and support.

The fall of the GİRōF, in addition to stopping all projects and plans in this country, it stopped the activities of most international organizations, civil society organizations. So one of the main reasons for the failure of the NAP 1325 implementation was the collapse of government and Taliban take-over of government. Due to the current situation in Afghanistan, it is impossible to implement the action plan

in this country because the Taliban do not believe in it. Other countries committed to implementing UNSCR 1325 can use the strengths and weaknesses of implementing Afghanistan's plan, and implement UNSCR 1325 in their own community with more seriousness and focus.

References:

Afghan Independent Human Rights Commission (2020). Ten-month report of violence against women in Afghanistan, Retrieved from: https://www.aihrc.org.af/home/research_report/9030#.

Afghanistan Public Policy Research Organization(APPRO), (2018), *The fourth period of monitoring the NAP 1325*, NAP-1325-Monitor-Cycle-4_Dari.pdf.

Afghanistan Public Policy Research Organization(APPRO), (2018), *The seventh period of monitoring the NAP 1325*, NAP-1325-Monitoring-Cycle-7_Dari.pdf.

Afghanistan Public Policy Research Organization(APPRO),(2017), *The second period of monitoring the NAP 1325*, 2018-03-01-NAP-1325-Monitor-Monitoring-Cycle-2_Dari.pdf.

Bakhtar News Agency (2015). Unveiling Afghanistan's National Action Plan for UN Security Council Resolution 1325 on Women, Peace and Security, Retrieved from: <https://bakhtarnews.af/dr/%D9%BE%D9%84%D8%A7%D9%86-%D8%B>.

International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination, (2020), Combined second to sixteenth periodic reports submitted by Afghanistan under article 9 of the Convention, due since 1986*, Retrieved from:

1. Uluslararası Lisansüstü Öğrenci Konferansı

file:///D:/Mehemt%20professor/Thesies/CEDAW%20Report.pdf.

ISNA News Agency (1399), International Day of Peacekeepers, Retrieved from: <https://www.isna.ir/news/99030804187>.

Ministry of Foreign Affairs & Directorate of Human Rights and Women's Right International Affairs, (2015-2022), *Afghanistan's National Action Plan on UNSCR 2325-Women, Peace, and Security*, Kabul, Afghanistan.

Radio Zamane (2017). The achievements of Afghan women are fragile, Retrieved from: <https://www.radiozamaneh.com/370647/>.

United Nations Assistance Mission (2017). Record the highest civilian casualties in Afghanistan in the last eight years, Retrieved from: <https://www.bbc.com/persian/afghanistan-38878648>.

Voice of America News Agency(VoA) (2021). Afghanistan is among the seven most corrupt governments in the world, Retrieved from: <https://www.darivoa.com/a/afghanistan-is-one-of-the-seven-most-corrupt-country-in-the-world-report-says/6411680.html>.

Weingarten, E., & Hilal, L. (2015). A Step Forward for Afghan Women? Retrieved from ForeignPolicy.com: <https://foreignpolicy.com/2102113113/a-step-forward-for-afghan-women/>.